

ПРИВІТНА, РІЗНОМАНІТНА, МОЯ.

Соціально-економічний аналіз Луганської області

*Аналітично-описова частина до стратегії розвитку
Луганської області*

м. Сєвєродонецьк

2020 р.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСТІ	9
1.1. ГЕОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ТОПОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ	9
1.2. СТРУКТУРА РЕГІОНУ	9
1.3. ТИП РЕГІОНУ	13
1.4. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСТІ СЕРЕД РЕГІОНІВ ОДНОГО ТИПУ	15
1.5. ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ.....	20
1.6. МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРЕШКОДИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	22
1.7. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР РЕГІОНУ	24
2. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ОБЛАСТІ	26
2.1. ЛАНДШАФТ	26
2.2. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ.....	26
2.3. ВОДНІ РЕСУРСИ	27
2.4. ЛІСОВІ РЕСУРСИ	28
2.5. КОРИСНІ КОПАЛИНИ.....	28
2.6. КЛІМАТИЧНІ УМОВИ.....	30
3. НАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ.....	31
3.1. ЧИСЕЛЬНІСТЬ І СКЛАД НАСЕЛЕННЯ.....	31
3.2. ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ	35
4. РИНОК ПРАЦІ	38
4.1. ЕКОНОМІЧНО АКТИВНЕ НАСЕЛЕННЯ.....	38
4.2. ЗАЙНЯТІСТЬ ТА БЕЗРОБІТТЯ.....	39
4.3. ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ	48
5. ІНФРАСТРУКТУРА	54
5.1. ТРАНСПОРТ.....	54
5.2. ЕНЕРГЕТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА І ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГІЇ	62
5.3. ІНФРАСТРУКТУРА ЗВ'ЯЗКУ	70
5.4. ІНФРАСТРУКТУРА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА (ЖКГ)	71
6. СОЦІАЛЬНА СФЕРА	76
6.1. ОСВІТНЯ ІНФРАСТРУКТУРА	76
6.2. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ.....	85
6.3. ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ.....	95
7. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО	99
7.1. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ	99
7.2. ГАЛУЗЕВА ЕФЕКТИВНІСТЬ І СТУПІНЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ.....	102
7.3. ДОСЛІДЖЕННЯ, ТЕХНОЛОГІЇ, НОВАТОРСТВО.....	106
7.4. ПРОМИСЛОВІСТЬ	110
7.5. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО.....	113
7.6. ІНВЕСТИЦІЙНА ТА БУДІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	118
7.7. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	125
7.8. ТОРГІВЛЯ ТА РЕСТОРАННЕ ГОСПОДАРСТВО, РОЗВИТОК СПОЖИВЧОГО РИНКУ	129
7.9. РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	132
7.10. ІНФРАСТРУКТУРА ПІДТРИМКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	138
7.11. ТУРИЗМ.....	140
8. БЮДЖЕТНИЙ ПРОФІЛЬ.....	146
8.1. ДОХІДНА ЧАСТИНА.....	146
8.2. ВИДАТКОВА ЧАСТИНА.....	150
8.3. БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ	156
9. ДОХОДИ І ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ.....	159
9.1. ДОХОДИ НАСЕЛЕННЯ.....	159
9.2. ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ	160

9.3. ДОХОДИ І ВИТРАТИ ДОМОГОСПОДАРСТВ	160
10. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ	162
10.1. ЗАГАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ.....	162
10.2. ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ	165
10.3. ЗАГРОЗИ ВІД ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	167
11. ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ	169
11.1. ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОГО ЦЕНТРУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ – МІСТА СЕВЕРОДОНЕЦЬК	169
11.2. ПОТЕНЦІЙНІ ТОЧКИ ЗРОСТАННЯ ПО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЯМ.....	169
11.3. ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	171
12. ПЛАНУВАННЯ І ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ.....	174
12.1. МІЖНАРОДНІ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ	174
12.2. ДЕРЖАВНІ СТРАТЕГІЧНІ ДОКУМЕНТИ ТА ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ.....	175
12.3. СТРАТЕГІЧНІ ДОКУМЕНТИ НА РІВНІ ОБЛАСТІ	182
12.4. ОБЛАСНІ ПРОГРАМИ	185

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1. Основні характеристики системи адміністративно-територіального устрою області.....	9
Таблиця 2. Військово-цивільні адміністрації (ВЦА), які діють на території Луганської області.....	12
Таблиця 3. Розподіл наявного населення за типом місцевості, на початок року	13
Таблиця 4. Забезпеченість містобудівною документацією Луганської області в порівнянні з сусідніми регіонами та України	15
Таблиця 5. Співставлення основних показників соціально-економічного становища Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік	17
Таблиця 6. Розширене порівняння соціально-економічного становища Луганської області з областями України.....	19
Таблиця 7. Найбільш тиражні засоби масової інформації та книговидання.....	24
Таблиця 8. Земельний фонд області за основними видами угідь	26
Таблиця 9. Розподіл постійного населення області за статтю, віком та типом поселення (за даними Державної служби статистики, станом на 01.01.2018), осіб.	31
Таблиця 10. Середній вік населення з розподілом за статтю та типом поселення (станом на 01.01.2018).....	32
Таблиця 11. Розподіл постійного населення за основними віковими групами (осіб), на початок року	33
Таблиця 12. Середній вік населення (років), на початок року	34
Таблиця 13. Демографічні показники Луганської області	35
Таблиця 14. Динаміка економічно активного населення	38
Таблиця 15. Економічна активність населення за статтю та місцем проживання у 2018 році	38
Таблиця 16. Економічна активність населення з розподілом за статтю та місцем проживання (станом на 01.01.2018)	40
Таблиця 17. Динаміка зайнятості населення у Луганській області	41
Таблиця 18. Зайняте населення за статтю та місцем проживання у 2018 році ¹	41
Таблиця 19. Динаміка руху робочої сили у Луганській області.....	41
Таблиця 20. Рівень зайнятості жінок та чоловіків (станом на 01.01.2018)	42
Таблиця 21. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності	42
Таблиця 22. Співставлення показників рівня зайнятості Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік	44
Таблиця 23. Демографічне навантаження на населення у віці 15-64 роки (на 1000 осіб у віці 15-64 роки)	45
Таблиця 24. Безробітне населення у віці 15-70 років, тис осіб	46
Таблиця 25. Динаміка безробіття у Луганській області	46
Таблиця 26. Безробітне населення за статтю та місцем проживання у 2018 році ¹	46
Таблиця 27. Співставлення показників рівня безробіття Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік	47
Таблиця 28. Загальні дані.....	48

Таблиця 29. Кількість вакансій та чисельність безробітних за професійними групами станом на 1 січня 2019 року.....	48
Таблиця 30. Професії, по яких кількість вакансій є найбільшою у 2018 році (ТОП - 20).....	49
Таблиця 31. Співставлення показників ефективності ринку праці Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік.....	49
Таблиця 32. Зареєстроване безробіття та кількість вакансій у 2019 році (за даними державної служби зайнятості) ¹	50
Таблиця 33. Характеристика автомобільних доріг місцевого значення Луганської області станом на 1 січня 2019 року.....	54
Таблиця 34. Характеристика автомобільних доріг державного значення Луганської області станом на 1 січня 2019 року.....	54
Таблиця 35. Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом, тис. т.....	55
Таблиця 36. Показники перевезення пасажирів автомобільним транспортом, тис. осіб.....	56
Таблиця 37. Показники перевезення пасажирів електротранспортом (тролейбуси), тис. осіб.....	57
Таблиця 38. Динаміка відправлень пасажирів залізничним транспортом загального користування, тис. осіб.....	58
Таблиця 39. Співставлення показника вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік.....	59
Таблиця 40. Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2018 рік ¹	65
Таблиця 41. Використання теплоенергії та електроенергії за основними видами економічної діяльності за 2018 рік ¹	66
Таблиця 42. Використання палива за окремими видами економічної діяльності за 2018 рік ¹	67
Таблиця 43. Рівень поширення відновлюваної енергетики та енергоефективності в Луганській області.....	69
Таблиця 44. Динаміка основних показників зв'язку у Луганській області.....	70
Таблиця 45. Динаміка в сфері доступу до Інтернет.....	71
Таблиця 46. Динаміка основних показників житлового фонду Луганської області.....	72
Таблиця 47. Динаміка основних показників водопровідно-каналізаційного господарства у Луганській області.....	73
Таблиця 48. Капітальні інвестиції в соціальну інфраструктуру Луганської області.....	76
Таблиця 49. Динаміка кількості закладів дошкільної освіти та дітей в них.....	77
Таблиця 50. Заклади загальної середньої освіти ¹	78
ДІТИ РОМСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ.....	79
Таблиця 51. Діти ромської національності.....	79
Таблиця 52. Динаміка показників професійної (професійно-технічної) освіти у Луганській області ¹	81
Таблиця 53. Керівники та викладачі закладів вищої освіти (станом на I півріччя 2018 року).....	82
Таблиця 54. Динаміка чисельності студентів у закладах вищої освіти Луганської області.....	82
Таблиця 55. Динаміка випуску студентів, аспірантів, докторантів закладів вищої освіти Луганської області.....	83
Таблиця 56. Освітні показники у Луганській області у порівнянні з вибраними областями України.....	84
Таблиця 57. Показники ефективності освіти у Луганській області у порівнянні з вибраними областями України.....	84
Таблиця 58. Заклади охорони здоров'я.....	85
Таблиця 59. Медичні кадри.....	86
Таблиця 60. Розподіл випадків смерті за статтю та основними причинами смерті (станом на 01.01.2018 р., за даними Державної служби статистики України).....	87
Таблиця 61. Динаміка основних показників діяльності зазначених установ Луганської області.....	91
Таблиця 62. Порівняння рівня соціальних послуг у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	94
Таблиця 63. Заклади культури та мистецтва.....	95
Таблиця 64. Бібліотеки та клубні заклади.....	96
Таблиця 65. Показники валового регіонального продукту Луганської області.....	99
Таблиця 66. Показники валової доданої вартості за видами економічної діяльності Луганської області.....	100
Таблиця 67. Порівняння рівня макропоказників у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	101
Таблиця 68. Питома вага обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств, %.....	102
Таблиця 69. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності.....	103
Таблиця 70. Капітальні інвестиції в промисловість.....	104

Таблиця 71. Капітальні інвестиції в сільське лісове та рибне господарства.....	104
Таблиця 72. Капітальні інвестиції в будівництво	105
Таблиця 73. Капітальні інвестиції в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів.....	105
Таблиця 74. Капітальні інвестиції в транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність	105
Таблиця 75. Динаміка основних показників по наукових організаціях у Луганській області	106
Таблиця 76. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу	107
Таблиця 77. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт.....	107
Таблиця 78. Інноваційна активність промислових підприємств	108
Таблиця 79. Обсяги та джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств... ..	109
Таблиця 80. Впровадження інновацій на промислових підприємствах	109
Таблиця 81. Динаміка основних показників промисловості Луганської області	110
Таблиця 82. Виробництво промислової продукції за видами	111
Таблиця 83. Структурні зміни у промисловому комплексі Луганської області	111
Таблиця 84. Порівняння показників розвитку промисловості у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	112
Таблиця 85. Індекси сільськогосподарської продукції	114
Таблиця 86. Виробництво основних сільськогосподарських культур, тис.ц.....	115
Таблиця 87. Кількість сільськогосподарських тварин на 1 січня, тис.голів.....	115
Таблиця 88. Виробництво основних видів продукції тваринництва.....	116
Таблиця 89. Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств на 1 серпня 2019 року ¹	116
Таблиця 90. Переробна промисловість сільськогосподарської продукції	117
Таблиця 91. Порівняння показників розвитку сільського господарства у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	118
Таблиця 92. Індекси будівельної продукції за видами.....	119
Таблиця 93. Обсяг виробленої будівельної продукції за видами (2013–2018).....	119
Таблиця 94. Порівняння показників розвитку будівельної галузі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	119
Таблиця 95. Прийняття в експлуатацію житлових будівель за видами ¹	120
Таблиця 96. Загальна площа та кількість квартир прийнятих в експлуатацію житлових будинків в розрізі сільських і міських поселень	120
Таблиця 97. Порівняння показників розвитку житлового будівництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	121
Таблиця 98. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) з країн світу в економіці області	122
Таблиця 99. Порівняння показників розвитку житлового будівництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	123
Таблиця 100. Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності.....	123
Таблиця 101. Порівняння показників розвитку капітальних інвестицій у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	124
Таблиця 102. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами Луганської області (експорт).....	126
Таблиця 103. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами Луганської області (імпорт)	126
Таблиця 104. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами Луганської області (експорт).....	127
Таблиця 105. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами Луганської області (імпорт)	127
Таблиця 106. Структура зовнішньої торгівлі послугами Луганської області у 2018 році	128
Таблиця 107. Порівняння показників розвитку зовнішньої торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України.....	128
Таблиця 108. Обсяги та індекси роздрібно-товарообороту підприємств	129
Таблиця 109. Об'єкти роздрібно-торгівлі	129
Таблиця 110. Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі	130
Таблиця 111. Індекси споживчих цін на товари та послуги	130
Таблиця 112. Індекси споживчих цін на товари та послуги	130

Таблиця 113. Порівняння показників розвитку торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	131
Таблиця 114. Основні показники малого та середнього підприємництва у Луганській області	132
Таблиця 115. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018 році ¹	133
Таблиця 116. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018 році ¹	134
Таблиця 117. Порівняння показників розвитку торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	137
Таблиця 118. Перелік ключових інституцій регіонального розвитку та підтримки підприємництва ...	138
Таблиця 119. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму	142
Таблиця 120. Колективні засоби розміщення	143
Таблиця 121. Дохідна частина бюджету Луганської області (всього)	146
Таблиця 122. Дотаційність бюджету Луганської області	146
Таблиця 123. Дохідна частина бюджетів міст Луганської області	147
Таблиця 124. Дохідна частина бюджетів районів Луганської області	147
Таблиця 125. Дохідна частина бюджетів ОТГ Луганської області	148
Таблиця 126. Структура власних доходів Луганської області	149
Таблиця 127. Порівняння показників доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	150
Таблиця 128. Структура видаткової частини бюджету Луганської області (всього)	150
Таблиця 129. Видаткова частина бюджету Луганської області за окремими сферами (всього)	152
Таблиця 130. Видаткова частина бюджетів міст Луганської області	153
Таблиця 131. Видаткова частина бюджетів районів Луганської області	154
Таблиця 132. Видаткова частина бюджетів ОТГ Луганської області	154
Таблиця 133. Порівняння показників доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	156
Таблиця 134. Бюджет розвитку Луганської області	156
Таблиця 135. Бюджет розвитку Луганської області	157
Таблиця 136. Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць	159
Таблиця 137. Динаміка основних показників щодо доходів населення	159
Таблиця 138. Темп зростання/зниження номінальної та індекс реальної заробітної плати	160
Таблиця 139. Динаміка основних показників щодо витрат населення	160
Таблиця 140. Структура грошових доходів домогосподарств	161
Таблиця 141. Структура грошових витрат домогосподарств	161
Таблиця 142. Структура сукупних витрат домогосподарств	161
Таблиця 143. Динаміка викидів в атмосферне повітря області	162
Таблиця 144. Порівняння показників викидів забруднюючих речовин у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	163
Таблиця 145. Динаміка водокористування за 2015–2017 роки	164
Таблиця 146. Інформація земельних угідь – складових національної екомережі за 2018 рік	165
Таблиця 147. Порівняння показників щодо поводження з відходами у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України	167
Таблиця 148. Виконання Стратегії та Плану заходів у Луганській області за 2017–2018 роки	183
Таблиця 149. Фінансування та реалізація регіональних цільових програм Луганської області	185

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рис.1. СХЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ Луганської області	11
Рис.2. СХЕМА РОЗТАШУВАННЯ ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ м. СЕВЕРОДОНЕЦЬК	12
Рис.3. ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ МІСЬКОГО ТА СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В Луганській області (НА ПОЧАТОК РОКУ), ТИС. ОСІБ	14
Рис.4. ТИПИ РЕГІОНІВ України	16
Рис.5. ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ НАСЕЛЕННЯ В Луганській області, ТИС. ОСІБ	32
Рис.6. ДИНАМІКА ПРИРОДНОГО РУХУ НАСЕЛЕННЯ, ОСІБ	35
Рис.7. ДИНАМІКА МІГРАЦІЙНОГО РУХУ НАСЕЛЕННЯ, ОСІБ	36
Рис.8. ЕКОНОМІЧНО АКТИВНЕ НАСЕЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОГО ВІКУ РЕГІОНІВ України, %	39

Рис.9. Гендерний розрив у рівні оплати праці (станом на 01.01.2018)	43
Рис.10. Вивільнення працівників за видами економічної діяльності та статтю (станом на 01.01.2018).....	44
Рис.11. Співставлення показників рівня зайнятості Луганської області.....	45
з вибраними областями України, %	45
Рис.12. Співставлення показників рівня безробіття Луганської області з вибраними областями України, %	47
Рис.13. Співставлення показників ефективності ринку Луганської області.....	50
з вибраними областями України, %	50
Рис.14. Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом, тис.т	56
Рис.15. Обсяг перевезення пасажирів автомобільним транспортом, тис.осіб.....	57
Рис.16. Обсяг перевезення пасажирів залізничним транспортом, тис.осіб	59
Рис.17. Рівень енергонезалежності регіонів України.....	64
Рис.18. Динаміка показників дошкільної освіти Луганської області	77
Рис.19. Динаміка показників загальної середньої освіти Луганської області.....	78
Рис.20. Динаміка розподілу закладів загальної середньої освіти Луганської області за типами місцевості.....	79
Рис.21. Динаміка розподілу учнів закладів загальної середньої освіти Луганської області за типами місцевості.....	79
Рис.22. Динаміка показників підготовки учнів закладами професійної освіти Луганської області	81
Рис.23. Динаміка чисельності студентів у закладах вищої освіти III-IV рівнів акредитації, тис. осіб.....	83
Рис.24. Динаміка чисельності студентів у закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації, тис. осіб	83
Рис.25. Коефіцієнт народжуваності жінок вікової групи 15-19 років (станом на 1 півріччя 2018 р.).....	86
Рис.26. Динаміка кількості медичних закладів Луганської області	87
Рис.27. Кількість зареєстрованих заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильництвом (за даними Національної поліції).....	91
Рис.28. Інституціональне та ресурсне забезпечення реалізації гендерної політики. Обсяги фінансування гендерної політики	92
Рис.29. Динаміка кількості стадіонів, басейнів та кінноспортивних баз	96
Рис.30. Динаміка кількості приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять	97
Рис.31. Динаміка кількості спортивних майданчиків та спортзалів	97
Рис.32. Валовий регіональний продукт та його частка у ВВП України, млн грн.	99
Рис.33. Валовий регіональний продукт на 1 особу населення, грн.....	99
Рис.34. Валова додана вартість в розрізі видів економічної діяльності, млн грн.	101
Рис.35. Структура витрат на інноваційну діяльність підприємств Луганської області	108
Рис.36. Динаміка розвитку промислового комплексу Луганської області.....	111
Рис.37. Динаміка індексу обсягу сільськогосподарського виробництва, %	114
Рис.38. Динаміка розвитку будівельної діяльності в області	119
Рис.39. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій, млн дол. США	122
Рис.40. Динаміка обсягів капітальних інвестицій, млн грн.....	124
Рис.41. Динаміка обсягів зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг, млн дол. США	125
Рис.42. Експорт-імпорт товарів	126
Рис.43. Товарна структура зовнішньої торгівлі за січень–грудень 2018 року	127
Рис.44. Динаміка кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, одиниць	136
Рис.45. Динаміка зайнятих у малому та середньому підприємстві, тис. осіб	136
Рис.46. Динаміка обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) суб'єктами малого та середнього підприємництва, млрд грн.....	137
Рис.47. Туристична карта Луганської області	141
Рис.48. Структура колективних засобів розміщення у 2017 році у Луганській області за типом	143
Рис.49. Структура колективних засобів розміщення у 2017 році в Україні за типом	144
Рис.50. Динаміка місткості готелів та аналогічних засобів розміщення Луганської області, місць	144
Рис.51. Дохідна частина бюджету Луганської області, млн грн	146
Рис.52. Дохідна частина бюджетів міст Луганської області, млн грн.....	147
Рис.53. Дохідна частина бюджетів районів Луганської області, млн грн	148
Рис.54. Дохідна частина бюджетів ОТГ Луганської області, млн грн.....	149
Рис.55. Видаткова частина бюджету Луганської області (загальний фонд), млн грн.....	151
Рис.56. Видаткова частина бюджету Луганської області (спеціальний фонд), млн грн.....	152
Рис.57. Видаткова частина бюджетів міст Луганської області, млн грн	153
Рис.58. Видаткова частина бюджетів районів Луганської області, млн грн	154
Рис.59. Видаткова частина бюджетів ОТГ Луганської області, млн грн.....	155
Рис.60. Бюджет розвитку Луганської області, млн грн.....	157

ДОДАТКИ.....

Додаток 1.Перелік ОТГ та перспективний план області	188
Додаток 2.Статистика адміністративно-територіального устрою Луганської області.....	189
Додаток 3.МЕЖІ ТА ПЕРЕЛІК районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Луганській області	190
Додаток 4. Територіально-планувальні зони Луганської області.....	192
Додаток 5 Рейтинг внесення записів до РМАР про містобудівну документацію.....	193
Додаток 6.Співставлення основних показників соціально-економічного становища Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік	195
Додаток 7.Медіаринок Луганської області (станом на 2017 рік)	211
Додаток 9.Залізнична інфраструктура на підконтрольній українській владі території Луганської області.....	213
Додаток 10.Тарифікація послуг житлово-комунальної сфери Луганської області на 2019 рік	215
Додаток 11	216
Забезпеченість населення Луганської області закладами клубного типу	216
Перелік спортивних споруд у Луганській області	216
Додаток 12.Університети та дослідницькі центри Луганської області.....	217
Додаток 13.Забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у Луганській області.....	218
Додаток 14.Пріоритетні інвестиційні проекти Луганської області.....	220
Додаток 15.Стан сфери туризму в Луганській області.....	221
Додаток 16.Загальні обсяги власних доходів Луганської області за 2014-2018 роки	227
Додаток 17.Структура видатків місцевих бюджетів Луганської області за 2014-2018 роки, млн грн.....	229
Додаток 18.Бюджет розвитку місцевих бюджетів Луганської області за 2014-2018 роки.....	231
Додаток 19.Інформація щодо економічного розвитку міста Сєвєродонецька на 2019-2020 роки (витяги).....	232
Додаток 20.Паспорт Лисичансько-Рубіжансько-Сєвєродонецької агломерації.....	237
Додаток 21.Економіка окупованих територій Луганської області (станом на березень 2017 року)	239
Додаток 22.Заходи з виконання Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України	243
Додаток 23.Перелік проєктів ДФРР у Луганській області за 2015-2018 роки.....	258
Додаток 24.Співставлення Планів заходів регіональних стратегій .. за 2015-2017 роки у Луганській області з іншими областями України	274
Відповідність проєктів ДФРР завданням регіональних стратегій	275
Регіони, у яких були створені нові робочі місця в рамках проєктів ДФРР.....	275
Додаток 25.Перелік стратегій і планів адміністративно-територіальних одиниць Луганської області	276

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСТІ

1.1. Географічні характеристики та топографічний профіль

Луганська область розташована на сході України у басейні середньої течії річки Сіверський Донець. Максимальна відстань з півночі на південь складає 275 км, із заходу на схід – 170 км, площа – 26,7 тис. кв. км (4,4 % території України, 10 місце серед областей). Площа території області, яка підконтрольна українській владі – 18,3 тис. кв. км (3,1 % території України).

На півночі межує з Белгородською та Воронежською областями, сході та півдні – з Ростовською областю Російської Федерації, південно-заході – з Донецькою областю, північно-заході – з Харківською областю України. Загальна довжина кордону із Російською Федерацією в межах Луганської області складає 737 км (39 % загальної довжини українсько-російського кордону).

Територія Луганської області представляє рівнину із середніми відмітками 150–200 м заввишки. Низини розташовуються в основному у долині річки Сіверський Донець.

Герб Луганської області

Прапор Луганської області

1.2. Структура регіону

Система адміністративно-територіального устрою

Територія Луганської області розділена на:

- 18 районів (Антрацитівський, Біловодський, Білокуракинський, Довжанський, Кремінський, Лутугинський, Марківський, Міловський, Новоайдарський, Новопсковський, Перевальський, Попаснянський, Сватівський, Слов'яносербський, Сорокинський, Станично-Луганський, Старобільський, Троїцький, в яких розташовані 926 населених пунктів;
- 37 міст, у тому числі - 14 міст обласного підпорядкування (Луганськ, Алчевськ, Антрацит, Брянка, Голубівка, Довжанськ, Кадіївка, Лисичанськ, Первомайськ, Ровеньки, Рубіжне, Северодонецьк, Сорокине, Хрустальний), районного підпорядкування – 23;
- 109 селищ міського типу та 780 селищ і сіл.

Основні характеристики системи адміністративно-територіального устрою області наведені у таблиці 1.

Таблиця 1. Основні характеристики системи адміністративно-територіального устрою області

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Райони, одиниць	18	18	18	18	18	18
Об'єднані територіальні громади, одиниць	-	-	2	2	3	9
Міста, одиниць	37	37	37	37	37	37
МССРОЗ, одиниць	14	14	14	14	14	14
СМТ, одиниць	109	109	109	109	109	109
Сільради, одиниць	206	206
СНП, одиниць	780	780	780	780	780	780
Територія, тис кв.км	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7

Скорочення та умовні позначення:

- МССРОЗ - міста - спеціального статусу, республіканського, обласного значення.
- СМТ - селища міського типу.

- *СНП - сільські населені пункти.*
- *Площа території наводиться за даними Державного агентства земельних ресурсів України.*

Із 2014 року частина області належить до тимчасово окупованої території. Станом на 2018 рік підконтрольними Уряду України залишаються 35 адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі:

- 12 районів - Біловодський, Білокуракинський, Кремінський, Марківський, Міловський, Новоайдарський, Новопсковський, Попаснянський, Сватівський, Станично-Луганський, Старобільський, Троїцький;
- 15 міст, у тому числі 3 міста обласного підпорядкування – Лисичанськ, Рубіжне, Северодонецьк;
- 28 селищ міського типу та сільських населених пунктів – 517.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 833-р (зі змінами від 20.03.2019 № 169-р) затверджено Перспективний план формування територій громад області (далі – перспективний план), яким передбачено 39 об'єднаних територіальних громад (далі - ОТГ), які охоплюють всю територію області, в тому числі й тимчасово окуповані території Луганської області. Станом на 1 липня 2019 року облдержадміністрацією схвалені зміни до Перспективного плану, якими передбачається утворення 45 ОТГ, які охоплюють всю територію області. Зазначені зміни направлені до Кабінету Міністрів України для їх затвердження.

Станом на 1 липня 2019 року в області утворено 23 об'єднані територіальні громади, у сімнадцяти з них пройшли перші місцеві вибори. Перші місцеві вибори у 6 ОТГ (Щастинській, Новоайдарській, Гірській, Нижньотеплівській, Широківській, Половинкинській) наразі залишаються непризначеними. Перелік ОТГ та Перспективний план ОТГ області наведений у **додатку 1**.

Схема адміністративно-територіального устрою Луганської області представлена на рисунку 1, а статистика адміністративно-територіального устрою – у **додатку 2**.

Рис.1. Схема адміністративно-територіального устрою Луганської області

18 січня 2018 року набув чинності Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». Цей закон покликаний передусім уточнити правовий статус тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей і характер воєнної операції на Сході країни. Статті Закону, зокрема визначають межі тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях (*Додаток 3*).

Із 2014 року місто обласного значення Северодонецьк (до 1950 року — Лисхімстрой) виконує функції обласного центру, у ньому розміщено Луганську обласну державну адміністрацію – обласну військово-цивільну адміністрацію та інші установи. Відстань до Києва автошляхами - 750 км., найближча залізнична станція – Лисичанськ, відстань – 6 км. (рисунк 2)

Рис.2. Схема розташування обласного центру м. Сєвєродонецьк

Адміністративне управління

Проведення у Донецькій та Луганській областях антитерористичної операції засвідчило існування проблем, зумовлених нездійсненням органами місцевого самоврядування покладених на них повноважень протягом тривалого часу. Після відповідної пропозиції РНБО був ухвалений Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» № 141-VIII від 3 лютого 2015 року. На території Луганської області діють військово-цивільні адміністрації (ВЦА) на 3-х рівнях, що відображено в таблиці 2.

Таблиця 2. Військово-цивільні адміністрації (ВЦА), які діють на території Луганської області

ВЦА обласного рівня	ВЦА районного рівня	ВЦА рівня населених пунктів
Луганська область — Луганська обласна ВЦА	Новоайдарський район	ВЦА села Кримське
		ВЦА сіл Трьохізбенка, Кряківка, Лобачеве, Лопаскине та Оріхове-Донецьке
		ВЦА міста Щастя
	Попаснянський район — Попаснянська районна ВЦА	ВЦА селища Новотошківське та села Жолобок
		ВЦА сіл Троїцьке та Новозванівка
		ВЦА міста Золоте та села Катеринівка
	Станично-Луганський район	ВЦА сіл Нижня Вільхова, Верхня Вільхова, Малинове, Плотина та Пшеничне

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації - керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28 листопада 2018 року N 961, від 10 грудня 2018 року N 996, від 14 грудня 2018 року N 1021 (враховуючи зміни, внесені розпорядженням голови Луганської обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 4 січня 2019 року N 12) був затверджений Регламент, який регулює організаційні та процедурні питання діяльності Луганської обласної державної адміністрації.

Проміжні висновки

▪ Із 2014 року частина області належить до окупованої частини Донбасу. Станом на 1 липня 2019 року підконтрольними Уряду України залишаються 35 адміністративно-

міські поселення	86,9	86,9	86,9	86,9	86,9	87,0
сільська місцевість	13,1	13,1	13,1	13,1	13,1	13,0
Щільність населення, осіб на 1 кв.км	83,9	*	*	*	*	*

*Із 2014р. здійснення розрахунків є некоректним у зв'язку з відсутністю інформації по частині тимчасово окупованих територій у Луганській області

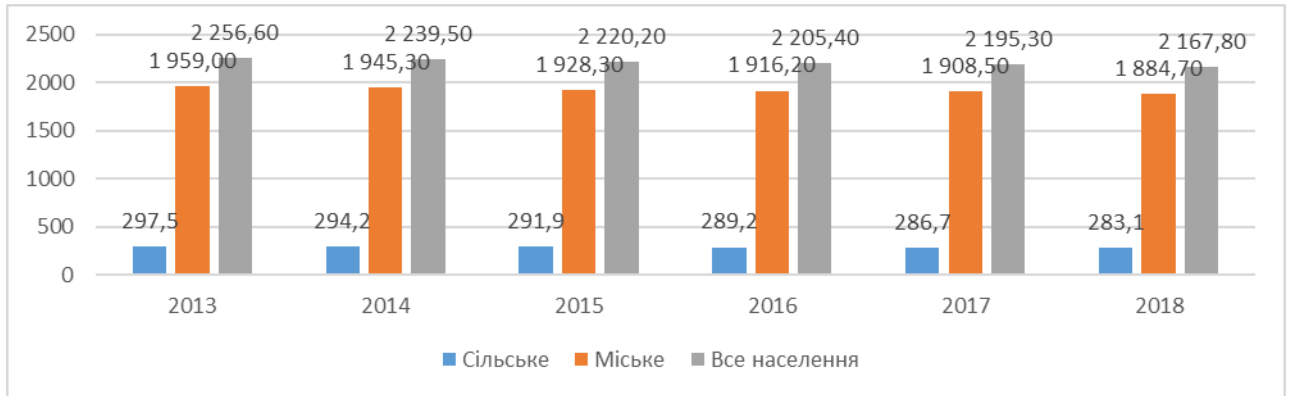

Рис.3. Динаміка чисельності міського та сільського населення в Луганській області (на початок року), тис. осіб

Зонування Луганської області

Відповідно до Схеми планування території Луганської області, розробленої ДП «Український Державний науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромисто» імені Ю.М.Білоконя» у 2013 році за результатами комплексної оцінки території області, концентрації промисловості і її спеціалізації, характером розселення, рівнем урбанізації, щільності магістральної мережі, наявності та потужності інженерних комунікацій на території області пропонувалось сформувати 3 територіально-планувальні зони, що визначають види переважного використання території - містобудівного розвитку (зона урбанізації), сільськогосподарського використання, оздоровчого й туристично-рекреаційного використання.

Зона урбанізації. В межах зони планується формування промислових вузлів. В зоні впливу транспортного коридору «Європа-Азія» формуються території з пріоритетним розвитком логістичних центрів складування, переробки і сортування вантажів. В межах населених пунктів зі значним туристичним потенціалом, формуються території інфраструктури короткочасного відпочинку та культурно-пізнавального туризму.

Зона сільського господарства. В межах зазначеної зони виділяються території з пріоритетним розвитком товарного сільськогосподарського виробництва та території з пріоритетним розвитком сільського господарства приміського типу для обслуговування великих міст, туристичних та рекреаційних зон.

Зона охоронюваних природних ландшафтів. Території переважно оздоровчого та туристично-рекреаційного використання формуються на базі об'єктів природно-заповідного фонду, курортних і рекреаційних територій, природних ландшафтів. Значна частина вказаних ландшафтів входить, як складова, майже до всіх вищезазначених зон. Зона формується в центральній частині області вздовж берегів р. Сіверський Донець та локальними рекреаційними зонами, курортно-рекреаційними та рекреаційними комплексами на території всіх районів області, де пріоритетним є розвиток інфраструктури короткочасного відпочинку, культурно-пізнавального та лікувально-оздоровчого туризму.

Детальна інформація щодо зонування території області, у тому числі з тимчасово окупованими територіями наведена у **додатку 4**.

Наявність планувальних документів (містобудівна документація на рівні регіону, АТУ)

На цей час 68 % територій та населених пунктів Луганської області, підконтрольних українській владі, забезпечено містобудівною документацією. Містобудівна документація розроблена після 1991 року складає 3 %.

В таблиці 4 відображені дані офіційного сайту Мінрегіону України (РМАР) щодо середніх показників забезпеченості містобудівною документацією Луганської області в порівнянні з сусідніми регіонами та України в цілому, а в **додатку 5** інформація в розрізі кожної адміністративно-територіальної одиниці.

Таблиця 4. Забезпеченість містобудівною документацією Луганської області в порівнянні з сусідніми регіонами та Україною

Документація	Забезпеченість містобудівною документацією			
	Луганська область	Харківська область	Донецька область	в середньому по Україні
Всього містобудівна документація територій та населених пунктів області, в т. ч.:	68 %	58 %	42 %	56 %
Схема планування території області	100 %	100 %	100 %	92 %
Схеми планування територій районів	100 %	100 %	61,1 %	74,3 %
Генеральні плани населених пунктів	83,6 %	57,3 %	23,8 %	55,6 %

Окупація 1/3 частини території Луганської області та проведення бойових дій негативно вплинули на ситуацію. Як наслідок, значна частина містобудівної документації області втратила свою актуальність та потребує оновлення або внесення змін. Також, у зв'язку з зазначеною надзвичайною ситуацією відбувається незапланована міграція населення області, що негативно впливає на розрахункові показники розвитку територій заплановані містобудівною документацією.

Незважаючи на те, що відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» містобудівна документація є безстроковою, генеральні плани, розроблені до 1991 року (65 %), в більшості потребують оновлення або розроблення нових з причин втрати актуальності, у зв'язку з розробленням ще за радянських часів та відсутністю передбачених заходів розвитку територій.

Крім того, після завершення реформи децентралізації, формування об'єднаних територіальних громад та районів відповідно до затвердженого перспективного плану, потрібно провести роботу щодо планування територій ОТГ та районів шляхом розроблення відповідної планувальної документації.

Проміжні висновки

- В області історично сформувалась густа мережа населених місць. Ключові фактори, які впливали на формування системи розселення: лінійно-вузлова структура розселення, яка склалася у відповідності з конфігурацією залягання корисних копалин; наявність міських агломерацій; висока концентрація населення у великих містах; нерівномірний розподіл міст по території області – концентрація в західній, центральній та південній частинах області; диспропорції в розмірах поселень.
- Розподіл населення в області за типом місцевості – 87 % міське та 13 % сільське населення.
- Відповідно до Схеми планування території Луганської області (2013 рік) територія області ділиться на 3 зони, що визначають види переважного використання території - містобудівного розвитку (зона урбанізації), сільськогосподарського використання, оздоровчого й туристично-рекреаційного використання.
- Станом на 1 липня 2019 року 68 % територій та населених пунктів області, підконтрольних Уряду України, забезпечено містобудівною документацією. Однак окупація 1/3 частини території області та незапланована міграція населення призвели до того, що значна частина містобудівної документації області втратила свою актуальність та потребує оновлення або внесення змін.

1.4. Порівняльна характеристика області серед регіонів одного типу

Формування регіональної політики та її реалізація відбувається з урахуванням територіального устрою, передусім на регіональному рівні, а також макрорегіонів, виділених на основі територіальних відмінностей розвитку країни. У зв'язку з цим великого значення в контексті регіональної політики набувають концепції типології та (макро)районування регіонів держави. Від того, наскільки об'єктивно визначені окремі типи регіонів та наскільки коректно вони згруповані у макрорегіони, значною залежить успіх та результативність ДРП.

Мета типологізації – визначити групи регіонів (типи), що є достатньо однорідними (схожими), але при цьому достатньо відрізняються від інших груп (типів) для того, щоб мати підстави для застосування диференційованого підходу до планування необхідних заходів. У цьому випадку географічне розташування і сусідство можуть відігравати свою значну роль, однак не є самодостатніми, оскільки регіони розташовані у різних частинах країни можуть бути схожими за

рівнем розвитку, а сусідні регіони можуть бути дуже різними за своїм профілем та динамікою розвитку.

Згідно аналітичного дослідження «Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні», здійснений у 2013 році в рамках проекту «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» експертами було запропоновано 6 типів регіонів України, представлених на рисунку 4.

Рис.4. Типи регіонів України

Відповідно до цієї типології логічно було б порівнювати за показниками соціально-економічного розвитку Луганську область із Донецькою, Дніпропетровською, та Запорізькою областями – як високо урбанізованими та високо індустріалізованими регіонами. Однак, після 2014 року ситуація в Луганській області кардинально змінилась. Тому, окрім Донецької області (в якій відбуваються процеси аналогічні як і у Луганській області – окупація частини території, військові дії з відповідними наслідками) до порівняння беруться різні області, які по окремих показниках максимально відповідають ситуації в Луганській області станом на середину 2019 року.

В таблиці 5 представлена порівняння ключових показників соціально-економічного становища Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік, а в **додатку 6** – розширене порівняння, у тому числі з усіма областями України. Порівняння проведено за переліком показників оцінки, наведених у додатку 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики», представлених Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України у травні 2019 року. Всі показники, за якими проводилось порівняння згруповані по 12 напрямках - Економічна та соціальна згуртованість, Економічна ефективність, Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця, Фінансова самодостатність, Розвиток малого та середнього підприємництва, Ефективність ринку праці, Розвиток інфраструктури, Відновлювана енергетика та енергоефективність, Доступність та якість послуг у сфері освіти, Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я, Соціальний захист та безпека, Рациональне природокористування та якість довкілля.

Таблиця 5. Співставлення основних показників соціально-економічного становища Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік

Показники	Області				
	Луганська	Донецька	Миколаївська	Рівненська	Черкаська
1	2	3	4	5	6
Площа, тис.га	2668,3	2651,7	2458,5	2005,1	2091,6
Чисельність наявного населення, тис. осіб	2153,2	4168,9	1132,0	1157,8	1207,6
Економічна та соціальна згуртованість					
Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу населення, гривень	13883	39411	60549	42038	59697
Наявний дохід населення у розрахунку на одну особу населення, гривень	20618,6	31888,0	55543,9	47729,1	50292,6
Економічна ефективність					
Індекс промислової продукції, відсотків до попереднього року	83,0	102,6	104,0	95,6	102,3
Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення, гривень	10578,0	74582,8	51211,9	32481,9	57890,8
Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва, відсотків до попереднього року	103,5	90,3	105,9	101,9	122,5
Індекс будівельної продукції будівництва, відсотків до попереднього року	87,1	136,8	86,8	130,9	123,8
Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення, гривень	295,0	1298,9	2461,6	2175,8	1625,8
Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньо економічна співпраця					
Індекс капітальних інвестицій, відсотків до попереднього року	91,6	154,6	87,4	108,7	132,4
Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення, гривень	1169,1	5971,4	7885,4	5680,3	8153,9
Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення, дол.США	202,7	289,2	200,3	115,3	276,3
Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення, дол.США	94,0	1158,5	1859,4	354,5	647,5
Фінансова самодостатність					
Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одиницю населення, тисяч гривень	4,3	6,1	5,3	4,0	5,5
Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення, тисяч гривень	1,3	2,9	1,0	1,3	0,8
Розвиток малого та середнього підприємництва					
Кількість суб'єктів середнього підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, один.	0,9	1,2	3,0	2,5	3,7

1	2	3	4	5	6
Частка обсягу реалізованої продукції суб'єктів середнього підприємництва у загальному обсязі, %	43,9	23,2	31,6	46,9	43,8
Кількість суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікро-підприємництва) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, один.	96,7	142,9	470,0	325,5	426,6
Частка обсягу реалізованої продукції суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємництва) у загальному обсязі, %	37,8	11,3	33,2	42,6	32,5
Ефективність ринку праці					
Продуктивність праці, %	85,6	97,0	100,8	106,6	98,1
Рівень безробіття населення у віці 15-70 років, % до економічно активного населення відповідного віку	15,1	14,0	9,6	9,7	9,6
Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, % до економічно активного населення відповідного віку	56,9	50,0	58,1	56,8	57,7
Розвиток інфраструктури					
Обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту, тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення	1489,4	2642,6	5062,2	2387,1	1991,4
Частка сільських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, відсотків до загальної кількості таких домогосподарств	30,9	41,8	33,0	68,0	37,1
Темп зростання (зменшення) обсягу прийнятого в експлуатацію житла, відсотків до відповідного періоду попереднього року	109,6	106,0	99,1	105,7	98,5
Відновлювана енергетика та енергоефективність					
Обсяги паливно-енергетичних ресурсів, спожитих у регіоні за звітний період на душу населення, тонн	0,73	3,28	1,26	0,87	1,98
Частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, відсотків до загального обсягу виробленої теплової енергії	2,2	1,0	23,0	20,9	7,6
Доступність та якість послуг у сфері освіти					
Частка ЗОШ сільської місцевості, що використовують комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, відсотків до загальної кількості таких закладів	93,9	94,1	95,3	94,8	98,6
Чисельність дітей у дошкільних навчальних закладах у розрахунку на 100 місць, осіб	95	94	114	108	99
Питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою, відсотків до загальної кількості дітей шкільного віку	62,9	58,1	70,2	46,2	90,6
Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я					
*Кількість лікарів, тис. осіб	2,2	6,0	3,9	4,8	4,7
Соціальний захист та безпека					

1	2	3	4	5	6
Рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, відсотків до загальної кількості таких осіб	94,7	98,0	98,7	99,5	95,8
*Кількість виявлених злочинів	11363	26091	16798	11413	17756
Рациональне природокористування та якість довкілля					
Обсяги викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел на 1 млрд гривень валового регіонального продукту	2,48	4,71	0,20	0,19	0,66
Частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії), у загальному обсязі утворених відходів, %	88,3	69,5	85,1	38,9	21,1

* дані за 2017 рік

Розширене порівняння по 64 показниках соціально-економічного становища Луганської області з усіма областями України (таблиця 6) свідчить, що область знаходиться на останньому місці в рейтингу областей України, не демонструючи позитивної динаміки.

Таблиця 6. Розширене порівняння соціально-економічного становища Луганської області з областями України

Регіони	Загальне місце регіону		Динаміка	Місце регіону за напрямом												Напрями
	2017	2018		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
м. Київ	1	1	-	1	5	1	1	1	3	25	24	2	1	18	1	1 - Економічна та соціальна згуртованість 2 - Економічна ефективність 3 - Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця 4 - Фінансова самодостатність 5 - Розвиток МСП 6 - Ефективність ринку праці 7 - Розвиток інфраструктури 8 - Відновлювана енергетика та енергоефективність 9 - Доступність та якість послуг у сфері освіти 10 - Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я 11 - Соціальний захист та безпека 12 - Рациональне природокористування та якість довкілля
Харківська	2	2	-	15	16	7	4	2	5	13	2	1	8	2	5	
Рівненська	3	3	-	17	10	23	7	14	9	5	1	18	3	1	8	
Вінницька	7	4	+3	9	1	3	6	16	4	20	11	21	10	5	3	
Дніпропетровська	4	5	-1	3	3	6	3	23	2	6	7	15	14	8	17	
Чернівецька	5	6	-1	7	11	19	14	3	7	1	19	16	2	12	6	
Тернопільська	6	7	-1	21	21	8	17	8	13	2	18	23	7	9	2	
Київська	14	8	+6	10	7	10	9	11	1	3	16	5	21	11	24	
Черкаська	16	9	+7	16	4	12	8	17	15	14	13	3	13	15	13	
Полтавська	15	10	+5	14	2	15	2	21	17	24	20	12	11	10	4	
Львівська	9	11	-2	6	9	18	12	13	8	10	12	17	6	20	12	
Хмельницька	11	12	-1	22	8	16	18	6	14	8	9	11	12	16	9	
Житомирська	12	13	-1	18	13	20	16	15	6	18	6	19	17	6	14	
Волинська	10	14	-4	13	19	17	25	9	18	9	4	22	9	3	16	
Кіровоградська	17	15	+2	20	15	14	24	4	16	7	8	4	16	14	21	
Івано-Франківська	8	16	-8	8	6	24	15	19	10	15	14	24	4	13	20	
Сумська	19	17	-2	23	12	9	11	10	23	11	15	6	15	4	18	
Херсонська	18	18	-	11	23	22	13	5	20	19	5	10	19	19	11	
Закарпатська	13	19	-6	2	22	4	23	7	21	4	17	25	5	24	7	
Запорізька	20	20	-	4	14	5	22	24	11	23	22	14	20	7	15	
Миколаївська	23	21	+2	12	20	11	20	20	22	12	3	20	18	21	19	
Одеська	21	22	-1	5	18	21	21	12	12	16	21	13	22	17	22	
Чернігівська	22	23	-1	19	17	13	19	18	19	17	10	9	23	25	10	
Донецька	24	24	-	24	24	2	5	25	24	22	25	7	-	22	25	
Луганська	25	25	-	25	25	25	10	22	25	21	23	8	-	23	23	

1.5. Зовнішні зв'язки

Основні зв'язки з обласними, міжобласними та міжнародними транспортними магістралями

До 2014 року (до початку збройної агресії Російської Федерації) географічне положення Луганської області представляло собою достатньо розвинутий транспортний комплекс з розвинутою мережею автомобільних і залізничних доріг, ділянки яких проходять за напрямками міжнародних європейських доріг. Це сприяло пропуску транзитних потоків через регіон і було основними фактором, що обумовлювало стратегічне значення регіону у розвитку економіки країни.

Понад чотири роки цивільні особи наражаються на ризики на контрольних пунктах на лінії розмежування, перебуваючи у довгих чергах, стикаючись із різноманітними фізичними та іншими викликами через обмеження, пов'язані зі свободою пересування та перевезенням товарів, встановленими Урядом України. Це поглиблює розрив між жителями колись єдиної громади. Результати щомісячного опитування на контрольних пунктах демонструють, що вік більшості осіб, які перетинають лінію розмежування, перевищує 60 років². Частка літніх осіб є настільки великою у зв'язку з необхідністю для осіб, які проживають на НПУТ, реєструватися в якості внутрішньо переміщених осіб (ВПО) і регулярно перетинати лінію розмежування з метою збереження можливості отримувати пенсію. Особливе занепокоєння викликає те, що в Луганській області лише один контрольний пункт. Потрібно сприяти зменшенню часу очікування та проходження процедур (наприклад, шляхом забезпечення громадського транспорту) в зонах із підвищеним рівнем мінної небезпеки та можливими обстрілами.

Станом на 1 липня 2019 року ключові логістичні центри області, зокрема місто Луганськ, знаходяться на тимчасово окупованій території області, що різко зменшило кількість міжобласних та міжнародних транспортних магістралей.

Автомобільний транспорт. Автобуси є єдиним громадським транспортом для понад 97 % сільських населених пунктів. На підконтрольній території області функціонують 15 автостанцій, з яких здійснюються регулярні приміські та міжміські (внутрішньообласні) пасажирські перевезення та прямі рейси до Києва та обласних центрів України. Незначну частку становлять міжнародні рейси, в основному до міст Російської Федерації (Москва, Санкт-Петербург, Ростов-на-Дону, Краснодар, Воронеж) та Європейського Союзу (Люблін, Варшава).

Залізничний транспорт є основним видом зовнішнього транспорту у забезпеченні вантажних і пасажирських перевезень у дальньому сполученні. Міжнародне залізничне сполучення відсутнє. Дальнє (міжобласне) сполучення регіону забезпечується курсуванням потягів у напрямках: Лисичанськ – Київ, Лисичанськ – Дніпро, Лисичанськ – Ужгород та Лисичанськ – Хмельницький. Залізничні шляхи Російської Федерації «Донецька залізниця» на кордоні Луганської області мають 10 стикових пунктів з регіональними філіями інших залізниць України та залізницею Росії - державною компанією «ОАО РЖД».

Авіаційне транспортне сполучення у регіоні відсутнє.

Зв'язки з іншими областями

Із 2014 року внаслідок порушення традиційних зв'язків, в першу чергу економічних, як на території області, так і з іншими регіонами України Луганська область почала вибудовувати нові партнерства. Так, в рамках меморандуму про співпрацю між асоціацією сільськогосподарських виробників Луганської області, громадським союзом «Балтійсько-чорноморський форум» і групою компаній «Содружество» область, окрім участі в міжнародному логістичній схемі почала формувати партнерські зв'язки із південними областями України, зокрема Херсонською.

Після 2014 року було підписано низку меморандумів між Луганською областю та іншими областями, які зафіксували їх статус партнерів. В цих меморандумах йдеться про сприяння обміну досвідом у різних галузях економічного, науково-технічного, гуманітарного та культурного життя. Також плануються спільні проекти у сфері вирішення місцевих проблем, в тому числі із залученням коштів міжнародної технічної допомоги та донорських організацій. Особлива увага приділяється культурним обмінам, організації оздоровлення та відпочинку дітей з Луганської області. На сьогодні подібні меморандуми вже підписані з Рівненською, Львівською областями.

Зокрема в рамках Угоди про торгово-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво між Львівською обласною радою та Луганською обласною державною адміністрацією у галузі освіти між Луганською та Львівською областями за проектом «Змінимо країну РАЗОМ» здійснюється з 2016 року. З метою професійного та культурного обміну у 2016-2017 роках відбулися три візити-обміни, у яких взяли участь 150 педагогів Луганщини та Львівщини. У 2018 та 2019 роках було реалізовано 2 проекти освітнього обміну між Луганською та Львівською областями, на реалізацію яких виділяються кошти з обласного бюджету. У 2018 році на їх реалізацію

11 закладам загальної середньої освіти з обласного бюджету було виділено 471, 0 тис. грн. У 2019 році на освітні обміни для 13 закладів загальної середньої та позашкільної освіти виділено 500,0 тис. гривень. Презентувати свій досвід та досягнення у організації освітнього процесу та вихованні підростаючого покоління отримали заклади освіти міст Северодонецька, Лисичанська, Сватівського, Кременського. Білокуракинського районів, Біловодської та Білокуракинської об'єднаних територіальних громад. Співробітництво активно розвивається у напрямку організації відпочинку. З 2017 року більше 1000 дітей Луганської області відпочили в оздоровчих закладах Львівської області.

Однак, на перспективу найважливішим для області залишається питання формування політики щодо прифронтових, звільнених та тимчасово окупованих територій Луганської та сусідньої Донецької областей з метою їх реінтеграції. Так, на сьогодні тільки почав формуватися комплексний підхід до внутрішньої політики щодо нівелювання вже наявних наслідків конфлікту. І хоча внутрішня політика як щодо окупованих, так і щодо підконтрольних районів Донбасу має бути квінтесенцією різних галузевих державних політик (економічної, фінансової, соціальної, освітньої і т.д.), одним із ключових вимірів є зусилля державних і недержавних акторів у сфері інформаційної політики та комунікації, спрямовані на громади та громадян, постраждалих внаслідок конфлікту. Без належного інформаційного та комунікаційного супроводу зусиль, політик, ініціатив в інших сферах навряд чи можна сподіватися на високу ефективність політики реінтеграції підконтрольних територій на сучасному етапі й тимчасово окупованих територій – у перспективі.

Міжнародні зв'язки та транскордонне співробітництво

На даний час між Луганською областю з регіонами зарубіжних країн укладено 14 угод про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво, серед яких угоди з:

- Мінською областю Республіки Білорусь;
- Квемо-Картлійським краєм Грузії;
- Хасковською областю Республіки Болгарії;
- Люблінським воєводством Республіки Польща;
- Провінцією Хейлунцзян Китайської Народної Республіки;
- Департаментом Луара Французької Республіки;
- Хатлонською областю Республіки Таджикистан;
- Республікою Сербською (Боснія і Герцеговина).

Важливо відзначити, що у 2010 році на території Донецької та Луганської областей (Україна) і Ростовської області діяв ефективний механізм прикордонної взаємодії - Єврорегіон «Донбас», який став найбільшим єврорегіоном в Європі з населенням 11,5 млн осіб і територією 154 тис. км². У 2011 році Єврорегіон «Донбас» було прийнято в Асоціацію європейських прикордонних регіонів, що давало перспективу області доступу до участі в європейських проєктах і програмах Євросоюзу з прямим фінансуванням цих програм. З огляду на міжнародний збройний конфлікт на Донбасі, спричинений російською агресією, невиконання Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31.05.1997, відповідно до постанови Верховної Ради України від 17.03.2015 № 252-VIII «Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування» дію Угоди про створення Єврорегіону «Донбас» і діяльність його координаційно-консультативних органів призупинено на невизначений термін.

Окрім цього, в рамках 6 укладених Луганською облдержадміністрацією угод про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво з представниками адміністративно-територіальних одиниць Російської Федерації, а саме Ростовською, Воронежською, Белгородською областями, а також Ханті-Мансійським автономним округом – Югра Російської Федерації, містами Москвою та Санкт-Петербургом, відновлення співпраці не планується. Наразі триває робота із розробки механізму подальших дій на рівні обласних і місцевих адміністрацій щодо розірвання вищезазначених угод у зв'язку з припиненням дії Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною та Російською Федерацією.

Важливо відзначити активізацію міжнародних зв'язків Луганської області *в економічній сфері* за останні роки. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, розрив торговельно-економічних відносин з Росією відбилися на диверсифікації експортної діяльності підприємств Луганщини. Частка експорту товарів до країн ЄС поступово зростає, щодо Росії – зменшується. Серед підприємств регіону, які найбільш активно освоюють ринки країн ЄС, можна назвати ПАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», ПрАТ «Северодонецьке науково-виробниче об'єднання

«Імпульс»», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря»», ТОВ «Сватівська олія», ТОВ «Кларіант Україна», ТОВ «НВО Сєверодонецький склопластик».

Підприємства області також розпочали часткове заміщення російського ринку, освоюючи ринки країн Азії та Північної Америки. Це насамперед, Китай, Саудівська Аравія, Індія, Туреччина, Індонезія та США. Обмеження вивезення за кордон чорних металів та збільшення частки експорту продукції сільського господарства призвело до географічного перерозподілу експортних поставок з Луганщини. Наприклад, через торгову блокаду зменшився експорт до деяких країн ЄС (Угорщина, Чехія, Румунія, Словаччина, Естонія), де основним товаром були чорні метали. Одночасно почала зростати взаємодія з країнами Азії (Саудівська Аравія, Філіппіни, Китай, Оман, Узбекистан), де значний попит має продукція сільського господарства.

Проміжні висновки

- До 2014 року географічне положення області представляло собою достатньо розвинутий транспортний комплекс з розвинутою мережею автомобільних і залізничних доріг, ділянки яких проходять за напрямками міжнародних європейських доріг. Станом на 1 липня 2019 року ключові логістичні центри області, зокрема місто Луганськ знаходяться на тимчасово окупованій території області, що різко зменшило кількість міжобласних та міжнародних транспортних магістралей.
- Із 2014 року внаслідок порушення традиційних зв'язків, в першу чергу економічних областей формує нову систему партнерства з іншими регіонами України, зокрема Херсонською областю (створення міжнародного логістичного центру), Львівською областю (освітні, культурні зв'язки).
- На перспективу найважливішим для області залишається питання формування політики щодо прифронтових, звільнених та тимчасово окупованих територій Луганської області з метою їх реінтеграції.
- Розрив торговельно-економічних відносин з Росією та євроінтеграція України активізували міжнародні зв'язки області із новими партнерами – як європейськими, так і азійськими.

1.6. Можливості та перешкоди регіонального розвитку

Можливості розвитку

Структура Луганської області сформувалась як частина більш великого територіально-планувального утворення – Східного регіону і його основного ядра – центральної урбанізованої зони, яка розташована здебільшого в межах Луганської та Донецької областей. В Луганській області історично сформувалась густа мережа населених місць, промислових і комунальних зон, транспортних, інженерно-технічних комунікацій і споруд, які в своїй сукупності утворили складну макроструктуру регіону.

Галузева структура і характер територіальної концентрації промисловості області визначились природно-географічними та історичними умовами розвитку. Галузеві особливості промисловості в свою чергу обумовили як загальний характер розвитку містобудування, так і функціонально-планувальну структуру окремих міст.

Наявність запасів кам'яного вугілля, нерудних копалин, цементної, скляної фарфоро-фаянсової сировини, всіх видів будівельних матеріалів та інших мінерально-сировинних ресурсів обумовили розвиток в Луганській області вуглевидобувної, хімічної промисловості, чорної металургії.

До початку збройної агресії Російської Федерації територія області за планувальними характеристиками знаходилась в доволі сприятливих умовах – розвинута магістральна мережа майже по всій території області за виключенням північно-західної її частини.

Схемою планування території Луганської області основними складовими планувальної структури визначені:

- транспортні зв'язки (міжнародні, національні, регіональні магістралі та траси (існуючі та перспективні) автомобільних та залізничних транспортних коридорів), що виконують роль планувальних осей різного рівня;
- природні ландшафтні коридори та водна поверхня р. Сіверський Донець, міста та селища міського типу, які являють собою планувальні вузли різного рівня.

Транспортний зв'язок та розміщення вищезазначених складових являли основу планувальної структури області. Міжнародна автомобільна дорога (М-04) перетинає територію області у широтному напрямку та являє собою одну з основних планувальних осей. Іншими планувальними осями є перспективний транспортний коридор «ЄвропаАзія», траса якого перетинає в широтному

напрямку південну частину області, меридіональні транспортні зв'язки у західній та центральній частинах області.

Формування і розвиток планувальної структури міст Луганської області знаходиться в тісному взаємозв'язку з розвитком вугільної, хімічної промисловості, металургії і технологічними особливостями цих галузей при чому великі міста мають багатогалузеву структуру промисловості, малі і середні характеризуються однобічним розвитком економіки.

В районах північної частини області планувальні передумови для розвитку гірші внаслідок низької щільності магістральної мережі, відсутності розвинутих господарських центрів при наявному значному природно-ресурсному потенціалі.

Переешкоди регіональному розвитку

Внаслідок збройної агресії Російської Федерації на Донбасі для Луганської області значно зросла кількість факторів, які переешкоджують збалансованому регіональному розвитку області, особливо в наступних сферах.

Сфера автомобільного транспорту. Під час проведення антитерористичної операції, Операції об'єднаних сил автомобільні дороги зазнали значних руйнувань. Довжина доріг місцевого значення загального користування, що перебувають на балансі Управління розвитку та утримання мережі автомобільних доріг облдержадміністрації, складає 2439 км, понад 80 % з них потребують ремонту. Довжина автомобільних доріг загального користування державного значення складає 1177 км, на даний час понад 920 км з яких потребує ремонту.

Сфера залізничного транспорту. Внаслідок появи лінії розмежування сторін мережа залізничних шляхів області була розділена. На підконтрольній українській владі території області залишилось дві залізничних гілки Попасна – Куп'янськ та Кіндрашівська-Нова – Лантратівка, яка з 2015 року повністю відрізана від мережі української залізниці.

Сфера авіаційного транспорту. Луганська область не має авіаційного сполучення - аеропорт розташований у м. Луганську (тимчасово окупована територія) повністю зруйнований.

В плані соціально-економічного розвитку Луганської області на 2019 рік визначені узагальнені для області переешкоди ефективного розвитку, а саме:

- тривалість Операції об'єднаних сил на території Луганської області;
- ізоляція від об'єднаної енергосистеми України;
- високий ступінь зносу виробничого й технологічного обладнання усіх галузей економіки;
- тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення;
- зростання цін на паливо та енергоносії;
- збільшення тарифів та цін на енергоресурси;
- залежність цінової ситуації на споживчому ринку області від впливу зовнішніх чинників;
- загострення геополітичної ситуації, створення бар'єрів на зовнішніх та внутрішніх ринках;
- зменшення платоспроможності населення;
- зростання рівня безробіття.

Доповнюючи вищезначене важливо відзначити ще один фактор, який на першому етапі став додатковою переешкодою для регіонального розвитку, однак на перспективу може послужити локомотивом комплексних якісних змін в області. Це - «ціна європейського вибору» України. До 2014 року накопичені проблеми регіонального розвитку економіки України в цілому, а Луганської області зокрема доповнилися впливом геополітичних чинників. Практична реалізація Україною кроків щодо європейської інтеграції, й насамперед – підписання Угоди про асоціацію України та ЄС стали підґрунтям посилення входження у «сферу тяжіння» європейської економіки. Як результат - комплексні агресивні дії з боку Російської Федерації та скорочення обсягів товарного експорту до Російської Федерації, найбільш відчутного для регіонів з традиційною промисловою спеціалізацією. При цьому важливо відмітити, що цей процес відбувався на фоні економічного спаду в Луганській області - як наслідку переходу у відкриту фазу кризи старопромислових регіонів України на тлі погіршення кон'юнктури глобальних ринків. Міжнародний збройний конфлікт додатково завдав жорсткого удару по економіці області. Промислове виробництво Луганської області зменшилося у 5 разів. На тимчасово окупованій території Луганської області опинилось 60 % вугільних родовищ, у тому числі 100 % родовищ антрацитового вугілля. Сформувався специфічні соціальні проблеми.

Нова, вимушена конфігурація ресурсів (матеріальних, природних, людських, соціальних), яка сформувалася на підконтрольній українській владі території - це потенціал для структурної трансформації економіки області, стимул переформатування територіального простору, формування нових центрів регіонального розвитку та переходу до інклюзивної моделі розвитку. Відповідно міжрегіональне співробітництво має посісти ключове інтегруюче місце в системі нової регіональної

політики області.

Проміжні висновки

- Луганська область до 2014 року входила до п'ятірки найбільш потужних промислово-економічних регіонів України. Формування і розвиток області знаходився в тісному взаємозв'язку з розвитком вугільної, хімічної промисловості, металургії. Після 2014 року посилилась роль районів північної частини області - як зони сільськогосподарського виробництва.
- Внаслідок збройної агресії Російської Федерації в області зросла кількість факторів, які перешкоджають збалансованому регіональному розвитку області, особливо в сферах: промислового виробництва, транспортних перевезень, енергозабезпечення.
- Нова, вимушена конфігурація ресурсів (матеріальних, природних, людських, соціальних), яка сформувалася на підконтрольній українській владі території - це потенціал для структурної трансформації економіки області, стимул переформатування територіального простору, формування нових центрів регіонального розвитку та переходу до інклюзивної моделі розвитку.

1.7. Інформаційний простір регіону

Матеріали розділу базуються на даних Департаменту масових комунікацій Луганської обласної державної адміністрації – обласної військово-цивільної адміністрації.

Динаміка основних показників згідно з даними Департаменту масових комунікацій наведена у таблиці 7.

Таблиця 7. Найбільш тиражні засоби масової інформації та книговидавництва

Період	випуск періодичних видань (крім газет)		кількість газет		середньодобовий обсяг місцевого мовлення, год.	
	кількість видань друкованих од.	річний тираж, тис. прим	кількість видань друкованих, од.	річний тираж, тис.прим.	телебачення	радіо
2014	4	16,0	541	587,1	23,22	15,42
2015 ³	-	-	171	70,7	17,02	16,02
2016 ³	2	8,0	181	61,0	21,02	22,02
2017 ³	3	12,0	181	81,0	21,02	22,02
2018 ³	3	12,0	201	125,0	21,02	22,02

1 включаючи додатки, які розповсюджуються окремо (згідно з методологією ЮНЕСКО);

2 починаючи з 2012 року телерадіокомпаніями запроваджене мовлення у цифровому форматі;

3 без урахування частини тимчасово окупованої території.

З початком військових дій на території області обсяг преси скоротився у 20 разів: на підконтрольній Україні території регулярно виходять лише обласне видання «Луганщина.ua» та 17 – місцевих газет, станом на 01.01.2019 року їх загальний тираж становить 125,0 тис примірників.

Сьогодні регіональні ЗМІ запроваджують он-лайн версії, створюють відео-новини та активно просувають свій контент у соціальних мережах.

Аналогічна ситуація у сфері телерадіомовлення.

На території, підконтрольній Україні, працюють 24 телерадіоорганізації (телерадіокомпанії, радіоредакції та провайдери програмної послуги) із 68 зареєстрованих Національною Радою з питань телебачення та радіомовлення України на території Луганської області.

Власний інформаційний продукт виробляють чотири компанії: філія НСТУ телеканал «UA:Донбас», ТОВ Незалежна телерадіокомпанія «ІРТА», ТОВ «Телекомпанія «СТВ» та ТОВ «Телерадіокомпанія «Акцент».

Діють 9 потужних Інтернет-ресурсів: інформаційно-аналітичний портал «Луганщина.ua», Інформаційне агентство «Трибун», «06452.com.ua», «ІРТА-FAX», «Острів», «Паралель-медіа», «Восточный вариант», «Первая полоса», «Informator».

Проміжні висновки

- Збройна агресія Росії на Сході України завдала значної шкоди інформаційному простору Луганської області, особливо друкованим ЗМІ.
- Починаючи із 2014 року Україна почала вибудовувати ефективну інформаційно-комунікаційну сферу, в першу чергу – шляхом забезпечення інфраструктури та покриття телерадіоканалами території області за допомогою проєктів міжнародної технічної допомоги.
- При цьому спостерігається скорочення присутності російської мови на користь української.

2. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ОБЛАСТІ

2.1. Ландшафт

Область розташована у північно-східній степовій фізико-географічній зоні. На території краю виділяють три геоморфологічні області: Старобільське плато, Придонецьку рівнину та Донецьку височину. Старобільське плато розташоване в північній частині області. Характеризується загальним нахилом поверхні в бік долини Сіверського Донця. Придонецька рівнина являє собою слабо хвилясту рівнину, на якій знаходяться давні річкові тераси, змінені процесами руйнації. Донецька височина – давня гірська система, яка потерпіла значних змін. Вона поділяється на центральний (височинний) пояс та периферійні схили, найвища точка – г. Могила Мечетна (367 м).

Ландшафтний покров Луганської області складають чорноземи, що сформувалися в результаті дернового процесу ґрунтоутворення, який розвивається під лугово-степовою рослинністю. У північній частині поширені чорноземи звичайні середньо- та мало гумусні, в південній – чорноземи звичайні середньо- та малогумусні, дернові щепенюваті ґрунти, в долині Сіверського Дінця – чорноземні, дернові піщані ґрунти.

Щорічне формування надземної та підземної маси рослинного походження та її розкладання в умовах недостатньої вологи обумовлюють значну кількість гумусу, глибина якого варіюється від 50 до 130 см. Для Луганської області характерні два типи ландшафтів – степовий та лісовий. Ліси займають 8,6 % території області та розповсюджені вкрай нерівномірно. Основні масиви лісу знаходяться у басейнах річок Сіверський Донець та Айдар (Кремінський та Станично-Луганський райони). Більш ніж 250 тис. га складають штучні ліси, представлені полезахисними полосами, захисні ліси та зелені смуги навколо крупних міст. Найбільшу площу займають степи, понад 87 % території області.

2.2. Земельні ресурси

Структура земель. Територія Луганської області складає 26,73 тис кв.км. При цьому більша частка земель (73,3 %) використовується у сільськогосподарському виробництві. Однак, область також характеризується високим показником «порушених земель» - таких, які втратили свої корисні властивості та родючість ґрунтів внаслідок впливу природних та антропогенних факторів. Під цю категорію підпадає 3,9 % земель області, які підлягають рекультивації. Матеріали обстеження ґрунтів області свідчать, що значна частина ґрунтів малопридатна для сільськогосподарського використання за своїм генетичним походженням, ознакам засолення, щепенності і заболочування. Тривале використання земель для сільськогосподарських потреб без належних агротехнічних заходів призвело до деградації ґрунтів. В процесі діяльності гірничодобувної промисловості, несанкціонованого видобування корисних копалин відкритим способом відбувається порушення земель на значних площах, що також призводить до деградації.

Земельний фонд області за основними видами угідь наведено у таблиці 8.

Таблиця 8. Земельний фонд області за основними видами угідь

Види основних земельних угідь	2018	
	тис. га	%
Землі сільськогосподарського призначення, у тому числі	1956	73,3
по підконтрольних українській владі територіях	1463	-
Ліси та інші лісовкриті землі, у тому числі	357	13,4
по підконтрольних українській владі територіях	253	
Забудовані землі	128	4,8
Відкриті заболочені землі	17	0,6
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (кам'янисті місця, піски, яри і т.д.)	188	7,1
Води (території вкриті поверхневими водами)	22	0,8

Господарське засвоєння земельних угідь. За даними Головного управління Держгеокадастру у Луганській області земельний фонд області складається із земель різного функціонального використання, якісного стану та правового статусу. 41,4 % земель області перебуває в користуванні громадян. У користуванні сільськогосподарських підприємств знаходиться 24,4 % земель; закладів,

установ, організацій – 0,9 %; промислових та інших підприємств – 0,9 %; підприємств та організацій транспорту, зв'язку – 1,2 %; організацій, підприємств і установ природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення – 1,0 %; лісгосподарських підприємств – 12,2 %; водогосподарських підприємств – 0,1 %.

Не надано у власність та користування – 18,7 % усіх земель, з яких 7,2 % – сільськогосподарські угіддя. Площа земель державної власності станом на 01.01.2017 становить 40,5 % від загальної площі земель області, приватної власності – 58,8 %, колективної – 0,6 % і комунальної власності – 0,1 %.

Проміжні висновки

- Незважаючи на високий відсоток використання земель у сільськогосподарському виробництві (73,3 % від загальної території області) наявний високий показник «порушених земель» - значна частина ґрунтів малопродатна для сільськогосподарського використання внаслідок тривалого використання земель без належних агротехнічних заходів, діяльності гірничодобувної промисловості, несанкціонованого видобування корисних копалин тощо.
- Станом на 01.01.2017 площа земель державної власності становить 40,5 % від загальної площі земель області, приватної власності – 58,8 %, колективної – 0,6 % і комунальної власності – 0,1 %.

2.3. Водні ресурси

Джерелами водопостачання населення та галузей економіки в області є поверхневі та підземні води. Основним поверхневим джерелом прісної води на території області є р. Сіверський Донець з притоками, але потреби області в воді за рахунок місцевого стоку покриваються не повністю. Забезпеченість місцевими водними ресурсами в області на 1 кв. км складає від 47,94 тис. куб. м в середній по водності рік до 16,85 тис. куб. м в рік 95 % забезпеченості, в той час як по Україні – 86,8 тис. куб. м/рік; водозабезпеченість населення території в середній по водності рік становить 0,85 тис. куб. м/чол., в маловодний рік – 0,30 тис. куб. м/чол. проти 1,01 тис. куб. м/чол. в середньому по Україні. Підземні води у структурі водоспоживання у 2018 році склали 70 %.

Поверхневі води. У гідрографічному відношенні вся територія Луганщини на підконтрольній території України розташована у межах басейну Сіверського Дінця – основної і найбільшої річки області, 233,9 км із загальної довжини 1073 км якої перетинає область з північно-західного у південно-східному напрямку. Загальна водозбірна площа річок басейну Сіверського Дінця на підконтрольній території становить 18,07 тис.кв.км, де протікають 5 з 7-ми середніх річок, це лівобережні притоки – Красна, Айдар, Деркул, Повна та верхня частина Луганки, загальною довжиною 514,5 км, та 50 малих річок загальною довжиною 1150,6 км. В цілому гідрологічний режим річок характеризується нерівномірним розподілом стоку впродовж року – короткочасним весняним паводком і тривалими низькими рівнями в період літньо-осінньої межени.

Сіверський Донець – основна водна артерія області та його основні притоки мають важливе народногосподарське значення, являючись не тільки джерелами питного та технічного водопостачання, а й приймачами стічних вод підприємств промислового, комунального та сільського господарств, шахтних вод. Крім цього, річки мають суттєве ландшафтно-утворююче та рекреаційне значення: у містах і селах та поблизу населених пунктів являються місцями масового відпочинку місцевого населення.

У річкових долинах підконтрольної частини території області налічується 291 природне озеро та експлуатуються штучно створені 46 водосховищ і 218 ставків, загальний об'єм яких складає 192,512 млн куб. м. Мережа водойм області відіграє суттєву роль у регулюванні річкового стоку. В останні роки значна кількість водойм використовується для риборозведення на умовах оренди. За площею водної поверхні та об'ємом води водосховища області порівняно невеликі. До найбільших з них відносяться Сватівське – 12,5 млн куб. м та став-охолоджувач № 3 СО «Луганська ТЕС» – 16,0 млн. куб. м.

Підземні води. Станом на 01.01.2019 в Луганській області нараховується 52 ділянки родовищ питних підземних вод, експлуатаційні запаси яких складають 1228,937 тис. м³/добу за категоріями А+В+С1.

Крім цього, в межах області експлуатуються 4 водозабори з продуктивністю >1,0 тис. м³/добу на незатверджених запасах підземних вод. За даними держобліку на території Луганської області у 2018 році всього відібрано 128,138 тис. м³/добу, з них прісних підземних вод 65,734 тис. м³/добу з затвердженими запасами.

Крім прісних підземних вод, придатних для господарсько-питного водопостачання, надра Луганської області вміщують також мінеральні води. В Луганській області розвідано і оцінено 4 родовища мінеральних вод, балансові запаси яких складають 1,2612 тис. м³/добу. У 2018р. було використано 0,03 тис. м³/добу мінеральних вод із затвердженими запасами.

У 2018 році експлуатувалась одна ділянка (шх. «Чорноморка») з затвердженими запасами дренажних шахтних вод у кількості 2,3 тис.м³/добу за категорією В. Відбір затверджених дренажних вод у 2018 році складав 1,558 тис. м³/добу.

Шахтні води. Запаси дренажних шахтних вод затверджені на одній ділянці шахти «Чорноморка» у кількості 2,3 тис.м³/добу за категорією «В». Відбір затверджених дренажних вод у 2018 р. складав 1,558 тис. м³/добу. Шахтний водовідлив у 2018 році разом із затвердженими дренажними водами складав 48,244 тис. м³/добу.

Проміжні висновки

- Ріка Сіверський Донець – основна водна артерія області та його основні притоки мають важливе народногосподарське значення, являючись не тільки джерелами питного та технічного водопостачання області, а й приймачами стічних вод підприємств промислового, комунального та сільського господарств, шахтних вод.
- Потреби області в воді покриваються не повністю. Водозабезпеченість населення території в середній по водності рік становить від 0,30 тис. куб. м/чол. до 0,85 тис. куб. м/чол., проти 1,01 тис. куб. м/чол. в середньому по Україні. Підземні води у структурі водоспоживання у 2018 році складають 70 %.

2.4. Лісові ресурси

Лісистість області складає біля 13,4 %. Оптимальна повинна складати 16 %, для цього у перспективі необхідно створити біля 90 тис. га. нових лісових насаджень. Хвойні ліси Луганської області дуже небезпечні у пожежному відношенні, їх площа складає біля 30 % загальної площі лісів, це – переважно середньовікові чисті соснові насадження. Пріоритетні території для формування лісів – північні райони. Площі земель лісового фонду знаходяться в постійному користуванні лісомисливських господарств

За період проведення антитерористичної операції відбувся перерозподіл контролю за територіями, вкритими рослинними природними ресурсами. Так, на контрольованих територіях залишилися найбільш значущі за якістю та обсягом лісові ресурси. Внаслідок російсько-українського конфлікту значних втрат зазнали хвойні ліси. Площа лісів, пошкоджених пожежами склала близько 15 тис. га, з яких майже 90 % - це ліси державного підприємства «Станично-Луганське дослідне лісомисливське господарство». Частково пошкоджені ліси Новоайдарського та Северодонецького лісомисливських господарств.

Проміжні висновки

- Лісистість області складає біля 13,4 % (оптимальна величина 16 %). Площа хвойних лісів області (небезпечних у пожежному відношенні) складає біля 30 % загальної площі лісів.
- Після 2014 року на контрольованих територіях області залишилися найбільш значущі за якістю та обсягом лісові ресурси.

2.5. Корисні копалини

Мінерально-сировинна база Луганській області складається з багатьох корисних копалин, основними з яких є вугілля, підземні води (прісні, технічні, мінеральні, шахтні та ін.), неметалеві корисні копалини. Підземні води є основним джерелом господарсько-питного централізованого водопостачання населення та підприємств Луганській області.

Вугілля. В межах Луганської області, підконтрольній Україні, запаси вугілля та супутніх германію та газу-метану у вугіллі зосереджені в надрах Лисичанського, Мар'ївського та у Старобільського геолого-промислових районів. Запаси вугілля Лисичанського та Мар'ївського геолого-промислових районів розвідуються та інтенсивно експлуатуються. Вугілля Лисичанського, Мар'ївського та Старобільського геолого-промислових районів відноситься до марок Д, ДГ, Г, Ж, тому основний напрямок використання вугілля – енергетичний, хоча є незначна частина вугілля, яке придатне для коксування. Золи вугілля можуть використовуватися для виробництва наповнювачів, а також у якості заповнювачів для бетонів.

Станом на 01.01.2019 року Державним балансом запасів корисних копалин (вугілля) на території Луганської області, що підконтрольна владі України, обліковано 54 вугільних родовища, у

тому числі 12 діючих шахт різної форми власності. На 54 вугільних родовищах загальна кількість балансових запасів вугілля категорій А+В+С1 становить 3297,0 млн т., категорії С2 – 1 258,0 млн т. Вугілля марок Г, Ж восьми вугільних родовищ Мар'ївського геолого-промислового району придатне для коксування, тому може використовуватися у коксохімічній промисловості. Станом на 01.01.2019 року запаси коксівного вугілля восьми вугільних родовищ Мар'ївського геолого-промислового району становлять 462,9 млн т.

Шахтний фонд ПАТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля» представлений шахтами з виробничою потужністю від 100 до 700 тис. т вугілля за рік, розробка вугілля ведеться на глибинах 550-900 м. Забезпеченість промисловими запасами вугілля діючих шахт змінюється в широких межах – від 30 до 133 років.

Вугілля пластів Лисичанського, Мар'ївського та Старобільського геолого-промислових районів є германієносним.

Германій. Вугільні пласти Лисичанського, Мар'ївського та Старобільського геолого-промислових районів є германієносними. Германій – це хімічний елемент, який відноситься до класу розсіяних елементів. Германій використовується в багатьох галузях промисловості і попит на нього постійно зростає. Найбільші концентрації германію спостерігаються у вугіллі марок Д, ДГ, Г.

В межах Луганської області (яка підконтрольна Уряду України), запаси германію оцінені в коксівному вугіллі по двох родовищах і енергетичному вугіллі по 25 вугільних родовищах, в тому числі по 8 діючих шахтах ПАТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля». Станом на 01.01.2019 Державним балансом запасів корисних копалин (германій у кам'яному вугіллі) Луганської області (територія, що підконтрольна владі України) обліковані запаси германію за категоріями у кількості: С1 – 8,4 тис. т, С2 – 4,6 тис. т, марок вугілля Д, ДГ, Г та Ж».

Газоносні вугільні родовища. Газоносні вугільні родовища враховуються як нетрадиційні джерела вуглеводородних газів. Метан вугільних родовищ при перерахунку на умовне паливо займає 3-4 місце у світі після вугілля, газу, нафти і може розглядатися як компонент паливно-енергетичної сировинної бази.

Загальні запаси та ресурси метану кам'яновугільних родовищ Луганської області підраховані на глибинах від 500 м до 1300 м. Кількість метану, яка міститься у вуглевміщуючих гірських породах та вугіллі, плавно збільшується при зростанні ступеня метаморфізму вугілля від довгопламенивих до пісних та низькометаморфізованих антрацитів. Вугільна товща Лисичанського, Мар'ївського та Старобільського геолого-промислових районів складена вугіллям марок Д, ДГ, Г, Ж, які є газоносними.

В межах Луганської області (територія, що підконтрольна Уряду України), запаси газу-метану оцінені по 12 вугільних родовищах Лисичанського та Мар'ївського геолого-промислових районах, в тому числі по 6 діючих шахтах ПАТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля». Станом на 01.01.2019 року Державним балансом запасів корисних копалин (метан вугільних родовищ) Луганської області обліковані запаси метану за категоріями у кількості : С1 – 5601,0 млн м3, С2 – 5377,0 млн м3.

Неметалеві корисні копалини. Розташування родовищ будівельних матеріалів обумовлено геологічною будовою північної території Луганської області, літологічним складом порід.

Родовища будівельного піску та цегельно-черепична сировина (глина, суглинок, аргіліти, сланці глинисті, пісок) в основному зосереджені на лівобережжі р. Сіверський Донець.

Запаси неметалічних корисних копалин території Луганської області, що знаходяться на території підконтрольній українській владі, які обліковані Державними балансами запасів корисних копалин України станом на 01.01.2019 року включають 55 родовищ та становлять 241964,9 тис. куб. м (у т. ч. за категоріями: А-38072,9 тис. куб. м, В-72016 тис. куб. м, С1-131876 тис. куб. м), категорії С2-22179,5 тис. куб. м, забалансові-129111 тис. куб. м.

Родовища неметалічних корисних копалин Луганської області за видами сировини підрозділяються на такі групи: гіпс та ангідрит (кількість родовищ –1); глина тугоплавка (3); сировина керамзитова (1); крейда будівельна (8); сировина карбонатна для соди (крейда) (1); пісок будівельний (17); пісок для пісочниць локомотивів (1); сировина для мінеральних фарб (1); сировина цегельно-черепична: глина, суглинок, аргіліти, сланці глинисті, пісок (22).

Гіпсовий камінь придатний для виготовлення гіпсу будівельного І сорту та для виробництва в'язучих речовин. З полтавської глини (нижній неоген) можливе отримання 18-щілинних каменів керамічних, плитки глазурованої для внутрішнього облицювання, фасадної плитки. Глини Марківського родовища придатні для виробництва плитки для підлог, облицювальних керамічних плит, каналізаційних труб та інших грубокерамічних виробів. Запаси аргілітів, алевролітів та

глинистих пісковиків ділянки Вікторівського родовища можуть використовуватися у якості сировини для виробництва керамзитового гравію. Крейда придатна для виробництва кальцинованої соди. Крейда, яка є не кондиційною для содового виробництва, придатна для випалювання вапна, для виробництва будівельного вапна I-II сорту.

Північ Луганської області має значні запаси будівельних пісків. Серед них переважають кварцові, дрібнозернисті, глинисті або пилюваті піски і різноманітні піски різних генетичних типів. Широке застосування піски знайшли у промисловості будівельних матеріалів, для виробництва будівельних розчинів, виробництва силікатної цегли, використання у дорожньому будівництві тощо.

Проміжні висновки

- Мінерально-сировинна база Луганській області складається з багатьох корисних копалин, основними з яких є вугілля, підземні води (прісні, технічні, мінеральні, шахтні та ін.), неметалеві корисні копалини.
- Станом на 01.01.2019 року на території Луганської області, що підконтрольна Уряду України обліковано 54 вугільних родовища, у тому числі 12 діючих шахт різної форми власності загальна кількість балансових запасів яких становить вугілля категорій А+В+С1 - 3297,0 млн т., категорії С2 – 1 258,0 млн т., коксівного вугілля - 462,9 млн т.
- В межах підконтрольної частини області обліковані запаси германію за категоріями у кількості: С1 – 8,4 тис. т, С2 – 4,6 тис. т.; запаси метану: С1 – 5601,0 млн м³, С2 – 5377,0 млн м³; запаси неметалічних корисних копалин (гіпс, ангідрит, глина тугоплавка, сировина керамзитова, крейда, пісок тощо) - 241964,9 тис. куб. м.

2.6. Кліматичні умови.

Клімат Луганської області помірно континентальний з помітно вираженими посушливо-суховійними явищами. Формується він під впливом порівняно великої кількості сонячної радіації, домінування континентального повітря помірних широт та відстані від океанів та морів та характеризується доволі спекотним літом із посухою та помірно холодною зимою із нестійким сніговим покривом. Температурний режим нестійкий і протягом року характеризується значними коливаннями. Зміна сезонів здійснюється поступово, без різких перепадів. Тривалість безморозного періоду 150 – 170 днів.

Багаторічні дослідження виявили, що максимальна температура повітря не перевищувала (+ 40)°С, мінімальна не падала нижче за (- 42)°С. Найхолодніший місяць – січень, найтепліший – липень. Середньомісячна температура становить взимку (- 6,3) °С, влітку (+24,7) °С.

Загальна кількість опадів 500 мм на рік.

У зв'язку з потеплінням клімату частіше спостерігалися протягом 30 років аномальні явища (сильні зливи, посухи, аномальні підвищення температур, вторгнення холодного повітря, тощо).

3. НАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

Нинішня демографічна ситуація в Україні характеризується несприятливими тенденціями та негативними зрушеннями у структурах населення. За прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України, до 2031 року населення України скоротиться до 39,5 мільйонів осіб. Оцінка демографічної безпеки полягає в аналізі основних демографічних показників: чисельності населення, природного та механічного приростів чи скорочення, статево-вікової структури, тривалості життя та інших. Основною проблемою обліку населення в області є розмежування території області, що дозволяє провести реальний облік населення тимчасово тільки на підконтрольній державній владі території.

3.1. Чисельність і склад населення

Постійне і наявне населення

В області наявне населення станом на 01.01.2019 (за даними Держстату України) складає 2151,8 тис. осіб (5,1 % від населення України). На території, підконтрольній українській владі, чисельність наявного населення на 01.01.2019 складає 723,4 тис. осіб. Ця кількість складається з 684,1 тис. осіб постійного населення (статистичні дані), 34,6 тис. внутрішньо переміщених осіб (ВПО) працездатного віку та 4,7 тис. осіб дітей-ВПО, які фактично навчаються в закладах освіти на підконтрольній владі частині області.

Таблиця 9. Розподіл постійного населення області за статтю, віком та типом поселення (за даними Державної служби статистики, станом на 01.01.2018), осіб.

Вік (років)	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Все населення в т.ч. у віці, років:	2190693	1002189	1188504	1902627	865310	1037317	288066	136879	151187
0-4	64631	33532	31099	54761	28462	26299	9870	5070	4800
5-9	103957	53663	50294	90533	46827	43706	13424	6836	6588
10-14	86764	44581	42183	75335	38761	36574	11429	5820	5609
15-19	78792	40831	37961	66704	34553	32151	12088	6278	5810
20-24	102992	53035	49957	87533	45061	42472	15459	7974	7485
25-29	161292	83555	77737	139399	71646	67753	21893	11909	9984
30-34	193876	98826	95050	172484	87169	85315	21392	11657	9735
35-39	169308	85311	83997	150782	75603	75179	18526	9708	8818
40-44	155828	77075	78753	136639	67462	69177	19189	9613	9576
45-49	144120	68554	75566	124873	58985	65888	19247	9569	9678
50-54	157737	71889	85848	136539	61457	75082	21198	10432	10766
55-59	189350	83973	105377	165360	72426	92934	23990	11547	12443
60-64	160442	67315	93127	139857	57954	81903	20585	9361	11224
65-69	133640	52349	81291	116290	44983	71307	17350	7366	9984
70-74	66421	22685	43736	56857	19386	37471	9564	3299	6265
75-79	115620	34786	80834	98262	28982	69280	17358	5804	11554
80 і старше	105923	30229	75694	90419	25593	64826	15504	4636	10868

Далеко не всі ВПО проживають на підконтрольній Уряду України території області. Більшість з таких - пенсіонери, які вимушені бути формальними переселенцями для отримання пенсії. Вони не проживають за місцем тимчасової реєстрації і перетинають лінію зіткнення лише заради ідентифікації в Ощадбанку, та один раз на 59 днів заради виконання законодавчих умов збереження

дії довідки ВПО, яка є умовою для отримання пенсії. Демографічна ситуація в області залишається складною і погіршується. Протягом 2014-2018 років чисельність наявного населення Луганської області зменшилася з 2220,2 тис. до 2151,8 тис. осіб, але попри це регіон входить до 10 найбільших за чисельністю населення областей України.

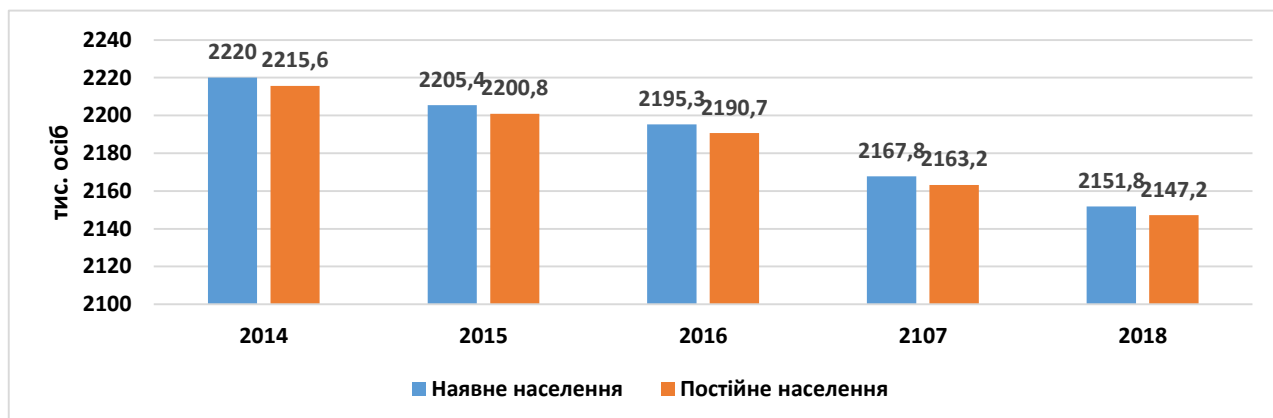

Рис.5. Динаміка кількості населення в Луганській області, тис. осіб

Розподіл населення за статтю та віком

Кількість постійного населення області складає 2147,2 тис. осіб, з них за віком: 0-14 років 243,8 тис. осіб (11,3 %), 15-64 років – 1480,8 тис. осіб (68,4 %), 65 років та старше – 438,6 тис. осіб (20,3 %). Гендерний склад: 45,8 % чоловіки, 54,2 % - жінки.

Таблиця 10. Середній вік населення з розподілом за статтю та типом поселення (станом на 01.01.2018)

		2014	2015	2016	2017
Обидві статі	Міські поселення та сільська місцевість	43,0	43,7	44,4	45,1
	Міські поселення	39,9	40,7	41,3	42,0
	Сільська місцевість	45,5	46,3	47,0	47,8
Чоловіки	Міські поселення та сільська місцевість	42,8	43,6	44,4	45,1
	Міські поселення	39,8	40,5	41,3	42,0
	Сільська місцевість	45,4	46,2	47,0	47,8
Жінки	Міські поселення та сільська місцевість	43,8	44,2	44,6	45,2
	Міські поселення	41,0	41,5	41,9	42,4
	Сільська місцевість	46,3	46,7	47,1	47,7

На території області, де функціонують та здійснюють свою діяльність органи української влади проживають 684,1 тис. осіб, або 31,8 % від загальної кількості наявного населення. Крім того, зареєстровано 280,5 тис. осіб, які отримали статус внутрішньо переміщених, що на 16,1 тис. осіб менше ніж торік. Протягом 2015-2017 рр. кількість жінок і чоловіків з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО) зростала. Кількість жінок-ВПО становила 60,69 % від загальної кількості зареєстрованих чоловіків і жінок в області у 2017 р., а кількість жінок-ВПО з інвалідністю складала 3'322 (1,83 %). Розподіл постійного населення за основними віковими групами представлений у таблиці 11, а за середнім віком населення – у таблиці 12.

Таблиця 11. Розподіл постійного населення за основними віковими групами (осіб), на початок року

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018	2019
У віці 0-14 років						
<i>Обидві статі</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	280850	275627	264481	255352	243814	231952
міські поселення	243425	238910	229087	220629	210263	199605
сільська місцевість	37425	36717	35394	34723	33551	32347
<i>чоловіки</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	145019	142288	136500	131776	125891	119992
міські поселення	125873	123552	118485	114050	108792	103403
сільська місцевість	19146	18736	18015	17726	17099	16589
<i>жінки</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	135831	133339	127981	123576	117923	111960
міські поселення	117552	115358	110602	106579	101471	96202
сільська місцевість	18279	17981	17379	16997	16452	15758
У віці 15-64 роки						
<i>Обидві статі</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	1586213	1556757	1534405	1513737	1480756	1459715
міські поселення	1384424	1357773	1337845	1320170	1291077	1273142
сільська місцевість	201789	198984	196560	193567	189679	186573
<i>чоловіки</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	759194	746723	738212	730364	717819	709967
міські поселення	657256	646086	638631	632316	621480	615114
сільська місцевість	101938	100637	99581	98048	96339	94853
<i>жінки</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	827019	810034	796193	783373	762937	749748
міські поселення	727168	711687	699214	687854	669597	658028
сільська місцевість	99851	98347	96979	95519	93340	91720
У віці 65 років і старше						
<i>Обидві статі</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	367813	383170	401906	421604	438635	455569
міські поселення	311546	325668	343325	361828	377463	393347
сільська місцевість	56267	57502	58581	59776	61172	62222
<i>чоловіки</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	118481	124609	132253	140049	146972	153682
міські поселення	99083	104573	111709	118944	125187	131367
сільська місцевість	19398	20036	20544	21105	21785	22315
<i>жінки</i>						
Міські поселення та сільська місцевість	249332	258561	269653	281555	291663	301887

міські поселення	212463	221095	231616	242884	252276	261980
сільська місцевість	36869	37466	38037	38671	39387	39907

Із 2015р. розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання

Таблиця 12. Середній вік населення (років), на початок року

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Обидві статі						
Міські поселення та сільська місцевість	42,4	43,0	43,7	44,4	45,1	45,8
міські поселення	42,3	42,8	43,6	44,4	45,1	45,9
сільська місцевість	43,4	43,8	44,2	44,6	45,2	45,7
чоловіки						
Міські поселення та сільська місцевість	39,4	39,9	40,7	41,3	42,0	42,7
міські поселення	39,2	39,8	40,5	41,3	42,0	42,7
сільська місцевість	40,6	41,0	41,5	41,9	42,4	42,9
жінки						
Міські поселення та сільська місцевість	45,0	45,5	46,3	47,0	47,8	48,5
міські поселення	44,8	45,4	46,2	47,0	47,8	48,5
сільська місцевість	46,0	46,3	46,7	47,1	47,7	48,2

Із 2014 р. дані наведено без частини тимчасово окупованих територій у Луганській області

На 01 січня 2109 року найбільша кількість наявного населення на території області, підконтрольній українській владі, зосереджена в м. Северодонецьк (113,6 тис. осіб), Лисичанськ (111,3 тис. осіб), Рубіжне (57,3 тис. осіб), а також у Попаснянському (75,1 тис. осіб), Станично-Луганському (47,2 тис. осіб), Новоайдарському (40,3 тис. осіб) районах. Найменша кількість населення зосереджена у Міловському (15,0 тис. осіб) та у Марківському (14,4 тис. осіб) районах.

Інформація щодо чисельності населення по містах та районах Луганської області станом на 1 грудня 2018 року наведена у додатку 8

Етнічний склад населення

У національному складі населення області українців 58,0 %, росіян 39,0 %. Етнічні українці складають більшість в усіх районах області крім Станично-Луганського, Краснодонського районів та міст обласного підпорядкування Сорокине, Довжанськ, Хрустальний, Кадіївка, у яких переважають росіяни.

За період між 1989 і 2018 роками кількість українців зменшилась на 0,7 %, однак їх питома вага серед жителів області зросла на 6,1 % і становить на сьогодні 58,0 %. Кількість росіян порівняно за цей же період зменшилась на 22,5 %, їх питома вага у загальній кількості населення зменшилась на 5,8 % і становить на сьогодні 39 %. Питома вага населення інших національностей (білоруси, татари, вірмени, молдовани, азербайджанці, євреї, роми, поляки та інші) складає 7 %, у тому числі найбільша частина – білоруси (0,8 %).

На підконтрольній українській владі території Луганської області, за даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, мешкає 365 представників ромської національної спільноти, котрі проживають на територіях: Лисичанської міської ради (142 особи); Северодонецької міської ради (8 осіб); Рубіжанської міської ради (4 особи); Старобільського району (76 осіб); Станично-Луганського району (57 осіб); Сватівського району (38 осіб); Кременського району (10 осіб); Білокуракинського району (9 осіб); Міловського району (9 осіб); Попаснянського району (5 осіб); Новопсковського району (4 особи); Новоайдарського району (2 особи); Троїцького району (1 особа). За інформацією виконкомів міських рад та райдержадміністрацій, представники ромської національності на території Луганської області мешкають не компактно, а їх розселення має асимільований характер.

Проміжні висновки

- Станом на 01.01.2019 наявне населення області складає 2151,8 тис. осіб (на території, підконтрольній українській владі - 723,4 тис. осіб). Ця кількість складається з 684,1 тис. осіб постійного населення, 34,6 тис. внутрішньо переміщених осіб (ВПО) працездатного віку та 4,7 тис. осіб дітей – ВПО.

- Найбільша кількість наявного населення зосереджена в містах Северодонецьк (113,6 тис. осіб), Лисичанськ (111,3 тис. осіб), Рубіжне (57,3 тис. осіб), а також у Попаснянському районі (75,1 тис. осіб).
- Розподіл населення за статтю та віком в області складає: 0-14 років (11,3 %), 15-64 років (68,4 %), 65 років та старше (20,3 %). Гендерний склад: 45,8 % чоловіки, 54,2 % - жінки.
- У національному складі населення області українців 58,0 %, росіян 39,0 %. Етнічні українці складають більшість в усіх районах області крім Станично-Луганського, Краснодонського районів та міст обласного підпорядкування Сорокине, Довжанськ, Хрустальний, Кадіївка, у яких переважають росіяни.

3.2. Демографічні процеси

В умовах загострення суспільно-політичної ситуації зберігається негативна тенденція природного та міграційного скорочення чисельності населення. Важливо відзначити, що кількість населення на підконтрольній території Луганської області активно скорочується: на 01.01.2016 – 715,2 тис осіб, на 01.01.2017 – 703,8 тис осіб, на 01.01.2018 – 692,4 тис осіб, на 01.01.2019 – 684,1 тис осіб.

Динаміка основних характеристик демографічних процесів у Луганській області представлена у таблиці 13 та на рисунку 6.

Таблиця 13. Демографічні показники Луганської області

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018
(осіб за рік)					
Кількість живонароджених, осіб					
Міські поселення та сільська місцевість	11558	5340	6485	5973	5652
міські поселення	9638	3999	5051	4697	4393
сільська місцевість	1920	1341	1434	1276	1259
Кількість померлих, осіб					
Міські поселення та сільська місцевість	22760	14468	14097	14314	15991
міські поселення	18555	10583	10388	10788	12361
сільська місцевість	4205	3885	3709	3526	3630
Природний приріст (скорочення) населення, осіб					
Міські поселення та сільська місцевість	-11202	-9128	-7612	-8341	-10339
міські поселення	-8917	-6584	-5337	-6091	-7968
сільська місцевість	-2285	-2544	-2275	-2250	-2371

З 2014 року дані наведено без частини тимчасово окупованих територій у Луганській області

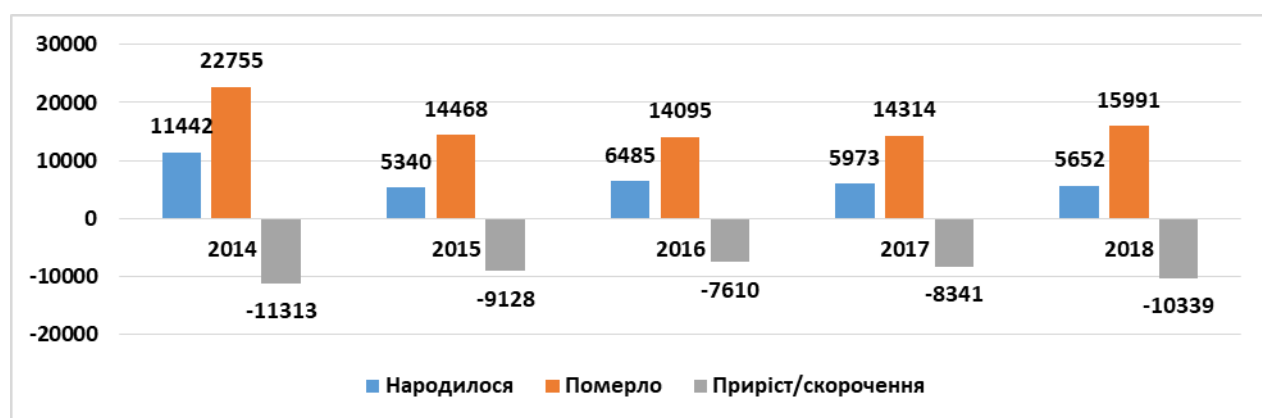

Рис.6. Динаміка природного руху населення, осіб

Міграційні тенденції

Зовнішня міграція. Міграційний тренд в Україні був і залишається достатньо високим. Скасування віз підштовхнуло українців, які стали більш активними. Тут мають значення два чинники - не дуже

добра економічна ситуація, відсутність реформ у країні і серйозна боротьба за трудових мігрантів із України урядів країн-членів Європейського союзу. Ці чинники призвели до значного підвищення міграції, особливо трудової міграції.

Внутрішня міграція. Переміщення людей у межах своєї держави відбувається у всіх країнах світу, в Україні зокрема. Громадяни мігрують в межах країни із депресивних регіонів в центри стабільного розвитку. З початку 2014 року у результаті збройної агресії Росії сформувався новий для України тип міграції працездатного населення – рух внутрішньо переміщених осіб (ВПО), який досяг обсягів, співставних, а, можливо, навіть більших за обсяги зовнішньої трудової міграції.

В Україні станом на 2 січня 2019 року на обліку перебувало 1 млн 512 тис. 435 внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з Донбасу та Криму. На підконтрольній території Донбасу проживає найбільше переселенців: у Донецькій області – 550,7 тисячі осіб, в Луганській – майже 287 тисяч. Зростання кількості ВПО призвело до надмірного соціального і адміністративного навантаження на державні органи, органи місцевого самоврядування, громади, локальні ринки праці, соціальну інфраструктуру регіонів вселення. В окремих містах та районах області кількість ВПО дорівнює кількості населення цих територій або навіть перевищує його.

Якщо проаналізувати дані Державної служби статистики України станом на 1 січня 2019 року, то можна визначити, що найбільший відтік населення, спостерігався в Донецькій, Луганській та Вінницькій областях

Протягом 2018 року чисельність населення Луганської області зменшилася на 15 тисяч 969 осіб: внаслідок природного скорочення на 10 339 чоловік і за рахунок міграції - на 5 630 осіб. Однак, динаміка міграційного скорочення населення в області зменшилась відносно 2014 та 2017 років (на 30,7 % і 70,6 % відповідно), що ілюструє рисунок 7.

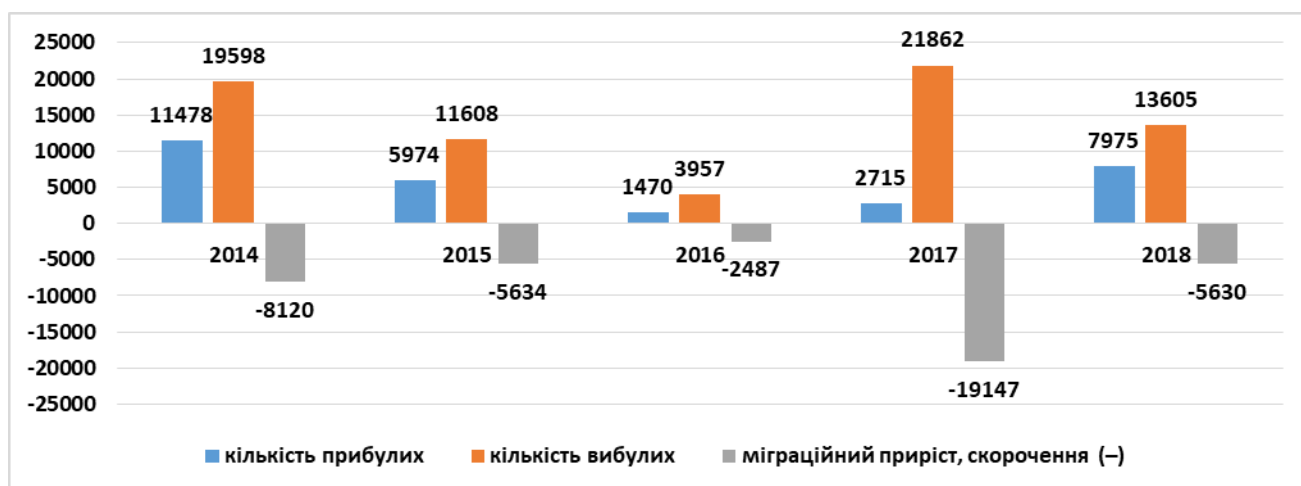

Рис.7. Динаміка міграційного руху населення, осіб

Для пом'якшення ситуації, пов'язаної з міграційними процесами до 2019 року в області діяла цільова програма щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб в Луганській області на 2017-2018 роки. За результатами її виконання у 2018 році зокрема, було надано адресну допомогу ВПО для покриття витрат на проживання - 347 500,0 тис. грн за рахунок державного бюджету та ряд інших заходів за рахунок обласного бюджету – 316,50 тис. грн; міських та районних бюджетів – 29545,00 тис. грн; коштів інших джерел – 1633,80 тис. грн. У 2019 році програма модифікується на період до 2020 року із урахуванням плану заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішньо переміщених осіб.

Згідно рекомендацій ООН держави світу повинні проводити переписи власного населення не рідше, ніж раз на десятиліття. У зв'язку з тим, що останній перепис населення в Україні проводився 18 років тому, статистична інформація щодо чисельності населення може мати відхилення. Наступний перепис населення в Україні Урядом заплановано на 2020 рік.

Проміжні висновки

- Кількість населення на підконтрольній території області активно скорочується: на 01.01.2016 – 715,2 тис осіб, на 01.01.2017 – 703,8 тис осіб, на 01.01.2018 – 692,4 тис осіб, на 01.01.2019 – 684,1 тис осіб. Однак, динаміка міграційного скорочення населення поступово зменшується. Протягом

2018 року чисельність населення області зменшилася на 15 тисяч 969 осіб: внаслідок природного скорочення - на 10 339 чоловік і за рахунок міграції - на 5 630 осіб.

- Зростання кількості ВПО призвело до надмірного соціального і адміністративного навантаження на державні органи, органи місцевого самоврядування, громади, локальні ринки праці, соціальну інфраструктуру регіонів вселення. В окремих містах та районах області кількість ВПО дорівнює кількості населення цих територій або навіть перевищує його.

- Нинішня демографічна ситуація в Україні характеризується несприятливими тенденціями та негативними зрушеннями у структурах населення. Оцінка демографічної безпеки полягає в аналізі основних демографічних показників: чисельності населення, природного та механічного приростів чи скорочення, статево-вікової структури, тривалості життя та інших. Основною проблемою обліку населення в області є розмежування території області, що дозволяє провести реальний облік населення тимчасово тільки на підконтрольній державній владі території.

4. РИНОК ПРАЦІ

Зайнята в суспільному виробництві частина населення найбільш активна і є головною продуктивною силою, що створює матеріальні блага. Тому формування трудового потенціалу – важлива фундаментальна передумова економічного зростання. Величина ж трудового потенціалу залежить переважно від демографічного стану території. Депопуляція населення, зменшення показників народжуваності, зниження тривалості життя, зростання смертності та міграційних втрат, старіння нації мають суттєвий негативний вплив на кількісно-якісний рівень робочої сили. За статистикою Інституту демографії соціальних досліджень Національної академії наук України, чисельність працездатного населення України у віці від 20 до 64 років до 2030 року зменшиться на три мільйони людей.

Сучасні демографічні процеси впливають на якість чисельності економічно активного населення в перспективі. Тому гострою постає проблема активізації трудового потенціалу регіону. Поняття «Трудові ресурси» включає в себе як зайняте, так і незайняте в економіці працездатне населення.

4.1. Економічно активне населення

Економічно активне населення — це частина населення, яка протягом певного періоду забезпечує пропозицію своєї робочої сили для виробництва товарів і надання послуг. Зайняті економічною діяльністю — це особи у віці 15-70 років, які виконують роботи за винагороду за наймом на умовах повного або неповного робочого часу, працюють індивідуально (самостійно) або в окремих громадян-роботодавців, на власному (сімейному) підприємстві, безоплатно працюючі члени домашнього господарства, зайняті в особистому підсобному сільському господарстві, а також тимчасово відсутні на роботі.

Динаміка основних характеристик щодо економічно активного населення Луганської області наведені у таблицях 14-15.

Таблиця 14. Динаміка економічно активного населення

	Економічно активне населення			
	у віці 15-70 років		працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	%	в середньому, тис. осіб	%
2014 ¹	990,3	58,7	953,3	68,4
2015 ¹	362,7	64,7	339,5	76,8
2016 ¹	355,5	66,2	338,1	76,5
2017 ¹	350,4	65,6	330,7	76,1
2018 ¹	351,4	67,0	333,4	78,8

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 15. Економічна активність населення за статтю та місцем проживання у 2018 році

(в середньому за період)

	Одиниця виміру	Все населення	Жінки	Чоловіки	Міське населення	Сільське населення
Економічно активне населення	тис. осіб					
у віці 15-70 років		351,4	174,6	176,8	237,3	114,1
працездатного віку		333,4	165,3	168,1	231,5	101,9
Рівень економічної активності	%					

у віці 15-70 років		67,0	63,5	71,0	62,8	77,9
працездатного віку		78,8	76,9	80,8	76,0	86,2
Економічно неактивне населення	тис. осіб					
у віці 15-70 років		172,7	100,4	72,3	140,4	32,3
працездатного віку		89,6	49,6	40,0	73,3	16,3

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

За результатами Держстату у 2018 році найбільший відсоток економічно активного населення спостерігається у Луганській області – 67,4 %. На другому місці – Київ (66,7 %). Третя у списку Житомирська область з показником 65 %. Також Держстат окремо виділяє статистику щодо економічно активного населення працездатного віку. Перше місце у списку зберігає Луганська область (рисунок 8). 79,1 % економічно активного населення – люди працездатного віку. На другому місці Тернопільщина із показником 76,6 %. Третя – Житомирська область (76,5 %).

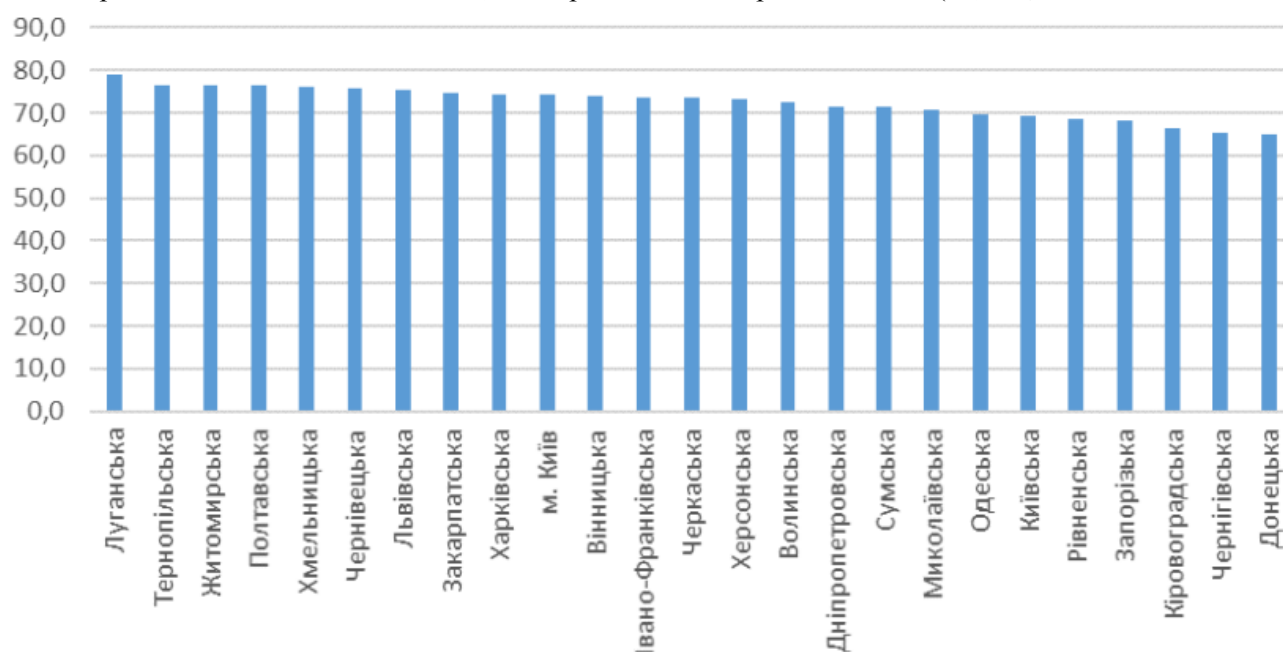

Рис.8. Економічно активне населення працездатного віку регіонів України, %

Проміжні висновки

- У 2018 році найбільший відсоток економічно активного населення спостерігається у Луганській області – 67,4 %. Також область займає перше місце в Україні щодо економічно активного населення працездатного віку - 79,1 %.
- Аналіз балансу трудових ресурсів Луганської області за 2018 рік засвідчив, що більша частина економічно активного населення ніде не облікована і не отримує жодних доходів офіційно. Це і особи, які зайняті нелегально, і трудові мігранти.

4.2. Зайнятість та безробіття

Зайняте населення

Останніми роками ринок праці України перебуває у стані трансформації, що супроводжується окремими негативними наслідками, зокрема пов'язаними із зниженням продуктивності праці, погіршенням умов зайнятості, поширенням сегменту нестандартної зайнятості тощо. Значними є прояви професійно-кваліфікаційного дисбалансу попиту та пропозиції на національному ринку праці, збільшення навантаження на регіональні ринки праці, зростання рівня безробіття та соціальної напруги в країні.

Рівень економічної активності чоловіків вищий, ніж жінок майже на 10 % та має тенденцію до збільшення. Необхідно зазначити, що протягом 2014-2017 рр. рівень економічної активності жінок зріс на 8,6 %, а чоловіків – лише на 4,9 %. Рівень зайнятості серед жінок поступово зростає – з 47,6 % у 2014 р. до 52,6 % у 2017 р., але все ж залишається меншим, ніж рівень зайнятості чоловіків (57 %), який залишається майже незмінним в останні роки.

Таблиця 16. Економічна активність населення з розподілом за статтю та місцем проживання (станом на 01.01.2018)

	2014	2015*	2016*	2017*
Економічно активне населення у віці 15–70 років, тис. осіб				
Все населення	990,3	362,7	355,5	350,4
Жінки	467,8	176,1	174,1	171,6
Чоловіки	522,5	186,6	181,4	178,8
Міські поселення	848,6	240,0	239,8	234,3
Сільська місцевість	141,7	122,7	115,7	116,1
Рівень економічної активності, у відсотках				
Все населення	58,7	64,7	66,2	65,6
Жінки	52,5	60,0	61,7	61,1
Чоловіки	65,6	69,8	71,1	70,5
Міські поселення	57,7	59,2	61,9	60,8
Сільська місцевість	65,6	79,0	77,4	78,0

* Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

Конфлікт паралізував економічну діяльність в колись процвітаючому східному промисловому регіоні України, серйозно вплинувши на добробут і рівень життя людей. Безробіття в постраждалих внаслідок конфлікту областях зросло за останні чотири роки і є вищим, ніж на решті території країни. Доступ сімей в сільській місцевості до сільськогосподарських земель значно обмежений через масштабне мінне забруднення. Вони витрачають понад 20 відсотків свого обмеженого доходу на опалення, а показники споживання продуктів харчування майже вдвічі зменшуються взимку. ВПО та приймаючі громади стикаються з додатковою економічною напругою. ВПО намагаються отримати доступ до соціальних пільг, таких як пенсії, на які багато хто з них покладається як на засіб виживання. На п'ятому році конфлікту вразливі категорії населення все більше змушені купувати продукти в кредит, скорочуючи витрати на охорону здоров'я або вдаватись до жебрацтва. Втрата доходу та відсутність засобів до існування є другою головною проблемою серед постраждалих внаслідок конфлікту громад, яка тісно пов'язана зі збільшенням споживання алкоголю та наркотиків, особливо серед молоді. Це також сприяло зростанню показників сімейного насильства. Кожний п'ятий серед людей похилого віку, які проживають уздовж «лінії розмежування», повідомляв, що відчуває на собі принаймні один тип насильства і жорстокого поводження, 76 % з них — жінки. Люди, які проживають поблизу «лінії розмежування», мають більш песимістичні перспективи щодо можливостей працевлаштування, та в них є відчуття ізоляції та навіть залишення напризволяще через поганий стан транспортної мережі та низки основних комунальних послуг.

Збільшення витрат на оплату праці змусило підприємців оптимізувати свої трудові ресурси, що разом з іншими факторами – тимчасове призупинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними і автомобільними шляхами у межах Луганської області, крім гуманітарної допомоги, припинення підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців через зміну податкового законодавства щодо сплати ЄСВ усіма підприємствами без винятку – призвело до певного скорочення кількості зайнятого населення у віці 15-70 років та відповідно зростання рівня безробіття.

Зайнятість – це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих і суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі. Зайняті економічною діяльністю – це особи у віці 15-70 років.

Динаміка основних характеристик щодо зайнятого населення Луганської області наведені у таблицях 17-21.

Таблиця 17. Динаміка зайнятості населення у Луганській області

	зайняте населення			
	у віці 15-70 років		працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	%	в середньому, тис. осіб	%
2014 ¹	877,6	52,0	840,7	60,4
2015 ¹	306,3	54,6	283,3	64,1
2016 ¹	298,5	55,6	281,1	63,6
2017 ¹	292,1	54,7	272,4	62,7
2018 ¹	298,2	56,9	280,2	66,2

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 18. Зайняте населення за статтю та місцем проживання у 2018 році¹

(в середньому за період)

	Одиниця виміру	Все населення	Жінки	Чоловіки	Міське населення	Сільське населення
Зайняте населення						
у віці 15-70 років	тис. осіб	298,2	149,1	149,1	197,6	100,6
працездатного віку		280,2	139,8	140,4	191,8	88,4
Рівень зайнятості						
у віці 15-70 років	%	56,9	54,2	59,9	52,3	68,7
працездатного віку		66,2	65,1	67,5	62,9	74,8

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 19. Динаміка руху робочої сили у Луганській області

	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Коефіцієнт обороту робочої сили		Середньомісячна заробітна плата		
		по прийому	по звільненню	номінальна		реальна, у % до попереднього року
				гривень	%	
		%				

2014 ¹	163,6	20,0	34,9	3377	277,3	86,4
2015 ¹	172,7	18,6	30,8	3427	248,7	71,7
2016 ¹	150,2	19,0	25,8	4637	289,8	118,0
2017 ¹	128,9	20,7	29,3	5862	332,7	111,7
2018 ¹	111,5	23,9	29,3	7365	383,4	111,9

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

Таблиця 20. Рівень зайнятості жінок та чоловіків (станом на 01.01.2018)

	2014	2015*	2016*	2017*
Зайняте населення у віці 15–70 років, тис. осіб				
Все населення	877,6	306,3	298,5	292,1
Жінки	423,9	151,6	151,3	147,6
Чоловіки	453,7	154,7	147,2	144,5
Міські поселення	756,2	197,9	195,4	189,6
Сільська місцевість	121,4	108,4	103,1	102,5
Рівень зайнятості, у відсотках				
Все населення	52,0	54,6	55,6	54,7
Жінки	47,6	51,6	53,7	52,6
Чоловіки	57,0	57,9	57,7	57,0
Міські поселення	51,4	48,8	50,4	49,2
Сільська місцевість	56,2	69,8	69,0	68,8

Таблиця 21. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності

(у розрахунку на одного штатного працівника, грн)

	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Усього	3377	3427	4637	5862	7365
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2248	3155	3854	5312	6643
Промисловість	4099	3536	5156	5755	7271
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5348	3428	5400	6686	8508
Переробна промисловість	3745	3529	5138	5551	7187
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5286	4472	5074	5680	6672
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2866	2726	3443	4158	5411
Будівництво	2553	3107	3762	4375	6442
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2310	2040	2896	3956	5046
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3910	3546	4126	4405	6645
Тимчасове розміщування й організація харчування	1380	2687	3734	3504	3697
Інформація та телекомунікації	2460	3398	4124	5202	6142
Фінансова та страхова діяльність	4117	5384	7798	9617	11437
Операції з нерухомим майном	1840	2451	2892	4587	4880

Професійна, наукова та технічна діяльність	3954	4424	5856	6712	6175
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2167	2360	2836	3517	4605
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	3707	5032	5560	9068	12050
Освіта	2486	3041	3617	5707	6879
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2257	2860	3949	5573	6260
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2938	2798	3693	4980	5805
Надання інших видів послуг	1571	1831	4522	5959	4141

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території Луганської області.

Дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

ГЕНДЕРНИЙ РОЗРИВ У РІВНІ ОПЛАТИ ПРАЦІ (станом на 01.01.2018 р.)

Протягом 2015-2017 рр. спостерігається тенденція до збільшення гендерного розриву в рівні оплати праці з 22,28% до 29,09%.

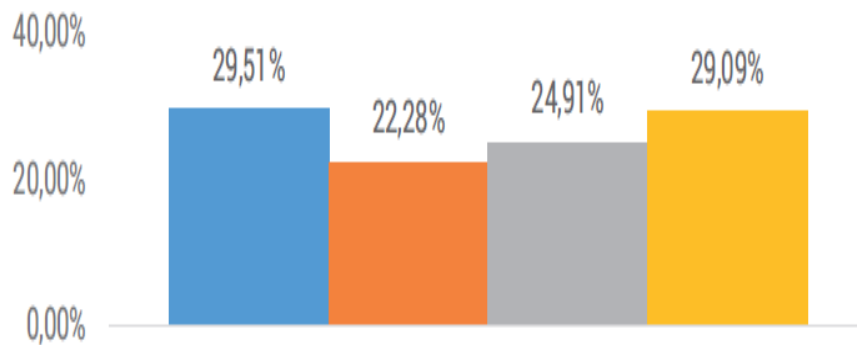

Рис.9. Гендерний розрив у рівні оплати праці (станом на 01.01.2018)

Як видно із вищенаведеної інформації рівень зайнятості населення області протягом 2014-2018 років щорічно мав негативну тенденцію. Проблеми у сфері зайнятості пов'язані із виробничими труднощами на окремих підприємствах в умовах триваючого збройного конфлікту, зокрема на тлі збереження значних ризиків для інвесторів щодо фінансування відновлення та забезпечення стабільної роботи великих підприємств.

Із 2018 року внаслідок відновлення державного контролю за легалізацією зайнятості та більш комплексного та інноваційного підходу щодо укомплектування робочих місць службою зайнятості та інших державних органів рівень зайнятості почав зростати, а рівень безробіття знижуватися.

**ВИВІЛНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАТТЮ
(обрано топ 3 сфери економічної діяльності, станом на 01.01.2018 р.)**

(осіб)

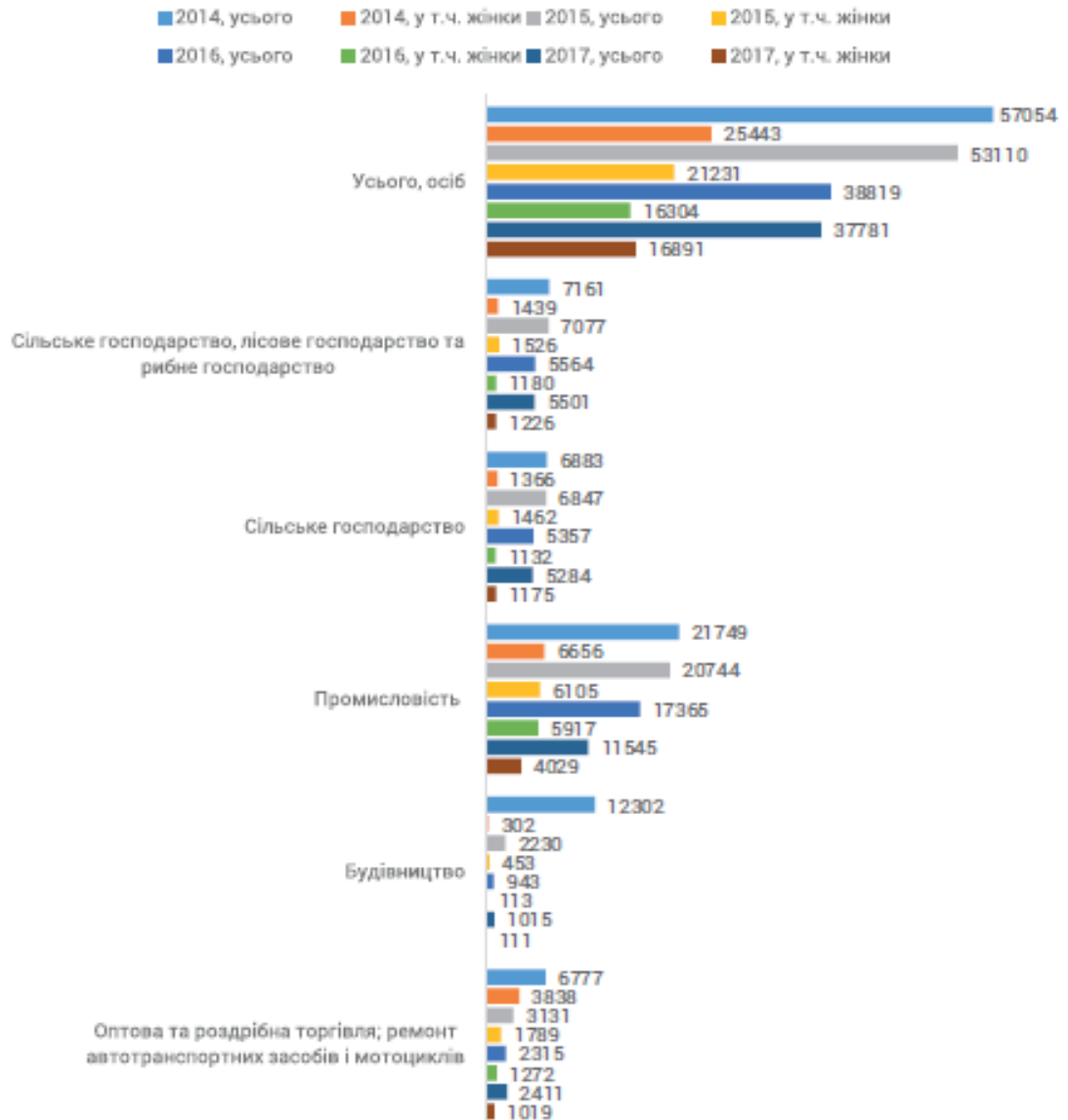

Рис.10. Вивільнення працівників за видами економічної діяльності та статтю (станом на 01.01.2018)

Вперше за останні роки на ринку праці Луганської області відбулося зростання чисельності зайнятого населення. Але аналіз балансу трудових ресурсів Луганської області за 2018 рік засвідчив, що більша частина економічно активного населення ніде не облікована і не отримує жодних доходів офіційно. Це і особи, які зайняті нелегально, і трудові мігранти.

У порівнянні з вибраними областями України рівень зайнятості населення у віці 15-70 років займає 13 позицію в рейтингу областей, що відображено в таблиці 22 та на рисунку 11.

Таблиця 22. Співставлення показників рівня зайнятості Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік

Регіон	Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років	
	%	місце
Донецька	50,0	24
Луганська	56,9	13
Миколаївська	58,1	6
Рівненська	56,8	14-16
Черкаська	57,7	7

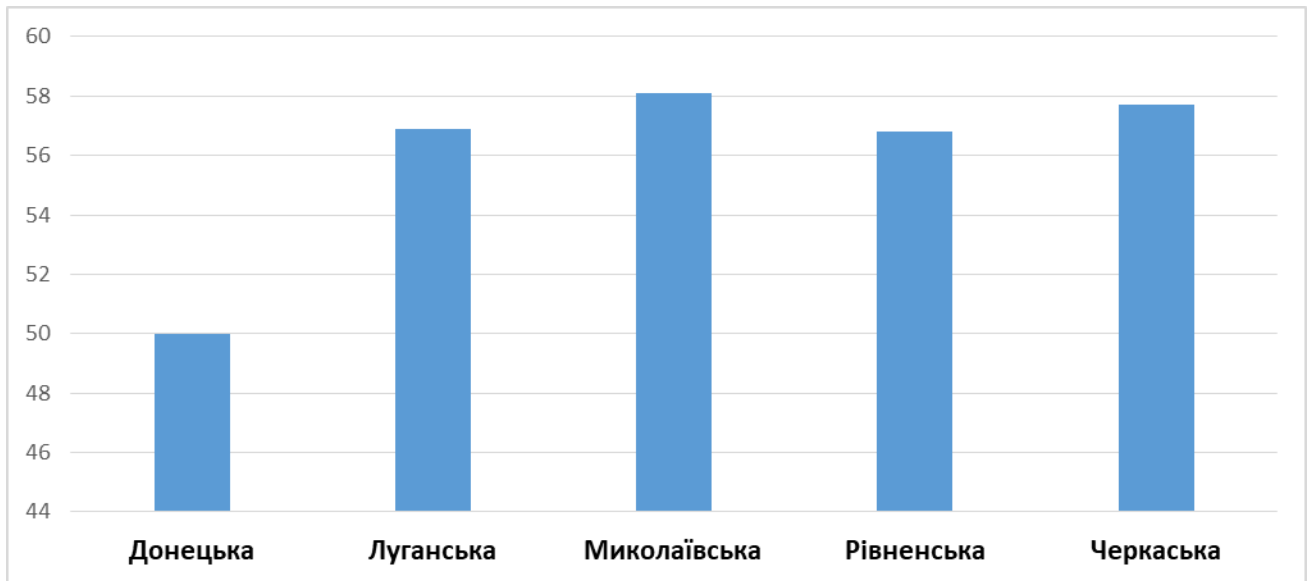

Рис.11. Співставлення показників рівня зайнятості Луганської області з вибраними областями України, %

Демографічне навантаження

У економічному аспекті зростання навантаження населенням похилого віку на працездатне населення та зниження природного відновлення трудових ресурсів є проблемою для розвитку суспільного виробництва. Старіння населення спричиняє потребу у додатковому піклуванні про старших людей, частка яких у населенні України неспинно зростає. Задля утримання й обслуговування населення похилого віку необхідно збільшувати непродуктивні витрати. Основні характеристики демографічного навантаження по області наведені у таблиці 23.

Таблиця 23. Демографічне навантаження на населення у віці 15-64 роки (на 1000 осіб у віці 15-64 роки)

	Загальне навантаження			Навантаження особами у віці 0-14 років			Навантаження особами у віці 65 років і старше		
	Разом	міські поселен.	сільська місцев.	Разом	міські поселен.	сільська місцев.	Разом	міські поселен.	сільська місцев.
2014 ¹	409	401	464	177	176	185	232	225	279
2015 ¹	423	416	474	177	176	185	246	240	289
2016 ¹	434	428	478	172	171	180	262	257	298
2017 ¹	447	441	488	169	167	179	278	274	309
2018 ¹	461	455	499	165	163	177	296	292	322
2019 ¹	471	466	507	159	157	174	312	309	333

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Безробітне населення

Як було зазначено вище низка чинників (збільшення витрат на оплату праці, тимчасове призупинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними і автомобільними шляхами, припинення підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців через зміну податкового законодавства щодо сплати ЄСВ усіма підприємствами без винятку) призвело до зростання рівня безробіття в області.

Рівень безробіття на 5,2 % вищий серед чоловіків (19,2 %), аніж серед жінок (14 %). За 2014-2017 рр. рівень безробіття зріс серед жінок на 4,6 %, серед чоловіків – на 6 %. (% до економічно активного населення відповідної вікової групи за статтю)

Таблиця 24. Безробітне населення у віці 15-70 років, тис осіб

	2014	2015*	2016*	2017*
Безробітне населення у віці 15–70 років, тис. осіб				
Все населення	112,7	56,4	57,0	58,3
Жінки	43,9	24,5	22,8	24,0
Чоловіки	68,8	31,9	34,2	34,3
Міські поселення	92,4	42,1	44,4	44,7
Сільська місцевість	20,3	14,3	12,6	13,6
Рівень безробіття, у відсотках				
Все населення	11,4	15,6	16,0	16,6
Жінки	9,4	13,9	13,1	14,0
Чоловіки	13,2	17,1	18,9	19,2
Міські поселення	10,9	17,5	18,5	19,1
Сільська місцевість	14,3	11,7	10,9	11,7

Динаміка основних характеристик безробіття у Луганській області наведені у таблицях 25-26.

Таблиця 25. Динаміка безробіття у Луганській області

	безробітне населення (за методологією МОП)			
	у віці 15-70 років		працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	%	в середньому, тис. осіб	%
2014 ¹	112,7	11,4	112,6	11,8
2015 ¹	56,4	15,6	56,2	16,6
2016 ¹	57,0	16,0	57,0	16,9
2017 ¹	58,3	16,6	58,3	17,6
2018 ¹	53,2	15,1	53,2	16,0

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 26. Безробітне населення за статтю та місцем проживання у 2018 році¹

(в середньому за період)

	Одиниця виміру	Все населення	Жінки	Чоловіки	Міське населення	Сільське населення
Безробітне населення (за методологією МОП)	тис. осіб					
у віці 15-70 років		53,2	25,5	27,7	39,7	13,5
працездатного		53,2	25,5	27,7	39,7	13,5

віку						
Рівень безробіття населення (за методологією МОП)	%					
у віці 15-70 років		15,1	14,6	15,7	16,7	11,8
працездатного віку		16,0	15,4	16,5	17,1	13,2

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

У порівнянні з вибраними областями України рівень безробіття населення у віці 15-70 років займає останнє місце в рейтингу областей, що відображено в таблиці 27 та на рисунку 12.

Таблиця 27. Співставлення показників рівня безробіття Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік

Регіон	Рівень безробіття населення у віці 15-70 років	
	%	місце
Донецька	14,0	24
Луганська	15,1	25
Миколаївська	9,6	11-12
Рівненська	9,7	13
Черкаська	9,6	11-12

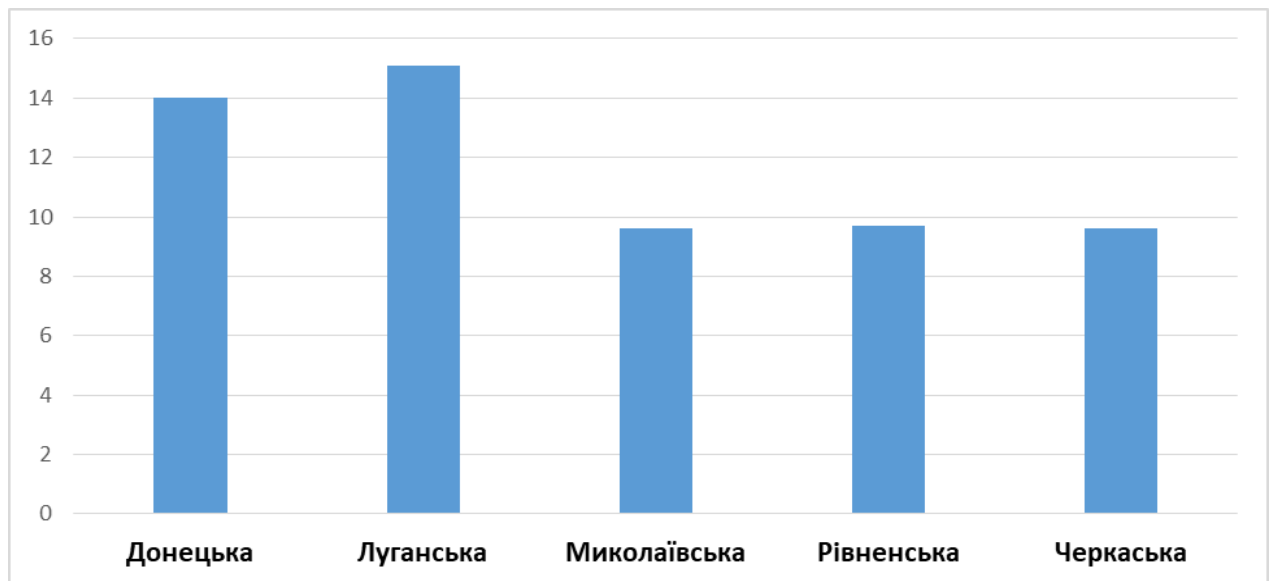

Рис.12. Співставлення показників рівня безробіття Луганської області з вибраними областями України, %

Детальна інформація щодо трудових ресурсів області наводиться в дослідженні «АНАЛІЗ БАЛАНСУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ Луганської області за 2018 рік», здійснений департаментом соціального захисту населення Луганської обласної державної адміністрації.

Проміжні висновки

- Рівень зайнятості населення та рівень безробіття в області протягом 2014-2018 років демонструє негативну тенденцію. За рівнем безробіття Луганська область займає останнє місце в рейтингу областей України.
- Проблеми у сфері зайнятості пов'язані із виробничими труднощами на окремих підприємствах в умовах триваючого збройного конфлікту, збереження значних ризиків для інвесторів щодо фінансування відновлення та забезпечення стабільної роботи великих підприємств.

- Із 2018 року внаслідок відновлення державного контролю за легалізацією зайнятості та більш комплексного та інноваційного підходу щодо укомплектування робочих місць службою зайнятості та інших державних органів рівень зайнятості почав дещо зростати, а рівень безробіття знижуватися.

4.3. Попит і пропозиція ринку праці

Сучасний ринок праці України характеризується дисбалансом між попитом та пропозицією робочої сили, який відображається у професійно-кваліфікаційній невідповідності. Дисонанс якісної та кількісної підготовки кадрів призводить до підвищення структурного безробіття, що має вплив на ефективність функціонування економіки, розвиток науково-технічного прогресу; зниження виробництва товарів та послуг, а, отже, скороченню ВВП.

На сьогодні державна служба зайнятості є активним посередником на ринку праці між роботодавцями і шукачами роботи. За даними Луганської обласної служби зайнятості в таблицях 28-30 наводиться інформація, яка дозволяє оцінити попит і пропозицію на ринку праці в області в 2018 році.

Таблиця 28. Загальні дані

Показник	Усього	осіб	
		Мешканці міських поселень	Мешканці сільської місцевості
Мали статус безробітного	25 079	14 543	10 536
Всього отримали роботу (у т.ч. до набуття статусу безробітного)	17 944	11 304	6 640
Проходили професійне навчання	3 958	1 589	2 369
Брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру	7 045	2 987	4 058
Кількість безробітних, охоплених профорієнтаційними послугами	24 703	14 241	10 462
Мали статус безробітного	8 195	4 211	3 984
Отримували допомогу по безробіттю	6 362	2 974	3 388

Таблиця 29. Кількість вакансій та чисельність безробітних за професійними групами станом на 1 січня 2019 року

	Кількість вакансій, одиниць	Кількість безробітних, осіб	Кількість претендентів на 1 вакансію, осіб
Всього	492	8195	17
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	26	742	29
Професіонали	91	504	6
Фахівці	60	590	10
Технічні службовці	17	411	24
Працівники сфери торгівлі та послуг	59	1 027	17
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	0	290	-
Кваліфіковані робітники з інструментом	102	792	8
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	90	2 474	27
Найпростіші професії	47	1 365	29

Таблиця 30. Професії, по яких кількість вакансій є найбільшою у 2018 році (ТОП - 20)

Назва професії	Кількість вакансій, одиниць	Чисельність безробітних, осіб	Дефіцит вакансій (-), дефіцит кадрів (+)	Станом на 01.01.2019	
				Кількість вакансій, одиниць	Чисельність безробітних, осіб
тракторист-машин. с/г (л/г) виробництва	1596	2525	-929	1	1 188
водій автотранспортних засобів	1454	1748	-294	24	686
підсобний робітник	1231	1569	-338	8	516
продавець продовольчих товарів	754	885	-131	32	220
оператор котельні	612	474	138	0	21
сторож	609	611	-2	5	217
спеціаліст державної служби	543	170	373	19	57
прибиральник службових приміщень	387	545	-158	6	208
бухгалтер	375	374	1	9	99
кухар	290	523	-233	9	169
соціальний робітник	273	85	188	3	37
сестра медична	252	133	119	8	31
продавець непродовольчих товарів	245	408	-163	5	134
машиніст (кочегар) котельної	221	163	58	5	10
слюсар-ремонтник	220	262	-42	5	72
електрогазоварник	215	246	-31	4	81
молодша медична сестра	207	169	38	1	62
гірник підземний	206	82	124	4	17
робітник з обслугов. і ремонту будинків	194	154	40	3	50
вантажник	177	127	50	6	25

Ефективність ринку праці області добре демонструє порівняння відповідних показників області з вибраними областями України, що відображено в таблиці 31 та на рисунку 13.

Таблиця 31. Співставлення показників ефективності ринку праці Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік

Регіон	Продуктивність праці		Співвідношення прийнятих працівників до вибулих		Індекс реальної заробітної плати, відсотків до відповідного періоду попереднього року		Сума заборгованості з виплати заробітної плати, відсотків до фонду оплати праці за останній місяць звітного періоду	
	%	місце	%	місце	%	місце	%	місце
Донецька	24	24	89,9	18	110,2	22-23	10,7	23
Луганська	25	25	81,3	25	111,9	14	52,5	25
Миколаївська	21	22	87,8	23	110,3	21	5,3	22
Рівненська	3	9	96,4	3	111,6	17	1,6	13-14
Черкаська	9	15	95,9	5	111,4	18	3,1	18

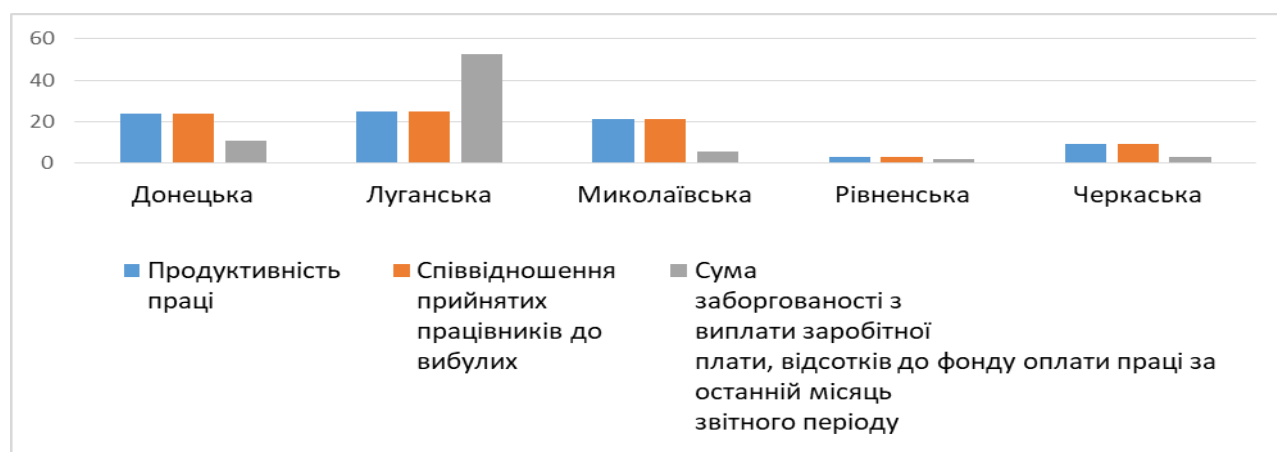

Рис.13. Співставлення показників ефективності ринку Луганської області з вибраними областями України, %

Сучасні тенденції на ринку праці

Сьогодні на ринку праці значно міняються тенденції. Якщо раніше безробітні фахівці мали проблеми з працевлаштуванням у зв'язку з відсутністю вакансій, то внаслідок трудової міграції роботодавці Луганщини відчули дефіцит фахівців. Ситуація також ускладнена тим, що роботодавці області не в змозі запропонувати конкурентну, у порівнянні з західними областями та державами ЄС, рівень заробітної плати. Окрім того проблема загострена бойовими діями на території області. В населених пунктах, які знаходяться на лінії зіткнення, рівень безробіття найбільший. У 2019 році за пропозицією облдержадміністрації Урядом встановлена надбавка працівникам бюджетної сфери, які працюють на лінії зіткнення, у граничному розмірі 50 %. Це спрямовано на мотивування працівників не залишати робочі міста у пошуках роботи в більш комфортних умовах в інших областях.

За прогнозами Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України в середньостроковій перспективі реалізація завдань оновлених стратегій розвитку Луганської області та послідовне вжиття комплексу заходів, спрямованих на відновлення соціально-економічної інфраструктури східних областей країни та розбудову миру, забезпечить відновлення економічного розвитку даних регіонів. Разом з тим відбудова інфраструктури регіонів сприятиме залученню робочої сили, що позитивно впливатиме на динаміку безробіття.

Як результат, у 2019-2021 роках прогнозується поступове зменшення рівня безробіття населення в Україні у віці 15-70 років за методологією МОП (з 8,9 % у 2019 році до 8,3 % у 2021 році). Рівень безробіття у Донецькій та Луганській областях також матиме тенденцію до зниження, хоча і залишатиметься досить високим та перевищуватиме середній показник по Україні (у середньому 14,8 % у Луганській області у 2019-2021 роках).

Показники, які характеризують ситуацію на ринку праці у Луганській області наведені у таблиці 32.

Таблиця 32. Зареєстроване безробіття та кількість вакансій у 2019 році (за даними державної служби зайнятості)¹

	Кількість зареєстрованих безробітних, осіб	Кількість вакансій, одиниць	Навантаження на одну вакансію, осіб
Січень	8572	788	11
Лютий	8598	1115	8
Березень	7483	1741	4
Квітень	6063	874	7
Травень	5899	925	6
Червень	5487	981	6
Липень	5375	903	6
Серпень	5383	1195	5

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Короткостроковий прогноз щорічної потреби у кваліфікованих робітниках у Луганській області в розрізі міст та адміністративних районів на період з 2019 по 2021 рік включно здійснений у дослідженні «Комплексний аналіз регіонального ринку праці і Державної служби зайнятості та їх впливу на систему професійно-технічної освіти у Луганській області», підготовлений в рамках діяльності Програми ООН із відновлення та розбудови миру. За результатами дослідження тенденції ринку праці Луганської області виглядають наступним чином.

Згідно опитування працівників центрів зайнятості:

- Ситуація на ринку праці кардинально змінилась внаслідок погіршення економічного становища найбільших підприємств області, починаючи з 2014 року. Великі підприємства вдаються або до масових звільнень, або переходять на скорочений робочий тиждень, виплату мінімальної заробітної плати працівникам для збереження робочих місць. Наприклад, Лисичанський НПЗ – працівники працюють три дні на тиждень при мінімальній оплаті праці, завод «Пролетарій» знаходиться на стадії ліквідації, підприємство «Зоря» масово скоротило чисельність з 7 тис. до 2 тис. працівників, «Азот» – перейшов на мінімальну оплату праці і скорочений робочий тиждень. Відбувається «деіндустріалізація» області, і економіка носить переважно аграрний характер.

- Ринок праці області також характеризується скороченням та відтоком кваліфікованих кадрів і молоді. Основна причина – масові міграційні процеси, пов'язані з небезпечними та некомфортними умовами проживання. Характерним є старіння кадрів. Міграція зумовлює дефіцит, насамперед, на такі професії, як токар, лікар, вчитель.

- Посилюється роль малого бізнесу, переважно у сфері торгівлі та ресторанного бізнесу. Попитом користуються професії продавців промислових та непромислових товарів. Загалом перспективними сферами зайнятості області можна вважати торгівлю, сільське господарство та переробку, будівництво житла та дорожнє будівництво, охорону здоров'я.

- Гостро стоїть проблема «тіньової» зайнятості та «тіньової» заробітної плати. Приблизно 75 % працівників працюють в «тіні». У ЦЗ роботодавцями подається інформація про вакансії з мінімальною заробітною платою, а надалі реальна оплата праці виявляється значно вищою. Через відсутність контролю у сфері професійних стандартів і технічних регламентів (стандартів) виробництва більшість роботодавців наймають працівників без необхідної кваліфікації, намагаючись здійснювати підготовку на виробництві.

- Відбувається постійний відтік кваліфікованих кадрів з огляду на міжрегіональні диспропорції у оплаті праці. Через це задовольнити потреби в укомплектуванні вакансій багатьох роботодавців доволі складно.

- Роботодавці області в більшості випадків не можуть запропонувати конкурентоспроможний рівень оплати праці для кваліфікованих працівників, що також знижує мотивацію кандидатів до працевлаштування.

- Система професійної підготовки кадрів зазнала втрат, і забезпечити підготовку за більшістю затребуваних спеціальностей на території області практично немає можливості. Центр зайнятості та роботодавці змушені шукати працівників за межами області. Йдеться про такі професії як токар, помічник машиніста, лікар (за різною спеціалізацією).

- Роботодавці не можуть сформулювати бачення своїх майбутніх потреб у працівниках, посиляючись переважно на непередбачуваність збройного конфлікту та нестабільність законодавства, яке регулює умови ведення бізнесу.

Згідно опитування роботодавців області

- Опитані роботодавці представляють як класичні, так і перспективні (за оцінками експертів) галузі економіки та види економічної діяльності Луганської області: машинобудування, сільське господарство, переробку сільськогосподарської продукції, торгівлю, вантажні перевезення, туризм тощо.

- Більшість респондентів негативно оцінюють своє економічне становище, незважаючи на те, що з кінця 2016 року почали відновлювати свою активність та покращувати економічні показники. Основні ризики для відновлення свого бізнесу підприємці вбачають у подорожанні енергоносіїв та ПММ, дефіциті кваліфікованих кадрів, обмеженого доступу до кредитних ресурсів, відсутності якісних доріг, віддаленістю регіону від основних ринків збуту продукції, майже повною відсутністю переробки в регіоні. За виключенням підприємств сфери торгівлі, підприємці відчувають гостру потребу в залученні інвестиційних ресурсів, грантової підтримки для збереження та забезпечення сталості бізнесу. Деякі з опитаних роботодавців розглядають можливість закриття напрямків бізнесу

або повного їх реформування, якщо не вирішать проблем з логістикою та подорожчанням енергоносіїв.

- Абсолютно всі роботодавці зіштовхуються з проблемою дефіциту кадрів і пов'язують його переважно із трудовою міграцією, старінням кваліфікованих кадрів, відсутністю мотивації у молоді, низькою якістю освітніх послуг професійно-технічних навчальних закладів.

- Для вирішення проблеми дефіциту кадрів підприємці здійснюють власні інвестиції у розвиток людського капіталу, переважно у формі навчання на робочому місці. Таке навчання триває від одного місяця до шести.

- Більшість опитаних роботодавців мають досвід взаємодії із професійно-технічними навчальними закладами та центрами зайнятості співпрацюють із ними, але залишаються невдоволеними якістю підготовки кадрів.

Освітня компонента ринку праці

У Луганській області гостро стоїть проблема забезпечення своєчасною та якісною професійною освітою, підготовки та перепідготовки безробітних. Потребує реформування система професійно-технічної освіти, розширення можливостей навчання для дорослих в системі ЦПТО.

На сьогодні рівень освіти економічно активного населення в області виглядає наступним чином:

▪ повна вища	- 35,1 %
▪ базова вища	- 2,6 %
▪ неповна вища	- 5,2 %
▪ професійно-технічна	- 33,1 %
▪ повна загальна середня	- 21,4 %
▪ базова загальна середня	- 2,4 %
▪ початкова загальна або не мають освіти	- 0,0 %

Аналіз попиту і пропозицій на ринку праці свідчить, що попит на робочу силу в області збільшується. При цьому відносно вищими темпами зростає попит на кваліфікованих працівників. Більшість вакансій налічується на підприємствах сільського господарства (41,2 %), державного управління й оборони (11,0 %), а також у торгівлі та ремонті (9,8 %).

За професійними групами: найбільший попит роботодавців на робітників з обслуговування устаткування та машин (36,2 %), на представників найпростіших професій (16,7 %), кваліфікованих робітників з інструментом (11,9 %), а також професіоналів (11,1 %).

В рамках програми із відновлення та розбудови миру експертами ПРООН в червні 2019 року було опитано більше 230 роботодавців Луганської області (як керівників великих ринкоутворюючих підприємств, так і представників малого та середнього бізнесу) щодо найбільш затребуваних професій, причин дефіциту кадрів та якості професійного навчання. У зв'язку із скороченням території Луганської області, що є підконтрольною українській владі, кількість населення та промислових об'єктів на ній також скоротилася. Відбувається переорієнтування Луганської області з промислового регіону на аграрний, через що виникає необхідність розширення освітніх послуг у сфері аграрної галузі.

За результатами короткострокового прогнозування ринку праці Луганської області щорічна потреба у найближчі три роки в 13,5 тисяч працівників за 314 професіями. Найбільша потреба – майже 2000 працівників – визначена у трактористах-машиністах сільськогосподарського виробництва, які опанували сучасну техніку. До переліку «дефіцитних» професій також потрапили: водій автотранспортних засобів, електрогазоварник, бухгалтер, лікар (більше 10 спеціальностей), слюсар-ремонтник.

Після початку міжнародного збройного конфлікту в 2014 році на території Луганської області, підконтрольній українській владі, різко скоротилася мережа професійно-технічних та вищих навчальних закладів.

Професійна (професійно-технічна) освіта. Загальний контингент учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на початку 2018 року склав 5 553 осіб, з яких за рахунок обласного бюджету навчалися 95 % від загального контингенту, 69 % учнів разом з професією здобували повну загальну середню освіту.

Регіональне замовлення у 2018 році становило: кваліфікованих робітників - 1900 осіб; молодших спеціалістів - 116 осіб.

За галузями структура підготовки робітничих кадрів в 2018-2019 навчальному році наступна:

- будівельна галузь – 22 %;
- аграрна галузь – 26 %;

- кулінарна галузь та сфера послуг – 18 %;
- гірничча галузь – 9 %;
- автомобільна галузь, промисловість, транспорт, зв'язок та інші – по 5 % відповідно.

Ці показники свідчать, що на ТОП – 10 найбільш популярних робітничих професій для Луганщини припадає майже дві третини випуску.

Проміжні висновки

- Сьогодні на ринку праці області значно міняються тенденції. Якщо раніше безробітні фахівці мали проблеми з працевлаштуванням у зв'язку з відсутністю вакансій, то внаслідок трудової міграції роботодавці Луганщини відчули дефіцит фахівців. Ситуація також ускладнена тим, що роботодавці області не в змозі запропонувати конкурентну, у порівнянні з західними областями та державами ЄС, рівень заробітної плати.
- Аналіз попиту і пропозицій на ринку праці свідчить, що попит на робочу силу в області збільшується. При цьому відносно вищими темпами зростає попит на кваліфікованих працівників. Більшість вакансій налічується на підприємствах сільського господарства (41,2 %), державного управління й оборони (11,0 %), а також у торгівлі та ремонті (9,8 %). За професійними групами: найбільший попит роботодавців на робітників з обслуговування устаткування та машин (36,2 %), на представників найпростіших професій (16,7 %), кваліфікованих робітників (11,9 %).
- За результатами короткострокового прогнозування ринку праці Луганської області щорічна потреба у найближчі три роки в 13,5 тисяч працівників за 314 професіями. Найбільша потреба (2000 працівників) визначена у трактористах-машиністах сільськогосподарського виробництва.
- Після 2014 року на території області, підконтрольній українській владі, різко скоротилася мережа професійно-технічних та вищих навчальних закладів. Незважаючи на складну ситуацію професійна освіта Луганської області за галузевими напрямками в цілому відповідає запитам ринку праці – аналіз структури підготовки робітничих кадрів засвідчив, що на ТОП – 10 найбільш популярних робітничих професій для Луганщини припадає майже дві третини випуску (будівельна галузь – 22 %; аграрна галузь – 26 %; кулінарна галузь та сфера послуг – 18 %; гірничча галузь – 9 %).

5. ІНФРАСТРУКТУРА

5.1. Транспорт

Транспортна інфраструктура Луганської області включає залізничний, автомобільний та електричний транспорт, які розвиваються переважно за рахунок державних та комунальних підприємств.

Мережа автомобільних доріг

- Луганська область розташована на перетині двох автомагістралей міжнародного значення: Автомобільний маршрут М-03: Київ-Полтава-Харків-Довжанський (кордон з Росією)
- Автомобільний маршрут М-04: Знам'янка-Дніпро-Павлоград-Ізварине (кордон з Росією)

На підконтрольній території пролягає 3,6 тис. км. автодоріг:

- 1,2 тис. км загального користування державного значення;
- 2,4 тис. км місцевого значення - обласного (146 доріг) та районного значення (470 автодоріг), які знаходяться на балансі управління розвитку та утримання мережі автомобільних доріг Луганської облдержадміністрації.

Щільність автомобільних доріг загального користування місцевого значення з твердим покриттям впродовж останніх років залишалась незмінною і становила 277,6 км доріг на 1 тис. кв. км, у т. ч. 129,7 км – на підконтрольній території, 147,9 км – на не підконтрольній.

Загальна характеристика автомобільних доріг загального користування державного та місцевого значення за типами покриття станом на 01 січня 2019 року наведена в таблицях 33-34.

Таблиця 33. Характеристика автомобільних доріг місцевого значення Луганської області станом на 1 січня 2019 року

Характеристики	Усі дороги	У тому числі дороги	
		обласні	районні
<i>Довжина автомобільних доріг загального користування місцевого значення, км.</i>	2439,0	1116,4	1322,6
у тому числі за типами покриття:			
тверде покриття	2420,7	1114,0	1306,7
з нього			
асфальтобетонне	526,4	300,7	225,7
чорне шосе і чорні гравійні	1838,2	809,7	1028,5
біле шосе (щебеневе, шлакове і гравійне)	52,8	3,3	49,5
бруківки (включаючи булижні)	3,3	0,3	3,0
грунтові дороги без обробки чорними в'язучими матеріалами	18,3	2,4	15,9
з однією проїзною частиною	2420,7	1114,0	1306,7
з двома проїзними частинами	0	0	0

Таблиця 34. Характеристика автомобільних доріг державного значення Луганської області станом на 1 січня 2019 року

Характеристики	Усі дороги	У тому числі дороги		
		національні	регіональні	територіальні
Довжина автомобільних доріг загального користування державного значення, км.	1177,1	274,8	222,5	679,8
у тому числі за типами покриття:				
тверде покриття	1177,1	274,8	222,5	679,8
з нього:				
асфальтобетонне	1177,1	274,8	222,5	679,8

У зв'язку з військовими діями, кардинально порушене залізничне сполучення, порушена логістика перевезень – тому основне навантаження перевезень йде через автомобільний транспорт. Планом фінансування дорожнього господарства щороку передбачаються значні видатки державного бюджету на утримання та ремонт автодоріг, зокрема:

- у 2018 році – 767,4 млн грн (у т. ч. 352,6 млн грн на дороги місцевого значення та 414,8 млн грн на дороги державного значення);
- у 2019 році – 842,8 млн грн (у т. ч. 439,9 млн грн на дороги місцевого значення та 402,9 млн грн на дороги державного значення).

Пріоритетним завданням розвитку дорожньої інфраструктури за лишається відновлення зруйнованих у результаті бойових дій автодоріг. Службою автомобільних доріг у Луганській області спільно з Луганською обласною військово-цивільною адміністрацією було розроблено регіональну цільову програму дорожнього будівництва у Луганській області на 2016-2019 роки. Розпорядженням голови облдержадміністрації – керівника обласної державної військово-цивільної адміністрації від 30.11.2018 № 978 дана Програма та додатки до неї викладені в новій редакції з продовженням терміну дії Програми до 2022 року. Регіональна програма розроблена відповідно до затвердженої постановою КМУ від 21.03.2018 № 382 «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки» Програми. Розпорядженням голови облдержадміністрації – керівника обласної державної військово-цивільної адміністрації від 14.05.2018 № 384 відповідальним виконавцем та розпорядником коштів Програми визначено управління розвитку та утримання мережі автомобільних доріг області облдержадміністрації.

Транспортні автомобільні перевезення. Через запровадження у лютому 2017 року тимчасового припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах області шляхами залізничного і автомобільного сполучення, у 2018 році спостерігається продовження зниження обсягів перевезень вантажів. За 2018 рік автомобільним транспортом в області перевезено 4665,2 тис. т вантажів, що на 4,1 % менш, ніж у 2017 році, та на 82,5 % менш ніж у 2014 році.

Динаміка автомобільних вантажних перевезень наведена у таблиці 35 та на рисунку 14.

Таблиця 35. Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом, тис. т

2013	28677,8
2014¹	26919,9
2015¹	27300,2
2016¹	16061,5
2017¹	4858,1
2018¹	4665,2

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

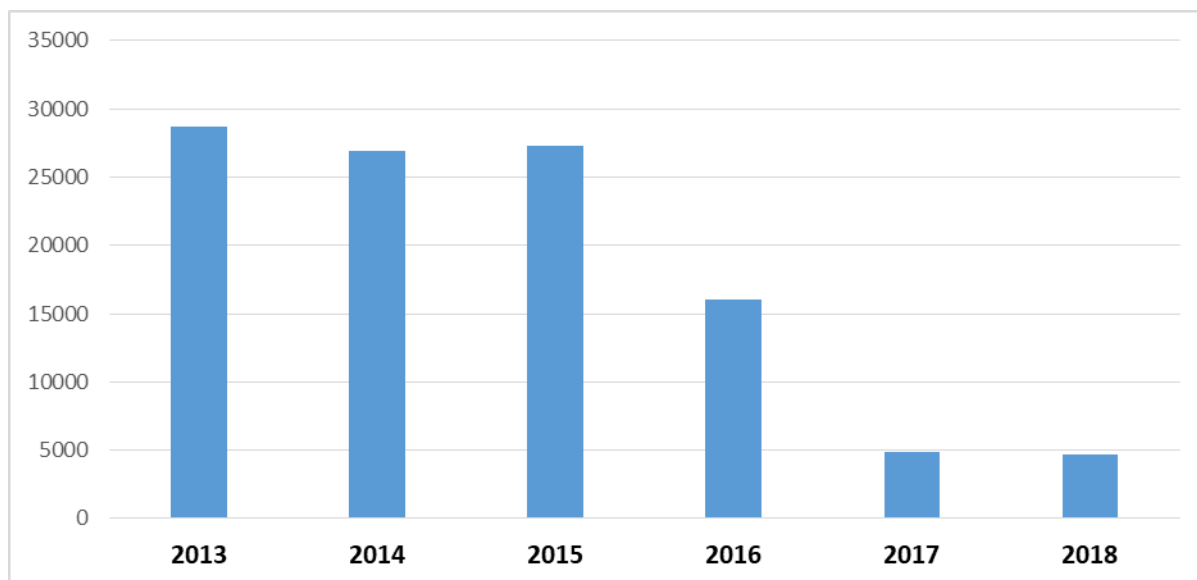

Рис.14. Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом, тис.т

Обсяг вантажообороту залежить від площі землекористування, рівня врожайності культур і продуктивності тварин, спеціалізації господарства, його віддаленості від переробних і заготівельних організацій, залізничних станцій, а також від обсягу здійснюваних господарським способом будівельно-монтажних робіт. За 2018 рік вантажооборот автомобільного транспорту в області склав 482,5 млн ткм, що на 1,1 % більше, ніж у 2017 році (477,2 млн ткм), та на 73 % менше ніж у 2014 році (1790 млн ткм).

Перевезення пасажирів. Частка автомобільного транспорту у перевезенні пасажирів по області складає 49 %.

В області добре розвинений автобусний транспорт. Автобуси є єдиним громадським транспортом для понад 95 % сільських населених пунктів. На підконтрольній Уряду України території області функціонують 15 автостанцій ПАТ «ЛРУАС», з яких здійснюються регулярні приміські та міжміські (внутрішньообласні) пасажирські перевезення та прямі рейси до Києва та обласних центрів України. Незначну частку становлять міжнародні рейси, в основному до міст Російської Федерації (Москва, Санкт-Петербург, Ростов-на-Дону, Краснодар, Воронеж) та Європейського Союзу (Люблін, Варшава).

Динаміка показників перевезення пасажирів автомобільним транспортом наведена у таблиці 36 та на рисунку 15.

Таблиця 36. Показники перевезення пасажирів автомобільним транспортом, тис. осіб

2013	121672,9
2014¹	54646,6
2015¹	8308,7
2016¹	11668,2
2017¹	7884,1
2018¹	6429,7

1 Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

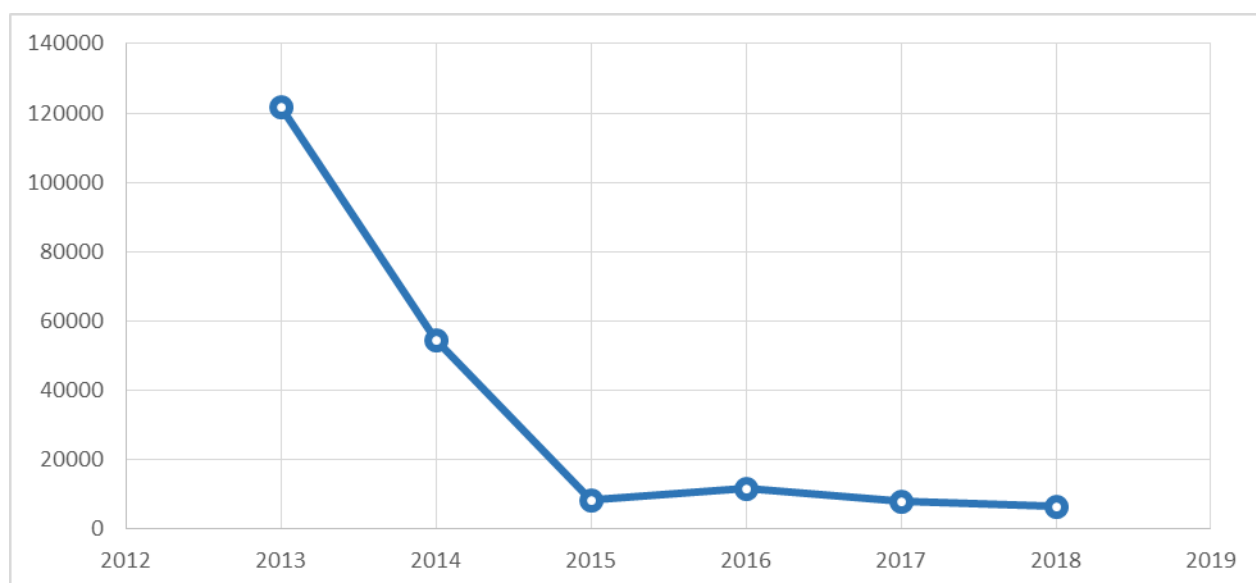

Рис.15. Обсяг перевезення пасажирів автомобільним транспортом, тис.осіб

Автобусна маршрутна мережа області налічує 170 приміських та 131 міжміський (внутрішньообласний) автобусних маршрутів загального користування, які обслуговують 19 пасажирських перевізників, з них 10 юридичних та 9 фізичних осіб-підприємців. Щодня на лінію виходять 239 автобусів, в тому числі 156 на приміських та 102 міжміських автобусних маршрутах. Найбільш популярний маршрут (близько 70 автобусів) - пункт пропуску через лінію розмежування КПВВ «Станиця Луганська». Однак, цього явно недостатньо.

Міський електротранспорт працює в двох містах області: Лисичанську та Северодонецьку. Лисичанське КП ЛМР «Електроавторанс» експлуатує 7 одиниць тролейбусів, 4 з яких експлуатується на одному маршруті міста; Северодонецьке КП «Северодонецьке тролейбусне управління» має на балансі 36 пасажирських тролейбусів, 20 з яких здійснюють пасажирські перевезення за 5 маршрутами. Загальна протяжність тролейбусних ліній по області складає 73,4 км, з яких у Лисичанську – 18,9 км, у Северодонецьку – 54,5 км.

Динаміка показників перевезення пасажирів електротранспортом (тролейбуси) наведена у таблиці 37.

Таблиця 37. Показники перевезення пасажирів електротранспортом (тролейбуси), тис. осіб

2013	67069,7
2014¹	35445,3
2015¹	28204,4
2016¹	25947,9
2017¹	22486,1
2018¹	19394,4

1 Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Залізнична система

Залізнична інфраструктура забезпечує вантажні і пасажирських перевезення у дальньому сполученні. Станом на 01.01.2011 р. загальна довжина залізничної мережі в межах Луганської області складала 1092 км, щільність – 41 км/кв.км, що вище середнього показника по Україні (36 км/кв.км); довжина двокільнісних ліній складає 71 % від загальної довжини залізниць загального користування, відсоток електрифікованих доріг складає лише 23 % (що значно нижче загального показника по Україні – 44,7 %), обладнано автоблокуванням 16 % мережі.

Станом на 01.01.2019 р. довжина залізничних колій складає: розгорнута – 544,7 км, експлуатаційна – 464,5 км, (у тому числі експлуатаційна довжина електрифікованих колій між станціями Сіверськ – Новозолотарівка– 17 км). Кількість залізничних перегонів – 36 од. Щільність

залізничної мережі в межах регіону розподілена нерівномірно: найбільші значення показників у південній та центральній частинах регіону, де зосередженні підприємства вантажоземних виробництв вугільної, машинобудівної, металургійної промисловості – у Попаснянському та Перевальському районах (відповідно 171 та 123 км/тис. кв. км); у північній сільськогосподарській зоні надто низькі показники щільності – Сватівський, Троїцький райони (відповідно 23-24 км/тис. кв. км).

Крім магістральних залізничних ліній загального користування територію області (в основному південну її частину, тимчасово окуповану територію Луганської області) покриває розгалужена мережа під'їзних колій до промислових підприємств, серед яких найкрупнішими є: вугільні об'єднання, збагачувальні фабрики, Алчевський металургійний комбінат і коксохімічний завод, Стахановський завод феросплавів, об'єднання «Азот» і т. ін.

Залізнична інфраструктура на підконтрольній українській владі території Луганської області (**додаток 9**) представлена 27 станціями, що забезпечують роботу з перевезення вантажів і пасажирів; 36 структурними підрозділами РФ «Донецька залізниця» та локомотивними депо.

Станом на 01.08.2019 залізничний транспорт у Луганській області представлений структурними підрозділами регіональної філії «Донецька залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі – РФ «Донецька залізниця»). На сьогоднішній день налічується 222 одиниць рухомого складу, який знаходиться в справному стані, з яких електровозів – 82 одиниць та тепловозів – 140 одиниць.

Вантажні перевезення. Серед парку вантажних вагонів, за допомогою якого здійснюється перевезення вантажів та пошти, найбільш користуються попитом та є дефіцитними напіввагони. За даними Укрзалізниці станом на кінець 2013 року знос рухомого складу вантажних вагонів складав понад 86 %. Поновлення рухомого складу у період 2003-2013 років різко скоротився. Після капітального та деповського ремонту продовжують експлуатуватися вагони 1965 р. випуску. На балансі Попаснянського локомотивного депо обліковується 54 тепловози. Основними видами вантажів є: кам'яне вугілля, лом чорних та кольорових металів, мінбудматеріали, залізна і марганцева руда, хімічні і мінеральні добрива, зернові та технічні культури тощо.

З 2014 року статистичні дані щодо залізничних вантажних перевезень не оприлюднюються.

Перевезення пасажирів. Дальнє (міжобласне) сполучення регіону забезпечується курсуванням потягів зі станції Лисичанськ у напрямках міст Києва, Дніпра, Ужгорода та Хмельницького.

Приміські залізничні пасажирські перевезення виконуються 9 парами потягів сполученням Сватове – Попасна, Попасна – Рубіжне, Попасна – Куп'янськ та Попасна – Переїзна, а також на Старобільській ділянці за маршрутом Кіндрашівська-Нова – Лантратівка.

Лише 10 % приписного парку пасажирських вагонів залишилося на підконтрольній українській владі території області. З 2017 року структурний підрозділ «Служба пасажирських перевезень» регіональної філії «Донецька залізниця» вертикально інтегрований у Філію «Пасажирська компанія» АТ «Укрзалізниця».

Загалом, переважна більшість пасажирських вагонів з існуючого парку вже вичерпала свій нормативний строк експлуатації. Аналіз вікової структури парку показує, що майже 92,8 % вагонів вже вичерпали свій термін служби (понад 28 років).

АТ «Укрзалізниця» у 2018 року розпочала роботу по закриттю 9 збиткових, малодіяльних залізничних станцій для виконання вантажних операцій у Луганській області. Поручено питання закриття залізничної станції Новодружеськ для виконання вантажних операцій. Динаміка відправлень пасажирів залізничним транспортом загального користування у Луганській області наведена у таблиці 38 та на рисунку 16.

Таблиця 38. Динаміка відправлень пасажирів залізничним транспортом загального користування, тис. осіб

2013	11108,6
2014¹	9903,8
2015¹	9168,6
2016¹	12487,8
2017¹	1113,6
2018¹	1155,0

1 Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

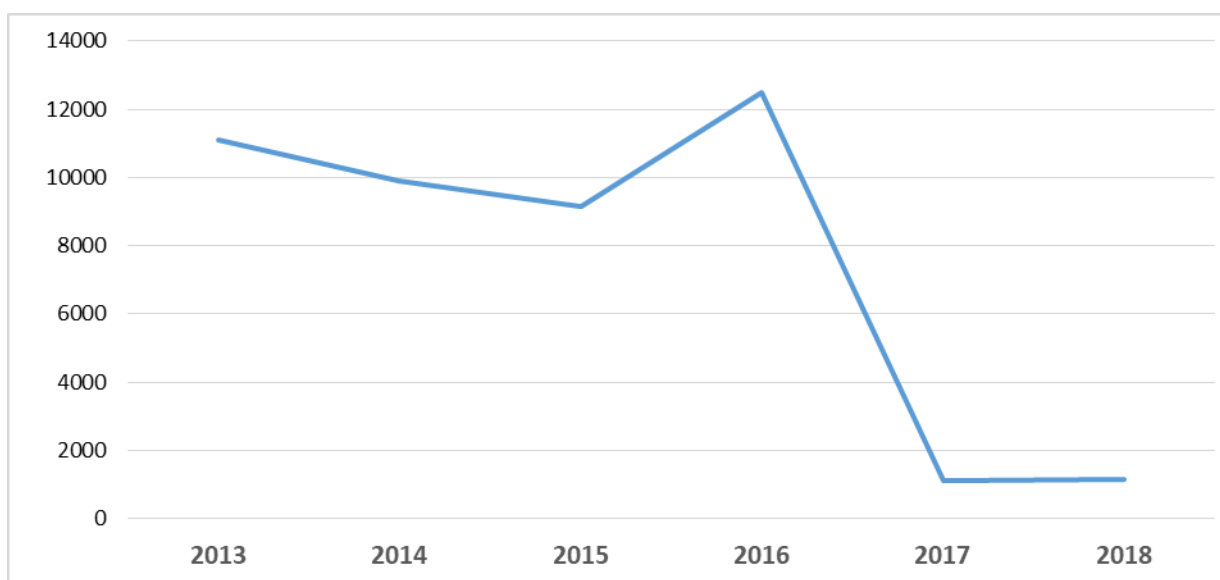

Рис.16. Обсяг перевезення пасажирів залізничним транспортом, тис. осіб

Обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту Луганської області добре ілюструє порівняння показника з вибраними областями України, що відображено в таблиці 39.

Таблиця 39. Співставлення показника вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік

тис. тонно-кілометрів на 1000 осіб населення

Регіон	тис. т-км	місце
Донецька	2642,6	13
Луганська	1489,4	21
Миколаївська	5062,2	3
Рівненська	2387,1	14
Черкаська	1991,4	18

Повітряний простір.

Авіаційне транспортне сполучення у регіоні відсутнє. На території Луганської області було два аеропорти, один з яких розташований у м. Луганську (знаходиться на тимчасово окупованій території області) та був повністю зруйнований. Другий аеропорт розташований у м. Северодонецьку, на сьогодні не експлуатується, оскільки злітно-посадкова смуга перебуває в непридатному стані.

Логістика та логістичні мережі

Залізнична та автомобільна інфраструктура області перебуває у вкрай важкому стані, що створює проблеми з вантажними та пасажирськими перевезеннями, завдає шкоди розвитку економіки області. Через проблеми з логістикою Луганська область щорічно втрачає 600—700 мільйонів гривень. До 2014 року (до початку збройної агресії Російської Федерації) географічне положення Луганської області представляло собою достатньо розвинутий транспортний комплекс з розвинутою мережею автомобільних і залізничних доріг, ділянки яких проходять за напрямками міжнародних європейських доріг. Це сприяло пропуску транзитних потоків через регіон і було основними фактором, що обумовлювало стратегічне значення регіону у розвитку економіки країни. Станом на 01.08.2019 ключові логістичні центри області, зокрема місто Луганськ, знаходяться на, тимчасово окупованій території області, що різко зменшило кількість міжобласних та міжнародних транспортних магістралей. Багато коопераційних економічних відносин між підприємствами було розірвано. Частково втрачені міжрегіональні і міжгалузеві зв'язки. Порушені логістичні ланцюжки поставок сировини та відправки готової продукції споживачам.

15 березня 2017 року Радою національної безпеки і оборони України було прийнято рішення про тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення на Донбасі. Це значно скоротило потік товарів, який входив до складу регіонального експорту. Особливо це стосується продукції металургії та машинобудування. Обмеження вивезення за кордон чорних металів та збільшення частки експорту продукції сільського господарства призвело до географічного

перерозподілу експортних поставок з Луганщини. Наприклад, через торгову блокаду тимчасово окупованої території Луганської області зменшився експорт до деяких країн ЄС (Угорщина, Чехія, Румунія, Словаччина, Естонія), де основним товаром були чорні метали. Одночасно почала зростати взаємодія з країнами Азії (Саудівська Аравія, Філіппіни, Китай, Оман, Узбекистан), де значний попит має продукція сільського господарства.

Сьогодні відновлення транспортно-логістичної інфраструктури області – один із ключових пріоритетів області. За відповідним напрямом до Перспективного плану розвитку області на 2019-2021 роки включено 157 проєктів, зокрема ремонт на дорозі Т-13-09 між Щастям та Станицею Луганською, будівництво залізничної гілки між Сватовим та Білокуракиним. Це суттєво знизить навантаження на дорожню інфраструктуру, вирішить питання підвозу вугілля на ТЕС у місті Щастя та матиме велике значення для аграріїв.

Залізничний транспорт є найважливішою складовою частиною економічного комплексу області, забезпечує життєдіяльність і технологічні процеси практично у всіх базових галузях виробництва, логістики, має соціальну значимість. Внаслідок появи лінії розмежування сторін мережа залізничних шляхів області була розділена. На підконтрольній українській владі території області залишилось дві залізничні гілки Попасна – Куп'янськ та Кіндрашівська-Нова – Лантратівка, яка з 2015 року повністю відрізана від мережі української залізниці. Окрім цього, обмеженість залізничної гілки та залежність від сторонніх факторів призвела до критичної ситуації в енергетичній галузі, пов'язаної із доставкою вугілля на ВП «Луганська ТЕС» ТОВ «ДТЕК Східенерго».

Відновлення транспортно-логістичної інфраструктури є одним з ключових пріоритетів області. За відповідним напрямом до Перспективного плану розвитку області на 2019-2021 роки включено 157 проєктів, зокрема будівництво залізничної перемички, яка з'єднає колії Кіндрашівська-Нова – Лантратівка та Попасна – Сватове – Куп'янськ. Будівництво залізниці дозволить: забезпечити енергетичну безпеку підконтрольної території Луганської області шляхом безперешкодної доставки вугілля залізницею на ЛуТЕС; зменшити логістичні витрати місцевих товаровиробників; знизити навантаження і, як наслідок, попередити передчасне руйнування мережі автомобільних доріг загального користування; покращити інвестиційний клімат області; підвищити мобільність сил і засобів, задіяних під час попередження та усунення наслідків надзвичайних ситуацій; відновити транзитний потенціал регіону і підвищити транзитний рейтинг держави.

Автомобільний транспорт. Найбільшою проблемою галузі є незадовільний стан доріг. Унаслідок бойових дій на території Луганщини понад 80 % дорожнього покриття було зруйновано. Державних і регіональних коштів на будівництво доріг і мостів катастрофічно не вистачає.

Прикордонний рух. На північному сході та сході область межує з трьома областями Росії: Белгородською, Воронежською та Ростовською. Загальна довжина державного кордону складає 746 км. Внаслідок міжнародного збройного конфлікту на сході України та загострення відносин з Росією на даний час довжина кордону складає: на підконтрольній Уряду України території (Старобільський регіон) - 388 км (52 %). Всього в зоні діяльності митниці діє 4 пункти пропуску «Мілове – Чертково» автомобільний міждержавний, «Просяне – Бугайовка» автомобільний міжнародний, «Лантратівка – роз'їзд Вистріл» залізничний міжнародний, «Ганюшівка - Ровеньки» автомобільний міжнародний.

Прикордонний рух з тимчасово окупованими територіями здійснюється через один перехід – напівзруйнований міст у Станиці Луганській. На відміну від Донеччини, в Луганській області до тимчасово окупованої території Луганської області немає жодного автомобільного пункту пропуску. Відкриття контрольного пункту в'їзду-виїзду «Золоте» на трасі Кадіївка (колишній Стаханов) – Золоте – Гірське – Лисичанськ було узгоджене у «нормандському форматі» на сьогодні не здійснено. Важливо відзначити, що з боку території підконтрольної Уряду України на КПВВ «Золоте» створені та готові до використання 12 смуг для руху (6 на в'їзд та 6 на виїзд), 8 пішохідних коридорів (4 на вхід та 4 на вихід) та одна окрема смуга для вантажівок міжнародних гуманітарних місій. Територію КПВВ «Золоте» та прилеглі ділянки розчищено від рослинності, а також проведено всі заходи з розмінування. Однак, на тимчасово окупованій території Луганської області зазначені заходи не виконуються, пункт пропуску до роботи не готується.

За оцінками, 5,2 мільйона людей продовжують нести основний тягар збройного конфлікту на сході України. Більшість людей, які потребують допомоги, проживають у постраждалих внаслідок конфлікту районах Донецької та Луганської областей, розділених «лінією розмежування» протяжністю 427 кілометрів. Кількість перетинів «лінії розмежування» через п'ять офіційних контрольних пунктів в'їзду-виїзду збільшилася на 15 % у 2018 році порівняно з 2017 роком, причому в середньому 1,1 млн перетинів здійснювалося щомісяця, і більше половини з них здійснювалося людьми похилого віку старше 60 років.

Важливою складовою відновлення логістичної інфраструктури виступає міжнародна технічна допомога. Так ПРООН за фінансової підтримки уряду Японії здійснив капітальний ремонт шляхопроводу, яка є важливою транспортно-логістичною артерією, що з'єднує три найбільші міста підконтрольної частини Луганщини: Северодонецьк, Лисичанськ та Рубіжне (бюджет будівельних робіт склав 300 000 доларів США). Відновлення об'єкта дає змогу збільшити транспортну потужність дороги до 8 000 машин на добу. Це означає зростання обсягів виробництва, створення додаткових робочих місць на місцевих підприємствах, поліпшення логістики та транспортного сполучення в області.

19 липня 2018 року був підписаний меморандум про співпрацю між асоціацією сільськогосподарських виробників Луганської області, громадським союзом «Балтійсько-чорноморський форум» і групою компаній «Содружество». Результатом стане відкриття нових перспектив для всієї України та Луганської області зокрема - створення спільних підприємств, вихід на ринки ЄС та Азії та приєднання до ініціативи створення та розвитку транспортного коридору Клайпеда — Беларусь — Херсон — Трабзон — Грузія — Баку. Луганщина отримує вихід до Чорного моря, шляхом участі у створенні єдиного логістичного центру у Херсоні з використанням Херсонського та Скадовського портів. Відкриття Балтійсько-Чорноморського транспортного коридору, участь у міжнародному логістичній спільноті дає шанс економіці області, зокрема аграрному сектору виходу на експорт у країни Європи, Азії.

Проміжні висновки

- Внаслідок міжнародного збройного конфлікту та появи лінії розмежування сторін мережа залізничних шляхів області була розділена. На підконтрольній українській владі території області залишилось лише дві залізничних гілки. Залишається невирішеним питання забезпечення залізничним сполученням половини області. Також, беручи до уваги проведену Укрзалізницею роботу із впровадження швидкісного руху та оновлення колій в інших областях України, питання перевезення пасажирів територією області залишається невирішеним.
- Через запровадження у 2017 року тимчасового припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах області шляхами залізничного і автомобільного сполучення у 2018 році спостерігається продовження зниження обсягів перевезень вантажів, у першу чергу – залізничним транспортом. Неможливість використання в повному обсязі залізничних шляхів, їх обмеженість на контрольованій території області, відсутність у достатній кількості вантажних залізничних терміналів унеможливило збільшення вантажообороту залізничного транспорту.
- У зв'язку з військовими діями, кардинально порушене залізничне сполучення, порушена логістика перевезень – основне навантаження перевезень йде через автомобільний транспорт, що передбачає значні видатки на утримання та ремонт автодоріг, значна частина яких зруйнована у результаті бойових дій.
- В області добре розвинений автобусний транспорт. Автобуси є єдиним громадським транспортом для понад 95 % сільських населених пунктів.
- Авіаційне транспортне сполучення у регіоні відсутнє. На території Луганської області було два аеропорти, один з яких розташований у м. Луганську (знаходиться на тимчасово окупованій території) був повністю зруйнований. Другий аеропорт розташований у м. Северодонецьку, на сьогодні не експлуатується, оскільки злітно-посадкова смуга перебуває в непридатному стані.
- Станом на 01.08.2019 ключові логістичні центри області, зокрема місто Луганськ, знаходяться на тимчасово окупованій території Луганської області, що різко зменшило кількість міжобласних та міжнародних транспортних перевезень. Через проблеми з логістикою Луганська область щорічно втрачає 600—700 мільйонів гривень.
- Прикордонний рух з тимчасово окупованими територіями здійснюється через один перехід у Станиці Луганській. На відміну від Донеччини, в Луганській області до тимчасово окупованої території області немає жодного автомобільного пункту пропуску.
- З 2015 року основні обсяги пасажирських та вантажних перевезень у регіоні припадають на гілку Попасна – Сватове – Куп'янськ протяжністю 166 км. Попередня вартість робіт з електрифікації гілки становить 1700 млн грн.
- Двоколійна залізниця Новозолотарівка – Лиман протяжністю 17 км виходить до розгалужених залізничних шляхів Донеччини. Внаслідок бойових дій у 2014 році було

пошкоджено об'єкти колійного господарства та систему електрифікації, централізації та зв'язку, що позбавило можливості використовувати електропотяги. Орієнтовна вартість робіт складає 216,545 млн грн.

5.2. Енергетична інфраструктура і постачання енергії

Наявні природні енергетичні ресурси

«Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» є документом, який окреслює стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу України на період до 2035 року. В стратегії декларується, що Україна є і в перспективі прагне залишатися одним із найбільших в континентальній Європі виробником вуглеводнів та надійним транзитером енергоресурсів (в першу чергу природного газу і нафти), забезпечуючи безпечне і надійне постачання енергоресурсів власним споживачам та споживачам суміжних ринків.

Істотна мінерально-сировинна база та пріоритети, визначені на державному рівні щодо її розширення з метою нарощення видобутку вуглеводнів для забезпечення енергетичної незалежності країни становлять базу до розвитку відповідних галузей та економіки України в цілому.

Наявні запаси вугілля. На території Луганської області налічується 608 родовищ та 150 об'єктів обліку (з урахуванням комплексності) різноманітних корисних копалин, з яких 255 родовищ та 55 об'єктів обліку розробляється. Балансові запаси мінерально-сировинної бази Луганської області становлять 6,5 % (3 місце) від загальних запасів по Україні. Мінерально-сировинна база на 62,8 % складається з паливно-енергетичної сировини (кам'яне вугілля, вільний газ, метан, конденсат).

Найбільш значимі як за величиною запасів, так і затребуваності за межами області є *вугілля*. Станом на 01.01.2018 року Державним балансом запасів корисних копалин (вугілля) обліковано 54 вугільних родовища, які розробляють 12 шахт різної форми власності, що знаходяться на території підконтрольній українській владі. Балансові запаси вугілля:

- категорій А+В+С1 у 54 вугільних родовищах становлять 3671,0 млн. т, категорії С 2 – 1 277,5 млн т.
- категорій Г, Ж восьми вугільних родовищ Мар'ївського геолого-промислового району придатне для коксування, тому може використовуватися у коксохімічній промисловості. Станом на 01.01.2018 запаси коксівного вугілля становлять 462, 9 млн т.

На території області в межах Донбасу розташовані 374 кам'яновугільні об'єкти, запаси вугілля яких становлять понад 18,847 млн т. категорій А+В+С1, у тому числі коксівного – близько 3747 млн т, антрацитів – близько 4142 млн т.

Наявні запаси вуглеводнів. Впродовж 60-70 років минулого століття в північній частині області був відкритий цілий ланцюжок *газових родовищ*. Він перетинає всю область. По розмірах ці родовища відносяться до дрібних, запаси газу в них від 1 до 6-7 мільярдів м3 і Лобачевське (4 млрд м3). Більшість родовищ введені в промислову експлуатацію.

У межах області налічується 19 родовищ *вуглеводнів*, в тому числі 1 – нафтове, 5 – газових, 13 – газоконденсатних. На 18 родовищах вуглеводнів підраховані запаси *вільного газу* за промисловими категоріями у кількості близько 17,4 млрд м3 (1,73 % від загальних запасів в Україні). Газовий конденсат підрахований на 13 об'єктах обліку у кількості 0,46 % від загальних запасів конденсату в Україні. Загально оцінені ресурси природного газу в області складають приблизно 75 млрд м3, з яких 10,3 млрд м3 – це залишкові балансові запаси на експлуатованих родовищах. На території області розташовано 17 нафтогазоперспективних об'єктів, підготовлених до глибокого буріння, перспективні ресурси вільного газу яких оцінюються в 31,036 млрд м3, нафти – в 0,745 млн т.

В межах Луганської області (територія, що підконтрольна владі України) *запаси газу-метану* оцінені по 14 вугільних родовищах Лисичанського та Мар'ївського геолого-промислових районах, в тому числі по 6 діючих шахтах. Станом на 01.01.2018 року Державним балансом запасів корисних копалин (газу (метан) вугільних родовищ) Луганської області обліковані запаси газу (метану) за категоріями у кількості : С₁ – 5601,6 млн куб. м, С₂ – 5377 млн куб. м.

Однією з супутніх корисних копалин кам'яного вугілля є *метан*, запаси якого підраховані на 54 об'єктах і становлять 80754 млн м3 за категорією С1 і 47244 млн м3 за категорією С2. На 20 діючих шахтах запаси метану складають 13923 млн м3 за категорією С1 і 11522 млн м3 за категорією С2. У зв'язку з тим, що метан не каптується, всі його добувні запаси погашені. Метан – супутник вугілля. Україна по ресурсах метану займає четверте місце в світі, поступаючись лише Китаю, Росії, Канаді. З глибиною зміст метану росте. Нижче 1000 метрів, яких досягли шахтні вироблення Донецька і

Горловки, запаси газу такі великі, що їх вартість наближається до вартості запасів вугілля, а ще глибше – перевищує її.

Видобувні запаси *нафти* обліковуються на 1 родовищі за промисловими категоріями у кількості 0,01 % від загальних запасів в Україні.

Видобуток вугілля. На даний час в області діє 57 державних шахт виробничою потужністю 32,8 млн т вугілля на рік з промисловими запасами близько 2,5 млрд т і 97 менш потужних, які знаходяться в приватній власності. Найбільші запаси енергетичного вугілля зосереджені на шахтах ш/у «Луганське», Комсомольська, Червоний партизан, Должанська, Капітальна - балансові запаси яких перевищують 100 млн тонн. Серед шахт з коксуючим вугіллям по балансових запасах виділяються шахти Суходольська Східна, Самсоновська Західна і Марія Глибока з балансовими запасами більше 100 млн тонн. В даний час близько 80 % вугілля, що добувається, складають коксівне вугілля й антрацити.

В умовах недофінансування вугільної промисловості і відсутності централізованих капвкладень на продовження будівництва шахт Мінвуглепром України підготовлено до ліквідації дві недобудовані шахти – «Краснодон Північна» і «Центральна Нова», які передбачали розробку запасів антрациту, відповідно, 196,3 і 165,8 млн т. У той же під будівництво шахт загальною проєктною потужністю 48,6 млн тонн вугілля в рік підготовлено 25 ділянок, зокрема з антрацитами дві ділянки: Грабовський Копальня із запасами категорій А+В+С – 94,65 млн тонн і Краснодон Північна № 2 – 75,5 млн тонн.

Видобуток вугілля з кожним роком стає складнішим. Значна частина пластів, що розробляються, небезпечна із-за гірських ударів і викидів вугілля і газу. Глибина кожної четвертої шахти перевищує 1 км. Стільки ж вугілля добувають в діючих забоях, потужністю пластів менше 1 м. Техніка видобутку вугілля на тонких пластах (комбайнові комплекси з широким і вузьким захопленням, струги, скреперо-струги, агрегати фронтального видобутку і ін.) багато в чому вичерпала свої технічні можливості і не придатна для розробки тонких пластів.

Крім того, розробка вугілля сьогодні ведеться на екстремальних глибинах, на глибинах, що граничать з глибиною природного залягання газу і нафти. Газ, що залягає на великих глибинах, знаходиться під великим тиском, близько 1000 атмосфер на глибині 3-4 км. Він пронизує вугільні пласти, які розробляються на глибині 2-2,5 км. З огляду на складні геологічні умови залягання вугілля (глибина залягання до 1000 м і більш, товщина шарів 0,5 м і менш, розташування шарів під крутим кутом падіння), їхній витяг складе не більш 50 %, і якщо щорічний видобуток зросте до 30-35 млн т, то наявних запасів вистачить на 240-280 років. В області є всі марки вугілля від найменш цінного (низькокалорійного) довгополуменевого і газового вугілля (Старобільський, Лисичанський, Луганський геолого-промислові райони) до найбільш цінного коксівного вугілля (Алмазно-Мар'ївський, Краснодонський, Селезнівський райони) і висококалорійних антрацитів (Боково-Хрустальський і Хрустальсько-Ровенський райони).

Видобуток вуглеводнів. Промисловий видобуток природного газу в Луганській області почався в 60-х роках, після відкриття Краснопоповського газового родовища в Кремінському районі. Із наявних 19 родовищ вуглеводнів, в тому числі експлуатуються 9 родовищ, 1 готується до промислового освоєння, 9 перебувають на стадії детальної розвідки. Станом на 2018 рік видобуток газу в області становив 2,18 % від видобутку в Україні.

Щодо збільшення і збереження рівня видобутку газу в Луганській області до 2025 року можна припустити, що він може зберігатися на рівні 0,6-0,8 млрд м³ в рік.

Перспективи видобутку паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР). Аналізуючи перспективи збереження природного газу та збільшення питомої ваги вугілля у споживанні ПЕР, слід зазначити, що на даний момент така ситуація є достатньо проблематичною.

Збройні формування Російської Федерації та її найманці контролюють близько третини Донецької та Луганської областей. На цій відносно невеликій території видобувалася майже 50 % українського вугілля, у т.ч. майже 100 % антрациту. З 90 шахт, підпорядкованих Міністерству енергетики та вугільної промисловості України, лише 35 знаходяться на контрольованій Україною території, тоді як інші 55 (у т.ч. шахти, що видобувають вугілля антрацитової групи) перебувають на тимчасово окупованій території Донецької та Луганської областей. Із 35 контрольованих Україною шахт (які знаходяться поза зоною ведення бойових дій) працюють 24 шахти (видобувають близько 21 тис. т на добу), 2 шахти працюють в режимі підтримання життєдіяльності (у режимі водовідливу). З окупованої частини Донбасу Росія щороку незаконно вивозить 2,8 млн тон антрацитового вугілля, його вартість в перерахунку складає 288 млн доларів США.

Використання та система постачання енергетичних ресурсів області

Україна використовує для власних потреб різноманітні джерела енергії, такі як нафта, природний газ, вугілля, атомна і гідроенергія, енергія вітру і сонця тощо. Традиційно найбільш затребуваними в Україні наразі є викопні ресурси: природний газ і вугілля, які сумарно становлять понад 60 % вітчизняного енергетичного балансу. Водночас в останні роки внаслідок змін цінової кон'юнктури, технологій та світових трендів, частка інших видів енергії у споживанні поступово зростає. До того ж сьогодні є підстави очікувати їх подальшого зростання з відповідним зменшенням частки викопного палива в енергетичному балансі країни.

Розвиток економіки України і регіонів характеризується загостренням ресурсних проблем в умовах обмеженості ресурсів. Україна забезпечена власною нафтою на 10-15 %, а газом – на 20-25 %. Слід зазначити, що основні галузі, що створюють ВВП, в структурі собівартості мають значну питому вагу вартості енергоносіїв. Так, в собівартості хімічної промисловості вартість енергоносіїв складає 70 %, у металургійному комплексі – 40 %. Енергоємність ВВП України в 2018 р. в 2,1 рази більше енергоємності світу в цілому та на 205 % більше енергоємності Європи. І хоча спостерігається значний спад даного показника в Україні за період 2007-2018 рр. (в середньому щорічно спадає на 2 %), рівень енергоємності є вкрай високим.

Питома вага Луганської області в Україні з виробництва електроенергії складає 3,7 %; вугілля родового – 34 %; по первинній переробці нафти – 39,3 %; по природному газу – 2,1 %. У загальному обсязі споживання природного газу в Україні на Луганську область доводиться 7,1 %. Однак, цих обсягів недостатньо для забезпечення енергонезалежності області.

Показники енергоефективності регіонів України показують значні відмінності в рівнях ефективності використання енергоресурсів регіонами. Даний показник коливається від максимального рівня в 148,9 грн/кг н.е. в Одеській області (максимальний рівень) до 9,8 грн/кг н.е. – Луганська область. Тобто за рівнем ефективності енергоспоживання відрізняються в десятки разів. Така значна різниця пояснюється не стільки бойовими діями на Сході України (найнижчі рівні енергоефективності в цих регіонах спостерігалися і раніше), скільки суттєвою різницею структури енергоспоживання: належністю в Луганській області значної кількості енерговитратних та низько ефективних промислових виробництв – про що свідчить суттєво більші рівні питомого енергоспоживання. Проблеми у сфері енергозбереження та енергоефективності наявні у кожному регіоні України, але ситуація є критичною для низки областей, серед яких – Луганська, оскільки підприємства досі використовують застаріле неефективне обладнання, а технології виробництва не відповідають світовим нормам.

Рівень енергонезалежності кожного регіону в 2018 році представлено на рисунку 17.

Рис.17. Рівень енергонезалежності регіонів України

Як видно із діаграми максимальний рівень інтегральної оцінки енергонезалежності спостерігається у Чернівецькій області (0,6396), мінімальний – у Луганській (0,3341). За рахунок високого енергоспоживання в області спостерігається найвищий імпорт ПЕР (частка імпорту ПЕР у загальному обсязі імпорту для Луганської області складає 47,8 %).

Однією з головних причин занепаду енергетичної сфери у Луганській області та в цілому в країні стала збройна агресія Росії на Донбасі. Упродовж багатьох років незалежності України вугілля залишалося найбільш надійним енергетичним ресурсом в енергобалансі країни. А після підвищення цін на природний газ у 2005 р. вугілля почало розглядатися як надійний ресурс забезпечення національної енергетичної безпеки. Проте, починаючи з липня 2014 р., внаслідок окупації частини території Донецького вугільного басейну, де знаходяться найбільші поклади антрацитового вугілля, швидкими темпами відбулося скорочення видобутку. Після значного падіння у 2014 р. видобутку вугілля шахти Луганської області хоча й не суттєво зросло завдяки частковому відновленню роботи деяких шахт у зоні міжнародного збройного конфлікту. Дефіцит вугілля призвів до браку його запасів на підприємствах теплової генерації, зокрема Луганської ТЕС, що розташована у м. Щастя – єдиним джерелом енергозабезпечення споживачів тієї частини Луганської області, що підконтрольна Україні. Через бойові дії 2014–2015 років ця частина Луганщини опинилася у так званому «енергетичному острові» – усі магістральні лінії електропередач залишилися на окупованій території. З 29 липня 2019 року ТЕС перейшла на використання газу через відсутність запасів вугілля внаслідок введеного Росією обмеження на постачання енергоносіїв в Україну. 14 серпня 2019 року Кабінет міністрів України прийняв розпорядження про зниження ціни на газ для Луганської ТЕС із 3,5 грн за 1 Квт до 1,64 грн за кВт.

Стратегічним для області також є питання з'єднання із Об'єднаною енергетичною системою України, що дасть можливість забезпечити надійне енергопостачання об'єктів соціальної сфери та промисловості; запустити потужні підприємства на Луганщині, зокрема Северодонецьке об'єднання «Азот», залучити інвестиції на територію області. З цією метою реалізується проєкт «Нове будівництво ПС 500 кВ «Кремінська» з заходами ПЛ 500 кВ «Донбаська – Донська» та ПЛ 220 кВ «Кремінська – Ювілейна», Луганська область» (орієнтовний бюджет 1,3 млрд грн).

Детальна інформація щодо інфраструктури постачання енергоносіїв в Луганській області наведена в *додатку 11*.

Показники постачання та використання енергії у Луганській області за 2018 році наведені у таблицях 40 – 42.

Таблиця 40. Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2018 рік¹

	Установлена електрична потужність, тис.кВт	Обсяг відпуску електричної енергії, млн кВт·год	Установлена тепла потужність, Гкал/год	Обсяг відпуску теплової енергії, тис. Гкал
Усього	1611,0	2169,8	3379,4	1623,3
у тому числі				
теплові електростанції	1220,0	2002,0	113,0	40,6
теплоелектроцентралі	391,0	167,8	1687,0	669,4
вітрові електростанції	–	–	х	х
сонячні електростанції	–	–	–	–
гідроелектростанції	–	–	х	х
теплогенеруючі установки, котельні	х	х	1501,1	818,4
інші енергогенеруючі установки	–	–	78,3	94,9

Таблиця 41. Використання теплоенергії та електроенергії за основними видами економічної діяльності за 2018 рік¹

	Теплоенергія, Гкал		Електроенергія, тис. кВт.год	
	обсяг використання теплоенергії – усього	витрати на виробництво продукції (виконання робіт)	обсяг використання електроенергії – усього	витрати на виробництво продукції (виконання робіт)
Усього	1214099,7	832733,2	1344432,7	706426,9
у тому числі				
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	5973,9	71,0	21504,6	16409,1
Промисловість	990652,2	830982,2	1098048,0	671661,7
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	61597,2	57762,3	166415,7	165335,2
переробна промисловість	821061,0	685829,9	481533,7	406572,9
постачання електроенергії, газу пари та кондиційованого повітря	105335,5	86887,0	359183,6	15883,6
водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2658,5	503,0	90915,0	83870,0
Будівництво	2129,2	1436,0	2040,8	590,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1723,5	–	111482,0	1349,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	21256,3	–	23977,7	8201,6
Інформація та телекомунікації	910,0	–	3852,2	3012,0
Операції з нерухомим майном	1520,5	11,0	7566,9	1681,8
Професійна, наукова та технічна діяльність	1459,1	–	2019,9	319,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	197,7	–	16372,2	2709,6

Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	108879,9	–	33208,6	306,7
Освіта	40007,9	–	7494,0	49,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	34502,8	233,0	13566,9	52,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3486,5	–	799,5	14,9

Таблиця 42. Використання палива за окремими видами економічної діяльності за 2018 рік¹

	Всього	Частка використання за окремими видами економічної діяльності, %				
		Сільське, лісове господарство	Промисловість	Будівництво	Транспорт	Інші
Вугілля, тис.т	1121,3	0,0	99,5	0,0	0,0	0,5
Паливо з торфу, тис.т	0,2	–	–	–	100,0	–
Газ природний, млн м ³	588,7	0,2	95,1	0,0	0,9	3,8
Нафта сира, тис.т	0,0	100,0	–	–	–	–
Бензин моторний, тис.т	18,6	42,4	18,9	3,0	3,9	31,8
Паливо дизельне, тис.т	67,6	67,5	6,4	1,4	18,9	5,8
Газ, тис.т	0,0	–	100,0	–	–	–
Мазути паливні, тис.т	1,9	0,0	76,0	23,5	0,5	–
Оливи та мастила, тис.т	1,2	47,7	29,9	1,4	19,8	1,2
Пропан і бутан скраплені, тис.т	10,2	8,7	71,0	1,9	5,1	13,3
Бітум нафтовий, тис.т	1,5	–	–	99,8	0,2	–
Паливо з деревини та іншої природної сировини, тис.т	4,0	7,8	72,1	–	1,0	19,1
Дрова для опалення, тис.м ³	65,5	38,8	39,7	0,7	1,2	19,6
Стружка і тріска деревні, тис.т	5,0	–	99,3	–	0,7	–
Біогаз, тис.м ³	–	–	–	–	–	–
Інші види палива, тис.т	0,0	–	–	–	100,0	–

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Відновлювані енергоресурси

Першочерговим завданням для успішної реалізації завдань України в цілому і Луганської області зокрема щодо широкомасштабного використання енергії відновлюваних джерел є встановлення енергетичного потенціалу кожного з видів енергоресурсів. До основних складових відновлюваної енергетики відносяться вітроенергетика, сонячна енергетика, мала гідроенергетика, біоенергетика, геотермальна енергетика і енергетика доквілля (використання теплових насосів). Загальний річний технічно-досяжний енергетичний потенціал відновлюваних джерел енергії України в перерахунку на умовне паливо становить більше 50 % загального енергоспоживання в Україні на даний час і 30 % від енергоспоживання в 2030 році.

За останні чотири роки біля 2 млрд євро інвестовано в українські проекти з енергоефективності та «чистої» енергетики, у тому числі - 800 млн євро у 2018 році. Це дало можливість близько 1,2 млрд євро у рік заощадити на закупівлі імпортного газу; заощадити до 70 % витрат на комунальні

послуги завдяки співфінансуванню «теплих кредитів» із державного та місцевих бюджетів; інвестувати 151 млн євро у сонячні електростанції загальною потужністю майже 160 МВт. При цьому біомаса продовжує втримувати лідерські позиції серед усіх відновлювальних джерел енергії. Серед областей України Луганська область має в розпорядженні 368 тис. га. земель, придатних для вирощування енергетичних культур і входить до найбільш перспективних областей України.

Генерацію відновлювальної енергії здійснюють підприємства, що розташовані на тимчасово окупованій території Луганської області: ТОВ «Вітряний парк Краснодонський» - потужність 25 МВт 10 установок (2,5 МВт) та ТОВ «Вітряний парк Лутугінський» - потужність 25 МВт 10 установок (2,5 МВт).

Енергозбереження

Одним з основних пріоритетів державної політики у сфері енергозбереження є підвищення ефективності використання та економії паливно-енергетичних ресурсів, на що спрямована дія Закону України «Про енергозбереження», яким передбачено проведення науково-дослідних, проектно-конструкторських, експертних, спеціалізованих, монтажних, налагоджувальних, ремонтних та інших видів робіт і послуг, створення ефективних систем управління енергозбереженням.

Характеризуючи галузь енергетичного забезпечення, необхідно відзначити, що з метою опалення у світі споживається понад 40 % всіх енергоресурсів. Однак, при дотриманні світових пропорцій ефективність енергетичного забезпечення залишається вкрай низькою, а потенціал економії енергії в Україні, зокрема в Луганській області, сягає 70 %. Це стосується населення, закладів бюджетної сфери, комунальної теплоенергетики.

Луганщина характеризується надзвичайно високим рівнем енерговитрат, внаслідок незбалансованої структури енергоспоживання та нераціонального використання енергетичних ресурсів (природний газ, електроенергія, тепло) через застосування застарілих технологій з низьким коефіцієнтом корисної дії та приладів обліку, або їх відсутністю.

Бюджетна сфера. Більшість будівель соціально-культурної сфери Луганської області побудовані у 60-80-х роках минулого століття та проектувалися без урахування економного використання природного газу, електричної та теплової енергії, що не відповідає реаліям сьогодення, як санітарним, так і будівельним нормам. Основним чинником нераціонального споживання енергетичних ресурсів є невідповідність опору теплопередачі зовнішніх огорожувальних конструкцій (стіна, двері, підлога, дах) нормативам сучасних вимог.

На обласному рівні заходи з енергозбереження визначені Стратегією розвитку Луганської області до 2020 року та Програмою енергозбереження в бюджетній сфері на 2016-2020 роки, які передбачають диверсифікацію джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності, з метою вирішення проблеми нераціонального споживання бюджетними установами енергетичних ресурсів.

Основними заходами програми у 2016-2018 роках були реалізація проєктів з енергозбереження (проведення реконструкції та капітального ремонту (санації) бюджетних установ та підготовка відповідної проектно-кошторисної документації. Так у 2018 році на реалізацію 12 проєктів по термомодернізації було використано 73560,69 тис грн, у тому числі із залученням коштів ДФРР.

Енергозбереження для населення. Луганщина характеризується надзвичайно високим рівнем енерговитрат пов'язаних з опаленням житлових будинків.

На обласному рівні заходи з енергозбереження визначені Стратегією розвитку Луганської області до 2020 року та Програмою енергозбереження для населення на 2015–2018 роки, які передбачають зменшення споживання населенням паливно-енергетичних ресурсів через стимулювання впровадження енергозберігаючих заходів та компенсацію фінансового навантаження за рахунок часткового відшкодування частини суми кредитів «теплі кредити» з обласного бюджету. У 2019 році програма завершила свою дію, на сьогодні діють програми здешевлення «теплих кредитів» у містах Кремінна та Лисичанськ, 5 районах, 8 селах та Новопсковській селищній ОТГ.

Окрім цього, на Луганщині опрацьовують можливості енергосервісу. Так, вже визначено та оприлюднено 480 потенційних ЕСКО-об'єктів. У 2019 р. оголошено перші в області 10 ЕСКО-тендерів для будівель освіти м. Северодонецьк. Завдяки цим 10 ЕСКО-проєктам у Северодонецьку буде освоєно відразу 3 моделі енергосервісу: класична, поглиблене ЕСКО-партнерство та «ЕСКО+енергоменеджмент». Це унікальний досвід, який можна буде поширювати на всі регіони. Також у Луганській області запроваджується система енергоменеджменту. Із 2018 року обласна система енергомоніторингу охоплює 57 установ. У м. Северодонецьк діє міська система енергомоніторингу у 58 бюджетних установах. Вже у перший рік енергомоніторингу місто заощадило 1,8 млн грн на енергоспоживанні.

Комунальна теплоенергетика. Підприємства комунальної теплоенергетики забезпечують населення та об'єкти соціальної інфраструктури послугами централізованого тепlopостачання. Найгіршим є технічний стан теплових мереж. Як результат щорічні втрати теплової енергії перевищують 12 %. Практично всі підприємства комунальної теплоенергетики є збитковими, знаходяться у критичному фінансовому стані. Зокрема, низький рівень доходів населення та підняття тарифів на послуги тепlopостачання призвели до неспроможності населення сплачувати за отримані послуги і як наслідок – зростання заборгованості. Так, станом на 31 січня 2018 р. загальний розмір заборгованості населення за централізоване опалення та постачання гарячої води в Луганській області становив 48,0 %.

На обласному рівні заходи з енергозбереження в комунальній теплоенергетиці визначені Стратегією розвитку Луганської області до 2020 року та Програмою модернізації систем тепlopостачання області на 2017-2020 роки, які передбачають виконання заходів щодо заміни і модернізації котлів, які працюють на газу на котельнях КСТП «Рубіжнетеплокомуненерго» та КП «Лисичанськтепломережа»; заміну насосного обладнання на котельнях КП «Лисичанськтепломережа»; заміну трубопроводів теплових мереж ДП «Севєродонецька ТЕЦ» та КП «Лисичанськтепломережа»; оснащення житлових будинків засобами обліку теплової енергії у містах Севєродонецьк та Лисичанськ. У 2018 році плановий бюджет Програми складає 1583089,38 тис. грн. Однак, фактично профінансовано 23760,20 тис. грн (1,5 %).

Однак, реально на сьогодні поширення відновлюваної енергетики та енергоефективності в Луганській області посідає останні місця у порівнянні з вибраними областями України, що демонструє таблиця 43.

Таблиця 43. Рівень поширення відновлюваної енергетики та енергоефективності в Луганській області

Регіон	Частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії за звітний період, відсотків до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період		Рівень впровадження енергозбер. джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів, відсотків до загальної кількості світлоточок		Частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії, відсотків до загальної кількості багатоквартирних будинків, які підлягають оснащенню		Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону	
	%	місце	%	місце	%	місце	%	місце
Донецька	1,0	24	36,3	22	57,7	21	0,6	24
Луганська	2,2	22	66,8	3	24,8	23	1,2	23
Миколаївська	23,0	6	59,1	8-9	97,7	1	18,5	7
Рівненська	20,9	7	58,9	10	88,8	8	20,0	6
Черкаська	7,6	16	63,5	4	97,6	2	5,2	19

Проміжні висновки

- Питома вага Луганської області в Україні з виробництва електроенергії складає 3,7 %; вугілля рядового – 34 %; по первинній переробці нафти – 39,3 %; по природному газу – 2,1 %. У загальному обсязі споживання природного газу в Україні на Луганську область доводиться 7,1 %. Однак, цих обсягів недостатньо для забезпечення енергонезалежності області.
- За рівнем ефективності енергоспоживання область знаходиться на останніх місцях серед інших регіонів України - показник енергоефективності області становить 9,8 грн/кг н.е (проти 148,9 грн/кг н.е. в Одеській області). Така значна різниця пояснюється суттєвою різницею структури енергоспоживання внаслідок незбалансованої структури енергоспоживання та нераціонального використання енергетичних ресурсів (природний газ, електроенергія, тепло) через застосування застарілих технологій з низьким коефіцієнтом корисної дії та приладів обліку, або їх відсутністю.

- Через бойові дії частина Луганщини опинилася у так званому «енергетичному острові» – усі магістральні лінії електропередач залишилися на окупованій території. Стратегічним для області є питання з'єднання із Об'єднаною енергетичною системою України, що дасть можливість забезпечити надійне енергопостачання об'єктів соціальної сфери та промисловості; запустити потужні підприємства, зокрема Северодонецьке об'єднання «Азот», залучити інвестиції на територію області.
- Серед областей України Луганська область має в розпорядженні 368 тис. га. земель, придатних для вирощування енергетичних культур і входить до найбільш перспективних областей України в сфері відновлюваних джерел енергії. Однак, реально на сьогодні поширення відновлюваної енергетики в області посідає останні місця серед інших регіонів України.

5.3. Інфраструктура зв'язку

За останні роки спостерігається позитивна динаміка у сфері телекомунікаційних, поштових та кур'єрських послуг, в основному за рахунок збільшення надання послуг мобільного зв'язку. Динаміка основних показників зв'язку у Луганській області наведена у таблиці 44.

Таблиця 44. Динаміка основних показників зв'язку у Луганській області

Показники	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Обсяги реалізованих послуг у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку					
Всього послуг, млн грн	1527,2	1789,0	1922,8	1966,2	2124,5
Послуг населенню, млн грн	1094,0	1369,9	1447,2	1430,7	1574,2
Основні телефонні апарати міської мережі, тис. од.	332,6	148,2	197,8	68,7	55,1
у тому числі домашні	275,4	123,2	148,9	43,3	31,1
Основні телефонні апарати сільської мережі, тис. од.	23,7	2,3	16,4	11,8	9,6
у тому числі домашні	21,0	2,1	14,2	10,2	8,0
Абоненти мобільного зв'язку, тис. од.	3043,7	3528,7	3113,8	3280,4	2952,2
у тому числі домашні	2946,9	3400,4	2982,6	3122,6	2785,7
Абоненти кабельного телебачення, тис.	169,5	67,5	70,5	56,6	48,9
у тому числі домашні	169,0	67,3	70,4	56,5	48,8
Абоненти Інтернет, тис.	126,5	72,2	461,5	830,0	913,4
у тому числі домашні	113,0	63,8	430,4	742,0	814,3

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Як видно із таблиці обсяги реалізованих послуг у сфері телекомунікацій та поштового зв'язку поступово нарощуються, попит на встановлення стаціонарних телефонів суттєво знизився на фоні розвитку і доступності мобільного зв'язку.

Розгортання телекомунікаційної мережі третього та четвертого покоління (далі – 3G, 4G) на території Луганської області є одним з пріоритетних напрямків розвитку ПрАТ «Vodafone УКРАЇНА». У 2016-2018 роках в області встановлено та введено в експлуатацію 120 базових станцій 3G, із них 25 – у м. Северодонецьку. Покриттям також забезпечені міста Лисичанськ та Рубіжне, 12 районних центрів та 20 населених пунктів у сільській місцевості. У 2018 році введено в експлуатацію 25 базових станцій 4G у містах Северодонецьку (13 од.), Рубіжному (5 од.), Лисичанську (4 од.), Кременній (3 од.).

Також суттєво наростає кількість абонентів мережі Інтернет. За даними Реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій на території Луганської області здійснюють діяльність щодо надання послуг доступу до мережі Інтернет 264 суб'єктів господарювання. У зв'язку з чим, оператори та провайдери телекомунікацій планують розвиток власної телекомунікаційної мережі шляхом будівництва волоконно-оптичних ліній зв'язку у сільській місцевості.

Достатньо позитивна динаміка спостерігається в сфері доступу до Інтернет у Луганської області у порівнянні з вибраними областями України, що демонструє таблиця 45.

Таблиця 45. Динаміка в сфері доступу до Інтернет

Регіон	Частка сільських домогосподарств		Частка міських домогосподарств	
	які мають доступ до Інтернету вдома, відсотків до загальної кількості таких домогосподарств			
	%	місце	%	місце
Донецька	41,8	9	54,4	25
Луганська	30,9	17	66,7	17
Миколаївська	33,0	15	77,6	5
Рівненська	68,0	2	76,3	6
Черкаська	37,1	12	62,0	21

Проміжні висновки

- За останні роки спостерігається позитивна динаміка у сфері телекомунікаційних, поштових та кур'єрських послуг, в основному за рахунок збільшення надання послуг мобільного зв'язку. Розгортання телекомунікаційної мережі третього та четвертого покоління на території області є одним з пріоритетних напрямків розвитку.
- Суттєво наростає кількість абонентів мережі Інтернет. На території області оператори та провайдери телекомунікацій планують розвиток власної телекомунікаційної мережі шляхом будівництва волоконно-оптичних ліній зв'язку у сільській місцевості.

5.4. Інфраструктура житлово-комунального господарства (ЖКГ)

Житлово-комунальне господарство є однією з ключових галузей інфраструктури життєзабезпечення населення регіону. Її діяльність визначальним чином впливає на умови життєдіяльності громад, значною мірою – на ефективність використання природних та енергетичних ресурсів. Житлово-комунальна інфраструктура Луганської області зазнала ушкоджень у результаті бойових дій, проте поступово відновлюється за участі міжнародних організацій, органів влади, внутрішніх інвестицій.

Житловий фонд

Житловий фонд включає в себе сукупність житлових приміщень, включаючи житлові будинки, спеціалізовані будинки (гуртожитки, притулки, будинки-інтернати для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю – дорослих і дітей, дитячі будинки, інтернати при школах і школи-інтернати), квартири, службові житлові приміщення, інші житлові приміщення в будівлях, придатних для проживання. Конфлікт, що триває вже майже п'ять років на сході України, призвів до пошкодження понад 50 000 житлових будинків по обидва боки «лінії розмежування». Починаючи з 2014 року, гуманітарні партнери відремонтували за оцінками половину пошкоджених будівель. Майже 80 відсотків відремонтованих будинків знаходяться на ПУТтеплопоста. Для запобігання подальшому переміщенню більшість цих ремонтів було виконано для людей, які повернулися до своїх місць проживання, та людей, які постраждали внаслідок конфлікту, що проживають уздовж «лінії розмежування». Необхідно відмітити, що гуманітарні інтервенції у сфері житла спрямовані тільки на певну категорію всіх житлових будинків, які були пошкоджені під час конфлікту, а саме на найбільш уразливі домогосподарства, для яких ремонт є необхідним для забезпечення належних умов проживання, за умови, що це дозволяє ситуація з безпекою. У 2019 році близько 3 000 вразливих сімей (головним чином непереміщені, але також ті, що повернулися до місць постійного проживання, та внутрішньо переміщені), які живуть на ПУТ поблизу «лінії розмежування», потребуватимуть гуманітарної допомоги із забезпеченням житлом на час ремонту їхніх будинків. У 2019 році від 8 000 до 10 000 вразливих сімей (головним чином, непереміщені, але також ті, що повернулися до місць постійного проживання, та внутрішньо переміщені), які живуть на НПУТ, потребуватимуть гуманітарної допомоги із забезпеченням житлом.

Динаміка основних показників житлового фонду Луганської області наведений у таблиці 46.

Таблиця 46. Динаміка основних показників житлового фонду Луганської області

Найменування показників	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹
Житловий фонд, тис.м2 загальної площі					
<i>Загальний житловий фонд</i>	55000	17656	17808	18820	18774
Міський житловий фонд	40150	12628	12588	13597	13552
Сільський житловий фонд	14850	5028	5220	5223	5222
Ветхий житловий фонд					
Кількість житлових будинків, од.	*	335	399	411	316
Загальна площа житлових приміщень, м2	*	22734	47888	48964	37079
Аварійний житловий фонд					
Кількість житлових будинків, од.	*	118	116	136	144
Загальна площа житлових приміщень, м2	*	12938	12871	13597	13870
Питома вага обладнаних квартир у житлових будинках та нежитлових будівлях у міських поселеннях, %					
Водопроводом	43,3	66,4	66,3	68,9	69,0
Гарячим водопостачанням	28,0	50,6	49,8	45,8	45,7
Каналізацією	*	66,1	66,0	68,6	68,7
Опаленням центральним	*	62,2	62,2	59,3	59,2
Опаленням від індивідуальних установок	*	1,3	1,3	6,7	6,6
Опаленням пічним	*	0,2	0,4	0,6	0,9
Газом природним	*	69,0	68,6	71,1	70,5
Газом скрапленим	*	0,0	0,0	0,0	0,0
Питома вага обладнаних квартир у житлових будинках та нежитлових будівлях у сільськ. поселеннях, %					
Водопроводом	18,5	28,2	28,6	29,2	29,3
Гарячим водопостачанням	5,4	9,4	10,2	10,3	10,4
Каналізацією	*	25,6	26,4	27,0	27,2
Опаленням центральним	*	0,2	0,1	0,1	0,4
Опаленням від індивідуальних установок	*	40,2	54,5	54,1	54,4
Опаленням пічним	*	18,2	20,7	22,6	22,8
Газом природним	*	64,6	66,6	66,4	66,9
Газом скрапленим	*	10,0	9,6	10,3	9,4

*Дані не обліковувались Держстатом

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.**Управління багатоквартирним житловим фондом.**

У 2015 році обслуговуванням 253 багатоквартирних будинків займалися 174 ОСББ, а у 2018 році загальна кількість багатоквартирних будинків у населених пунктах області, які обслуговують 217 ОСББ, складає 314 од.

За результатами конкурсів з призначення управителя багатоквартирного будинку, в якому не створено об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, співвласники якого не прийняли рішення про форму управління багатоквартирним будинком, управителя призначено на 2169 багатоквартирних будинках у Попаснянському, Новопсковському, Новоайдарському, Кременському районах та містах Северодонецьку, Лисичанську, Рубіжному. Також у 1 багатоквартирному будинку м. Лисичанська співвласники самостійно обрали управителя. Кількість багатоквартирних будинків, управління якими здійснюється співвласниками самостійно – 41. Форму управління не визначено у 1316 багатоквартирних будинках.

Водопровідне-каналізаційне господарство

Централізоване водопостачання та каналізація в Луганській області переважно представлено в міських поселеннях, де ступінь водопостачання та каналізації житлового фонду багатоквартирних будинків сягає 70 %, а в сільських населених пунктах – 29 %. Мережі водопостачання на 50 % є застарілими і аварійними, мережі каналізації – на 57 %. В області експлуатується 25 комплексів каналізаційних очисних споруд. Технічний стан практично всіх каналізаційних очисних споруд незадовільний, з них 12 потребують капітального ремонту. Із 88 каналізаційних насосних станцій 50 мають потребу у капітальному ремонті – 62,5 %.

Водопостачання населених пунктів Луганської області забезпечують 9 підприємств: ЛКСП «Лисичанськводоканал», КП «Рубіжанське ВУ водопровідно-каналізаційного господарство», КП «Кремінське ВУ водопровідно-каналізаційного господарство», КП «Жилбудсервіс» (м. Щастя), КП «Попаснянський районний водоканал», МКП «Сватівський водоканал», РКП «Старобільськвода», КП «Біловодське ремонтно-експлуатаційне підприємство», ТОВ «Таун-Сервіс» (м. Северодонецьк).

Динаміка основних показників водопровідно-каналізаційного господарства у Луганській області представлена у таблиці 47.

Таблиця 47. Динаміка основних показників водопровідно-каналізаційного господарства у Луганській області

Найменування показників	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Протяжність мережі водопостачання, км.	2855,2	2303,9	2303,9	3107,3
Протяжність мережі водовідведення, км.	597,1	880,1	880,1	880,5
Обсяги водопостачання, млн м ³ /рік	60,0	51,5	52,4	57,6
Свердловини, од.	440	433	441	445
Каналізаційні очисні споруди, од	16	25	25	25

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Основною проблемою системи водопостачання населених пунктів Луганської області, окрім застарілого та аварійного стану мережі є забезпечення гуманітарної місії КП «Попаснянський районний водоканал» (КП «ПРВ») з постачання питної води населенню, що знаходиться на тимчасово окупованій території Луганської області. До 90 % видобутої КП «ПРВ» води надходить на тимчасово окуповану територію. На сьогодні відсутній механізм компенсації цих витрат - річна сума витрат на експлуатацію комплексу інженерно-технічних споруд коливається в межах 400 млн грн, сума збитків з яких складає близько 360 млн грн. Підприємство не має можливості розрахуватися за енергоносії, сплачувати заробітну плату, закуповувати матеріали, що може призвести до зупинки роботи підприємства та постачання питної води.

Також важливо відзначити, що у 2017 році на контрольованій Урядом України території Луганської області скид зворотних вод здійснювали 28 підприємств, з яких 10 скидали зворотні води у поверхневі водні об'єкти. При цьому об'єм скиду становив 41,5 млн. куб. м, у тому числі - без очистки та недостатньо очищених 45 %). Найбільший об'єм забруднених стічних вод скидали підприємства: ЛКСП «Лисичанськводоканал» та КП «Рубіжанське ВУВКГ».

Теплопостачання

У містах області найбільш поширені системи централізованого теплопостачання об'єктів житлового і громадського призначення, які переважно створювалися у період масового житлового будівництва (60-ті – початок 80-х років минулого століття) і з того часу практично не оновлювались. Переважно у сільській місцевості теплопостачання житлових і громадських об'єктів здійснюється автономними котельнями (побудинковими для багатоквартирних будинків, адміністративних будівель і об'єктів соціального призначення) або індивідуальними (поквартирними) котлами. У негазифікованих населених пунктах області опалювання індивідуальних садибних будинків здійснюється печами, що працюють на твердому паливі або дровах.

Проведена ініціативою REACH оцінка гуманітарних потреб на території ПУТ в межах 5 кілометрів від «лінії розмежування»¹³⁶ показала, що 11 відсотків домогосподарств мали проблеми з опаленням, тоді як в сільській місцевості частка домогосподарств, де відсутнє необхідне опалення, була набагато більшою (37 відсотків). Сільські домогосподарства також повідомляли про необхідність опалювати свої будинки протягом більш тривалого періоду впродовж року. Наступної зими близько 264 450 вразливих ВПО, осіб, які повернулися до місця свого постійного проживання, та осіб, які не переміщалися, (68 відсотків на НПУТ) у разі відсутності допомоги не

зможуть придбати достатню кількість твердого палива, оплатити комунальні послуги та придбати теплий одяг й інші речі, необхідні для зими.

Близько 65 % міського населення і тільки 0,4 % сільського використовують системи централізованого теплопостачання; від індивідуальних установок - 6,6 % та 54,4 % відповідно міського та сільського населення, пічне опалення – 1 % міського та 23 % сільського населення.

Централізоване теплопостачання населених пунктів області станом на 1 січня 2019 року здійснюють: 9 спеціалізованих підприємств (2015 – 11 підприємств), на балансі яких знаходиться 80 котелень (2015 – 117 котелень). Протяжність тепломереж складає 296,7 км. (проти 411,6 км у 2015 році), з яких 42,4 % ветхі та аварійні. Сумарна потужність котелень складає 1683,4 Гкал/год. Важливо відзначити, що до 2016 року 100 % котелень працювали на природному газі, а у 2017 році – 15 % котелень були комбінованого типу.

Теплопостачання населених пунктів Луганської області забезпечують 10 підприємств: КП "Лисичанськтепломережа", КП "Первомайськтеплокомуненерго", КСТП "Рубіжнестеплокомуненерго", ДП Северодонецька ТЕЦ, КП «Северодонецьк теплокомуненерго», КП "Теплокомунзабезпечення" смт. Білокуракине, КП "Креміннестеплокомуненерго», КП "Сватово-тепло", КП «Теплосервіс Станично-Луганського району», КП "Щастинська енергетична компанія".

Для підвищення енергоефективності, надійності, якості теплопостачання, енергетичної незалежності населених пунктів в області діє Регіональна програма модернізації систем теплопостачання Луганської області на 2017-2020 роки, якою на 2018 році було заплановано бюджет 1 583 089,38 тис. грн, однак реалізовано 23 760,20 тис. грн (1,5 %).

Ціни і тарифи

Законами України «Про житлово-комунальні послуги», «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» передбачено, що встановлення цін/тарифів на комунальні послуги, повинні забезпечувати відшкодування всіх економічно обґрунтованих планових витрат на їх виробництво з урахуванням планового прибутку. Облдержадміністрацією, з метою моніторингу виконання підприємствами галузі зазначених законів, здійснюється щотижневий та щомісячний моніторинг змін тарифів у розрізі територій та підприємств.

Варто зазначити, що в цілому по області на підприємствах централізованого водопостачання та водовідведення, розмір тарифів на послуги, що надаються, істотно різняться. Це зумовлено відмінностями технологічних можливостей оснащення підприємств, а отже і витрати на виробництво послуг та потужності на кожному підприємстві різні (до 400 %). Тарифікація послуг в області у 2019 році наведена у *додатку 10*.

Проміжні висновки

- Житловий фонд області після 2014 року скоротився втричі – як у міській, так і сільській місцевості. Активні бойові дії на території області призвели до руйнації значної кількості будівель, як житлових так і нежитлових, інженерних споруд та до критичного падіння будівельної діяльності. В області склалася негативна ситуація у сфері будівництва житла, реконструкції та модернізації об'єктів інфраструктури тощо. Індекс будівельної продукції по житловому будівництву скоротився із 140,7 % у 2013 році до 63,8 % у 2018 році.
- Централізоване водопостачання та каналізація в Луганській області переважно представлено в міських поселеннях, де ступінь водопостачання та каналізації житлового фонду багатоквартирних будинків сягає 70 %, а в сільських населених пунктах – 29 %. Мережі водопостачання на 50 % є застарілими і аварійними, мережі каналізації – на 57 %.
- Основною проблемою системи водопостачання населених пунктів Луганської області, окрім застарілого та аварійного стану мережі є забезпечення гуманітарної місії з постачання питної води населенню, що знаходиться на тимчасово окупованій території Луганської області. До 90 % видобутої води надходить на тимчасово окуповану територію області.
- Близько 65 % міського населення і тільки 0,4 % сільського використовують системи централізованого теплопостачання. Аварійний і застарілий стан (42,4 %) теплових мереж, морально і фізично застаріле обладнання котелень, рівень автоматизації яких надзвичайно низький, коефіцієнт корисної дії складає 70-85 %, монопаливний характер паливного балансу, де основним видом палива є природний газ (70 %) призводить до високої питомої ваги палива у тарифах на теплову енергію, підвищення соціальної напруги через необхідність їх підвищення.
- Підприємства комунальної теплоенергетики забезпечують населення та об'єкти соціальної інфраструктури послугами централізованого теплопостачання. Найгіршим є технічний стан

теплових мереж. Як результат щорічні втрати теплової енергії перевищують 12 %. Практично всі підприємства комунальної теплоенергетики є збитковими, знаходяться у критичному фінансовому стані.

Основними проблемними питаннями та ризиками на сьогодні залишаються:

- неотримання номінацій природного газу від НАК «Нафтогаз України» тепlopостачальними підприємствами області;
- несвоєчасне проведення тендерних процедур для закупівлі необхідних обсягів природного газу бюджетними установами та організаціями області;
- передумови загрози стабільного газопостачання природного газу населених пунктів смт Троїцьке, с. Воєводське у разі припинення або зменшення транзиту природного газу з Російської Федерації;
- несвоєчасне виконання заходів з реалізації програм децентралізації систем тепlopостачання мм. Гірського, Золотого, Кремінної та селища Красноріченського;
- несвоєчасне корегування тарифів підприємствами житлово-комунального господарства області;
- несвоєчасна оплата підприємств водопровідно-каналізаційного господарства та тепlopостачання за спожиту електричну енергію природний газ.

6. СОЦІАЛЬНА СФЕРА

Важливим стратегічним завданням України є прискорення розвитку соціальної інфраструктури, роль якої в економічному житті суспільства недооцінювалась. Високорозвинена соціальна інфраструктура є необхідною передумовою, рушійним фактором покращення рівня життя населення, піднесення соціально-економічного розвитку та створення соціально спрямованої економіки. Соціальна інфраструктура має вплив на відтворення робочої сили через формування фізичних та інтелектуальних здібностей до праці, створюючи умови для підвищення рівня освіти, кваліфікації, культури, покращення умов праці побуту, організацією відпочинку.

Протягом реформування соціально-економічної сфери України фактори та механізми розвитку соціальної інфраструктури значно трансформувались. Частина об'єктів перейшла з державної у приватну власність, деякі підприємства передали на баланс місцевих органів влади. Сьогодні фінансування соціальної інфраструктури характеризується переважно державними асигнуваннями, призначення яких, в основному, підтримувати функціональний стан закладів соціальної інфраструктури.

Фактично, за рахунок місцевих бюджетів фінансують понад 60 % урядових витрат на соціальну інфраструктуру та соціальний захист. Місцеві бюджети відіграють значну роль в інвестуванні у соціальну інфраструктуру. Через місцеві бюджети здійснюється більше 40 % сукупних державних капітальних видатків, а понад 60 % ресурсів, що спрямовуються виключно на капіталовкладення (в основний капітал), використовуються на місцевому рівні.

Динаміка капітальних інвестицій в соціальну інфраструктуру Луганської області наведена в таблиці 48.

Таблиця 48. Капітальні інвестиції в соціальну інфраструктуру Луганської області

(відсотки до загального обсягу інвестицій по регіону)

	2013	2014	2015	2016	2017
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,7	0,4	3,7	4,5	10,3
Освіта	0,2	0,0	2,4	1,5	3,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,1	0,0	0,3	0,3	0,5
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1

6.1. Освітня інфраструктура

Збройний конфлікт на сході України продовжує впливати на дітей, педагогів та всю систему освіти, особливо в районах уздовж «лінії розмежування». Стосовно інших районів також є численні свідчення сукупного впливу конфлікту на 737 000 дітей та вчителів, що навчаються та викладають у 3 500 навчальних закладів.¹⁴³ Для багатьох дітей та молоді часом виникають ситуації порушення доступу до освіти, а на їхнє здоров'я та навчання впливають тривалі страхи, спричинені конфліктом розлади та психологічні травми. Діти, підлітки та молодь належать до найуразливіших категорій населення через особливі ризики, з якими вони стикаються у своєму повсякденному житті. Існує різниця між особливими потребами дітей та громад по обидва боки «лінії розмежування» у зв'язку з різними факторами, включаючи проблеми захисту, безпеки, механізми реагування та доступні послуги. Місцеві та міжнародні неурядові організації, агенції ООН та урядові органи надають численні послуги хлопчикам та дівчинкам, які проживають на ПУТ. На НПУТ ситуація інша, незважаючи на невелике збільшення присутності деяких ключових організацій. Із приблизно 437 000 дітей віком до 18 років та вчителів, які проживають у межах 20 км від «лінії розмежування», 63 % навчаються та викладають на НПУТ. Внаслідок конфлікту система освіти була розділена, що погіршило існуючі раніше умови у секторі освіти.¹⁴⁴ Значні прогалини у навчанні, тимчасові закриття шкіл, нестача кваліфікованих викладачів, брак навчальних матеріалів, висока вартість навчання для сімей та недостатня кількість психосоціальних програм продовжують спричиняти погіршення якості освіти.

Дошкільна освіта

Система дошкільної освіти Луганської області на підконтрольній українській владі території представлена 268 закладами дошкільної освіти. Заклади дошкільної освіти. У зв'язку зі зростаючим попитом на дошкільну освіту за рахунок створення додаткових дитячих місць та розширення мережі різних типів закладів для дітей дошкільного віку, кількість закладів поступово збільшується.

Діти дошкільного віку також страждають від наслідків конфлікту. Доступ до дошкільної освіти покращився у 2018 році. Водночас у деяких населених пунктах немає дитячих садків та/або шкіл, або вони не працюють. Наприклад, як повідомляють, у 2018 році понад 2 000 дітей перебували в черзі на зарахування для відвідання дитячих садків на НПУТ в Луганській області, а деякі дитячі садки в обох областях суттєво переповнені.

Динаміка показників дошкільної освіти представлена в таблиці 49 та на рисунку 18.

Таблиця 49. Динаміка кількості закладів дошкільної освіти та дітей в них

	Кількість закладів, од ¹	Кількість місць, од ²	Кількість осіб	Охоплення дітей, %
2013	598	49064	58137	59
2014 ³	259	14900	15655	... ⁴
2015 ³	237	14618	14998	... ⁴
2016 ³	248	14746	15460	... ⁴
2017 ³	253	15535	15768	... ⁴
2018 ³	250	15202	14947	... ⁴

¹ У 1995–2014рр. враховані заклади дошкільної освіти, які не працювали протягом року або більше з будь-якої причини, починаючи з 2015р. – заклади, які працювали протягом року.

² У 1995–2014рр. не враховані місця у закладах дошкільної освіти, які не працювали протягом року або більше з будь-якої причини.

³ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

⁴ Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок

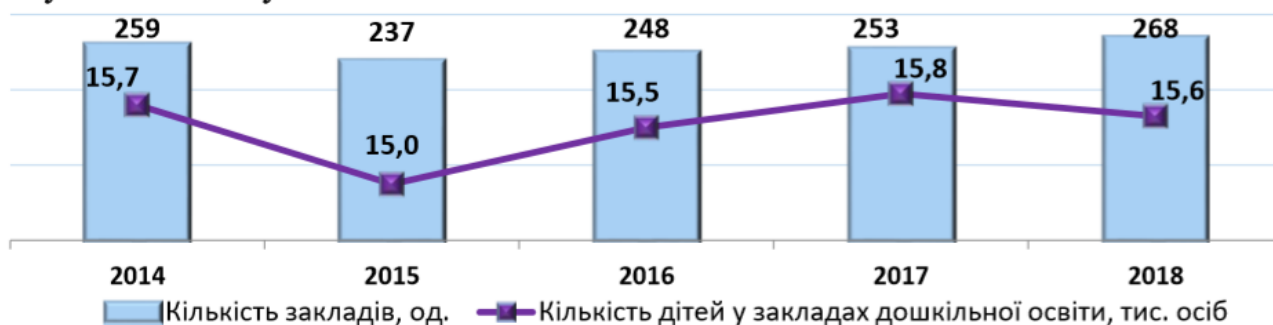

Рис.18. Динаміка показників дошкільної освіти Луганської області

Заклади загальної середньої освіти

В Луганській області до початку збройної агресії Росії на Донбасі діяли 714 закладів, які забезпечували потреби населення області у загальній середній освіті. Приватні заклади загальної середньої освіти в області відсутні.

Для дітей, які проживають поблизу «лінії розмежування», доступ до освіти залишається ускладненим через постійні обстріли, поширеність боєприпасів, що не розірвалися, та мін на шляху до школи, а також пошкодження шкільних приміщень. Щоб дістатися школи, діти долають значні відстані за небезпечними маршрутами.¹⁴⁸ Кластер освіти отримував десятки повідомлень про присутність військових навколо навчальних закладів як на ПУТ, так і на НПУТ протягом 2018 року. Згідно з оцінкою спроможностей та вразливості, проведеною ініціативою REACH в січні 2018 року, 50 відсотків домогосподарств повідомляли про проблеми у сфері захисту та безпеки дітей в навчальних закладах. Обстріли залишаються найбільшою проблемою з безпеки: про неї повідомляли 43 відсотки домогосподарств. Крім того, 26 відсотків зазначали значну присутність військових у Луганській області.

У результаті окупації частини Луганської області на території, де здійснюють свої повноваження органи державної влади України, мережа закладів освіти зазнала істотного скорочення. З 2014 року кількість шкіл зменшилася на 56 %. Протягом 2014–2017 років через призупинення діяльності, закриття та реорганізацію мережа закладів поступово зменшувалася. Динаміка показників загальної середньої освіти представлена в таблиці 50 та на рисунку 19.

Таблиця 50. Заклади загальної середньої освіти¹

(на початок навчального року)

	Кількість закладів в, од	Кількість учнів - усього, тис. осіб	З них у закладах		Випуск учнів із закладів загальної середньої освіти, тис. осіб		Кількість вчителів, тис. осіб
			денних	вечірніх (змінних)	одержали свідоцтво про здобуття базової освіти	одержали атестат про здобуття повної освіти	
2013/14	690	170,9	168,7	2,2	16,9	11,2	18,2
2014/15 ¹	315	58,6	58,3	0,3	5,5	3,4	6,5
2015/16 ¹	308	51,5	51,3	0,2	4,9	3,4	6,1
2016/17 ¹	300	52,3	52,1	0,2	5,0	3,3	6,2
2017/18 ¹	293	53,2	53,0	0,2	5,1	3,2	6,1
2018/19 ¹	279	54,5	54,3	0,2	5,4	3,3	6,2

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

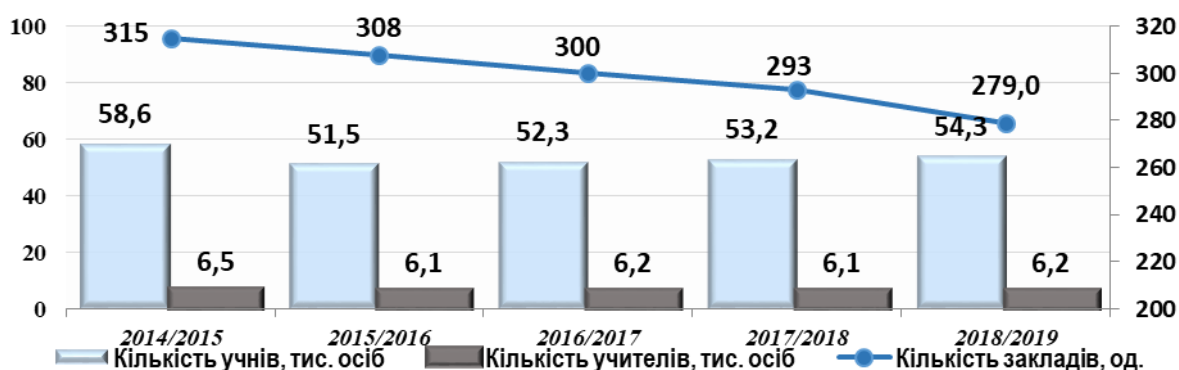

Рис.19. Динаміка показників загальної середньої освіти Луганської області

Скорочення мережі шкіл області зумовлено процесом створення опорних закладів загальної середньої освіти та пов'язаною із ним реорганізацією, зокрема зміною статусу окремих шкіл на філії опорних.

Починаючи з 2015 року, незважаючи на загальну негативну демографічну динаміку в Україні та проведення на території області операції Об'єднаних сил, спостерігається стабілізація кількості учнів закладів загальної середньої освіти. У 2014-2015 навчальному році у школах області навчалися 58 311 осіб. У 2015-2016 навчальному році їх чисельність зменшилася до 51 338 осіб (зменшення на 11,96 %). Протягом останніх трьох років кількість учнів закладів загальної середньої освіти поступово зростає з 51 338 осіб у 2016 році до 54 227 осіб у 2018 році (зростання 5,6 %). Темпи зростання контингенту учнів шкіл області перевищують відповідний показник по Україні на 1,5 %.

Кількість учнів у 2018 році склала 54,5 тис. осіб, з них навчалося в установах з денною формою навчання – 54,3 тис. осіб (99,6 %), з вечірньою, включаючи тих, хто навчався заочно – 0,2 тис. осіб (0,4 %). Зростання кількості учнів зумовлено демографічною ситуацією, внутрішніми міграційними процесами та розвитком дистанційної форми навчання у закладах загальної середньої освіти.

Більшість закладів загальної середньої освіти області розташовано у сільській місцевості. Впродовж останніх 5 років простежується тенденція до їх поступового зменшення з 57,5 % у 2014-2015 навчальному році до 55,9 % у 2018-2019 навчальному році. У 2018-2019 навчальному році по

області у сільській місцевості знаходяться 156 (55,9 %) шкіл, у містах – 123 (44,1 %) школи (рисунок 20).

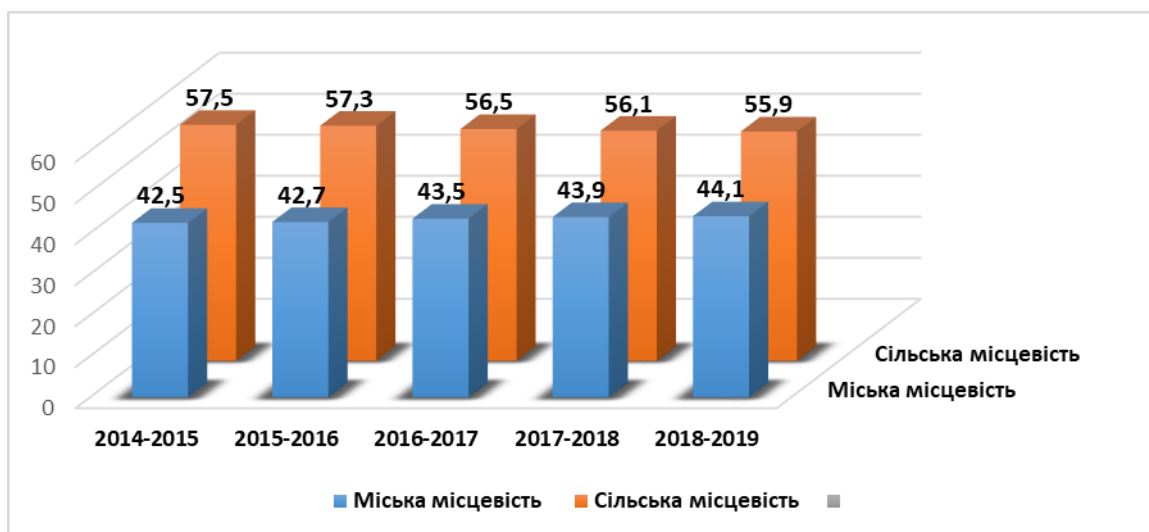

Рис.20. Динаміка розподілу закладів загальної середньої освіти Луганської області за типами місцевості

У 2018-2019 навчальному році в школах області у містах навчаються – 77,8 % учнів, у сільській місцевості – 22,2 % (рисунок 21).

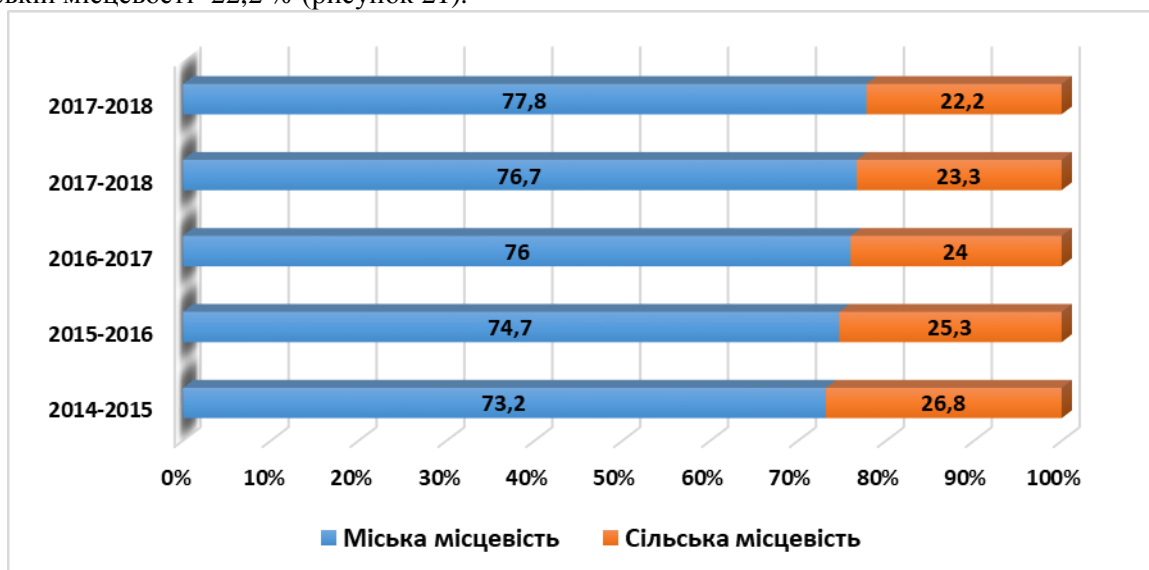

Рис.21. Динаміка розподілу учнів закладів загальної середньої освіти Луганської області за типами місцевості

Середня наповнюваність закладів загальної середньої освіти становить 44,8 % від проектної потужності (181 учень). Це 22 позиція у рейтингу областей України. Кількість учнів закладів загальної середньої освіти у розрахунку на 1 вчителя складає 9 осіб, що відповідає середньому показнику по Україні.

ДІТИ РОМСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОСТІ

У закладах загальної середньої освіти області в 2017-2018 навчальному році навчалися 168 дітей ромської національності.

Таблиця 51. Діти ромської національності

Кількість учнів ромської національності початкових класів	Кількість учнів ромської національності 5-9 класів	Кількість учнів ромської національності 10-11 класів

хлопців	дівчат	хлопців	дівчат	хлопців	дівчат
60	37	31	35	3	2

Найбільш актуальним є питання збереження кількості вчителів, яка зменшилася з 6,5 тис осіб у 2014-2015 році до 6,2 тис. осіб у 2018 році. Разом із тим у 2018-2019 навчальному році чисельність вчителів у закладах загальної середньої освіти зросла на 100 осіб.

Система загальної середньої освіти з початку збройного конфлікту на Сході України гнучко і швидко забезпечила конституційне право на освіту дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях. В області створено умови для отримання загальної середньої освіти за екстернатною та дистанційною формами навчання відповідно до потреби, яка постійно зростає. Відповідно до Закону України «Про освіту» заклади загальної середньої освіти забезпечують право осіб на здобуття освіти в різних формах або поєднуючи їх, зокрема в інституційній (очній (денній, вечірній), заочній, дистанційній), та індивідуальній (екстернатній, педагогічного патронажу).

У 2013-2014 навчальному році в школах області навчалися 45 учнів з тимчасово окупованих територій, у 2014-2015 – 273, у 2015-2016 – 487, у 2016-2017 – 747, 2017-2018 – 809. Кількість екстернів, які отримали свідоцтво про базову загальну середню освіту зросла у 24 рази з 17 осіб у 2015 році до 410 осіб у 2018 році. Кількість випускників закладів загальної середньої освіти – екстернів, які отримали атестат про повну загальну середню освіту, зросла у 10 разів з 28 осіб у 2015 році до 278 осіб у 2018 році.

Адміністрація шкіл безумовно визнає потребу у розвитку компетенцій вчителів та освітян у сфері психосоціальних питань, формуванні життєвих навичок та освіти з урахуванням особливостей, спричинених конфліктом. Освіта з урахуванням особливостей конфлікту передбачає нерегламентований безперервний підхід до того, яким чином та що викладати в контексті конфліктних та кризових ситуацій. Усвідомлювати особливості конфлікту означає діяти так, щоб мінімізувати негативні наслідки та максимізувати позитивний вплив, зокрема укріплення миру, сприяння соціальній гармонізації та соціальній справедливості. Освіта з урахуванням особливостей конфлікту — це підхід, який застосовується на всіх етапах конфлікту та на всіх рівнях системи освіти, починаючи від навчального класу до рівня політики, незалежно від рівня та частоти насильства, навіть у ситуаціях, де напруженість ще не призвела або останнім часом не призводила до проявів насильства. За даними дослідження шкіл, проведеного Кластером освіти у вересні 2018 року, 48 відсотків навчальних закладів зазначили, що конфлікт впливає на добробут працівників або їхню здатність до ефективної праці, що на сім відсотків більше, ніж минулого року. 49 відсотків вчителів потребують розвитку додаткових компетенцій або педагогічної підтримки у цій сфері, а 40 відсотків — психосоціальної підтримки. 18 відсотків або 168 навчальних закладів зазначили, що не мають достатньої кількості вчителів, а 29 відсотків повідомили, що деяким вчителям необхідно викладати предмети поза сферою своєї спеціалізації. У межах 20 км від «лінії розмежування» ці показники аналогічні, 20 та 29 відсотків відповідно.

Професійна (професійно-технічна) освіта

Кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти протягом 2014-2018 років зазнала істотних змін. У 2014 році на території області, підконтрольній українській владі, залишилося 27 закладів професійної (професійно-технічної) освіти. У 2015 році через проведення антитерористичної операції (Операції об'єднаних сил) було припинено роботу Чорнухинського навчального центру. На кінець 2016 року за рахунок об'єднання трьох закладів освіти їх мережа зменшилася до 24. Відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України у 2017 році проведено реорганізацію (укрупнення) закладів професійної (професійно-технічної) освіти міст Лисичанська та Рубіжного, у результаті чого мережа закладів зменшилася на 4 одиниці, склала 20 одиниць та залишилася незмінною у 2018 році, з них: 3 вищих професійних училища, 16 професійних ліцеїв, 1 структурний підрозділ Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. В області збереглися 6 професійних аграрних ліцеїв у Біловодську, Білокуракиному, Марківці, Сватовому, Новоайдарі та Новопскові. Щороку ці навчальні заклади випускають понад 1000 молодих спеціалістів, з яких понад 60 % направляється для роботи на підприємства агропромислового комплексу. Однак рівень закріплення їх протягом останніх трьох років є низьким.

Відповідно до зменшення кількості закладів відбулись зміни обсягів прийому до закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Так, у 2018 році кількість прийнятих на навчання осіб

склала 2,4 тис. осіб, або 66,7 % у порівнянні з 2014 роком. Динаміка показників професійної (професійно-технічної) освіти представлена в таблиці 52 та на рисунку 22.

Таблиця 52. Динаміка показників професійної (професійно-технічної) освіти у Луганській області¹

	Кількість закладів, од	Кількість учнів, тис. осіб	Кількість осіб, прийнятих на навчання до закладів, тис. осіб	Кількість осіб, випущених із закладів, тис. осіб
2013	78	24,1	13,5	13,6
2014¹	28	6,3	3,6	3,7
2015¹	26	5,9	3,8	3,0
2016¹	24	5,9	3,4	2,4
2017¹	24	5,6	3,4	2,5
2018¹	23	4,9	2,4	2,3

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

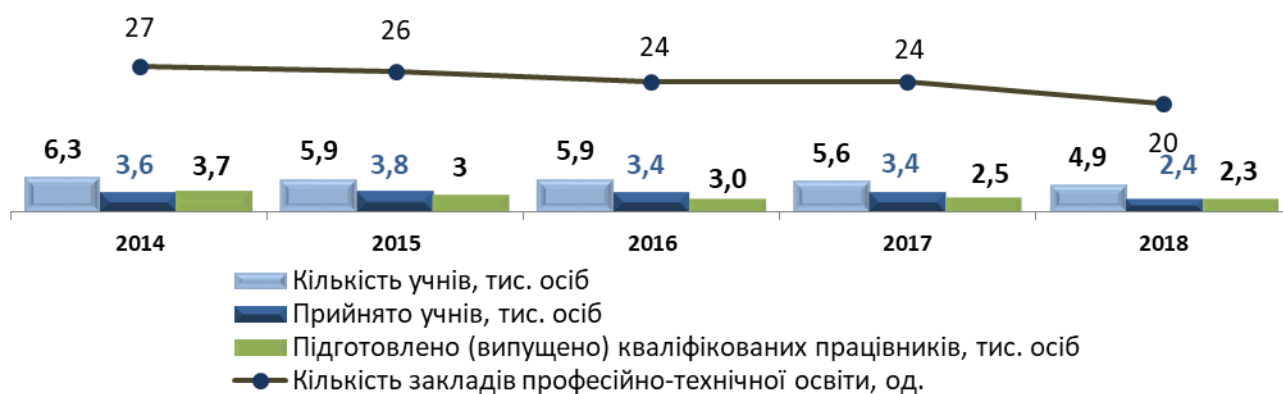

Рис. 22. Динаміка показників підготовки учнів закладами професійної освіти Луганської області

Загальний контингент учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на початку 2018 року склав 5553 осіб, з яких за рахунок обласного бюджету навчалися 95 відсотків від загального контингенту, 69 відсотків учнів разом з професією здобували повну загальну середню освіту.

Кількість випускників 2017-2018 навчального року склала 2323 особи, з них тих, які навчалися за регіональним/державним замовленням – 1932 особи. З цієї кількості випускників було працевлаштовано 896 осіб, що становить 46 % від випуску. З урахуванням тих, хто продовжив навчання у закладах вищої освіти та був призваний до лав Збройних Сил, загальна кількість зайнятих випускників становить 77 %. Цей показник збільшився по області в порівнянні з попереднім роком на 6 %.

Заклади вищої освіти

Система вищої освіти у 2018 році представлена 8 закладами I-II рівнів акредитації та 5 закладами III-IV рівнів акредитації.

З 2014 року на підконтрольній українській владі території освітню діяльність продовжили Донбаський державний технічний університет (м. Лисичанськ), Луганський національний університет ім. Т. Шевченка (м. Старобільськ), Луганський державний медичний університет (м. Рубіжне), Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (м. Северодонецьк), Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

У 2016 році Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка був переміщений із міст Миколаєва та Сум до міста Северодонецьк.

У 2018 році відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України Донбаський державний технічний університет приєднано до Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 925 юридичною адресою Луганського національного аграрного університету, який провадив освітню діяльність у 2015-2017 роках у м. Харкові, визначено м. Старобільськ Луганської області

Луганська державна академія культури і мистецтв наразі продовжує освітню діяльність у м. Києві.

Заклади вищої освіти III-IV рівнів акредитації набувають стабільного розвитку. З 2016 року почалося поступове збільшення обсягів прийому та контингенту закладів – з 15,7 до 16,8 тис. осіб у 2017 році та 18,3 тис. осіб у 2018 році. У таблицях 53-55 та на рисунках 23-24 відображена динаміка показників вищої освіти у Луганській області

Таблиця 53. Керівники та викладачі закладів вищої освіти (станом на I півріччя 2018 року).

Розподіл за статтю керівників закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації та наукових установ, особи		Кількість викладачів закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації та наукових установ з розподілом за статтю, особи		Кількість та назва закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації та наукових установ, де викладаються гендерні курси (спецкурси)	Кількість закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації та наукових установ, де впроваджені механізми мирного вирішення конфліктів за участі дівчат і жінок (відновні практики, медіація, фасилітація, діалоги тощо)
чоловіки	жінки	чоловіки	жінки		
3	2	332	556	<p>2 установи:</p> <p>1. Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.</p> <p>2. Луганський національний університет</p>	3 заклади

Таблиця 54. Динаміка чисельності студентів у закладах вищої освіти Луганської області

(на початок навчального року)

	Кількість ЗВО, од		Кількість студентів у ЗВО, тис. осіб		Кількість осіб, прийнятих на навчання до ЗВО ³ , тис. осіб	
	коледжі, технікуми, училища ¹	університети, академії, інститути ²	коледжі, технікуми, училища ¹	університети, академії, інститути ²	коледжі, технікуми, училища ¹	університети, академії, інститути ²
2013/14	26	8	15,3	66,3	4,6	14,2
2014/15⁶	10	2	4,7	... ⁷	1,1	... ⁷
2015/16⁶	8	4	2,6	17,2	0,8	2,8
2016/17⁶	8	4	2,6	15,7	0,9	3,1
2017/18⁶	8	5	2,3	16,8	0,8	4,0
2018/19⁶	8	4	2,5	18,4	0,8	4,0

Таблиця 55. Динаміка випуску студентів, аспірантів, докторантів закладів вищої освіти Луганської області

	Кількість осіб, випущених із ЗВО ⁴ , тис. осіб		Кількість аспірантів, осіб ⁵	Кількість докторантів, осіб ⁵
	коледжі, технікуми, училища ¹	університети, академії, інститути ²		
2013	4,8	25,9	952	68
2014⁶	1,7	... ⁷	532	45
2015⁶	1,0	5,5	381	32
2016⁶	0,8	4,5	290	29
2017⁶	0,7	4,6	243	25
2018⁶	0,7	4,3	224	18

¹ До 2016/17 навчального року – вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації.

² До 2016/17 навчального року – вищі навчальні заклади III- IV рівнів акредитації.

³ Особи, уперше прийняті до ЗВО (без тих, що продовжують навчання з метою здобуття більш високого освітнього ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня).

⁴ Випущено фахівців (без урахування осіб, що продовжують навчання з метою здобуття більш високого освітнього ступеня (освітньо-кваліфікаційного рівня).

⁵ На кінець 1995, 1996, ..., 2018 року.

⁶ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

⁷ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

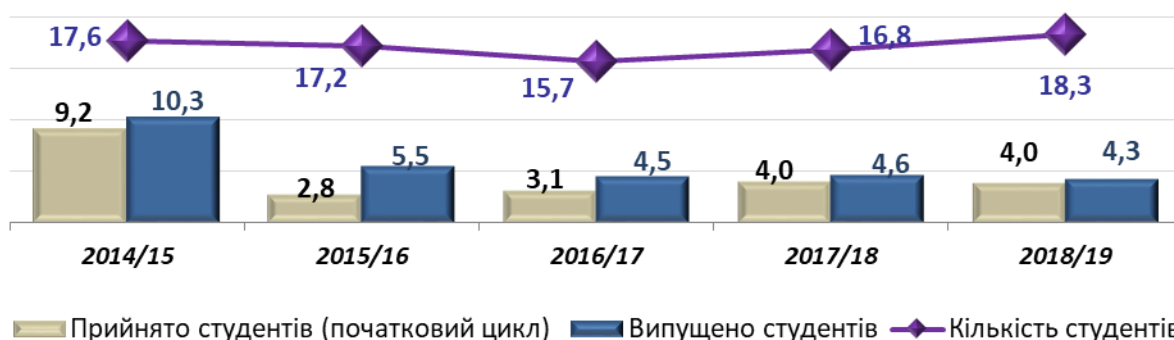

Рис.23. Динаміка чисельності студентів у закладах вищої освіти III-IV рівнів акредитації, тис. осіб

Рис.24. Динаміка чисельності студентів у закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації, тис. осіб

Третій рік поспіль на базі закладів вищої освіти під час вступної кампанії працювали *освітні центри «Донбас – Україна»*, які давали змогу отримати вищу освіту всім жителям так званої «сірої зони» та випускникам шкіл, які розташовані на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Через освітні центри «Донбас – Україна» вступили до закладів вищої освіти Луганщини із тимчасовою довідкою 107 абітурієнтів – випускників з тимчасово окупованої території Донецької та Луганської областей, із документом державного зразка (за вступними іспитами) – 514 осіб.

Рівень розвитку освітньої інфраструктури, доступність і якість освітніх послуг, що надаються на її матеріальній базі, значною мірою визначають ступінь задоволення потреб населення у соціально значущих послугах та має виключне значення для підвищення рівня і якості життя населення. Регіональна нерівність економічного і бюджетного потенціалів посилює територіальну диференціацію забезпеченості, будівництва і розвитку об'єктів освітньої сфери. Тому активізація інвестиційної діяльності та нарощування обсягів інвестицій у галузі освітньої інфраструктури є актуальним питанням для розвитку регіонів і України в цілому.

Освітні показники у Луганській області у порівнянні з вибраними областями України наведені в таблицях 56-57.

Таблиця 56. Освітні показники у Луганській області у порівнянні з вибраними областями України

Регіон	Частка загальноосвітніх навчальних закладів денної форми навчання сільської місцевості, що використовують комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, відсотків до загальної кількості таких закладів		Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, відсотків до загальної кількості учнів, які того потребують		Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, відсотків до загальної кількості учнів, які того потребують		Питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою, відсотків до загальної кількості дітей шкільного віку	
	%	%	%	місце	%	місце	%	місце
Донецька	94,1	99,7	99,7	%	%	1	99,7	12-13
Луганська	93,9	99,7	99,7	58,1	58,1	2	99,7	12-13
Миколаївська	95,3	97,8	97,8	62,9	62,9	15-16	97,8	18
Рівненська	94,8	97,4	97,4	70,2	70,2	8	97,4	19
Черкаська	98,6	99,4	99,4	46,2	46,2	3-4	99,4	15

Таблиця 57. Показники ефективності освіти у Луганській області у порівнянні з вибраними областями України

Регіон	Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами ЗНО				Частка випускників шкіл звітного року з атестатом про повну загальну середню освіту до загальної чисельності осіб, прийнятих на початковий цикл навчання до вищих навчальних закладів III-IV рівня	
	з української мови та літератури 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування		з іноземної мови 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування		%	місце
	%	місце	%	місце	%	місце
Донецька	21,5	12	18,5	24	-	-
Луганська	19,2	19	18,3	25	-	-
Миколаївська	17,7	22	20,3	22	50,0	12
Рівненська	20,0	16	26,5	8	51,7	10
Черкаська	27,4	3	24,7	13	36,9	22

Проміжні висновки

- У результаті окупації частини області на території, де здійснюють свої повноваження органи державної влади України, мережа закладів освіти зазнала істотного скорочення. З 2014 року кількість дошкільних закладів освіти шкіл зменшилася на 58 %, шкіл - на 56 %. У 2018 році їх кількість продовжує зменшуватися та становить 250 (проти 598 у 2013 році) і 279 одиниць (проти 690 у 2013 році) відповідно. Середня наповнюваність закладів загальної середньої освіти становить 44,8 % - це 22 позиція у рейтингу областей України. Кількість учнів у розрахунку на 1 вчителя складає 9 осіб, що відповідає середньому показнику по Україні.
- Кількість закладів професійної (професійно-технічної) освіти протягом 2014-2018 років зазнала істотних змін. У 2014 році на території області, підконтрольній українській владі, залишилося 27 закладів професійної (професійно-технічної) освіти (проти 78 у 2013 році). Відповідно відбулись зміни обсягів прийому учнів. Так, у 2018 році кількість прийнятих на навчання осіб склала 2,4 тис. осіб, або 66,7 % у порівнянні з 2014 роком.
- Станом на 1.09.2018 року значно скоротилась і кількість закладів вищої освіти: коледжів, технікумів, училищ – до 8 (проти 26 у 2013 році); університетів академій, інститутів – до 4 (проти 8 у 2014 році).

6.2. Охорона здоров'я та соціальні послуги

Охорона здоров'я

Одним із пріоритетних напрямків розвитку Луганської області є реалізація реформи системи охорони здоров'я.

За останні два роки значно зріс коефіцієнт народжуваності серед жінок вікової групи 15–19 років – від 48,57 у 2016 р. до 78,86 у 2017 р. та 60,67 у першому півріччі 2018 р.

Кількість ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД щороку зростає. Чоловіків більше ніж жінок: у 2017 р. – на 113 осіб; у першому півріччі 2018 р. – на 123 особи.

Кількість чоловіків, померлих від самоушкоджень, більше ніж у 4 рази перевищила кількість жінок у 2015, 2016 та 2017 рр. Спостерігається тенденція до зменшення кількості випадків як серед чоловіків, так і серед жінок. У міських поселеннях самогубств більше майже у 2 рази, ніж у сільській місцевості. У

2017 р. найбільше самогубств скоїли жінки у віці 80-84 роки у міських поселеннях та 40-44 роки і 60-64 роки у сільській місцевості. Чоловіків більше померло від самогубств у віці 30-34 роки та 55-59 роки у містах і 50-54 роки та 60-64 роки у сільській місцевості.

Протягом 2016 р. та першої половини 2018 р. не зафіксовано випадків смертності жінок від причин, що пов'язані з вагітністю, пологами та ускладненнями післяпологового періоду.

Динаміка основних показників охорони здоров'я у Луганській області представлена у таблицях 58-59.

Таблиця 58. Заклади охорони здоров'я

	Кількість лікарняних закладів, од	Кількість лікарняних ліжок		Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, од	Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів	
		всього, тис.	на 10 000 населення		Кількість відвідувань за зміну, тис.	на 10 000 населення
2013	126	21,2	94,7	558	49,3	220,7
2014¹	25	4,9	... ²	198	17,4	... ²
2015¹	30	7,2	... ²	209	18,5	... ²
2016¹	27	6,5	... ²	204	18,3	... ²
2017¹	27	6,5	... ²	207	18,4	... ²
2018¹	27	6,1	... ²	209	17,5	... ²

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

Таблиця 59. Медичні кадри

	Кількість лікарів усіх спеціальностей		Кількість середнього медичного персоналу	
	Всього ¹ , тис.	на 10 000 населення	всього, тис.	на 10 000 населення
2013	9,4	41,9	20,6	92,3
2014²	2,0	... ³	5,3	... ³
2015²	2,1	... ³	5,3	... ³
2016²	2,1	... ³	5,4	... ³
2017²	2,2	... ³	5,5	... ³
2018²	2,0	... ³	5,2	... ³

¹Без урахування зубних лікарів

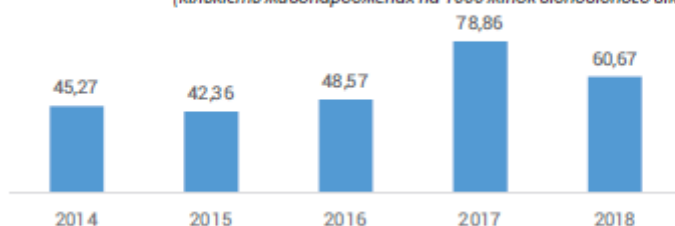
²Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

³ Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

КОЕФІЦІЄНТ НАРОДЖУВАНOSTІ ЖІНОК ВІКОВОЇ ГРУПИ 15-19 РОКІВ

(станом на I півріччя 2018 р.)

(кількість живонароджених на 1000 жінок відповідного віку)

КІЛЬКІСТЬ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ ТА ХВОРИХ НА СНІД ЗА СТАТТЮ

(станом на I півріччя 2018 р.)

(осіб)

*Дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю працівників 10 і більше осіб

Рис.25. Коефіцієнт народжуваності жінок вікової групи 15-19 років (станом на 1 півріччя 2018 р.)

Впродовж 2014-2018 років відбулись зміни в кількості лікарень з 25 до 27. З 2015 року – за рахунок перереєстрації обласних лікувально-профілактичних закладів з міста Луганськ у міста Северодонецьк, Лисичанськ та Рубіжне. У 2016 році проведено реорганізацію мережі ЛПЗ в Попаснянському районі шляхом приєднання до центральної районної лікарні трьох малих міських лікарень. Кількість центрів первинної медично-санітарної допомоги у 2014-2018 роках є незмінною, та складає 16 одиниць. Динаміка кількості медичних закладів у Луганській області представлена на рисунку 26.

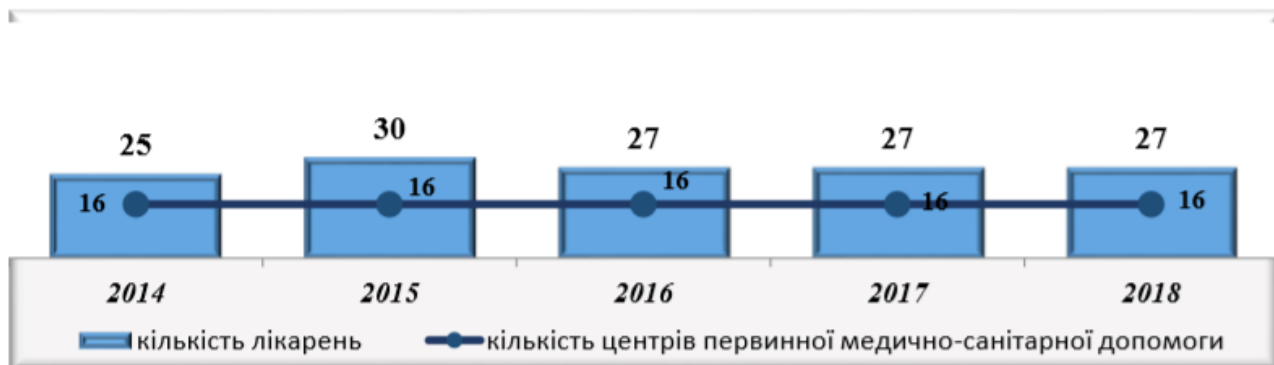

Рис.26. Динаміка кількості медичних закладів Луганської області

РОЗПОДІЛ ВИПАДКІВ СМЕРТІ ЗА СТАТТЮ ТА ОСНОВНИМИ ПРИЧИНАМИ СМЕРТІ

Серед зазначених у таблиці причин смерті хвороби кровообігу складають 73 % у 2017 р. Чоловіки в середньому в 6 разів частіше помирають від туберкульозу. У динаміці з 2014 р. по 2017 р. спостерігається тенденція до зменшення гендерного розриву серед померлих від хвороб, зумовлених ВІЛ. Серед померлих від злоякісних новоутворень органів дихання і грудної клітини більшість складають чоловіки (в 2017 р. 83 %). Чоловіки в середньому у 4 рази частіше помирають від зовнішніх причин (здебільшого від нещасних випадків на транспорті, під дією алкоголю та навмисних самоушкоджень). У 2017 р. серед померлих від навмисних самоушкоджень 82 % склали чоловіки.

Таблиця 60. Розподіл випадків смерті за статтю та основними причинами смерті (станом на 01.01.2018 р., за даними Державної служби статистики України)

1	2014		2015		2016		2017	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
2	3	4	5	6	7	8	9	
Усього померлих від усіх причин	11665	11095	7402	7066	6994	7103	7189	7125
у тому числі від								
деяких інфекцій та паразитарних	66	272	38	141	41	139	42	129
з них від								
туберкульозу	17	93	5	57	14	54	16	62
хвороби, зумовленої вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ)	26	55	17	25	12	32	17	22
новоутворень	1236	1329	705	925	694	946	768	943
з них від								
злоякісних новоутворень губи, ротової порожнини і глотки	16	100	5	56	9	64	5	54
злоякісних новоутворень органів та грудної клітки	61	355	37	229	42	233	52	249
меланоми та інших злоякісних новоутворень шкіри	19	15	12	4	9	12	14	14
злоякісного новоутворення молочної залози	264	4	152		145	4	143	2
злоякісного новоутворень жіночих органів	214		116		115		130	
злоякісного новоутворень сечових	5	183	12	134	8	107	2	122
злоякісного новоутворень головного мозку та інших частин центральної нервної системи	23	25	25	23	14	14	12	15
хвороб системи кровообігу	8910	6319	5788	4376	5328	4270	5387	4312
хвороб органів дихання	146	449	115	323	102	307	78	286
хвороб органів травлення	441	813	230	474	225	425	229	452

1	2	3	4	5	6	7	8	9
природжених вад розвитку, деформації хромосомних аномалій	22	31	10	13	11	11	14	17
зовнішніх причин	297	1153	154	535	118	525	132	515
з них від								
нещасних випадків на транспорті	26	96	14	36	13	33	7	34
випадкових утоплень	6	26	4	23	2	35	9	21
нещасних випадків, спричинених дією диму, вогню та полум'я	16	37	6	13	7	10	3	13
випаткового отруєння та дії алкоголю	19	120	1	20	10	27	18	61
навмисного самоушкодження	66	266	35	150	28	129	28	126
наслідків нападу з метою убивства чи нанесення ушкодження	10	103	18	58	11	48	11	43

За рахунок перереєстрації обласних лікувально-профілактичних закладів на підконтрольній території, кількість лікарняних ліжок у медичних закладах у 2015 році, порівняно з 2014, збільшилася на 53,2 % та склала 7,2 тис. Після проведення оптимізації ліжкового фонду цих закладів відповідно до обсягу медичних послуг, що ними надаються, загальна кількість ліжок склала 6,4 тис., що на 11,1 % менше у порівнянні з 2015 роком. У 2017 році змін у кількості лікарняних ліжок у медичних закладах не відбувалося, загальна кількість ліжок склала 6,5 тис. У 2018 році відбулася подальша оптимізація ліжкового фонду обласних ЛПЗ, відповідно до обсягу медичних послуг, що ними надаються та потреб населення області у третинній медичній допомозі, загальний ліжковий фонд склав 6,15 тис. ліжок, що на 3,9 % менше порівняно з 2017 роком.

Станом на 01.01.2019 року в області працюють наступні заклади охорони здоров'я:

- Первинний рівень – 17 Центрів первинної медико-санітарної допомоги.
- Вторинний рівень – 4 міських лікарні (м. Северодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне, Щастя), одна дитяча міська лікарня (м. Лисичанськ), 12 центральних районних лікарень (по одній лікарні в кожному із 12 районів області), 2 районні лікарні (міста Білолуцьк, Петропавлівка), 1 районний дерматовенерологічний диспансер (Старобільський район).
- Третинний рівень – 6 обласних лікарень (обласна дитяча клінічна лікарня, обласна клінічна лікарня для дорослих, фізіотерапевтична лікарня, 2 психіатричні лікарні і Центр профілактики та боротьби з ВІЧ/СНІД) і 6 обласних диспансерів (кардіологічний, наркологічний, дерматовенерологічний, онкологічний і 2 протитуберкульозних).
- Служба екстреної медичної допомоги - Центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф та 3 міських станції швидкої медичної допомоги.

Заклади охорони здоров'я області стикаються з низкою проблемних питань. Так, заклади первинної ланки недостатньо укомплектовані лікарями (76,1 % від потреби), їх мережа недосконала (із 209 ФАП і ФП в селах з кількістю населення до 750 мешканців – 146 ФП, або 69,8 %). Заклади вторинної (спеціалізованої) ланки мають високу питому вагу (31 %) осіб пенсійного віку серед лікарів; потребують заміни 86 % автотранспорту, лише на 20 % забезпечені комп'ютерною технікою.

Надання повноцінної високоспеціалізованої медичної допомоги заважає відсутність обласної клінічної лікарні та обласного онкологічного диспансеру, обласного центру громадського здоров'я.

Проблемні питання у службі екстреної медичної допомоги наступні:

- відсутність повноцінного Луганського обласного центру екстреної медичної допомоги та

медицини катастроф до структури якого включено територіальні станції швидкої медичної допомоги;

- відсутність централізованої диспетчерської у Луганському обласному центрі екстреної медичної допомоги та медицини катастроф;
- високу питому вагу автотранспорту, що підлягає заміні (всього необхідно придбати 28 автомобілів екстреної медичної допомоги класу «В» та 34 одиниці класу «С»).

Всі заклади охорони здоров'я міст та районів, що надають первинну та вторинну (спеціалізовану) медичну допомогу, реорганізовано в комунальні некомерційні підприємства, аналогічну процедуру запроваджено і в закладах третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги.

За оцінками, 1 500 медичних працівників виїхали з постраждалих внаслідок конфлікту територій і зареєструвалися як ВПО, що додатково знизило доступність медичних послуг. Ті медичні працівники, що залишилися, перевантажені роботою і не мають можливості для участі у заходах із професійного розвитку та підвищення кваліфікації для покращення їхніх навичок та знань, внаслідок чого ще більше знижується якість наявних послуг з охорони здоров'я. Медичні заклади всіх рівнів зіштовхуються з перешкодами у придбанні та доставці лікарських препаратів та медичного обладнання і його обслуговуванні, що призводить до їх нестачі та впливає на здатність надавати життєво необхідні медичні послуги по обидва боки «лінії розмежування». Рівень смертності від неінфекційних захворювань в Україні є одним з найвищих в Європі. За оцінками, вони є причиною 86 відсотків смертей щороку, причому значну частку становлять такі захворювання, як серцево-судинні хвороби, рак, діабет і респіраторні хвороби. Хронічні хвороби викликають особливе занепокоєння на всій території України в зв'язку з великою часткою людей похилого віку, більшість з яких не отримують жодної допомоги і живуть самотньо, і така ситуація є особливо гострою на постраждалих від конфлікту територіях. У Донецькій та Луганській областях більшість людей похилого віку (70–87 відсотків) страждають щонайменше від однієї хронічної хвороби та потребують довготривалого лікування. Для тих, хто має хронічні захворювання, відсутність або висока вартість медичних послуг та ліків приводять до надто пізнього звернення за медичною допомогою та погіршення стану здоров'я. Зокрема, це стосується хворих на діабет, рак, гіпертонію і серцево-судинні захворювання, що можуть призвести до інфаркту та інсульту, що впливає на більше половини людей старше 50 років на постраждалих від конфлікту територіях. Активний конфлікт на сході України продовжує негативним чином впливати на доступ мільйонів людей до основних послуг з охорони здоров'я. Місцеві постачальники таких послуг все ще зазнають труднощів у задоволенні основних потреб найбільш уразливих груп населення, які включають жінок, дітей молодше п'яти років та людей похилого віку. Обмеження переміщення людей, товарів і послуг між ПУТ та НПУТ посилює відчуття ізоляції. Люди, які живуть уздовж «лінії розмежування» та на НПУТ, не можуть задовольнити свої основні потреби у медичних послугах в зв'язку з відсутністю якісних лікарських препаратів та медичних товарів, відсутністю доходів, достатніх для покриття вартості медичних послуг, та необхідністю подорожувати на великі відстані для отримання належної медичної допомоги. Тривалий конфлікт негативно впливає на здатність людей відновлювати фізичні та душевні сили та перешкоджає їхньому видужанню, включаючи медичних працівників, що, в свою чергу, знижує якість та доступність необхідних послуг. Чим довше триватиме така ситуація, тим нижчою буде життєстійкість системи охорони здоров'я та населення, яке потребує її послуг, що неминуче призведе для послаблення здатності справлятися з додатковими загрозами.

Соціальні послуги

Протягом останніх п'яти років конфлікт, що триває на сході України, має надзвичайно негативні наслідки та загострює проблеми, пов'язані зі збіднінням вразливих верств населення. Послаблення систем соціального захисту унеможливорює реагування на зростання цін. Триваюче роз'єднання між ПУТ та НПУТ, відсутність постійного доступу до ринків у поєднанні з високим рівнем безробіття та відсутністю засобів до існування мають значний вплив на мільйони людей.

З тих пір, як у 2014 році розпочався конфлікт на сході України, соціально-економічна ситуація у цьому регіоні кардинально змінилася. Більшість економічних показників у двох областях знизилися у порівнянні з рештою країни. У період з 2014 по 2017 рік обсяги промислового виробництва у Донецькій та Луганській областях значно скоротилися. Це призвело до зменшенні кількості робочих місць у регіоні. У Донецькій області рівень безробіття подвоївся у порівнянні з 2013 роком, а у Луганській області цей показник виріс майже втричі. За оцінками, майже 406 000 безробітних працездатного віку, включаючи ВПО, потребують допомоги з отриманням засобів для існування.

З тих пір, як у 2014 році розпочався конфлікт на сході України, соціально-економічна ситуація у цьому регіоні кардинально змінилася. Більшість економічних показників у двох областях знизилися у порівнянні з рештою країни. У період з 2014 по 2017 рік обсяги промислового виробництва у Донецькій та Луганській областях значно скоротилися. Це призвело до зменшенні кількості робочих місць у регіоні. У Донецькій області рівень безробіття подвоївся у порівнянні з 2013 роком, а у Луганській області цей показник виріс майже втричі. За оцінками, майже 406 000 безробітних працездатного віку, включаючи ВПО, потребують допомоги з отриманням засобів для існування.

ВПО відносяться до найбільш уразливих груп, оскільки вони мають особливі потреби і зіштовхуються з більшою кількістю проблем. З загальної кількості ВПО, які активно шукали роботу, 89 відсотків повідомляли про складнощі, які в них при цьому виникли, і 80 відсотків з них — це жінки. Найбільш часто згадуються такі проблеми, як низька платня та відсутність вакансій. Про останній фактор найбільш часто повідомляється ВПО, які проживають у сільській місцевості.

Протягом 2018 року незадоволені гуманітарні потреби продовжували наражати на ризики найбільш уразливі групи, а саме:

- Людей похилого віку (старші 60 років, зокрема самотніх та пар);
- Осіб та домогосподарства без постійної зайнятості, зокрема, домогосподарства, очолювані особами у віці 40–60 років;
- Домогосподарства, очолювані однією особою, з дітьми;
- Домогосподарства з двома або більше дітьми;
- Очолювані жінками домогосподарства;
- Осіб, які живуть із хронічними захворюваннями, такими як ВІЛ/ СНІД, туберкульоз, діабет, а також осіб з інвалідністю;
- ВПО та громади, які приймають ВПО.

На сьогодні мешканці Луганської області позбавлені можливості у повному обсязі користуватися якісними та доступними соціальними послугами з урахуванням індивідуальних потреб кожної особи. Часткова або повна втрата поточної та архівної інформації щодо діяльності служб і закладів (у тому числі чисельності користувачів соціальних послуг, кількості особових справ, статутних документів, положень та регламентів з організації діяльності) не дозволяють привести порівняльні дані за 5 років. Разом із цим, лише у 2015 році 56787 осіб потребували соціального обслуговування, а фактично отримали 30177 (приблизно 50 %).

На цей час із 179 об'єктів соціального захисту населення (управління соціального захисту населення, територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг), будинки-інтернати, центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів, центр професійної реабілітації інвалідів) тільки 103 повністю відповідають вимогам державних будівельних норм. Щороку чисельність осіб з інвалідністю зростає: на 01.04.2016 – понад 21,4 тис., серед них більше 1,6 тис. дітей.

За оцінками, 5,2 мільйона людей продовжують нести основний тягар збройного конфлікту на сході України. 3,5 мільйона людей потребують гуманітарної допомоги та захисту через значне мінне забруднення, посилення психологічних травм та згубні наслідки відсутності доступу до основних послуг.

Низькі температури під час суворої зими в Україні ще більше погіршують гуманітарну ситуацію, поряд з обмеженнями та непередбачуваністю гуманітарного доступу, а також зменшенням або обмеженням засобів до існування. Частка жінок та людей похилого віку, які страждають, непропорційно висока, і вони частіше наражаються на ризики зловживань, експлуатації та зневаги. Люди похилого віку становлять 30 відсотків тих, хто потребує допомоги, що є найбільшою часткою порівняно з будь-якою кризою в світі, і складають більше половини тих, хто відчуває нестачу продуктів харчування. Високі показники їхньої інвалідності та обмеженої мобільності роблять їх дуже вразливими до економічної нестабільності. Ситуація ускладнюється адміністративними перешкодами, з якими вони стикаються при здійсненні своїх прав, особливо при отриманні пенсій. Ця все більш складна ситуація продовжує змушувати людей робити неможливий вибір для задоволення своїх основних потреб, щоб звести кінці з кінцями, за рахунок власної гідності та майбутнього.

Територіальні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ)

Якщо станом на 01.01.2014 року в області функціонувало 5 ЦСССДМ, то на 01.01.2015 року в області залишився лише Рубіжанський центр для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді. У квітні 2015 року в м. Северодонецьк перереєстровано Луганський обласний центр соціально-психологічної допомоги,

який був розташований у смт Слов'яносербську. Станом на 01.08.2017 року в області функціонує 16 центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, у тому числі - Луганський обласний ЦСССДМ (м. Сєверодонецьк), 3 міські ЦСССДМ (Лисичанський, Рубіжанський, Сєверодонецький) та 12 районних ЦСССДМ.

Територіальні центри соціального обслуговування/надання соціальних послуг

Для надання соціальних послуг непрацездатним громадянам похилого віку, особам з інвалідністю та особам, які опинились в складних життєвих обставинах в Луганській області функціонують 14 територіальних центрів соціального обслуговування/надання соціальних послуг (проти 30 у 2014 році), в тому числі 1 – в Біловодській об'єднаній територіальній громаді. Водночас, протягом 2018 року в 4-х створених в Луганській області об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) створені 4 Центри надання соціальних послуг в Білокуракінській, Новопсковській, Троїцькій, Чмирівській ОТГ, де також надаються соціальні послуги зазначеній категорії населення. В 4 інших новостворених ОТГ повноваження з надання соціальних послуг делеговані відповідним Терцентрам РДА.

Динаміка основних показників діяльності зазначених установ Луганської області наведена в таблиці 61.

Таблиця 61. Динаміка основних показників діяльності зазначених установ Луганської області

Показники	2016	2017	2018
Кількість установ в регіоні	15	16	19
Кількість виявлених осіб, які потребують соц. послуг, (тис. осіб)	37,6	34,3	31,8
З них у с/місцевості, (тис. осіб)	18,3	18,3	15,7
Кількість осіб, охоплених соц. послугами, %	83,5	91	93
З них у с/місцевості, %	31,4	31,2	30,1

Аналіз охоплення соціальними послугами населення Луганської області свідчить про позитивну динаміку. Так, кількість установ з кожним роком збільшується, як і рівень охоплення соціальними послугами найбільш вразливих категорій населення. Водночас, кількість виявлених осіб похилого віку, в т.ч. осіб з інвалідністю, та кількість осіб які фактично отримують соціальні послуги з кожним роком зменшується, що також свідчить про стабілізацію соціального напруження в області та демографічне зменшення соціально незахищеної категорії осіб похилого віку, в т.ч. осіб з інвалідністю. Високий рівень охоплення соціальними послугами має населення у містах Рубіжне (96,7 %), Сєверодонецьк (99,7), Кременського (98 %), Старобільського (100 %), Сватівського (100 %), Новопсковського (100 %) районах.

Протидія та попередження домашнього насильства та насильства за ознакою статі

КІЛЬКІСТЬ ЗАРЕЄСТРОВАНИХ ЗАЯВ, ПОВІДОМЛЕНЬ ПРО ВЧИНЕНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ІНШІ ПОДІЇ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ (за даними Національної поліції)

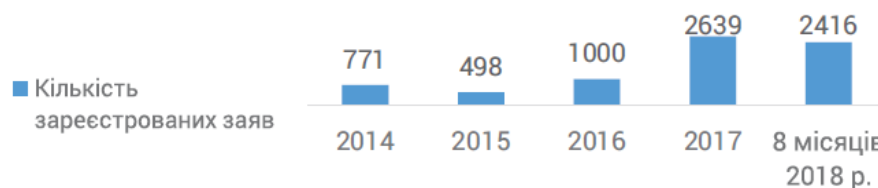

Рис.27. Кількість зареєстрованих заяв, повідомлень про вчинені правопорушення та інші події, пов'язані з домашнім насильством (за даними Національної поліції)

Кількість зареєстрованих заяв та повідомлень органами Національної поліції про вчинення домашнього насильства стрімко збільшується, починаючи з 2016 р. У 2016 р. їх було зареєстровано вдвічі більше, ніж у 2015 р., а у 2017 р. – більше, ніж у 2,5 рази у порівнянні з минулим роком.

Із листопада 2017 року на Луганщині працює регіональна “гаряча лінія” з питань попередження домашнього й гендерно обумовленого насильства та дискримінації за ознакою статі на базі Луганського обласного центру соціально-психологічної допомоги. Наразі лінія працює у денному форматі із понеділка по п'ятницю з 08.00 до 17.00. Телефон “гарячої лінії”: (066) 915 72 00.

До Департаменту соціального захисту населення облдержадміністрації, як координатора напрямку забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, протягом 2015-2018 рр. не

надходили звернення щодо фактів дискримінації за ознакою статі. У разі надходження подібних звернень, Департамент готовий вжити усіх необхідних заходів щодо їх якісного розгляду.

Інформація щодо кількості звернень у правоохоронні та судові органи області про факти дискримінації за ознакою статі відсутня.

На Луганщині у повному обсязі діють наступні загальні служби підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства: Луганський обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, 15 міських і районних центрів, 5 центрів надання соціальних послуг в ОТГ, Луганський обласний центр соціально-психологічної допомоги (ведеться робота щодо відновлення його повноцінної діяльності в цілодобовому форматі), Лисичанський центр соціально-психологічної реабілітації дітей. Діють також органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, визначені Законом України “Про запобігання та попередження домашнього насильства”.

За інформацією Луганського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (ЦСССДМ), протягом I півріччя 2018 р. соціально-психологічну підтримку ЦСССДМ отримали 63 жертви насильства, із них: 36 жінок, 5 чоловіків, 10 дівчат та 12 хлопців до 18 років.

Протягом I півріччя поточного року до Лисичанського центру соціально-психологічної реабілітації дітей не надходили діти, які постраждали від жорстокого поводження та насильства.

До початку військового конфлікту Луганський обласний центр соціально-психологічної допомоги працював у Слов'яносербському районі, що наразі є тимчасово окупованою територією. У березні 2015 року, центр було офіційно перереєстровано на підконтрольній українській владі території. Наразі, ведеться робота із відновлення його роботи в повному обсязі, зокрема, щодо пошуку оптимального приміщення. На базі Луганського обласного центру соціально-психологічної допомоги заплановано створення притулку для осіб, які постраждали від насильства.

Фондом ООН у галузі народонаселення (ЮНФПА), за підтримки облдержадміністрації, у п'яти містах і районах області на базі лікарень створено кабінети анонімної невідкладної медико-психологічної допомоги для жінок, постраждалих від насильства. Постраждалі отримують необхідні медичні, психологічні, інформаційні послуги та, за наявності медичних показань, мають можливість стаціонарно залишатися в лікарні протягом певного часу. Від початку функціонування кабінетів (березень 2017 р.) допомогу отримали 68 жінок, постраждалих від насильства. Фахівці кабінету анонімної невідкладної медико-психологічної допомоги міста Рубіжне додатково проводять профілактичні заходи щодо запобігання та протидії насильству за ознакою статі та домашнього насильства серед клієнток кабінету, в тому числі, вагітних жінок. Усього профілактичними заходами охоплено 210 мешканок міста Рубіжне.

Крім того, продовжують роботу шість мобільних бригад ЮНФПА, ЮНІСЕФ та МБФ “Українська фундація громадського здоров'я”, які надають психосоціальну допомогу жінкам, чоловікам та дітям, постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі (на початку проекту діяло вісім мобільних бригад). У вересні 2018 р. при центрі надання соціальних послуг Троїцької ОТГ створено мобільну бригаду психосоціальної допомоги.

За результатами роботи мобільних бригад станом на січень 2019 р. фахівцями здійснено 2'592 виїзди, надано 24'959 індивідуальних консультацій (із них 6'913 стаціонарних на базі ЦСССДМ та 18'046 консультацій на виїзді), проведено 521 групове інформаційне заняття щодо попередження насильства, у яких взяли участь 14'039 учасників (із них 2534 – діти). Спільно із суб'єктами соціальної роботи проведено 383 спільних групових заходів щодо попередження насильства. Із 2018 року робота мобільних бригад охоплює також дітей віком до 18 років.

Реалізація гендерної політики в області

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ ОБСЯГИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

(тис.грн)

Рис.28. Інституціональне та ресурсне забезпечення реалізації гендерної політики. Обсяги фінансування гендерної політики

Станом на 01.08.2018 р. у структурі Луганської облдержадміністрації 6 осіб є відповідальними за реалізацію гендерної політики: заступник голови облдержадміністрації (повноваження офіційно внесено до розподілу службових обов'язків між головою облдержадміністрації (ОДА) – керівником обласної військово-цивільної адміністрації (ВЦА) та його заступниками), директор Департаменту соціального захисту населення Луганської ОДА, заступник директора Департаменту – начальник управління соціальних гарантій і компенсацій Департаменту соціального захисту населення Луганської ОДА, завідувач сектору сімейної політики управління соціальних гарантій і компенсацій Департаменту соціального захисту населення Луганської ОДА, головний спеціаліст сектору сімейної політики управління соціальних гарантій і компенсацій Департаменту соціального захисту населення Луганської ОДА (2 штатні одиниці).

Згідно з інформацією Департаменту фінансів облдержадміністрації, станом на серпень 2018 року в області не запроваджено практику гендерно орієнтованого бюджетування.

Відповідно до інформації, на рівень надання соціально-культурних послуг населенню бюджетними установами, які утримувались за рахунок коштів обласного бюджету, негативно вплинув той факт, що 208 установ із 323-х, або 64,3 % від їх загальної кількості, залишились на тимчасово окупованій території з усією наявною матеріально-технічною базою та устаткуванням, із них: установ освіти – 67 % (75 з 112), охорони здоров'я – 85,6 % (83 з 97), культури – 87,5 % (14 з 16), соціального захисту населення – 61,3 % (19 з 31).

Трудовий, віковий та гендерний склад населення підконтрольних територій області значно викривлений в результаті приросту населення за рахунок внутрішньо переміщених осіб, із яких майже 84 % – це пенсіонери, особи з інвалідністю та діти, а також постійної ротації сил, які забезпечують проведення Антитерористичної операції (АТО) та Операції Об'єднаних сил (ООС).

На Луганщині працює обласна Координаційна рада з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання домашньому насильству та протидії торгівлі людьми, діяльність якої була відновлена у 2014 р., після переміщення облдержадміністрації на підконтрольну частину області в місто Северодонецьк. До складу обласної Координаційної ради входять 39 осіб із числа представників органів державної влади, громадських та міжнародних організацій. Серед членів ради 27 жінок та 12 чоловіків. Засідання проводяться на постійній основі щоквартально. Головою обласної Координаційної ради є заступниця голови Луганської ОДА Ольга Лішик.

Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації є координатором діяльності ради.

У всіх містах області, районах та у 5 ОТГ області (із 9-ти) створені та працюють місцеві координаційні ради.

Додатковим інструментом впровадження гендерної політики в Луганській області є регіональний субкластер з питань попередження гендерно зумовленого насильства.

Центри соціальної реабілітації.

В 2014 році в містах і районах області працювало 12 центрів соціальної реабілітації дітей-інвалідів, а на 01.01.2015 – 5, загальна потужність яких складає 288 ліжко-місць при фактичній потребі 563, тобто удвічі більший. 01 вересня 2017 року в місті Кремінна Луганської області відновив роботу Луганський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Відродження». Станом на 01.01.2019, в сфері управління соціального захисту населення Луганської області діють 5 центрів соціальної реабілітації дітей з інвалідністю (ЦСРДІ), які підпорядковані міським радам та райдержадміністраціям, та 1 обласний центр «Відродження».

Протягом 2017-2018 років проводиться робота щодо відновлення соціальної інфраструктури Луганської області, яка постраждала в ході бойових дій та залишилася на тимчасово окупованих територіях. Водночас, у відділеннях ранньої соціальної реабілітації при Новопокровському, Старобільському Терцентрах та Білокуракинському ЦНСП в 2018 році також отримали реабілітаційні послуги 491 дитина, з яких 89 діти з інвалідністю.

Центри зайнятості та агенції з працевлаштування

Державна служба зайнятості в Луганській області – це структура, яка об'єднує 12 районних та 4 міські центри зайнятості. Всі центри працюють за єдиною схемою надання послуг. Головними завданнями служби зайнятості є: розвиток активних програм сприяння зайнятості населення; підвищення конкурентоспроможності безробітних на ринку праці; адресна допомога у

працевлаштуванні соціально незахищених категорій населення; запровадження нових партнерських відносин з роботодавцями, стимулювання їх до створення нових робочих місць.

Центрами зайнятості області проводиться навчання, підготовка та перепідготовка кадрів для сфери підприємництва; робота з формування груп з числа безробітних громадян на навчання для самостійної зайнятості та подальшого працевлаштування у сфері малого бізнесу. Загалом центрами зайнятості області протягом 2018 року проведено 557 навчальних семінарів, тренінгів, у яких взяли участь 8 081 особи. Спеціалістами служби зайнятості із залученням кваліфікованих тренерів психологів проведено 269 тренінгів для 3 782 осіб. З метою орієнтації на самозайнятість міськими та районними центрами зайнятості проведено 89 групових заходів «Презентації професій» для 1 560 безробітних громадян та 199 інформаційних семінарів «Як розпочати свій бізнес?», участь у яких взяли 2 739 осіб.

З метою забезпечення населення області якісними та доступними соціальними послугами через відновлення інфраструктури, удосконалення діючої системи, створення умов для безперешкодного доступу до об'єктів соціальної сфери, додаткового соціального захисту осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах в області діє Регіональна цільова програма на 2016-2019 роки «Турбота» від 12.06.2016 № 468.

Рівень розвитку соціальної інфраструктури, доступність і якість медико-соціальних послуг, що надаються на її матеріальній базі, значною мірою визначають ступінь задоволення потреб населення у соціально значущих послугах. Регіональна нерівність економічного і бюджетного потенціалів посилює територіальну диференціацію забезпеченості, будівництва і розвитку об'єктів соціальної сфери. Тому активізація інвестиційної діяльності та значне нарощування обсягів інвестицій є актуальним питанням для розвитку регіонів і України в цілому.

Порівняння рівня соціальних послуг у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 62.

Таблиця 62. Порівняння рівня соціальних послуг у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, до загальної кількості таких осіб		Питома вага дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії	
	%	місце	%	місце
Донецька	98,0	13	83,9	25
Луганська	94,7	19	85,5	24
Миколаївська	98,7	11	86,8	21
Рівненська	99,5	9	98,0	2
Черкаська	95,8	16-17	94,9	8

Проміжні висновки

- Система надання високоспеціалізованої медичної допомоги населенню в області практично перестала існувати. Внаслідок міжнародного збройного конфлікту та ведення активних бойових дій на тимчасово окупованій території області, залишилися 11 міст обласного значення з 14-ти, у тому числі обласний центр – місто Луганськ, де були розташовані майже всі обласні лікувальні заклади, оснащені сучасним медичним обладнанням, які надавали населенню високоспеціалізовану медичну допомогу третинного рівня. Медичні заклади, що перемістились на територію, підконтрольну українській владі, знаходяться в орендованих приміщеннях і не забезпечені в повному обсязі медобладнанням.
- Станом на 01.01.2019 року в області функціонують: 17 Центрів первинної медико-санітарної допомоги (первинний рівень), 4 міські лікарні
- 14 центральних районних лікарень та дерматовенерологічний диспансер (вторинний рівень), 6 обласних лікарень і 6 обласних диспансерів (третинний рівень) та Центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф і 3 міські станції швидкої медичної допомоги.
- В області наявна проблема щодо недостатньої забезпеченості лікувально-профілактичних закладів медичними кадрами, насамперед на первинному рівні надання медичної допомоги та

в службі екстреної медичної допомоги – укомплектованість штатних посад лікарів складає 60,8 %, молодших медичних працівників з медичною освітою – 79,8 %).

- Питома вага амбулаторій, оснащених медичним обладнанням, складає лише 8 %. При цьому укомплектованість лікарських амбулаторій комп'ютерами становить 92,3 %, а на вторинному рівні лише 10 % від потреби.
- Внаслідок російсько-українського збройного конфлікту та ведення активних бойових дій на території Луганської області значно погіршилась ситуація з наданням якісних соціальних послуг – скорочення кількості об'єктів соціального захисту населення, часткова або повна втрата поточної та архівної інформації щодо діяльності служб і закладів, значне погіршення економічної ситуації тощо. Приблизно 50 % осіб у 2015 році отримали необхідну допомогу із загальної кількості, що потребували соціального обслуговування.
- Однак, на сьогодні спостерігається позитивна динаміка – збільшується кількість установ рівень охоплення соціальними послугами найбільш вразливих категорій населення, зокрема у містах Рубіжне (96,7 %), Северодонецьк (99,7), Кременського (98 %), Старобільського (100 %), Сватівського (100 %), Новопсковського (100 %) районів, що свідчить про стабілізацію соціального напруження в області та демографічне зменшення соціально незахищених категорій осіб похилого віку.

6.3. Заклади культури та спорту

Заклади культури та центри дозвілля

Реалізація державної політики в сфері культури області здійснюється в області силами 687 закладів культури, у складі яких: 327 публічних бібліотек; 302 клубні установи; 29 шкіл естетичного виховання з них: 8 – музичних, 2 – художні, 19 – мистецтв (у тому числі 3 філії); 16 музеїв; 3 кінотеатри, 3 парки, 2 обласні театри; 2 обласні методичні центри; концертна організація (філармонія) та вищий навчальний заклад I-II рівня акредитації (обласний комунальний заклад «Северодонецький коледж культури і мистецтв імені Сергія Прокоф'єва»), Коледж Луганської державної академії культури і мистецтв, в яких працюють близько 2 тис. осіб.

У 2014 році на підконтрольну українській владі територію було переміщено 5 обласних закладів культури: Луганський обласний центр народної творчості; комунальну установу «Луганський обласний Центр навчально-методичної роботи, культурних ініціатив і кіномистецтва»; Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр; Луганський обласний краєзнавчий музей та Луганську обласну філармонію. У 2015 році цей список поповнила Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О.М. Горького. Зазначені заклади повноцінно відновили свою роботу та успішно функціонують на території області.

Динаміка основних закладів культури у Луганській області представлена у таблицях 63-64.

Таблиця 63. Заклади культури та мистецтва

	Кількість театрів, од	Кількість глядачів на виставах, тис.	Кількість слухачів на концертах, тис.	Кількість музеїв, од	Кількість відвідувань музеїв, тис.
2013	5	202,2	81,4	18	524,3
2014¹	2	38,8	-	6	22,2
2015¹	3	23,3	16,5	8	44,7
2016¹	2	23,1	50,7	13	77,1
2017¹	2	24,9	5,5	13	107,2

Кількість театрів протягом 5 років майже не зазнала значних змін. На 7 одиниць збільшено музеїв – юридичних осіб – з 6 у 2014 році до 13 у 2018 році. У музеях області зберігаються понад 95,0 тисяч музейних предметів, із них 63,0 тис. - належать до державної частини Музейного фонду України. Протягом 2018 року співробітниками музеїв проведено 4062 тематичних та оглядових екскурсій, підготовлено 54 наукові праці та статті, відкрито 241 виставку, прийнято 107,2 тис. відвідувачів, розроблено 124 тематико-експозиційних планів.

Таблиця 64. Бібліотеки та клубні заклади

	Кількість бібліотек, од	Бібліотечний фонд, тис. прим	Кількість глядачів на сеансах за рік, тис.	Кількість клубних закладів, од	Кількість місць в них, тис.
2013	715	12387,8	401,2	555	129,8
2014 ¹	304	3939,0	-	257	59,6
2015 ¹	337	4184,2	37,5	297	61,9
2016 ¹	338	3992,4	...	301	60,8
2017 ¹	327	3680,8	62,1	302	57,3
2018 ¹	327	3372,1	57,0	302	57,3

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

Впродовж 2014–2018 років відбулось збільшення кількості публічних бібліотек з 304 од. у 2014 році до 327 у 2018 році та клубних закладів з 257 од. до 302 од відповідно. Із 327 бібліотек 125 мають доступ до Інтернету та зон Wi-Fi. Інформація щодо бібліотек та клубних закладів в розрізі адміністративно-територіальних одиниць наведена у *додатку 11*.

Культурно-мистецьку освіту в Луганській області здійснюють 29 шкіл естетичного виховання та ОКЗ «Севєродонецький коледж культури і мистецтв ім. Сергія Прокоф'єва». Діяльність шкіл забезпечують 517 викладачів, 220 з них – фахівці вищої категорії. Контингент учнів (разом з випускниками) поступово нарощується – із 5 594 учнів у 2014 році, до 6 232 – у 2018 році.

Охоплення дітей мистецькою освітою в Луганській області складає майже 11,5 % від загальної кількості учнів загальноосвітніх шкіл, у порівнянні з іншими регіонами це досить високий показник (у Харківській – 8,24 %, Донецькій – 6,7 %, Дніпропетровській – 8,4 %, Миколаївській – 7,3 %, Львівській – 4,5 %). Започатковано діяльність клубів програмування для дітей в межах всеукраїнської ініціативи Code Club Ukraine

Заклади фізичної культури і спорту

Через збройну агресію Росії на Донбасі структура обласних спортивних закладів була практично втрачена. На тимчасово окупованій території залишилася основна частина спортивної інфраструктури, на підконтрольній Уряду України території залишилась лише спортивна база «Олімп» обласного рівня та 20 районних та міських ДЮСШ (проти 75 у 2013 році). Усі інші комунальні заклади в 2014-му були перереєстровані та заново організована їх робота. Станом на 1 січня 2019 року для занять фізичною культурою і спортом в області є в наявності 23 стадіони, 8 плавальних басейнів, 364 спортивних залів, 310 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, з них 117 – з тренажерним обладнанням.

Детальний перелік спортивних споруд у Луганській області наведений у *додатку 11*, а на рисунках 29-31 наведена динаміка основних показників.

Рис.29. Динаміка кількості стадіонів, басейнів та кінноспортивних баз

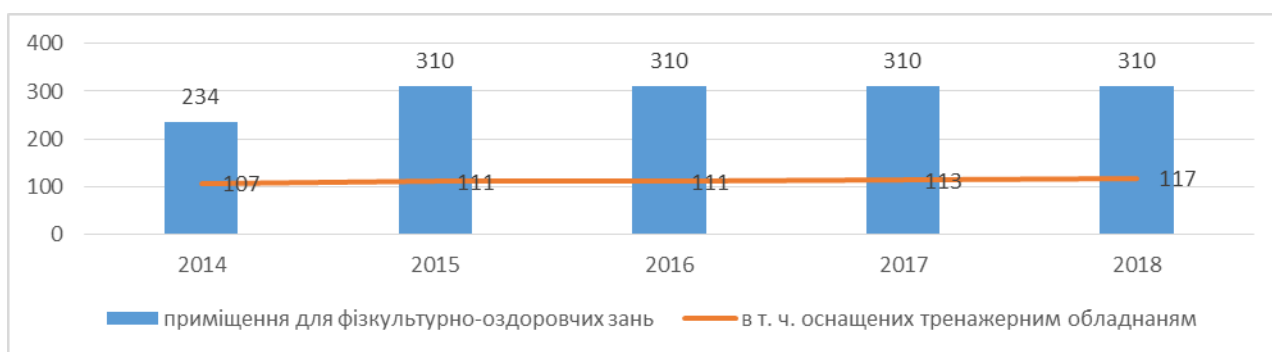

Рис.30. Динаміка кількості приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять

Протягом останніх років найбільший акцент було здійснено на створення спортивних майданчиків. Починаючи з 2014 року цей показник збільшився до 1124 одиниці у 2018 році (на 17,1 %). Кількість приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять з площею не менше 162 м² поступово зростає, у 2018 році складає 364 одиниці (рисунок 31).

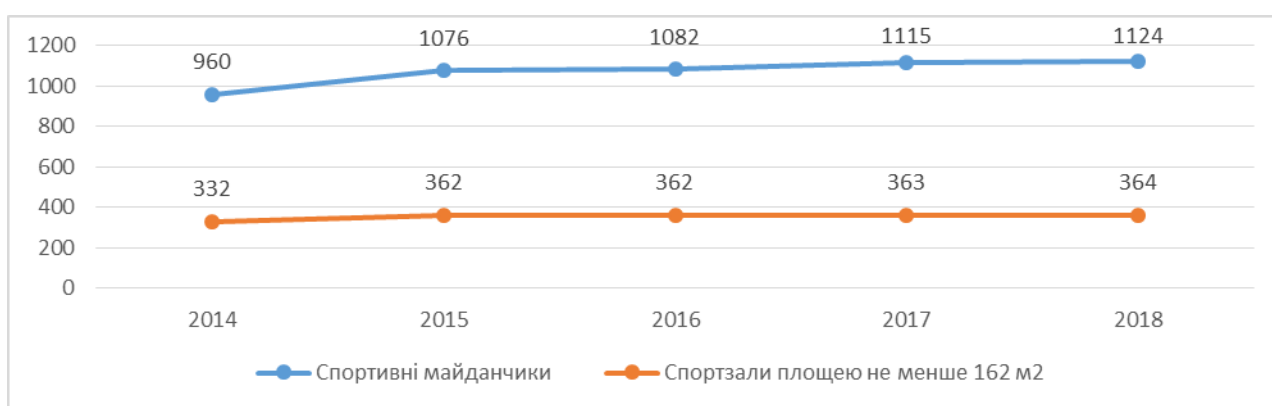

Рис.31. Динаміка кількості спортивних майданчиків та спортзалів

З моменту переїзду з окупованого Луганська за кошти обласного бюджету було проведено ремонт та реконструкцію 8 стадіонів та 7 ДЮСШ, профінансовано виконання ремонтних робіт у школі боксу в Міловому. Побудовано спортивну залу в «Кадетському корпусі імені героїв Молодої гвардії». В рамках реалізації бюджетної програми «Будівництво футбольних полів зі штучним покриттям» в 4 районах побудовано майданчики для занять міні-футболом. Найближчим часом за кошти ДФРР у Сєвєродонецьку проведуть капітальний ремонт тенісних кортів; у смт Білокуракине реконструюють спортивний майданчик на стадіоні «Здоров'я»; у Троїцькій ОТГ облаштують 4 майданчики зі штучним покриттям; у Сватівському районі проведуть капітальний ремонт стадіону «Гончарівський» та обладнають 3 майданчика зі штучним покриттям; у місті Кремінна заплановано збудувати каркасну спортивну залу. Також у планах модернізувати Водну станцію у місті Лисичанськ, де наразі працює школа з греблі на байдарках та каное. На сьогодні в області здійснюють свою діяльність 6 комунальних закладів сфери фізичної культури і спорту: Луганська обласна школа вищої спортивної майстерності, Луганський обласний фізкультурний центр «Олімп», Луганський регіональний центр з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт», Луганська обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву, Луганська обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів та 20 ДЮСШ в містах, районах та ОТГ. В кожному райцентрі та місті обласного значення є спортивний стадіон.

В області культивується 56 видів спорту, з яких 22 – олімпійських. В спортивних школах фізичною культурою та спортом займаються 7450 спортсменів під керівництвом 305 тренерів.

Вагому роботу із залучення широких верств населення до систематичних занять фізичною культурою та спортом проводять обласні організації всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств «Спартак», «Україна», «Колос», обласне відділення комітету фізичного виховання та спорту Міністерства освіти та науки України.

Рівень розвитку соціальної інфраструктури, доступність і якість послуг в сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку значною мірою визначають ступінь задоволення потреб населення у соціально значущих послугах. Регіональна нерівність економічного і бюджетного потенціалів

посилює територіальну диференціацію забезпеченості, будівництва і розвитку об'єктів соціальної сфери. Тому активізація інвестиційної діяльності та нарощування обсягів інвестицій в соціальну сферу є актуальним питанням для розвитку регіонів і України в цілому.

Проміжні висновки

- Після різкого скорочення кількості закладів культури після 2014 року (більше ніж на 50 %), а кількості послуг в сфері культури в рази, в останні роки спостерігається позитивна динаміка зростання культурницьких послуг завдяки переміщенню обласних закладів культури на підконтрольну українській владі територію області та повноцінного відновлення їх роботи. Охоплення дітей мистецькою освітою в області складає майже 11,5 % від загальної кількості учнів загальноосвітніх шкіл і у порівнянні з іншими регіонами це досить високий показник (у Харківській – 8,24 %, Донецькій – 6,7 %, Дніпропетровській – 8,4 %, Миколаївській – 7,3 %, Львівській – 4,5 %).
- Через військові дії структура обласних спортивних закладів була практично втрачена. Згідно з Перспективним планом розвитку Луганщини на 2019–2020 роки року продовжується реалізація заходів, спрямованих на будівництво спортивних майданчиків та футбольних полів зі штучним покриттям, відновлення спортивних центрів, зокрема «Олімп». Основні пріоритети – розвиток дитячо-юнацького спорту; збереження тренерського і спортивного потенціалу; поетапна модернізацію обласної бази «Олімп» у сучасний Центр олімпійської та паралімпійської підготовки спортсменів; реконструкція та реставрація вже існуючих спортивних об'єктів в містах та районах області, особливо в умовах децентралізації.

7. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

7.1. Макроекономічні показники

Валовий регіональний продукт

До 2014 року у структурі національної економіки Луганська область була однією із найбільших за своїм потенціалом: у загальному обсязі валового регіонального продукту частка Луганської області в 2012 році становила 4 % у ВВП України; частка в експорті продукції – 5,6 %; частка зайнятого населення – 4,9 % загального показника в Україні. У Луганській області на початок 2014 року функціонувало 44,7 тис. юридичних осіб. Значна кількість з них належала до групи великих підприємств переважно у таких галузях: вугледобувна, енергетична, металургійна, коксохімічна, хімічна та машинобудівна промисловість. Треба відзначити, що і до початку збройного конфлікту Луганська область стикалася із суттєвими довгостроковими викликами, пов'язаними з бідністю, складною демографічною ситуацією та застарілою структурою економіки. Протягом тривалого часу підприємства галузі важкої промисловості скорочували обсяги виробництва.

Міжнародний збройний конфлікт на Сході України загострив розгортання кризових явищ в області викликало ланцюгову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників економічного і соціального розвитку Луганської області і східних регіонів України в цілому.

Динаміка показників валового регіонального продукту представлена в таблиці 65 та на рисунках 32-33.

Таблиця 65. Показники валового регіонального продукту Луганської області

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Валовий регіональний продукт, млн грн	55108	31393	23849	31356	30285	*
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн	24514	14079	10778	14251	13883	*
Частка валового регіонального продукту у загальному ВВП, %	3,6	2,0	1,2	1,3	1,0	*

* Статистична інформація буде оприлюднена в 2020 році

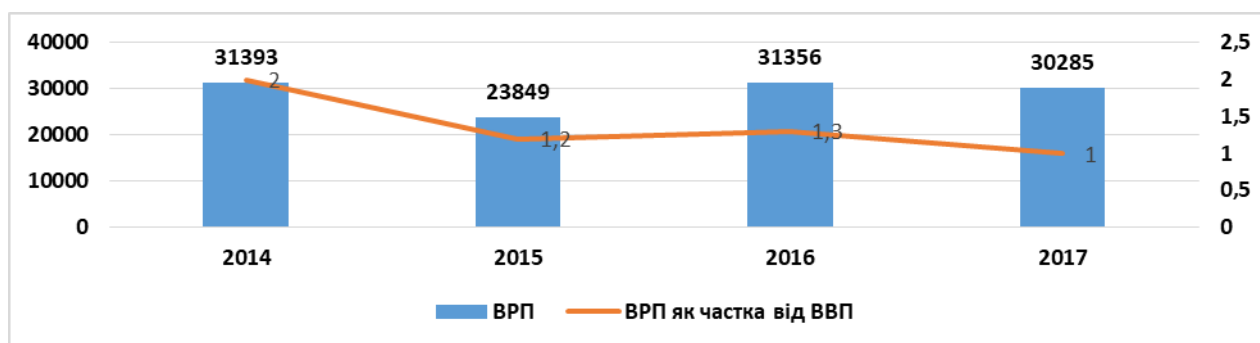

Рис.32. Валовий регіональний продукт та його частка у ВВП України, млн грн

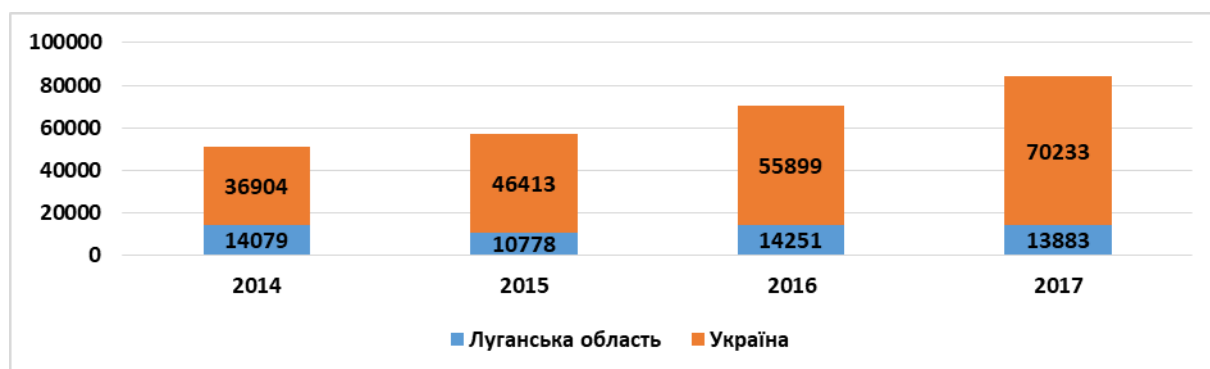

Рис.33. Валовий регіональний продукт на 1 особу населення, грн

Як видно із вищенаведеної статистики до 2014 року в Луганській області всі основні економічні показники відповідали середньому національному рівню по Україні. Однак, із початком збройної агресії Росії на Донбасі рівень всіх індикаторів різко понизився і наразі область належить до найбільш розвинутих регіонів України. Так за показником валового регіонального продукту область перемістилася з 10 місця на 24, за показником валового регіонального продукту у розрахунку на 1 особу – з 15 місця на 24.

Валова додана вартість

Основним чинником покращення макроекономічних показників є зростання величини доданої вартості. Дослідження динаміки обсягів і структури валової доданої вартості за видами економічної діяльності дозволяє не тільки виявити основні проблеми розвитку області, а й розробити комплекс заходів щодо забезпечення стабільного та довгострокового економічного зростання.

Динаміка валової доданої вартості за видами економічної діяльності області наведена у таблиці 66 та на рисунку 34.

Таблиця 66. Показники валової доданої вартості за видами економічної діяльності Луганської області

Показники	млн грн				
	2013	2014	2015	2016	2017
Валова додана вартість, всього, млн грн, у тому числі	46864	26989	19945	25913	26000
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	3236	3137	4079	5413	5540
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	6316	2068	3096	3113	1145
Переробна промисловість	9797	4889	2678	4407	2650
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	2019	1582	411	1292	2084
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	585	255	205	135	139
Будівництво	825	405	211	237	262
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4953	2220	1004	1237	1735
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3614	1943	1019	1240	903
Тимчасове розміщення й організація харчування	346	137	53	71	81
Інформація та телекомунікації	474	374	431	433	400
Фінансова та страхова діяльність	1188	1005	416	618	695
Операції з нерухомим майном	3471	2623	1596	1851	2137
Професійна, наукова та технічна діяльність	709	366	317	332	410
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	419	97	101	147	187
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	2788	2200	2228	2937	4034
Освіта	3192	2020	1121	1256	1861
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2069	1235	627	769	1078
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	330	207	114	160	309
Надання інших видів послуг	533	226	238	265	350

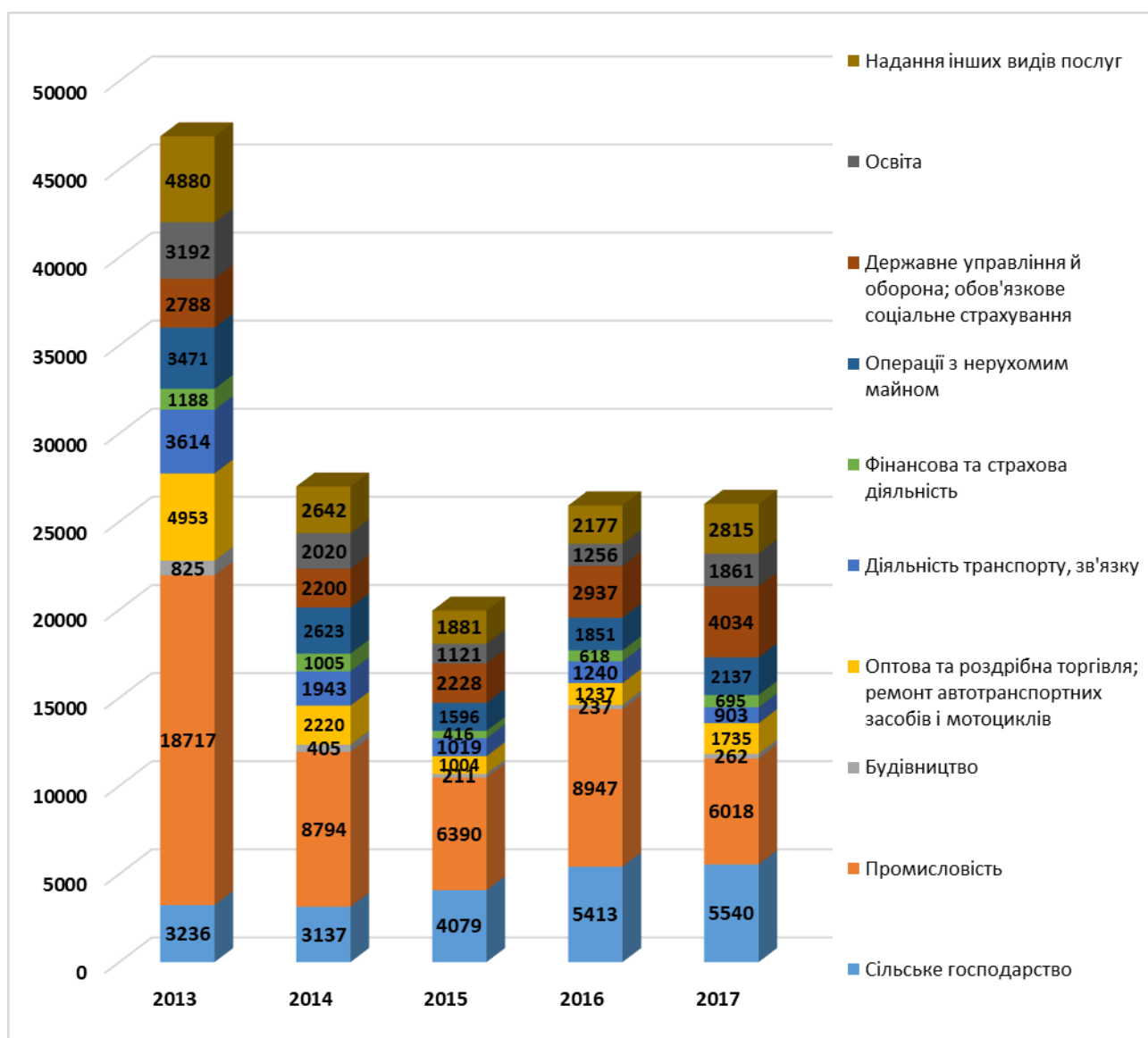

Рис.34. Валова додана вартість в розрізі видів економічної діяльності, млн грн

Ключову роль за цим показником відіграють такі сфери економічної активності, як промисловість (35 %) та сільське господарство (21 %).

Порівняння рівня макропоказників у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 67.

Таблиця 67. Порівняння рівня макропоказників у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Валовий регіональний продукт		Наявний дохід населення	
	у розрахунку на одну особу населення			
	гривень	місце	гривень	місце
Донецька	39411	21	31888,0	24
Луганська	13883	25	20618,6	25
Миколаївська	60549	8	55543,9	9
Рівненська	42038	20	47729,1	19
Черкаська	59697	9	50292,6	16

Проміжні висновки

- До 2014 року у структурі національної економіки Луганська область була однією із найбільших за своїм потенціалом, всі основні економічні показники відповідали середньому

національному рівню по Україні. Однак, із початком міжнародного збройного конфлікту рівень всіх індикаторів різко понизився і сьогодні область належить до найбільш бідніших регіонів України.

- Так за показником валового регіонального продукту область перемістилася з 10 місця на 24, за показником валового регіонального продукту у розрахунку на 1 особу – з 15 місця на 24.
- Збройна агресія Росії на Донбасі загострила розгортання кризових явищ, викликало ланцюгову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників економічного і соціального розвитку області. З 2017 року додатковим обмежувальним чинником економічного розвитку виступило тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними та автомобільними шляхами у межах області, що призвело до зупинки виробничої діяльності ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Алчевськкокс» та ПРАТ «Екоенергія» та порушення виробничої діяльності в окремих галузях економіки, зокрема у виробництві коксу, металургійному комплексі та енергетиці

7.2. Галузева ефективність і ступінь диверсифікації.

Галузева структура

Луганська область до 2014 року була однією із найбільших в Україні саме за своїм промисловим потенціалом. Збройний конфлікт на Сході України здійснив надзвичайно негативний вплив на економіку, а особливо промисловість регіону. Однак навіть при зменшенні у 2014–2017 роках промислового виробництва його питома вага складає 49 % загального обсягу реалізованої продукції. Тому зменшення його обсягів вирішальним чином впливає на обсяги продукції в цілому по області.

Одночасно почали зростати галузі, які не були пріоритетними, зокрема сільське господарство. Позитивні тенденції щодо зростання обсягів реалізованої продукції спостерігалися протягом 2014–2017 років за більшістю видів економічної діяльності.

Динаміка обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств області наведена у таблиці 68.

Таблиця 68. Питома вага обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств, %

Галузі економіки	2014	2015	2016	2017	2018*
Сільське, лісове та рибне господарство	6,84	13,98	14,87	21,44	22,27
Промисловість	75,73	66,28	67,12	49,04	45,37
Будівництво	0,76	1,66	1,43	2,40	3,61
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	13,05	13,55	12,27	20,37	20,83
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,90	0,98	1,08	1,49	1,88
Тимчасове розміщування й організація харчування	0,07	0,16	0,12	0,18	0,17
Інформація та телекомунікації	0,19	0,22	0,17	0,30	0,29
Фінансова та страхова діяльність	0,08	0,10	0,08	0,09	0,05
Операції з нерухомим майном	0,74	0,73	0,58	0,71	0,80
Професійна, наукова та технічна діяльність	1,27	1,88	1,37	2,75	3,45
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,27	0,36	0,54	0,51	0,47
Освіта	0,004	0,01	0,01	0,01	0,02
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,04	0,03	0,06	0,13	0,21
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,03	0,05	0,28	0,55	0,56
Надання інших видів послуг	0,02	0,03	0,02	0,03	0,03

* – попередні дані

Ще одним показником, який характеризує галузеву структуру економіки області можна вважати фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності. Тобто приріст (чи зменшення) вартості власного капіталу підприємств, що утворюються в процесі їх підприємницької діяльності за звітний період.

Динаміка фінансових результатів підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності Луганської області наведена в таблиці 69.

Таблиця 69. Фінансові результати підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності

(млн грн)

1	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
2	3	4	5	6	
2013	-8355,4	66,5	3557,4	33,5	11912,8
2014	-46595,7	68,1	1880,3	31,9	48476,0
2015	-51543,1	76,1	3038,0	23,9	54581,1
2016	-25234,5	79,5	3671,6	20,5	28906,1
2017	-25802,8	78,9	3803,2	21,1	29606,0
Промисловість					
2013	-8046,0	60,1	1804,0	39,9	9850,0
2014	-42553,4	51,5	795,4	48,5	43348,8
2015	-48715,7	65,2	280,5	34,8	48996,2
2016	-25481,7	67,9	805,0	32,1	26286,7
2017	-26922,3	67,3	1138,8	32,7	28061,1
Сільське, лісове та рибне господарство					
2013	658,2	82,4	823,4	17,6	165,2
2014	116,4	90,1	849,1	9,9	732,7
2015	1458,4	91,6	2257,9	8,4	799,5
2016	2195,0	93,3	2493,4	6,7	298,4
2017	1881,9	91,5	2174,6	8,5	292,7
Будівництво					
2013	-49,2	61,6	90,7	38,4	139,9
2014	-1,5	56,7	13,9	43,3	15,4
2015	10,5	68,8	34,6	31,2	24,1
2016	26,1	75,9	35,8	24,1	9,7
2017	24,4	78,3	31,6	21,7	7,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів					
2013	60,3	68,1	468,4	31,9	408,1
2014	-337,9	65,9	90,3	34,1	428,2
2015	197,5	77,4	323,2	22,6	125,7
2016	90,8	78,6	149,2	21,4	58,4
2017	188,2	80,6	212,6	19,4	24,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність					
2013	-1013,5	64,8	85,7	35,2	1099,2
2014	19,0	59,8	40,2	40,2	21,2
2015	-152,8	65,0	39,6	35,0	192,4
2016	15,4	71,2	45,2	28,8	29,8
2017	31,8	72,3	50,8	27,7	19,0
Тимчасове розміщення й організація харчування					
2013	-6,7	66,2	4,0	33,8	10,7
2014	-2,7	53,6	1,5	46,4	4,2
2015	-5,8	73,3	2,2	26,7	8,0
2016	-31,8	78,6	1,6	21,4	33,4
2017	-22,1	70,0	2,0	30,0	24,1
Інформація та телекомунікації					

1	2	3	4	5	6
2013	-5,0	68,5	13,0	31,5	18,0
2014	2,7	69,1	4,4	30,9	1,7
2015	2,6	69,6	4,0	30,4	1,4
2016	3,8	78,4	5,0	21,6	1,2
2017	2,4	78,3	5,9	21,7	3,5
Фінансова та страхова діяльність					
2013	4,1	66,7	19,6	33,3	15,5
2014	3,5	57,1	6,9	42,9	3,4
2015	-6,6	33,3	1,4	66,7	8,0
2016	1,1	79,5	4,3	20,5	3,2
2017	16,2	52,0	17,7	48,0	1,5
Операції з нерухомим майном					
2013	-11,3	58,7	73,3	41,3	84,6
2014	-3802,6	55,1	10,4	44,9	3813,0
2015	-4344,1	59,0	17,9	41,0	4362,0
2016	-2131,6	64,6	29,0	35,4	2160,6
2017	-1107,9	59,2	28,3	40,8	1136,2
Професійна, наукова та технічна діяльність					
2013	103,7	64,3	135,1	35,7	31,4
2014	-10,5	52,7	62,8	47,3	73,3
2015	27,0	72,3	65,1	27,7	38,1
2016	81,3	78,1	84,3	21,9	3,0
2017	115,3	75,9	125,3	24,1	10,0

Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

Капітальні інвестиції є важливим каталізатором виробничих процесів, підвалиною стабільного економічного піднесення окремих господарюючих суб'єктів, регіону і держави в цілому. Загальновідомо, що реновація потребує значних капіталовкладень, пошуку нових джерел фінансування та поліпшення використання діючого основного капіталу, важливість якого проявляється в процесі виготовлення конкурентоспроможної продукції, економії і раціональному використанні виробничих ресурсів, стимулюванні інноваційної діяльності, створенні нових робочих місць та інтенсифікації праці. Відповідно, динаміка капітальних інвестицій дає можливість здійснити оцінку загроз і можливостей для економіки.

Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності Луганської області у порівнянні з вибраними областями України наведена в таблицях 70-74.

Таблиця 70. Капітальні інвестиції в промисловість

(відсотки до загального обсягу інвестицій по регіону)

Промисловість					
	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	39,5	39,3	32,1	32,8	32,0
Донецька	59,5	60,2	59,8	62,7	57,3
Луганська	69,7	84,1	59,4	35,8	13,7
Миколаївська	49,7	32,2	15,0	28,9	21,2
Рівненська	23,9	34,9	43,1	29,7	25,3
Черкаська	33,2	21,4	20,8	22,0	17,7

Таблиця 71. Капітальні інвестиції в сільське лісове та рибне господарства

(відсотки до загального обсягу інвестицій по регіону)

Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство					
	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	7,1	8,6	11,0	14,1	14,3
Донецька	2,9	2,4	6,1	7,4	7,6
Луганська	3,7	3,8	13,9	36,1	35,8
Миколаївська	11,6	18,9	20,5	25,6	23,1

Рівненська	10,2	11,3	10,5	13,0	24,2
Черкаська	30,5	35,7	36,5	42,0	39,6

Таблиця 72. Капітальні інвестиції в будівництво

(відсотки до загального обсягу інвестицій по регіону)

Будівництво					
	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	17,3	16,5	15,9	12,4	11,6
Донецька	8,1	6,8	1,5	2,5	2,7
<i>Луганська</i>	<i>4,8</i>	<i>2,1</i>	<i>3,8</i>	<i>0,9</i>	<i>3,8</i>
Миколаївська	8,3	9,2	8,9	3,0	5,2
Рівненська	46,2	34,7	26,6	27,0	24,8
Черкаська	12,6	11,6	18,8	10,8	8,1

Таблиця 73. Капітальні інвестиції в оптовій та роздрібній торгівлі; ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів

(відсотки до загального обсягу інвестицій по регіону)

Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів					
	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	8,4	9,4	7,6	8,3	7,5
Донецька	6,0	6,1	4,2	1,9	2,3
<i>Луганська</i>	<i>9,2</i>	<i>2,6</i>	<i>1,3</i>	<i>1,2</i>	<i>1,9</i>
Миколаївська	6,9	12,1	12,4	13,9	26,6
Рівненська	2,8	3,6	3,0	4,2	6,0
Черкаська	6,5	14,3	4,0	4,9	4,1

Таблиця 74. Капітальні інвестиції в транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність

(відсотки до загального обсягу інвестицій по регіону)

Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність					
	2013	2014	2015	2016	2017
Україна	7,0	7,1	6,8	7,0	8,5
Донецька	6,0	7,3	10,5	3,8	9,7
<i>Луганська</i>	<i>1,3</i>	<i>3,9</i>	<i>1,3</i>	<i>0,5</i>	<i>1,3</i>
Миколаївська	17,0	20,1	24,8	8,3	12,0
Рівненська	4,0	3,6	1,7	3,3	3,1
Черкаська	1,7	4,0	2,1	1,3	4,2

Ступінь диверсифікації

Важливо зазначити що у 2014-2017 роках до 95 % загального обсягу реалізованої продукції формували три галузі:

- 1) промисловість;
- 2) сільське, лісове та рибне господарство;
- 3) оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Інші сфери економічної діяльності області мають незначний вклад у обсяг реалізованої продукції. Наприклад, на професійну, наукову та технічну діяльність у 2017 році припадало 2,75 % від загального обсягу реалізованої продукції області, а на будівництво – 2,4 %. Вклад інших сфер економічної діяльності менше ніж 1,5 %. Така ситуація є проявом невисокого рівня диверсифікації економічного потенціалу області.

Потенціал формування галузевих кластерів

Передумовами до створення кластерів є насамперед висока концентрація взаємозалежних підприємств, організацій спільних і суміжних сфер господарювання на певній території, які зацікавлені в кооперації та посиленні конкурентоспроможності.

Аналіз структури економіки областей України за показником валової доданої вартості (ВДВ) у розрізі видів економічної діяльності (ВЕД) засвідчив, що найбільших змін у структурі ВДВ за видами

економічної діяльності зазнали Луганська і Донецька області (на 26 і 23 % відповідно). Зокрема, на цих територіях, де ведуться військові дії, питома вага більшості ВЕД у структурі ВДВ скоротилася. Винятком стали лише окремі ВЕД, зокрема сільське господарство, яке може служити основою для створення відповідних галузевих кластерів. Незважаючи на значне скорочення промисловості в Луганській області зберігаються сприятливі умови для розвитку промислових кластерів.

Проміжні висновки

- Луганська область до 2014 року була однією із найбільших в Україні за промисловим потенціалом - питома вага обсягів реалізованої продукції промисловості складала 75,7 % загального обсягу реалізованої продукції. Міжнародний збройний конфлікт на Сході України здійснив надзвичайно негативний вплив на промисловість регіону. Однак навіть при зменшенні у 2014-2018 роках промислового виробництва його питома вага складає 49 % загального обсягу реалізованої продукції. Тому зменшення його обсягів вирішальним чином впливає на обсяги продукції в цілому по області.
- Одночасно почали зростати галузі, які не були пріоритетними, зокрема сільське господарство – ріст питомої ваги обсягів реалізованої продукції від 6,84 % у 2014 році до 21,44 % у 2017 році. Позитивні тенденції щодо зростання обсягів реалізованої продукції спостерігалися протягом 2014-2017 років за більшістю видів економічної діяльності.
- Таким чином, економіка Луганської області має невисокий рівень диверсифікації, але поступово її стан наближається до середньо диверсифікованого з огляду на зменшення долі промисловості.
- Важливо також зазначити, що російсько-український збройний конфлікт на Сході України здійснив надзвичайно негативний вплив на промисловість області. Однак, цей потенціал – це застарілі технології, небезпечні та шкідливі умови праці, висока енергомісткість виробництва. Руйнування значної частини виробничого потенціалу області певною мірою спрощує завдання структурної перебудови її економіки, відкриває можливості для розбудови ресурсоефективних підприємств, сучасних доріг і комунікацій, житла, системи освітніх, медичних і соціальних закладів, які дозволять забезпечити сталий розвиток регіону.
- З точки зору міжгалузевих кластерів для області перспективними можна вважати науково-виробничі кластери.

7.3. Дослідження, Технології, Новаторство

Науковий потенціал

Науковий потенціал — це сукупність ресурсів і можливостей сфер науки будь-якої системи (колективу, галузі, міста тощо), що дає змогу за наявних форм організації та управління ефективно вирішувати господарські завдання. Складовими наукового потенціалу є кадри, кошти, матеріально-технічна база, інформаційне забезпечення.

Наукові організації. Найбільша кількість організацій в Україні підпорядковані Національній академії наук України (180), Міністерству освіти і науки України – 129, Національній академії аграрних наук України – 86, Міністерству аграрної політики та продовольства України – 52, Міністерству охорони здоров'я України – 36, Національній академії медичних наук – 35, Міністерству економічного розвитку і торгівлі України – 33, Національній академії педагогічних наук – 12 організацій. Майже третина загальної кількості наукових організацій розташована у м. Києві.

Динаміка основних показників по наукових організаціях у Луганській області наведені у таблиці 75.

Таблиця 75. Динаміка основних показників по наукових організаціях у Луганській області

	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Організації, які здійснювали наукові дослідження і розробки, од.	17	14	15	*
Кількість установ, які здійснюють підготовку аспірантів, од	4	5	5	4
Кількість аспірантів, осіб	381	290	243	224
у тому числі жінок, %	60,6	63,4	60,1	56,3
Кількість установ, які здійснюють підготовку докторантів, од	4	4	3	3

Кількість докторантів, осіб	32	29	25	18
у тому числі жінок, %	62,5	65,5	64,0	4

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

*Інформація відсутня

Наукові кадри. Особливо гостро питання «витоку мізків» постало в 2013 році. В цей час основним відштовхуючим фактором була вкрай низька для наукового співробітника зарплата. Окупація частини Луганської області змусила переїжджати в інші регіони університети та викладачів. Частина з них залишилась на окупованій території з політичних чи економічних міркувань.

Динаміка основних показників щодо наукових кадрів у Луганській області наведена у таблиці 76.

Таблиця 76. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу

(осіб)

Рік	Всього	У тому числі				
		з них мають науковий ступінь		дослідники	техніки	допоміжний персонал
		доктора наук	доктора філософії/ канд. наук			
2013	2621	191	888	2092	150	379
2014 ¹	1008	74	333	817	58	133
2015 ¹	501	35	123	374	49	78
2016 ¹	369	30	56	195	55	119
2017 ¹	350	24	50	186	50	114
2018 ¹	301	12	33	168	45	88

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Як видно із таблиці – особливо активний відтік кадрів спостерігається серед працівників, які мають науковий ступінь (доктора наук, доктора філософії/ канд. наук).

Фінансування наукових досліджень.

Динаміка основних показників щодо фінансування наукових досліджень у Луганській області наведена у таблиці 77.

Таблиця 77. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт

(тис.грн)

Рік	Всього	У тому числі на виконання		
		фундаментальних наукових досліджень	прикладних наукових досліджень	науково-технічних розробок
2013	37109,6	4247,9	21317,6	11544,1
2014 ¹	60056,3	1794,3	12953,1	45308,9
2015 ¹	26606,6	2852,0	7063,2	16691,4
2016 ¹	23577,7	2508,4	7649,1	13420,2
2017 ¹	29332,4	5559,6	8840,3	14932,5
2018 ¹	37020,6	3061,7	17787,0	16171,9

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Як видно із таблиці – основні витрати припадають на прикладні наукові дослідження (48 %) та науково-технічні розробки (44 %). На фундаментальні наукові дослідження – лише 8 % (проти 22 % по Україні). Серед джерел фінансування найбільш вагомими можна назвати власні кошти (близько 40 %), кошти підприємств (близько 30 %), кошти бюджету (21 %) та іноземні джерела (9 %). Відсутні

джерела фінансування – організацій сектору вищої освіти, некомерційних організацій. Детальна інформація щодо університетів та дослідницьких центрів Луганської області наведена у **додатку 12. Інноваційна активність промислових підприємств.**

Інноваційна активність сьогодні є цілком обґрунтованою відповіддю на виклики, пов'язані з необхідністю утримання та посилення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання усіх рівнів. Інноваційна діяльність у регіоні залежить від низки чинників, основними з яких є рівень розвитку та ефективного використання інноваційного потенціалу. Інноваційній діяльності в регіонах України властиві такі характеристики, як відсутність реального впливу інноваційного чинника на економічне зростання та конкурентоспроможність регіону. А також - істотна міжрегіональна диференціація за показниками інноваційної активності. Так, за кількістю інноваційно активних підприємств співвідношення між лідером (Харківською областю) та Луганською областю сягає 12 разів.

Інноваційна активність промислових підприємств. До початку збройної агресії Росії на Донбасі Луганська область входила до 5 найбільш потужних промислово-економічних регіонів України, а її економіка була орієнтована на РФ та внутрішній попит інших галузей. Луганщина зберегла промисловий потенціал, незважаючи на те, що деякі промислові об'єкти розташовані на тимчасово окупованій території. На території Луганської області, що підконтрольна українській владі, у 2017 році здійснювало виробничу діяльність 489 промислових підприємств, що складає 48 % від загальної кількості промислових підприємств до початку військових дій. При цьому важливо зауважити, що до підприємств, де проводяться інновації Держстат України відносить лише 70 підприємств Луганщини – 1 % від загальної кількості подібних підприємств по Україні.

Динаміка основних показників інноваційної активності промислових підприємств у Луганській області наведена у таблицях 78-80 та рисунку 35.

Таблиця 78. Інноваційна активність промислових підприємств

	Питома вага іновац. підпр., %	Сума витрат	У тому числі за напрямками, тис.грн					
			Досліджен. і розробки	у тому числі		придбання інших зовнішніх знань	придбання машин, обладнан. програмн. забезпеч.	інші витрати
				внутрішні НДР	зовнішні НДР			
2013	11,2	372457,6	33368,5	4651,7	28716,8	40135,7	278254,0	20699,4
2014¹	12,2	35129,5	3590,6	21,2	3569,4	21638,9	2988,7	6911,3
2015¹	11,3	24254,1	1477,6	301,3	1176,3	2,2	16480,8	6293,5
2017¹	10,0	20219,9	7743,9	7743,9	–	–	7547,9	4928,1

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

Рис.35. Структура витрат на інноваційну діяльність підприємств Луганської області

Згідно структури витрат підприємств Луганської області у 2017 році на інноваційну діяльність значна частина витрачається на дослідження і розробки (38,3 %) та придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (37,3 %).

Таблиця 79. Обсяги та джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств

(тис.грн)

	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	інші джерела
2013	372457,6	140554,6	109279,6	–	122623,4
2014¹	35129,5	35129,5	–	–	–
2015¹	24254,1	24254,1	–	–	–
2017¹	20219,9	19943,5	–	–	276,4

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Щодо обсягів фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області, спостерігається негативна динаміка щодо показника «Загальна сума витрат». При цьому фінансування здійснюється виключно за рахунок власних коштів і повної відсутності вітчизняних та іноземних інвесторів.

Таблиця 80. Впровадження інновацій на промислових підприємствах

	Питома вага інов. підприємств, %	Кількість впроваджених нових технол. процесів, одиниць	Кількість найменувань впроваджених інов. видів продукції, одиниць	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2013	9,9	43	51	2,1
2014¹	7,6	8	14	0,2
2015¹	8,8	21	14	1,8
2017¹	7,2	4	11	0,0

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

По Луганській області спостерігається значне зменшення кількості впроваджених нових технологічних процесів (у 10 разів по відношенню до 2013 року) та кількості найменувань впроваджених інноваційних видів продукції (у 5 разів). При цьому реалізація інноваційної продукцію, що була новою для ринку відсутня (!).

Проміжні висновки

- Науковий потенціал області у 2014 році зазнав значних втрат, особливо в питанні наукових кадрів – основними факторами були вкрай низька зарплата та окупація частини області, що змусили переїжджати в інші регіони університети та викладачів.
- Умови діяльності підприємств у регіоні в результаті проведення антитерористичної операції погіршились. Більшість промислових підприємств значно або повністю скоротили обсяги виробництва, відповідно – значно скоротились витрати промислових підприємств на інноваційну активність – із 372 млн грн у 2013 році до 20 млн грн – у 2017 році. При цьому фінансування здійснюється виключно за рахунок власних коштів і повної відсутності вітчизняних та іноземних інвесторів.
- Незважаючи на складну ситуацію в сфері інновацій сумарний індекс інновацій (відповідно до Методики розрахунку сумарного індексу інновацій, затвердженої наказом Держстату від 28.12.2015 №368) Луганської області у 2014–2017 роках становив 26,2 % (17 рейтинг по Україні).

7.4. Промисловість

Промисловий комплекс

Луганська область до початку збройної агресії Росії на Донбасі мала значний економічний потенціал і входила до п'ятірки найбільш міцних промислово-економічних регіонів України. Основними галузями промислового комплексу були металургія, хімічна промисловість, виробництво коксу і продуктів нафтопереробки, вугільна промисловість, машинобудування. На території Луганської області було зосереджено близько 4,5 % основних фондів України, 5 % трудових ресурсів. Область забезпечувала 4,5 % сукупного ВРП регіонів України, тут було розташовано близько 30 промислових підприємств, одна третина з яких припадала на машинобудування і ще одна третина – на металургію. В області лідирувала переробна промисловість (71,6 %), представлена підприємствами з виробництва коксу та продуктів нафтопереробки, машинобудування, хімічної, нафтохімічної, харчової, целюлозно-паперової, легкої промисловості та будівельних матеріалів. У важкій промисловості першочергове значення мав паливно-енергетичний комплекс, основна роль у якому належала добувній промисловості, що в загальному обсязі виробництва складала п'яту частину (18 %). У добувній галузі переважали вугільні підприємства. Однак, ще до початку збройного конфлікту Луганська область стикалася із суттєвими довгостроковими викликами, пов'язаними з бідністю, складною демографічною ситуацією та застарілою структурою економіки. Протягом тривалого часу підприємства галузі важкої промисловості скорочували обсяги виробництва.

Проведення антитерористичної операції на території області суттєво відобразилося на роботі промислового комплексу - майже 75 % промислового потенціалу області залишилось на тимчасово окупованій території. Крім того, близькість до зони бойових дій промислових підприємств міст Северодонецьк, Рубіжне та Лисичанськ являє постійну загрозу для перспектив їх майбутньої діяльності. До цього долучились також і проблеми з енергозабезпеченням промисловості.

Негативними чинниками, що спричинили зниження індексу промислової продукції регіону є: зменшення видобування вугілля (відсутність бюджетного фінансування вугледобувних підприємств на капітальні вкладення, низька ціна на вугільну продукцію), нестабільна виробнича діяльність основного підприємства галузі хімічної промисловості ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот» (висока ціна на газ, який підприємство використовує у якості сировини, відсутність стабільного енергопостачання).

У 2017 році додатковим обмежувальним чинником економічного розвитку виступило тимчасове призупинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними і автомобільними шляхами у межах Донецької та Луганської областей, крім гуманітарної допомоги. Дія цього фактору призвела до порушення виробничої діяльності в окремих галузях економіки, зокрема, у гірничо-металургійному комплексі (добувна промисловість і металургійне виробництво) та енергетиці, втрачено 2 основні галузі промисловості.

Крім того, відсутність бюджетного фінансування вугледобувних підприємств та низька ціна на вугільну продукцію державних вугледобувних підприємств призвело до суттєвого скорочення видобутку вугілля, нестабільна робота основного підприємства галузі хімічної промисловості ПрАТ «Северодонецьке Об'єднання «Азот». Усі ці фактори призвели до суттєвого зменшення обсягів виробництва промислової продукції та, як наслідок, зменшення ВРП. Динаміка основних показників промисловості Луганської області наведена у таблицях 81-83 та на рисунку 36.

Таблиця 81. Динаміка основних показників промисловості Луганської області

	Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу населення, грн	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн грн	Індекс промислової продукції
2013	32 320,6	72 657,0	91,1
2014 ¹	17 670,0	39 400,7	58,0
2015 ¹	10 785,4	23 865,6	34,0
2016 ¹	17 132,7	37 697,8	139,0
2017 ¹	11 218,1	24 472,9	69,0

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Рис.36. Динаміка розвитку промислового комплексу Луганської області

Динаміка основних показників промисловості Луганської області наводиться тільки по окремих видах продукції з огляду на відсутність статистичних даних згідно вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Таблиця 82. Виробництво промислової продукції за видами

Найменування продукції за номенклатурою продукції промисловості, одиниця вимірювання	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Вугілля кам'яне, млн.т	18,2	10,9	4,1	5,3	0,3	0,3
М'ясо великої рогатої худоби, тис.т	2,0	1,4	0,5	0,4	0,3	0,2
М'ясо свиней свіже чи охолоджене, тис.т	6,6	3,5	0,3	0,3	0,3	0,1
М'ясо свійської птиці, тис.т	17,4	13,6	–	–	–	–
Олія соняшникова нерафінована та її фракції, тис.т	72,9	97,9	91,5	85,5	99,1	99,4
Молоко, тис.т	19,9	12,5	2,8	3,3	2,2	1,5
Масло вершкове, тис.т	1,2	1,1	0,9	1,1	0,8	0,9
Борошно, тис.т	151	76,5	54,1	36,7	32,7	30,2
Хліб та вироби хлібобулочні, тис.т	60,8	30	11,7	11,0	9,6	7,9
Деревина, тис.м ³	28,4	28,4	32,4	17,2	13,8	21,9
Електроенергія, млрд кВт·год	6,1	6,0	3,1	3,8	2,8	2,5

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 83. Структурні зміни у промисловому комплексі Луганської області

(у % до загального обсягу реалізованої продукції області)

Показники	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Переробна промисловість, у тому числі	64,5	60,8	60,4	57,8	60,8
- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	3,8	9,5	7,3	15,0	20,4
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	7,4	8,2	8,7	14,8	14,2
- машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	10,8	5,3	4,2	10,4	15,2
- металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	30,9	19,3	29,0	8,1	0,4

- текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,6	0,3	0,5	0,6	0,5
Добувна промисловість і розроблення кар'єри	17,7	21,8	20,2	12,6	7,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	15,6	16,4	18,5	28,2	30,1

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Порівняння показників розвитку промисловості у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 85.

Таблиця 84. Порівняння показників розвитку промисловості у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Індекс промислової продукції, відсотків до попереднього року		Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення	
	%	місце	гривень	місце
Донецька	102,6	9	74582,8	4
Луганська	83,0	25	10578,0	25
Миколаївська	104,0	5	51211,9	10
Рівненська	95,6	22	32481,9	17
Черкаська	102,3	11	57890,8	8

Індустріальні (промислові) парки

Генеральними планами міст Северодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне визначені досить великі території промислового призначення, ці міста також мають достатньо велику кількість наукових та науково-дослідних закладів, які можуть бути задіяні у створенні індустріальних парків та технопарків. Більшість земельних ділянок знаходиться в районах, що мають зручне географічне розташування та забезпечені інженерно-транспортною інфраструктурою.

Створення індустріальних парків сприятиме впровадженню новітніх інноваційних рішень у виробництві продукції, підвищенню рівня життя та добробуту мешканців регіону шляхом створення нових робочих місць, зменшить рівень безробіття, підвищить показники середньої заробітної плати в регіоні, знизить показники трудової міграції населення, а також сприятиме насиченню ринку конкурентоспроможною продукцією вітчизняного виробництва.

Із 40 індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків України, в Луганській області не зафіксовано жодного. Основними перешкодами створення індустріального парку є: наявність тимчасово окупованих територій та міжнародного збройного конфлікту на території області; ускладнене транспортно логістичне сполучення та незадовільний стан дорожньої інфраструктури; від'єднання області від енергосистеми України; порушені традиційні економічні зв'язки між виробничими підприємствами регіону та споживачами їх продукції; відсутність належної фінансової підтримки із бюджетів усіх рівнів, особливо на початковому етапі реалізації проєкту; недостатнє надходження зовнішніх фінансових ресурсів в економіку області; низький рівень позиціонування територій для інвесторів.

Однак, на території області в наявності 26 земельних ділянок різного цільового призначення, з яких 6 є перспективними для можливого розташування індустріального (промислового) парку:

- м. Лисичанськ – 2 ділянки загальною площею 153,92 га,
- м. Рубіжне – 2 ділянки загальною площею 75 га,
- м. Попасне – 2 ділянки загальною площею 64 га.

Управлінням містобудування та архітектури Луганської облдержадміністрації згідно зі схемою планування території Луганської області, затвердженою у 2013 році, акцентовано, що міста Рубіжне та Лисичанськ зазначені у переліку найбільш доцільних міст для будівництва індустріальних парків. Водночас м. Северодонецьк також має необхідні передумови для створення технопарків та інноваційних «інкубаторів».

Генеральними планами міст Северодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне визначені досить великі території промислового призначення, ці міста також мають достатньо велику кількість наукових та науково-дослідних закладів, які можуть бути задіяні у створенні індустріальних парків та

технопарків. Більшість земельних ділянок знаходиться в районах, що мають зручне географічне розташування та забезпечені інженерно-транспортною інфраструктурою.

Проміжні висновки

- На контрольованій українською владою території області промисловий комплекс фактично позбавився таких галузей як металургія, виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, машинобудування. Залишилась певна частина галузей - вугільна промисловість, виробництво будівельних матеріалів, харчова та легка промисловість. На цей час на території області залишились майже всі провідні підприємства хімічної промисловості, виробництво паперу, поліграфічна діяльність, газова промисловість (газорозподілення) та електроенергетика.

- Основні промислові підприємства зосереджені в містах Северодонецьк, Рубіжне, Лисичанськ та Кремінна, які формують близько половини реалізації промислової продукції по області. Продукція промисловості переважно реалізується на внутрішньому ринку.

- На показники роботи промислового комплексу суттєво впливають наступні фактори: блокування транспортних шляхів, та, як наслідок, неможливість отримати сировину та реалізувати готову продукцію (втрата основного підприємства металургійної галузі ПАТ «Алчевський металургійний комбінат»); відсутність державного фінансування на технічне переоснащення добувної промисловості; ізоляваністю регіону від Об'єднаної енергетичної системи України; неконкурентоспроможність продукції через непомірно високу ціну на газ, який використовується у якості сировини, та відсутність дієвих антидемпінгових заходів на ввезення дешевих замінників, понад 80 % яких ввозиться до України з території Російської Федерації.

- Незважаючи на значне скорочення промисловості в Луганській області зберігаються сприятливі умови для розвитку промислових кластерів.

- Із 40 індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних парків України, в Луганській області не зафіксовано жодного. Однак, Генеральними планами міст Северодонецьк, Лисичанськ, Рубіжне визначені досить великі території промислового призначення, ці міста також мають достатньо велику кількість наукових та науково-дослідних закладів, які можуть бути задіяні у створенні індустріальних парків та технопарків. Більшість земельних ділянок знаходиться в районах, що мають зручне географічне розташування та забезпечені інженерно-транспортною інфраструктурою.

7.5. Сільське господарство

Загальні показники.

Агропромисловий комплекс є одним із перспективних напрямів розвитку Луганської області, чому сприяють родючі чорноземи та значні земельні площі, придатні для вирощування сільськогосподарських культур. Площа сільськогосподарських угідь на підконтрольній території становить 1 427,4 тис. га або 76 % загальної площі області. АПК має розгалужену структуру - від виробництва до переробки та зберігання вирощеної продукції, що забезпечує потребу населення в продуктах харчування в широкому асортименті. Підприємства галузі надають роботу понад 10 тис. мешканцям області. На зернові, зернобобові та соняшник у сукупності припадає 95 % посівних площ та майже 80 % обсягу сільськогосподарського виробництва

В структурі виробництва валової продукції області рослинництво займає 86,1 %, тваринництво – 13,9 %. В структурі виробництва продукції рослинництва першість посідають зернові й технічні культури. Провідну роль в тваринництві посідають молочно-м'ясне скотарство, свинарство та птахівництво.

Агропромисловий комплекс Луганщини представлено 1082 сільськогосподарськими підприємствами, у тому числі 807 – фермерські господарства, 156 - господарські товариства, 87 – приватні підприємства 11 – виробничі кооперативи, 21 – інші суб'єкти господарювання та 43,0 тис. – особисті селянські господарства. Агрохолдингів залишилося два: ПРАТ СВФ «Агротон» – земельний банк 86,7 тис. гектарів і ПП ТОВ СП «НІБУЛОН» – земельний банк 18,2 тис. гектарів.

Основні наслідки російсько-українського конфлікту для сільського господарства області – це повністю або часткова втрата виробничих потужностей переробної промисловості. Провідні підприємства залишилися на тимчасово окупованій території Луганської області. Втрачено основні внутрішні ринки збуту, зруйнована логістика. Розірвані виробничі зв'язки між виробниками сільськогосподарської продукції і підприємствами з її переробки.

Через окупацію частини території області, на яку припадало близько 70 % промислового потенціалу регіону, Луганщина перетворилася на аграрний регіон. Під контролем української влади

залишилося кілька великих міст, а все інше — це сільська місцевість. Сьогодні агропромисловий комплекс дає близько 20 % валової доданої вартості та є одним з основних бюджетоутворювальних секторів економіки.

Сільськогосподарський сектор продемонстрував більш високий рівень стійкості до труднощів, викликаних конфліктом. Таким чином, надання сільськогосподарської підтримки є більш розвитою ефективним і може стати основою для довготривалих та стійких змін. Сільськогосподарські мікро-, малі та середні підприємства (ММСП) можуть створити тисячі робочих місць на основі самозайнятості за умови наявності сприятливого середовища.

Динаміка індексів сільськогосподарської продукції представлена у таблиці 85.

Таблиця 85. Індеси сільськогосподарської продукції

(у % до попереднього року)

	Господарства усіх категорій			У тому числі					
	Всього	у тому числі продукція		підприємства			господарства населення		
		рослин.	тварин.	Всього	у тому числі продукція		Всього	у тому числі продукція	
					рослин.	тварин.		рослин.	тварин.
2013	103,5	105,0	100,1	103,4	105,0	98,3	103,7	104,9	101,5
2014¹	79,8	80,7	77,6	82,3	88,2	61,6	76,6	68,8	89,9
2015¹	77,8	84,3	60,9	73,6	80,6	38,7	83,5	91,7	72,6
2016¹	119,3	129,3	83,7	134,3	138,6	89,8	101,2	112,8	81,9
2017¹	94,0	95,8	83,8	94,4	95,0	84,2	93,4	97,6	83,7
2018¹	109,2	108,8	112,0	104,9	105,7	89,9	116,3	115,3	118,8

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Динаміку змін в обсягах виробництва продукції сільського господарства ілюструє рисунок 36 на основі індексу обсягу сільськогосподарського виробництва, який відображає відносний рівень загальних фізичних обсягів сільськогосподарської продукції.

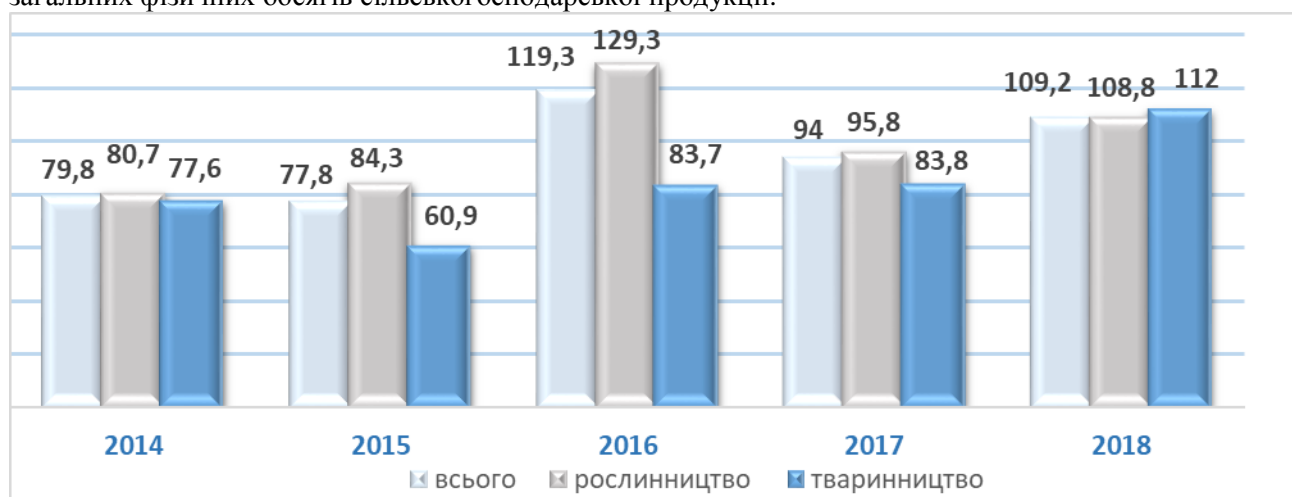

Рис.37. Динаміка індексу обсягу сільськогосподарського виробництва, %

Рослинництво.

Агропромисловий комплекс Луганщини відрізняється певними особливостями, які обумовлені розташуванням області у різних природно-кліматичних зонах і є найменш сприятливим для ведення галузі рослинництва. Характерним є довгострокові бездошові періоди з високим рівнем температури повітря. За бонітетом ґрунтів область займає останні місця в Україні.

Понад 87 % території області — степи. Землі — переважно чорноземи, але за бонітетом ґрунтів область посідає останні місця в Україні (40 балів). Земельні ресурси Луганської області становлять 1831,9 тис. га, зокрема сільськогосподарські угіддя — 1404,2 тис. га, із них рілля — 980,0 тис. га. За якісною характеристикою орні ґрунти Луганської області поділяють на чотири категорії: добрі родючі ґрунти — 37 %; ґрунти середньої родючості — 47; ґрунти слабкої родючості — 13; низькородючі або неродючі ґрунти — 3 %. Це означає, що за рівних умов вирощування сільськогосподарських культур їхня врожайність формується нижче, ніж у сусідніх областях (Донецькій, Дніпропетровській та Кіровоградській).

Здебільшого вирощуються зернові й технічні культури. В структурі технічних першість належить соняшнику – 97,2 %. Однак, за посівними площами соняшнику Луганська область посідає лише 14 місце серед інших областей України. До кормових культур, які вирощують в області, належать кукурудза на силос і зелений корм, кормові коренеплоди, баштанні кормові, однорічні трави, багаторічні трави. Протягом останніх років спостерігається тенденція до скорочення кормового клину, що зумовлено стрімким зменшенням поголів'я сільськогосподарських тварин. У 2018 році частка цих посівів становила 3,8 % (26,2 тис. га). Із зернових вирощуються озимі (пшениця, ячмінь, жито) та ярі зернові й зернобобові культури (ярий ячмінь, овес, горох, просо, гречку, кукурудзу, сорго). Потреби населення області в хлібі та хлібобулочних виробках, борошні, макаронних виробках повною мірою задовольняються власним виробництвом. Посівні площі під овоче-баштаними культурами та картоплею постійно збільшуються – займають в структурі області 2,2 %, або ж 28 тис. гектарів. З них 98 % (27,4 тис. га) зосереджено в господарствах населення. Така тенденція зумовлена тим, що райони, які раніше вирощували овочеву продукцію, залишилися на тимчасово окупованій території.

Динаміка виробництва продукції рослинництва представлена у таблиці 86.

Таблиця 86. Виробництво основних сільськогосподарських культур, тис.ц

	культури зернові та зернобобові	буряк цукровий фабричний	соняшник	картопля	культури овочеві	культури плодові та ягідні
2013	12929,5	7,8	6394,8	3979,5	3109,3	464,2
2014²	12263,3	20,6	5256,6	2849,0	1817,5	333,6
2015²	9927,7	–	4847,7	2080,0	1632,7	336,3
2016²	12742,3	–	6701,2	2528,4	1680,3	262,6
2017²	12761,6	2,1	5661,4	2986,7	... ¹	335,4
2018²	11594,1	4,0	7209,1	2320,0	1641,7	748,1

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

² Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Тваринництво.

Якщо 1990 року частка продукції тваринництва в структурі валової продукції сільськогосподарства області становила 53,1 %, то у 2018 році – 13,9 %. У сільгоспідприємствах він знизився з 46,4 до 5,8 %, у господарствах населення – з 73 до 29,9 %. Як наслідок – молокопродуктами забезпечується лише 45,5 % потреб споживачів області, споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу на рік становить 37,5 кілограма (дані за 2017 рік), тоді як середня раціональна норма для населення області – 49,7 кілограма на рік.

Динаміка виробництва продукції тваринництва представлена у таблицях 87-89.

Таблиця 87. Кількість сільськогосподарських тварин на 1 січня, тис.голів

	велика рогата худоба		свині	вівці та кози	птиця
	усього	у т. ч. корови			
2013	117,4	58,4	111,7	59,0	5855,9
2014¹	112,4	55,3	106,7	58,9	5789,5
2015¹	71,5	36,1	66,8	29,3	1337,1
2016¹	57,9	28,7	65,5	26,4	967,5

2017 ¹	53,3	27,0	61,3	27,4	858,7
2018 ¹	49,1	25,4	45,1	25,9	880,9
2019 ¹	52,4	24,5	46,7	24,3	948,1

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 88. Виробництво основних видів продукції тваринництва

	м'ясо (у забійній масі), тис. т	молоко, тис.т	яйця, млн шт	вовна, т
2013	50,1	279,5	803,4	52
2014 ¹	37,5	251,6	484,2	38
2015 ¹	21,6	158,7	124,7	30
2016 ¹	30,8	123,8	98,4	21
2017 ¹	16,6	124,8	88,4	13
2018 ¹	11,3	127,0	72,2	37

Таблиця 89. Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств на 1 серпня 2019 року¹

	Тис. голів	У % до 1 серпня 2018р.
Господарства усіх категорій		
Велика рогата худоба	58,9	99,3
у т.ч. корови	24,9	96,1
Свині	51,1	116,1
Вівці та кози	29,3	102,8
Птиця свійська	1244,7	82,7
Підприємства		
Велика рогата худоба	16,0	88,4
у т.ч. корови	6,4	88,9
Свині	25,4	109,5
Вівці та кози	2,1	87,5
Птиця свійська	к	к
Господарства населення		
Велика рогата худоба	42,9	104,1
у т.ч. корови	18,5	98,9
Свині	25,7	123,6
Вівці та кози	27,2	104,2
Птиця свійська	к	к

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Харчова та переробна промисловість.

Харчова галузь займає вагомe місце у вирішенні питання продовольчої безпеки регіону. Підприємства області забезпечують населення майже всіма видами харчових продуктів та напоїв. На підконтрольній території виробляються в достатній кількості майже всі види продовольства, окрім цукру, спирту, лікєро-горілочаних виробів, консервів, риби та продуктів дитячого харчування. Виробництво харчових продуктів у Луганській області налічує 134 середніх та малих підприємств у 8 підгалузях: хлібопекарська, борошномельно-круп'яна, олійно-жирова, м'ясна, молочна, пивобезалкогольна, комбікормова, кондитерська.

Олійножирова галузь налічує 20 підприємств середньої та малої потужності, які дозволяють переробляти 390 тис. тонн сировини.

Молокопереробна галузь Потужність підприємств – 135 тис. тонн на рік. Асортимент виробленої продукції складає понад 90 найменувань.

М'ясопереробна галузь представлена 10 підприємствами, з яких переробку м'яса здійснюють 2 підприємства потужністю 1,0 тис. тонн. Асортимент продукції складає понад 30 найменувань ковбасних виробів та напівфабрикатів.

Галузь із виробництва безалкогольних, слабоалкогольних та охолоджувальних напоїв здійснює виробництво мінеральної та підсолодженої води, безалкогольних напоїв та пива.

Хлібопекарська галузь нараховує 50 підприємств середнього та малого бізнесу, потужності яких дозволяють виготовити 65,8 тис. тонн хлібобулочних виробів. Асортимент виробленої продукції складає більше 300 видів хлібобулочних та кондитерських виробів.

Для підприємств харчової промисловості характерне неповне завантаження виробничих потужностей в галузях: молочна промисловість – близько 30 %, хлібопекарська – 50 %, виробництво олії – 35 %. Кількість працівників в галузі складає 2032 особи. Динаміка переробної промисловості сільськогосподарської продукції представлена у таблиці 90.

Таблиця 90. Переробна промисловість сільськогосподарської продукції

Найменування продукції	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
М'ясо ВРХ свіже чи охолоджене, тис.т	2,0	1,4	0,5	0,4	0,3	0,2
М'ясо свиней свіже чи охолоджене, тис.т	6,6	3,5	0,3	0,3	0,3	0,1
М'ясо свійської птиці свіже чи охолоджене, тис.т	17,4	13,6	–	–	–	–
М'ясо свійської птиці заморожене, тис.т	5,0	2,8	к	–	–	–
Вироби ковбасні, тис.т	18,1	8,3	к	к	к	к
Олія соняшникова нерафінована та її фракції (крім хімічно модифікованих), тис.т	72,9	97,9	91,5	85,5	99,1	97,6
Молоко рідке оброблене, тис.т	19,9	12,5	2,8	3,3	2,2	1,6
Масло вершкове, тис.т	1,2	1,1	0,9	1,1	0,8	0,9
Сир свіжий неферментований, тис.т	1,4	0,6	0,1	0,1	0,1	0,0
Сири сичужні та плавлені, тис.т	0,3	0,3	к	к	к	к
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти, тис.т	7,6	4,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Борошно, тис.т	151	76,5	54,1	36,7	32,7	30,1
Крупи та борошно грубого помелу, з пшениці, тис.т	24,5	11,4	к	к	к	к
Хліб та вироби хлібобулочні, тис.т	60,8	30	11,7	11,0	9,6	7,8
Вироби макаронні, локшина та вироби борошняні, тис.т	10,2	4,9	0,1	0,0	0,1	0,0

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Молокопереробна галузь представлена чотирма підприємствами: ПрАТ «Біловодський МРЗ», ПП «Продгрупсервіс», ПАТ «Старобільський молокозавод», ТОВ «Марківський сироробний завод», виробнича потужність яких становить 135 тис. тонн на рік. Асортимент виробленої продукції – понад 90 найменувань.

Олійно-жирова галузь області представлена: ТОВ «Сватівська олія», ТОВ «Агро Кепітал Груп ЛТД», ТОВ «Слобожанський завод продтоварів», ТОВ «Старобільський завод продовольчих

товарів», ТОВ «Троїцький маслопресовий завод») та понад 17 міні цехами, виробничі потужності яких дозволяють переробляти 390 тис. тонн сировини.

Підприємства борошномельно-круп'яної промисловості – ТОВ «Айдарський пекар» та ТОВ «Айдар Милам», хлібопекарська галузь представлена 35 підприємствами з річною потужністю 65,8 тис. тонн. Асортимент продукції, що випускається, налічує більше 300 найменувань хлібобулочних та кондитерських виробів.

Оптову закупівлю зернових та технічних культур на території області здійснюють ТОВ СП «Нібулон», ТОВ «Кернел Трейд», Компанії «Каргілл», «Серна», ПАТ «Аграрний фонд» та ПрАТ «Агротон». В області налічується 19 елеваторів потужністю 847,9 тис. т, з них – 16 діючих з ємністю 765,8 тис. т. Перевантажувальні комплекси зернових і масляничних культур компанії «Нібулон», ТОВ «Східзерноальянс» (м. Сватове), «Левада» (м. Северодонецьк), ТОВ «Красноріченське» (Кремінський район) мають загальну потужність 7,2 тис. тонн на добу.

Порівняння показників розвитку сільського господарства у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 91.

Таблиця 91. порівняння показників розвитку сільського господарства у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва, відсотків до попереднього року		Обсяг виробництва продукції сільського господарства на 100 га с/г угідь	
	%	місце	тис. гривень	місце
Донецька	90,3	23	377,8	23
Луганська	103,5	16	272,5	24
Миколаївська	105,9	11	517,3	21
Рівненська	101,9	19	892,9	11
Черкаська	122,5	2	1225,8	1

Проміжні висновки

- Через окупацію частини території області, на яку припадало близько 70 % промислового потенціалу регіону, область перетворилася на аграрний регіон. Під контролем української влади залишилося кілька великих міст, а все інше — це сільська місцевість. Сьогодні агропромисловий комплекс дає близько 20 % валової доданої вартості та є одним з основних бюджетоутворювальних секторів економіки. При цьому в структурі виробництва валової продукції області рослинництво займає 86,1 %, тваринництво – 13,9 %.
- Основні наслідки збройної агресії Росії на Донбасі для сільського господарства області - це повністю або часткова втрата виробничих потужностей переробної промисловості. Провідні підприємства залишилися на тимчасово окупованій території Луганської області. Втрачено основні внутрішні ринки збуту, зруйнована логістика. Розірвані виробничі зв'язки між виробниками сільськогосподарської продукції і підприємствами з її переробки.
- Безумовно, що сільськогосподарська галузь області, не замінить рівноцінно промисловий комплекс, однак вона може розв'язати частину регіональних проблем, зокрема за рахунок розвитку переробної галузі. При цьому необхідно вирішувати низку супутніх питань – розбудову агропродовольчої інфраструктури та забезпечення її ефективного функціонування (будівництво логістичного центру – оптового ринку; створення міжрайонної державної лабораторії ветеринарної медицини), підготовка кваліфікованих кадрів, вихід на зовнішні ринки.

7.6. Інвестиційна та будівельна діяльність

Будівельна діяльність

Загальні показники. Внаслідок міжнародного збройного конфлікту на території Луганської області, який призвів до обмеженості коштів всіх рівнів та значного зменшення інвестицій в основний капітал, знизився показник будівельної активності. В області склалася негативна ситуація у сфері будівництва житла, реконструкції та модернізації об'єктів інфраструктури тощо.

Активні бойові дії на території області призвели до руйнації значної кількості будівель, як житлових так і нежитлових, інженерних споруд та до критичного падіння будівельної діяльності.

У таблицях 92-93 та рисунку 38 наведена динаміка основних показників будівельної галузі області.

Таблиця 92. Індеси будівельної продукції за видами

(у % до попереднього року)

	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2013	90,4	81,1	140,7	72,6	95,9
2014 ¹	46,7	35,3	34,2	35,7	52,2
2015 ¹	49,2	67,5	54,3	71,1	43,2
2016 ¹	118,1	80,9	79,0	81,2	137,3
2017 ¹	74,2	167,6	233,4	154,2	46,0
2018 ¹	87,1	83,6	63,8	89,6	91,0

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 93. Обсяг виробленої будівельної продукції за видами (2013–2018)

(тис грн)

	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2013	1656655	545614	117056	428558	1111041
2014 ¹	803793	207115	42952	164163	596678
2015 ¹	544433	187450	30073	157377	356983
2016 ¹	694219	165457	26060	139397	528762
2017 ¹	584769	313956	68603	245353	270813
2018 ¹	635772	322734	53949	268785	313038

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Рис.38. Динаміка розвитку будівельної діяльності в області

Порівняння показників розвитку будівельної галузі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 94.

Таблиця 94. Порівняння показників розвитку будівельної галузі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Індекс будівельної продукції будівництва, до попереднього року		Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення	
	%	місце	гривень	місце
Донецька	136,8	2	1298,9	22
Луганська	87,1	23	295,0	25
Миколаївська	86,8	24	2461,6	10
Рівненська	130,9	3	2175,8	13
Черкаська	123,8	5	1625,8	18

Житлове будівництво. Житлова проблема в області залишається однією з найгостріших соціально-економічних проблем. Внаслідок бойових дій на підконтрольній українській владі території, зруйновано та пошкоджено 7435 об'єктів житлового фонду. Нове будівництво майже не проводилося – основна робота у даному напрямку направлена на ремонт та відновлення пошкоджених об'єктів.

Забезпечення постійним житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є одним із найбільш нагальних питань, які безпосередньо стосуються реалізації права цієї категорії осіб на житло (оскільки своє вони втратили в результаті збройного конфлікту), та є ключовим моментом в інтеграції переселенців до місцевих громад. Однак здійснення державної політики щодо забезпечення прав ВПО характеризується відсутністю стратегічного бачення щодо вирішення їхнього житлового питання. Досі в Україні не розроблені спеціальні загальнодержавні програми для ВПО, які створювали б можливості придбання у власність, отримання пільгового кредитування, оренди на пільгових умовах чи іншим чином отримання житла. Водночас такі можливості передбачені загальнодержавними чи регіональними програмами, для яких ВПО є лише однією з категорій осіб, що мають право брати в них участь. З одного боку, це дозволяє окремим переселенцям певним чином вирішити свої житлові проблеми, з іншого – не впливає на вирішення цього питання загалом. В **додатку 13** наведена детальна інформація щодо забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у Луганській області.

У таблицях 95-96 наведена динаміка основних показників житлового будівництва області.

Таблиця 95. Прийняття в експлуатацію житлових будівель за видами¹

(м² загальної площі)

Роки	Усього	У тому числі у житлових будівлях		
		одноквартирних	з двома та більше квартирами	гуртожитках
2013	178220	154944	16328	6948
2014	54991	33193	21798	–
2015	22237	17726	4511	–
2016	7078	7078	–	–
2017	21195	19138	2055	–
2018²	15976	14916	1060	–

¹ У 2013-2016, 2018 роках з урахуванням загальної площі прийнятого в експлуатацію житла відповідно до порядків (накази Мінрегіону України від 03.07.2018 № 158, від 24.04.2015 № 79, від 19.03.2013 № 95 та від 24.06.2011 № 91) та Тимчасового порядку (постанова КМУ від 09.09.2009 № 1035). Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Дані наведено по житлових будівлях нового будівництва.

Таблиця 96. Загальна площа та кількість квартир прийнятих в експлуатацію житлових будинків в розрізі сільських і міських поселень

	2013	2014 ²	2015 ²	2016 ²	2017 ²	2018 ^{2,3}
Усього						
Прийняття в експлуатацію загальної площі	178	55	22	7	21	16
у тому числі						
у міських поселеннях, тис.м2	154	51	18	6	17	10
у сільській місцевості, тис.м2	24	4	4	1	4	6
Кількість збудованих квартир, тис.	0,8	0,5	0,2	0,1	0,2	0,2
у тому числі						
у міських поселеннях	0,7	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1
у сільській місцевості	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
На 10 000 населення						
Прийняття в експлуатацію загальної	794	247	101	32	97	74

площі, м²						
у тому числі						
у міських поселеннях	686	...	93	32	89	56
у сільській місцевості	108	...	155	35	151	195
Кількість збудованих квартир	3,6	0,2	0,8	0,3	0,9	0,6
у тому числі						
у міських поселеннях	3,1	...	0,7	0,2	0,8	0,5
у сільській місцевості	0,5	...	1,7	0,4	1,5	1,8

² Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

³ Дані наведено по житлових будівлях нового будівництва.

На сьогодні в області діють шість програм: «Доступне житло», статутний капітал Держмолодьжитла, дві обласні програми для молоді та учасників АТО і дві міські програми Северодонецька, що спрямовані на забезпечення житлом молоді та сприяння будівництву доступного житла. Зокрема, програма «Доступне житло» передбачає державну підтримку, коли її учасники отримують знижку до 50 відсотків від вартості квартири.

У 2019 році прийнята Регіональна цільова програма житлового кредитування внутрішньо переміщених осіб та членів їх сімей на 2019–2021 роки із загальним обсяг фінансових ресурсів, необхідних для 6 000,00 тис. грн, у тому числі кошти обласного бюджету – 4 500,00 тис. грн. Реалізація Програми спрямована на надання ВПО пільгових довгострокових кредитів та реінвестування повернутих кредитних коштів для надання нових кредитів, що збільшить обсяги фінансування будівництва (реконструкції) і придбання житла для цієї категорії громадян у 2019–2021 роках.

Порівняння показників розвитку житлового будівництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 97.

Таблиця 97. Порівняння показників розвитку житлового будівництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Темп зростання обсягу прийнятого в експлуатацію житла до відповідного періоду попереднього року		Загальна площа житлового фонду у розрахунку на одну особу населення	
	%	місце	кв.м	місце
Донецька	106,0	10	-	-
Луганська	109,6	8	-	-
Миколаївська	99,1	13	22,6	21
Рівненська	88,7	18-19	22,3	22
Черкаська	98,5	14-15	28,2	4

Інвестиційна діяльність

Іноземні інвестиції. Більшість підприємств, які займаються залученням іноземних інвестицій, через ускладнення технологічного й виробничого процесу, виникнення логістичних проблем (переважна частка іноземних інвестицій залучена у промисловість), внаслідок міжнародного збройного конфлікту в регіоні, втратили ринки збуту на тимчасово окупованій території Луганської області, розірвали коопераційні зв'язки з відповідними контрагентами.

Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій наведена на рисунку 39.

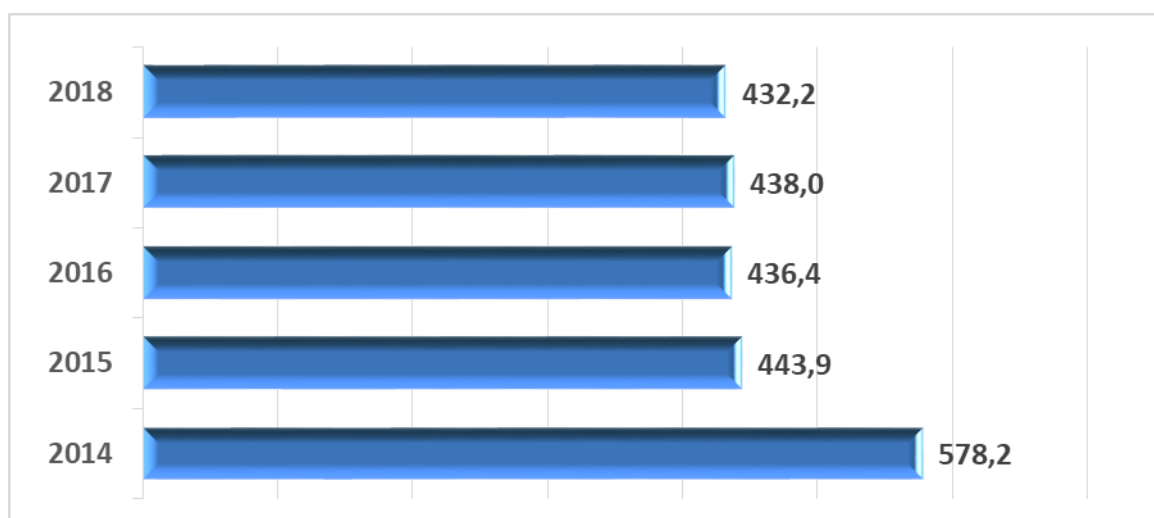

Рис.39. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій, млн дол. США

Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) з країн світу в економіці області наведена в таблиці 98.

Таблиця 98. Динаміка обсягів прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) з країн світу в економіці області

(тис.дол. США)

Показники	2014	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Усього	826388,3	578239,8	443870,2	436441,7	436882,0
Кіпр	664625,9	470494,9	365294,1	362946,6	368238,0
Російська Федерація	16470,6	7429,1	5721,5	4996,6	4045,1
Велика Британія	33239,2	32147,7	23296,6	23148,8	22827,6
Нова Зеландія	... ³	... ³	... ³	-	-
Канада	11676,7	50,3	33,2	... ³	... ³
Німеччина	10806,5	4612,0	4336,4	4134,6	4335,4
Віргінські Острови (Брит.)	8983,6	4547,2	2558,1	2235,0	2443,4
Іспанія	9205,2	9196,3	9193,0	9192,3	... ³
Угорщина	... ³	... ³	... ³	-	-
Польща	5362,4	5426,9	5374,8	5374,8	... ³
Нідерланди	4783,4	4340,0	4249,2	4218,1	4079,9
Швейцарія	3882,0	9048,4	... ³	... ³	... ³
США	1696,2	940,6	674,9	225,7	223,1
інші країни	16190,9	10401,1	7046,4	10167,6	10511,6

¹ Дані наведено без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Дані на 31.12.2018 є попередніми.

³ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику"

Порівняння показників розвитку житлового будівництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 99.

Таблиця 99. Порівняння показників розвитку житлового будівництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення		Темп зростання обсягу прямих іноземних інвестицій, % до обсягу на початок року	
	дол.США	місце	%	місце
Донецька	289,2	10	108,0	5
Луганська	202,7	15	99,7	18
Миколаївська	200,3	16	110,3	4
Рівненська	115,3	22	99,5	20
Черкаська	276,3	11	99,6	19

Капітальні інвестиції. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоюється орієнтовно 60 % загального обсягу, 40 % - за рахунок державного та місцевих бюджетів. Вагомі частки капітальних інвестицій інвестовано в машини, обладнання, інвентар та транспортні засоби – близько 47 % усіх інвестицій, у будівлі та споруди – 36 %.

Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності представлена у таблиці 100.

Таблиця 100. Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	199023	285442	1488210	1190591	1169188
Промисловість	4391753	1223309	1477648	457190	687807
Будівництво	107558	78371	36885	126674	74920
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	135334	25878	50812	61616	54289
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	202583	27250	21060	43329	48839
Інформація та телекомунікації	5429	1563	734	1623	24012
Операції з нерухомим майном	33785	24767	11420	115857	19396
Професійна, наукова та технічна діяльність	37063	19552	30404	39460	39547
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	34840	17937	28630	22883	8969
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	46831	219268	713654	798222	777892
Освіта	2422	50471	62689	108695	102820
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	19819	75251	18492	288202	186112
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1305	6727	11728	15196	10910

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Динаміка обсягів капітальних інвестицій наведена на рисунку 40.

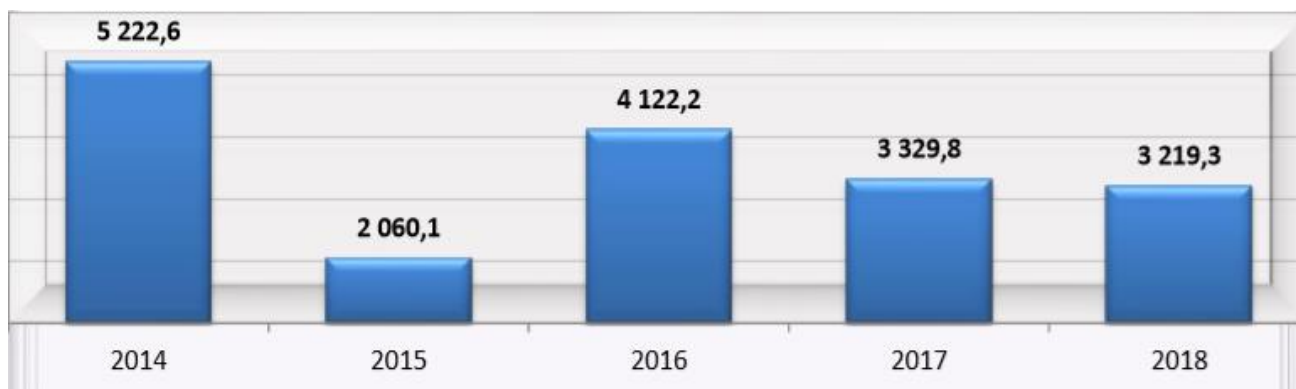

Рис.40. Динаміка обсягів капітальних інвестицій, млн грн

Порівняння показників розвитку капітальних інвестицій у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 101.

Таблиця 101. Порівняння показників розвитку капітальних інвестицій у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Індекс капітальних інвестицій, відсотків до попереднього року		Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення	
	%	місце	гривень	місце
Донецька	154,6	1	5971,4	19
Луганська	91,6	20	1169,1	25
Миколаївська	87,4	24	7885,4	10
Рівненська	108,7	11	5680,3	22
Черкаська	132,4	3	8153,9	8

Варто також зазначити, що кілька років поспіль в області формується «Інвестиційний паспорт Луганської області», який широко представляється на Всеукраїнських та міжнародних ярмарках і економічних форумах. Перелік інвестиційних проєктів області у відповідності до Паспорту представлений у *додатку 14*.

Проміжні висновки

- Міжнародний збройний конфлікт на території області призвів до руйнації значної кількості будівель, як житлових так і нежитлових, інженерних споруд, значного зменшення інвестицій в основний капітал та до критичного падіння будівельної діяльності. Обсяг виробленої будівельної продукції знизився із 1656 млн грн у 2013 році до 636 млн грн у 2018 році (у 2,6 раза). При цьому нове будівництво майже не проводиться – основна робота у даному напрямку направлена на ремонт та відновлення пошкоджених об'єктів.
- Незважаючи на критичну ситуацію в будівельній галузі остання вважається вкрай перспективною для області і не лише з відбудови критичної інфраструктури, а й з будівництва нових об'єктів. Насамперед йдеться про житло для внутрішньо переміщених осіб, для людей, які працюють на підконтрольній Уряду України території.
- Обсяги капітальних інвестицій в області дещо стабілізувались на рівні 3 млрд грн на рік у 2017-2018 роках, однак це становить лише 61 % від рівня 2014 року. При цьому капітальні інвестиції в сільське господарство зросли до 1,2 млрд грн у 2018 році (проти 0,2 млрд грн у 2014 році) на фоні падіння капітальних інвестицій в промисловість – 0,7 млрд грн у 2018 році (проти 4,4 млрд грн у 2014 році).
- Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоюється орієнтовно 60 % загального обсягу, 40 % - за рахунок державного та місцевих бюджетів. Вагомі частки капітальних інвестицій інвестовано в машини, обладнання, інвентар та транспортні засоби – близько 47 % усіх інвестицій, у будівлі та споруди – 36 %.
- Обсяги іноземних інвестицій в області дещо стабілізувались на рівні 0,4 млрд дол. США на рік у 2017-2018 роках, однак це становить лише 65 % від рівня 2014 року. Основні причини –

ускладнення технологічного й виробничого процесу, виникнення логістичних проблем (переважна частка іноземних інвестицій залучена у промисловість), міжнародний збройний конфлікт в регіоні, втрата ринків збуту на тимчасово окупованій території Луганської області.

7.7. Зовнішньоекономічна діяльність

Торгівельний баланс. Структура імпорту-експорту

За роки незалежності України, а особливо в процесі останніх років збройної агресії Росії на Донбасі, відбулися зміни в напрямках її зовнішньоторговельної політики – поступова її переорієнтація з країн-членів СНД на ЄС та інші країни світу. Війна з РФ, у тому числі й економічна, призвела до того, що нині в Україні практично не залишилося регіонів, які б експортували до країн-членів СНД понад половину своєї продукції, Заслуговує на увагу той факт, що у двох східних областях – Луганській і Донецькій частка експорту до країн-членів ЄС перевищила частку до країн-членів СНД.

Упродовж останніх років експортний потенціал України втратив свої позиції. Багато іноземних компаній – контрагентів українського бізнесу з Європи – не стали укладати нові контракти, побоюючись посилення бойових дій в Україні. Крім цього, розпочалося масштабне витіснення української продукції з російського ринку. Усе це призвело до падіння українського експорту до ЄС на 30 %, до Росії – на 70 %. Найбільші темпи падіння зовнішньоторговельного обороту товарів і послуг спостерігається у Луганській області – в 6 разів, експорту – в 9 разів, імпорту – майже в 4 рази.

Динаміка обсягів зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг представлена на рисунку 41.

Рис.41. Динаміка обсягів зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг, млн дол. США

Зовнішня торгівля товарами

Порівняно із 2014 роком в експорті товарів відбулось суттєве зменшення поставок на 89,3 %, в імпорті – на 72,0 %. Через тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення, суттєво зменшено обсяги експорту товарів металургійної галузі, основним експортером серед якої є ПАТ «Алчевський металургійний комбінат». Так, експорт чорних металів у 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, зменшився на 99,8 %. Така ситуація призвела до зменшення частки чорних металів в структурі товарного експорту області з 19,8 % у 2017 році до 0,1 % у 2018 році.

Припинення експорту чорних металів та збільшення частки експорту сільського господарства призвело до географічного перерозподілу експорту області: зменшилася частка країн ЄС з 50,4 % у 2017 році до 36,5 % у 2018 році (одним із основних експортних товарів до цих країн були чорні метали) та зростати частка країн Азії (постачання продукції сільського господарства).

Динаміка експорту-імпорту товарів представлена в таблицях 102-103 та на рисунках 42-43.

Таблиця 102. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами Луганської області (експорт)

(млн дол. США)

	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2013	3543,6	1545,6	1998,0	1322,0	398,8
2014¹	1902,6	802,3	1100,3	876,4	153,7
2015¹	257,8	116,0	141,8	116,1	21,5
2016¹	435,7	132,9	302,8	249,0	40,8
2017¹	233,9	78,8	155,1	118,0	27,2
2018¹	202,9	87,7	115,2	74,1	32,1

Таблиця 103. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами Луганської області (імпорт)

(млн дол. США)

	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2013	3304,2	2393,2	911,0	254,8	305,0
2014 ¹	1017,2	646,3	370,9	127,8	108,6
2015 ¹	318,4	204,0	114,4	42,8	15,2
2016 ¹	357,4	261,1	96,3	52,0	21,1
2017 ¹	273,2	196,4	76,8	58,0	14,1
2018 ¹	285,0	191,8	93,3	61,5	25,9

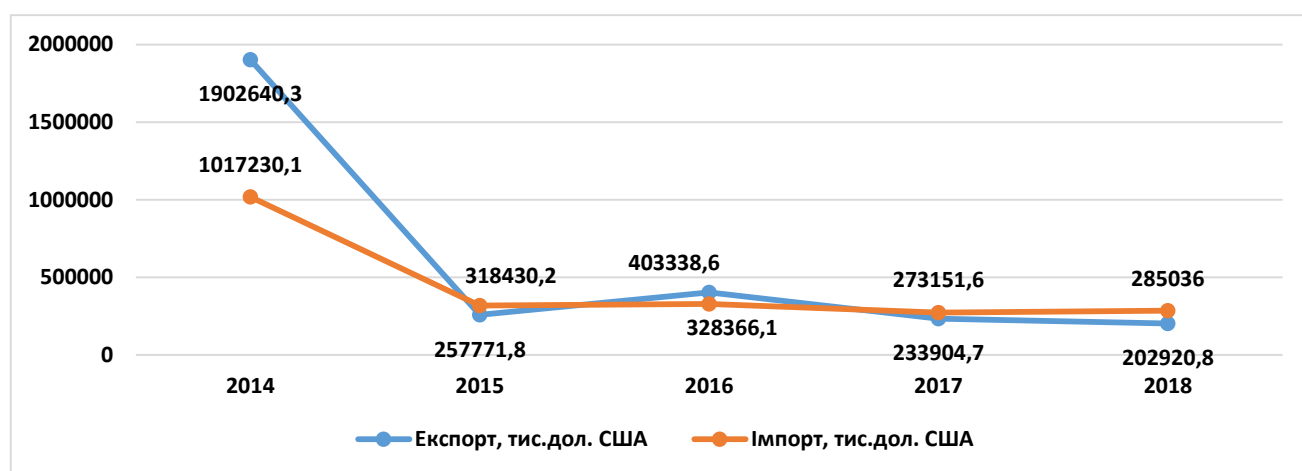

Рис.42. Експорт-імпорт товарів

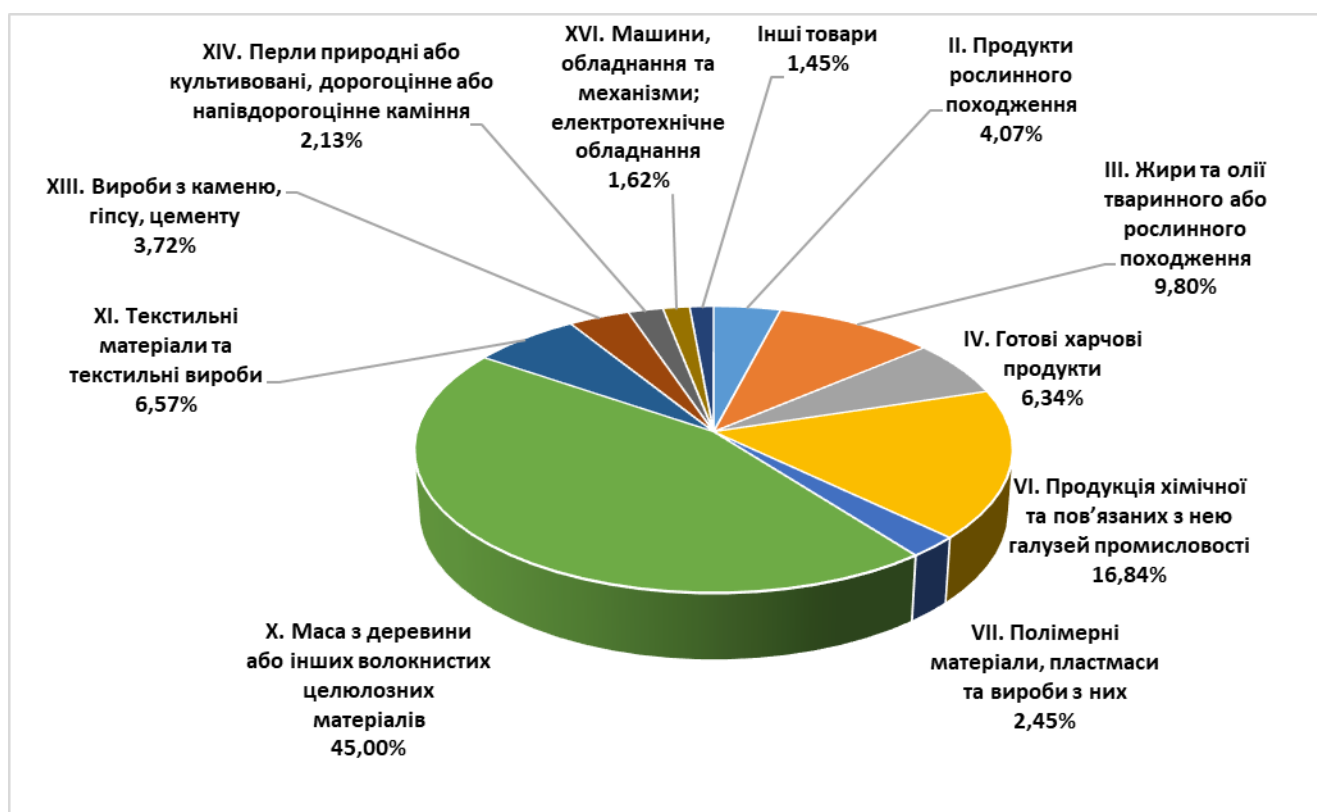

Рис.43. Товарна структура зовнішньої торгівлі за січень–грудень 2018 року

Зовнішня торгівля послугами

Характер динаміки експорту та імпорту послуг в Луганській області практично однаковий – загальне падіння після 2013 року. Однак, починаючи із 2016 року дещо відрізняється. Якщо динаміка імпорту і далі знижується, то в динаміці експорту спостерігається поступове збільшення експорту послуг (на фоні різкого падіння експорту товарів).

Динаміка експорту-імпорту послугами представлена в таблицях 104-106.

Таблиця 104. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами Луганської області (експорт)

(млн дол. США)

	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2013	157,4	84,7	72,7	21,6	43,8
2014²	138,1	31,1	107,0	91,0	97,9
2015²	14,0	8,3	5,7	4,8	1,8
2016²	10,0	4,1	5,9	5,4	0,4
2017²	29,6	16,1	13,6	7,1	0,3
2018²	28,8	20,2	8,6	5,1	0,7

Таблиця 105. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами Луганської області (імпорт)

(млн дол. США)

	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2013¹	167,4	41,8	125,6	107,7	98,8
2014¹	141,2	91,1	50,1	16,7	39,8
2015¹	96,8	54,2	42,6	1,2	40,2
2016¹	55,2	32,3	22,9	22,2	0,4

2017¹	38,3	28,7	9,6	9,0	4,7
2018¹	27,3	22,2	5,1	4,7	3,4

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Таблиця 106. Структура зовнішньої торгівлі послугами Луганської області у 2018 році

	Експорт		Імпорт	
	тис.дол. США	у % до 2017	тис.дол. США	у % до 2017
Усього, у тому числі	28535,8	96,3	27019,7	70,5
Послуги з ремонту та технічного обслуговування,	... ¹	... ¹	137,4	103,9
Транспортні послуги	2104,4	48,2	1592,2	100,7
Послуги, пов'язані з подорожами	... ¹	... ¹	10029,5	183,1
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	–	–	127,5	389,8
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	356,1	78,3	469,4	9,7
Ділові послуги	21354,8	108,2	3781,2	78,9
Професійні та консалтингові послуги	... ¹	... ¹	1857,5	1890,2
Наукові та технічні послуги	20839,3	111,9	1724,0	45,7

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Порівняння показників розвитку зовнішньої торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 107.

Таблиця 107. Порівняння показників розвитку зовнішньої торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Показники	Області				
	Луганська	Донецька	Миколаївська	Рівненська	Черкаська
Сальдо експорт/імпорт товарів, млн дол. США	-39,3	2398,7	1118,9	42,1	214,6
Сальдо експорт/імпорт послуг, млн дол. США	-8,7	-73,3	422,6	17,9	12,3

Проміжні висновки

- Порівняно із 2014 роком в експорті товарів відбулось різке зменшення поставок (у 17 разів), в імпорті – в 3,5 рази. Через тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення, суттєво зменшено обсяги експорту товарів металургійної галузі, основним експортером серед якої є ПАТ «Алчевський металургійний комбінат».
- На фоні загального падіння припинення експорту чорних металів та збільшення частки експорту сільського господарства призвело до географічного перерозподілу експорту області: зменшилася частка країн ЄС з 50,4 % у 2017 році до 36,5 % у 2018 році (одним із основних експортних товарів до цих країн були чорні метали) та зростати частка країн Азії (постачання продукції сільського господарства).
- Характер динаміки експорту та імпорту послуг в Луганській області практично однаковий – загальне падіння після 2013 року. Однак, починаючи із 2016 року дещо відрізняється. Якщо

динаміка імпорту послуг і далі знижується, то в динаміці експорту спостерігається поступове збільшення експорту послуг (на фоні різкого падіння експорту товарів).

7.8. Торгівля та ресторанне господарство, розвиток споживчого ринку

Розвиток споживчого ринку області направлено на забезпечення продовольчої безпеки, ефективне функціонування товарного ринку і задоволення попиту населення в продукції продовольчого, непродовольчого призначення і послугах побутового обслуговування. На території області реалізація продуктів харчування та непродовольчих товарів населенню області здійснюється на 5,3 тис. об'єктах роздрібної торгівлі, 45 ринкових об'єктах (32 ринки та 13 торговельних майданчиків), 836 закладах ресторанного господарства на 50,1 тис. посадкових місць. У сфері роздрібної торгівлі задіяно 12,4 тис. осіб. Здійснюють діяльність національні та регіональні мережі супермаркетів. Більшість об'єктів зосереджено у великих містах - Северодонецьк, Лисичанськ та Рубіжне.

Роздрібна та оптова торгівля

Динаміка показників роздрібної та оптової торгівлі в Луганській області наведені в таблицях 108-109

Таблиця 108. Обсяги та індекси роздрібного товарообороту підприємств

	Обсяг роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб), млн грн ¹	У тому числі питома вага, у %		Індекси фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств ¹ (юридичних осіб) до попереднього року, у порівнянних цінах, %
		продовольчих товарів	непродовольчих товарів	
2013	14962,0	46,9	53,1	104,4
2014²	7592,2	51,0	49,0	43,1
2015²	3102,3	57,5	42,5	29,7
2016²	3525,8	51,5	48,5	104,5
2017²	3229,5	47,6	52,4	98,8
2018²	4393,0	49,6	50,4	123,8

¹ Дані за 1990–2014 роки наведено з урахуванням роздрібного товарообороту ресторанного господарства.

² Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 109. Об'єкти роздрібної торгівлі

	Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб) на кінець року, тис.од	У тому числі		Наявність об'єктів ресторанного господарства (ресторани, кафе, бари, їдальні тощо) підприємств (юридичних осіб) на кінець року, тис.од	Кількість ринків з продажу споживчих товарів на кінець року, од
		магазини	об'єкти торгівлі напівстаці онарні ²		
2013	2,5	1,8	0,8	0,6	127
2014¹	0,6	0,5	0,1	...	26
2015¹	0,5	0,4	0,1	...	27
2016¹	0,5	0,4	0,1
2017¹	0,4	0,4	0,0

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Кіоски та автозаправні станції (АЗС), включаючи автомобільні газонаповнювальні компресорні станції (АГНКС).

Мережа роздрібної торгівлі області представляє собою як стаціонарні магазини – 4 000 об'єктів, з них:

- 1 934 – продовольчі магазини загальною торговельною площею 315 тис. м² та кількістю працівників – 5,5 тис. осіб;
- 2 166 непродовольчих магазинів загальною торговельною площею 184,6 тис. м² та кількістю працівників – 4,8 тис. осіб.

Забезпеченість населення області торговельною площею у розрахунку на 1 тис. мешканців складає 466 м², що на 42 % більше від нормативу. Майже 2/3 магазинів мають площі до 1 тис. м². Переважна більшість об'єктів (3 603 магазина площею 246 тис. м²) належить фізичним особам-підприємцям.

Напів-стаціонарні магазини 925 об'єктів, з яких 774 – кіоски роздрібної торгівлі, 99 – автозаправні станції, 52 – інші. Торгівля поза магазинами – з лотків, складів, майданчиків, прилавків тощо здійснюється у 266 місцях торгівлі.

Таблиця 110. Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі

	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹
Оптовий товарооборот (без ПДВ), млн грн	15189,3	7770,4	3800,9	4794,5	4770,7	6246,0
продовольчі товари	3126,0	1004,2	716,9	1108,4	999,4	1755,5
непродовольчі товари	12063,3	6766,2	3084,0	3686,1	3771,3	4490,5
Питома вага в оптовому товарообороті, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
продовольчі товари	20,6	12,9	18,9	23,1	20,9	28,1
непродовольчі товари	79,4	87,1	81,1	76,9	79,1	71,9
Частка продажу товарів, які вироблені на території України, %	76,9	69,1	50,7	47,4	49,1	61,6
продовольчі товари	81,6	74,6	96,7	92,6	85,7	93,5
непродовольчі товари	75,7	68,3	40,0	33,8	39,4	49,1

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 111. Індекси споживчих цін на товари та послуги

(грудень до грудня попереднього року; відсотків)

	ІСЦ	Продукти харчування та безалкогольні напої	Алкогільні напої, тютюнові вироби	Одяг і взуття	Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	Предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла
2013	101,3	100,6	109,2	99,8	100,0	99,8
2014	125,2	129,8	126,6	108,8	115,3	126,5
2015	138,8	139,1	121,1	146,5	191,8	128,3
2016	110,7	103,4	121,0	102,5	140,8	102,0
2017	114,9	119,3	120,8	100,9	120,4	103,0
2018	109,3	109,1	118,7	101,8	110,2	107,1

Таблиця 112. Індекси споживчих цін на товари та послуги

(грудень до грудня попереднього року; відсотків)

	Охорона здоров'я	Транспорт	Зв'язок	Відпочинок і культура	Освіта	Ресторани та готелі	Різні товари та послуги
--	------------------	-----------	---------	-----------------------	--------	---------------------	-------------------------

2013	105,0	105,0	100,5	99,1	101,4	102,5	101,4
2014	126,4	145,8	102,6	120,8	102,6	116,8	122,6
2015	123,3	119,8	105,1	129,5	112,1	127,4	126,9
2016	110,2	109,3	102,6	103,4	123,4	107,2	104,7
2017	104,5	114,2	107,7	105,5	112,7	119,6	104,1
2018	107,2	109,9	116,1	106,6	105,7	108,4	105,9

Аналіз результатів розвитку споживчого ринку в Луганській області за 2018 рік, у тому числі у порівнянні з попередніми роками, дає можливість відмітити, що обсяги обороту роздрібною торгівлі (до якого включено роздрібний товарооборот підприємств роздрібною торгівлі, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів на ринках та фізичними особами-підприємцями) товарів та послуг, а також темпи росту роздрібною торгівлі (з урахуванням товарообігу юридичних і фізичних осіб) у порівнянних цінах поступово зростає, а індекс споживчих цін (індекс інфляції) дещо знизився.

При цьому реалізація продуктів харчування та непродовольчих товарів населенню області здійснюється на 5,3 тис. об'єктах роздрібною торгівлі, 45 ринкових об'єктах (32 ринки та 13 торговельних майданчиків), 838 закладах ресторанного господарства на 50,1 тис. посадкових місць.

Основним чинником, який впливає на збільшення обсягу обороту роздрібною торгівлі, є зростання кількості підприємств, які мають основний вид економічної діяльності – роздрібна торгівля, зокрема розширення Северодонецької мережі супермаркетів «Сім'я». Також покращився загальний стан економіки області з боку підприємств реального сектору економіки та сільського господарства. Водночас зростання обсягів роздрібною торгівлі підтримувалося і збільшенням середньої номінальної та реальної заробітних плат, підвищенням мінімальної заробітної плати з 01.01.2018 та розширенням споживчого попиту населення.

Зростання цін на ресурси і матеріали, комунальні послуги та інфляційні процеси призводять до підвищення вартості тарифів на послуги населенню, що збільшило загальний обсяг реалізованих послуг. Найбільше, в 1,8 рази, зросли ціни на поштові послуги. Побутові послуги населенню області надаються майже у 1,2 тис. об'єктах, з яких 94,0 % належать фізичним особам та 6,0 % – юридичним.

Порівняння показників розвитку торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 114.

Таблиця 113. Порівняння показників розвитку торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Показники	Області				
	Луганська	Донецька	Миколаївська	Рівненська	Черкаська
Оборот роздрібною торгівлі, млрд грн	5,9	22,8	19,7	14,9	19,9
Індекс споживчих цін, %	109,3	112,3	109,4	109,3	109,7
Рейтинг за індексом споживчих цін	10-13	25	14	10-13	17-19

Проміжні висновки

- Обсяги товарообороту в області різко понизились по відношенню до 2013 року – в 3,4 рази (роздрібна торгівля), 2,4 рази (оптова торгівля). Однак, починаючи із 2015 року ситуація стабілізувалась – індекси фізичного обсягу роздрібною і оптового товарообороту почали зростати пропорційно по продовольчих і непродовольчих товарах.
- Основним чинником, який впливає на збільшення обсягу обороту роздрібною торгівлі, є зростання кількості підприємств роздрібною торгівлі. Водночас зростання обсягів роздрібною торгівлі підтримувалося і збільшенням середньої номінальної та реальної заробітних плат, підвищенням мінімальної заробітної плати з 01.01.2018 та розширенням споживчого попиту населення.

- Аналіз основних показників, представлених в останніх звітах гуманітарної ініціативи REACH та Кластера продовольчої безпеки та засобів до існування, показує, що найбільш уразливі групи залишаються незмінними: домогосподарства, очолювані однією людиною з дітьми, домогосподарства з двома дітьми і більше (найчастіше на НПУТ), люди похилого віку (старші 60 років, головним чином — самотні та пари), особи з інвалідністю, домогосподарства, очолювані жінками, а також домогосподарства без зайнятості, зокрема домогосподарства, очолювані людьми віком від 40 до 60 років. Стосовно останньої групи, 37 відсотків таких домогосподарств відчувають продовольчу небезпеку, з яких 15 відсотків відчувають значну, а 22 відсотки — помірну продовольчу небезпеку.

7.9. Розвиток малого та середнього підприємництва

В структурі економіки Луганської області домінують малий та середній бізнес (МСП). Станом на 1 січня 2019 року великі підприємства склали лише 6 одиниць – в сільському господарстві та промисловості, а їх обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) за 2018 рік складає 30 % загального обсягу.

Динаміка основних показників малого та середнього підприємництва, у тому числі фізичних осіб-підприємців (ФОП) наведена у таблиці 114.

Таблиця 114. Основні показники малого та середнього підприємництва у Луганській області

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6	7
Усього підприємств та ФОП, од.	75320	24425	21320	21589	21296	23 432
<i>Усього підприємств, од. у тому числі</i>	<i>11385</i>	<i>3233</i>	<i>3354</i>	<i>3526</i>	<i>3408</i>	3 449
великі підприємства	28	9	7	6	4	6
середні підприємства	660	252	241	217	199	203
малі підприємства	10697	2972	3106	3303	3205	3 240
ФОП, од.*	63935	21192	17966	18063	17888	19 983*
Кількість зайнятих працівників підприємств та ФОП, тис. осіб	444,4	163,0	136,7	131,2	126,2	96,3
<i>Усього підприємств, тис. осіб у тому числі</i>	<i>335,9</i>	<i>130,3</i>	<i>112</i>	<i>104,4</i>	<i>97,8</i>	64,4
великі підприємства	144,6	64,9	49,1	33,3	18,2	9,5
середні підприємства	127,7	48,3	47,3	54,9	62,5	39,0
малі підприємства	63,6	17,1	15,6	16,2	17,1	15,9
ФОП, тис. осіб*	108,5	32,7	24,6	27	28,4	31,9*
Кількість найманих працівників підприємств та ФОП, тис. осіб	377,4	140,8	117,7	112,2	107	75,0
<i>Усього підприємств, тис. осіб</i>	<i>332,8</i>	<i>129,3</i>	<i>111</i>	<i>103,3</i>	<i>96,5</i>	63,1
великі підприємства	144,6	64,9	49,1	33,3	18,2	9,5
середні підприємства	127,6	48,3	47,3	54,9	62,4	38,9
малі підприємства	60,6	16,1	14,6	15,1	15,9	14,7
ФОП, тис. осіб*	44,6	11,5	6,7	8,9	10,5	11,9*
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств та ФОП, млн грн**	115668,1	49535	38760,9	53490,7	45026,4	39 642,0**
<i>Усього підприємств, млн грн у тому числі</i>	<i>104236</i>	<i>45796,5</i>	<i>34584</i>	<i>48333,1</i>	<i>38944,1</i>	39 642,0

1	2	3	4	5	6	7
великі підприємства	54987,5	26619,5	14877,4	22549,7	8224,7	12 023,9
середні підприємства	32594,1	13162,1	12020,4	16556,3	19761,5	15 647,4
малі підприємства	16654,4	6014,9	7686,2	9227,1	10957,9	11 970,7
ФОП, млн грн*	11432,1	3738,5	4176,9	5157,6	6082,3	-*

* Уточнююча інформація про діяльність фізичних осіб – підприємців оприлюднюється на сайті Державної служби статистики України після 05.11.2019;

** загальний обсяг реалізованої продукції без урахування обсягу продукції, реалізованої ФОП (за даними Державної служби статистики України станом на 27.06.2019).

Основні показники підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018 році представлені у таблицях 115-116.

Таблиця 115. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018 році¹

	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		од.	%	од.	%	од.	%	од.	%
Усього	3449	6	0,2	203	5,9	3240	93,9	2797	81,1
Сільське, лісове та рибне господарство	1054	к	к	к	к	1000	94,9	862	81,8
Промисловість	476	к	к	к	к	396	83,2	308	64,7
Будівництво	276	–	–	7	2,5	269	97,5	227	82,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	722	–	–	22	3,0	700	97,0	641	88,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	150	–	–	12	8,0	138	92,0	114	76,0
Тимчасове розміщення й організація харчування	30	–	–	к	к	к	к	16	53,3
Інформація та телекомунікації	97	–	–	–	–	97	100,0	85	87,6
Фінансова та страхова діяльність	26	–	–	–	–	26	100,0	22	84,6
Операції з нерухомим майном	237	–	–	3	1,3	234	98,7	215	90,7
Професійна, наукова та	178	–	–	9	5,1	169	94,9	153	86,0

технічна діяльність									
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	99	–	–	10	10,1	89	89,9	76	76,8
Освіта	12	–	–	–	–	12	100,0	11	91,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	47	–	–	8	17,0	39	83,0	30	63,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	10	–	–	к	к	к	к	5	50,0
Надання інших видів послуг	35	–	–	–	–	35	100,0	32	91,4

Таблиця 116. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2018 році¹

	Усього, тис. грн	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Усього	39642031,8	12023906,1		15647460,6		11970665,1		4475071,0	11,3
Сільське, лісове та рибне господарство	8828405,6	к	к	к	к	4586278,4	52,0	1491258,2	16,9
Промисловість	17984456,3	к	к	к	к	1431576,2	8,0	430297,8	2,4
Будівництво	1430442,5	–	–	367479,3		1062963,2	74,3	471648,5	33,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8257681,3	–	–	4611118,3	55,8	3646563,0	44,2	1542768,7	18,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	744257,8	–	–	303674,3	40,8	440583,5	59,2	205805,9	27,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	67821,0	–	–	к	к	к	к	6270,3	9,2

Інформація та телекомунікації	114651,9	–	–	–	–	114651,9	100	56397,7	49,2
Фінансова та страхова діяльність	17992,9	–	–	–	–	17992,9	100	5007,8	27,8
Операції з нерухомим майном	318361,7	–	–	117161,3	36,8	201200,4	63,2	133348,0	41,9
Професійна, наукова та технічна діяльність	1366676,2	–	–	1071069,9	78,4	295606,3	21,6	55549,4	4,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	186260,9	–	–	105323,1	56,6	80937,8	43,4	59864,9	32,1
Освіта	8844,3	–	–	–	–	8844,3	100	6941,0	78,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	85159,5	–	–	61366,9	72,1	23792,6	27,9	2743,2	3,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	220564,3	–	–	к	к	к	к	–	–
Надання інших видів послуг	10455,6	–	–	–	–	10455,6	100	7169,6	68,6

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ. Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Проведення на території області антитерористичної операції негативно вплинуло на розвиток МСП. При цьому, на відміну від великих підприємств, де із 2014 року спостерігається різкий спад всіх основних показників (обсяги виробництва, кількість зайнятих і найманих працівників) в секторі МСП йде їх поступовий ріст, що ілюструють рисунки 44-46.

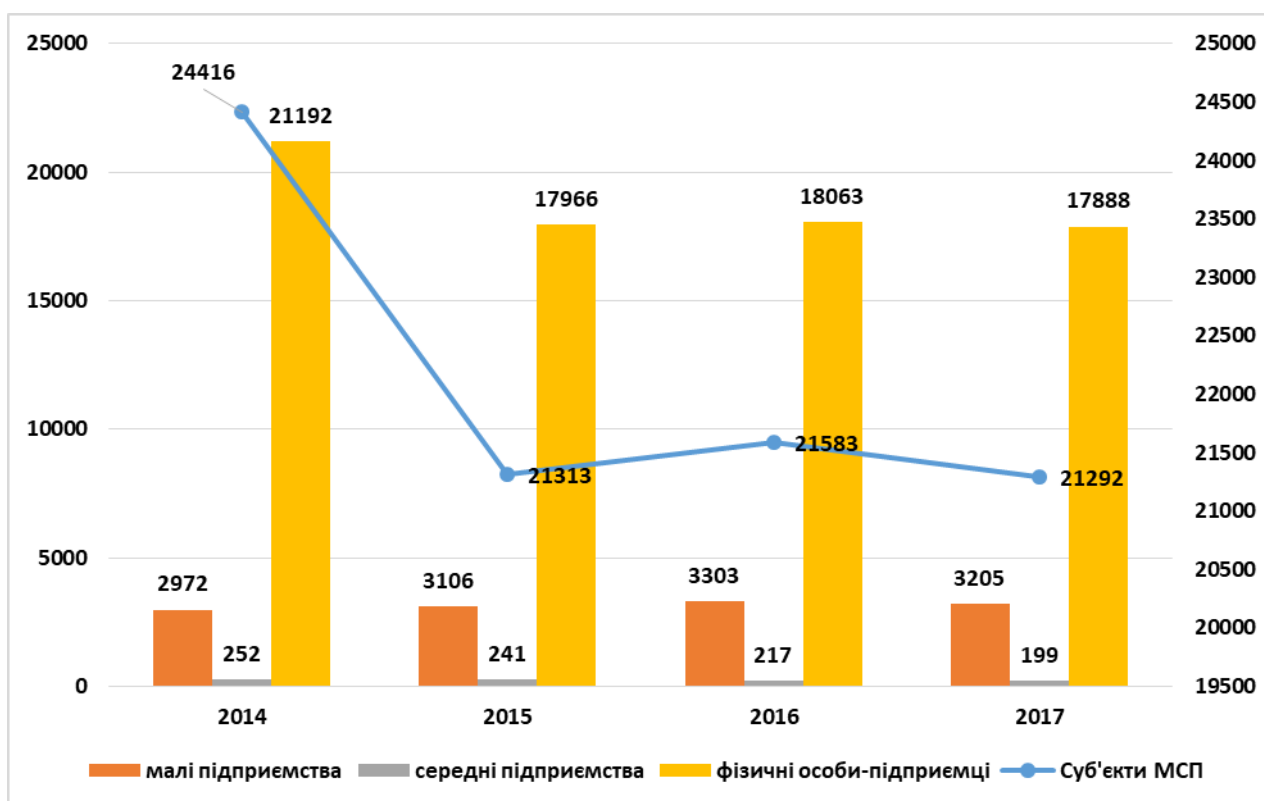

Рис.44. Динаміка кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, одиниць

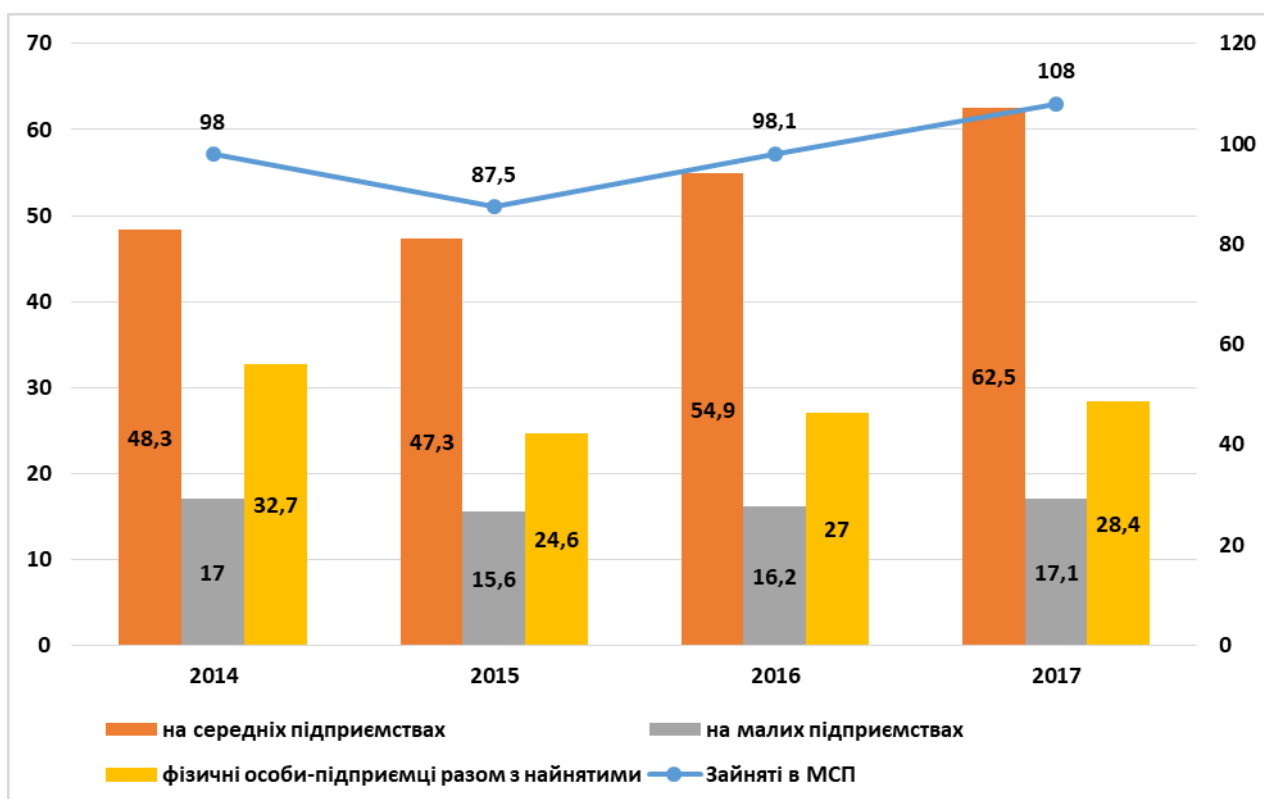

Рис.45. Динаміка зайнятих у малому та середньому підприємстві, тис. осіб

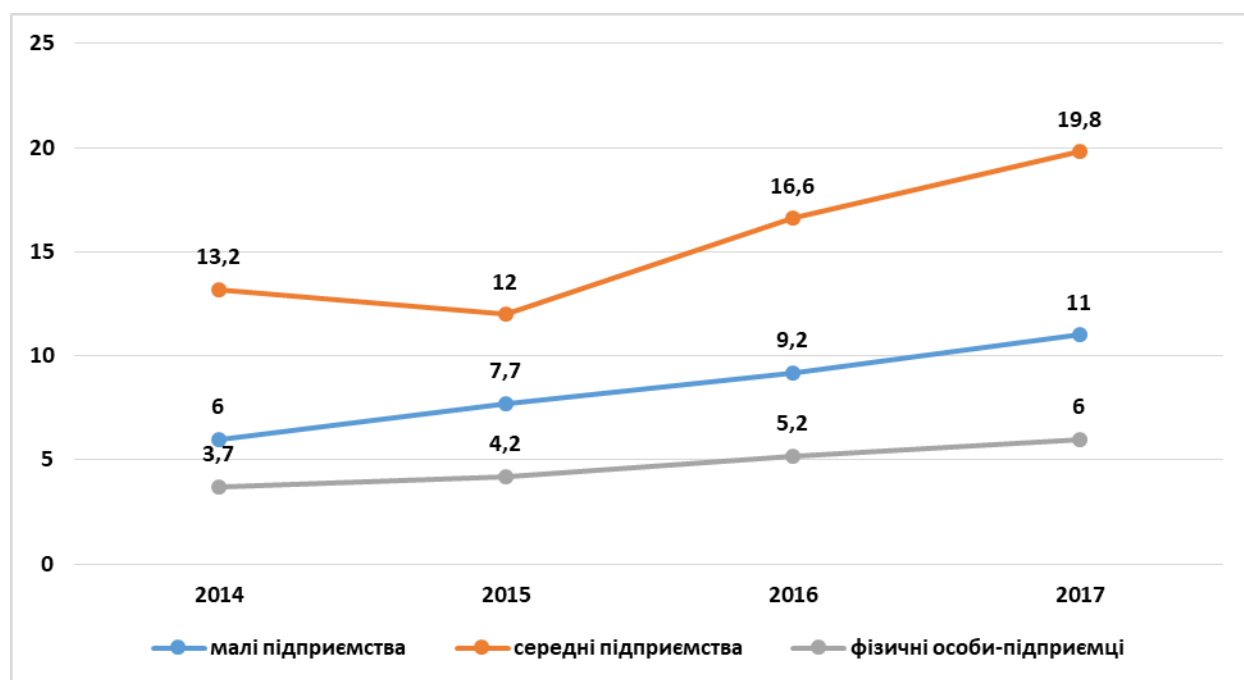

Рис.46. Динаміка обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) суб'єктами малого та середнього підприємництва, млрд грн

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) протягом 2014–2017 років зростає в середньому на 10 % щороку, а питома вага реалізованої продукції суб'єктами МСП у загальному обсязі продукції, реалізованої підприємствами області, щорічно збільшується. У 2014 році цей показник склав 46,2 %, 2015 – 61,6 %, 2016 – 57,8 %, 2017 – 81,7 %. Таке збільшення зумовлено зменшенням обсягу реалізованої продукції великими підприємствами.

Порівняння показників розвитку торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 117.

Таблиця 117. Порівняння показників розвитку торгівлі у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Кількість суб'єктів середнього підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення		Кількість суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємства) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення		Частка обсягу реалізованої продукції суб'єктів середнього підприємництва у загальному обсязі реалізованої продукції		Частка обсягу реалізованої продукції суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємства) у загальному обсязі реалізованої продукції	
	один.	місце	один.	місце	%	місце	%	місце
Донецька	1,2	24	142,9	24	23,2	25	11,3	25
Луганська	0,9	25	96,7	25	43,9	12	37,8	11
Миколаївська	3,0	15-17	470,0	6	31,6	22	33,2	16
Рівненська	2,5	19	325,5	23	46,9	7	42,6	5
Черкаська	3,7	6	426,6	13	43,8	13	32,5	18

Проміжні висновки

- В структурі економіки області домінують малий та середній бізнес (МСП). Станом на 1 січня 2019 року на підконтрольній території області, налічується 493 підприємства, у тому числі великі підприємства 6 одиниць. При цьому питома вага реалізованої продукції суб'єктами МСП у загальному обсязі продукції, реалізованої підприємствами області, щорічно збільшується. У 2014 році цей показник склав 46,2 %, 2017 – 81,7 %. Таке збільшення зумовлено зменшенням обсягу реалізованої продукції великими підприємствами. Суб'єкти

МСП переважно зосереджені у містах — Северодонецьку, Рубіжному, Лисичанську, Кремінній та Старобільську.

- Збройна агресія Росії на Донбасі негативно вплинула на розвиток МСП на території області. При цьому, на відміну від великих підприємств, де із 2014 року спостерігається різкий спад всіх основних показників (обсяги виробництва, кількість зайнятих і найманих працівників) в секторі МСП йде їх поступовий ріст.
- На фоні різкого скорочення найманих працівників великих і середніх підприємств за 2014-2018 роки малі підприємства та ФОП демонструють стабільність цього показника, а це своєю чергою стабілізувало заробітну плату штатних працівників — на сьогодні вона становить у середньому майже 7 500 гривень.
- На цей час найбільш актуальною проблемою є відсутність ефективних механізмів фінансово-кредитної підтримки суб'єктів МСП як на державному, так і регіональному рівнях. Банківські кредити, як джерело фінансування інвестиційних проектів, залишаються важкодоступними, а рівень відсоткової ставки за їх користування – занадто високим.

Разом із тим проблемними питаннями, які стримують розвиток МСП в регіоні, залишаються:

- недостатньо розвинена інфраструктура підтримки бізнесу;
- недостатній рівень інформаційного та консультативного забезпечення;
- недосконалість системи навчання, підготовки і перепідготовки кадрів для сфери підприємництва.

7.10. Інфраструктура підтримки регіонального розвитку та підприємництва

Інституції регіонального розвитку та підтримки підприємництва

Сьогодні в багатьох країнах світу функціонує значна кількість інституцій регіонального розвитку, підтримки малого та середнього підприємництва, що належать як до державного, так і до приватного секторів.

Якщо на початкових етапах виникнення інституцій підтримки підприємництва їх переважно створювали самі підприємницькі структури для вирішення власних проблем, просування спільних інтересів, задоволення потреб своїх засновників (підхід «знизу»), то в останні десятиліття часто саме органи публічної влади – як центрального, так і регіонального та місцевого рівнів (підхід «згори») – ініціюють створення таких інституцій.

Перелік ключових інституцій регіонального розвитку та підтримки підприємництва наведений у таблиці 118.

Таблиця 118. Перелік ключових інституцій регіонального розвитку та підтримки підприємництва

Назва організації	Спрямування діяльності	Територія діяльності
ГО «Агенство стійкого розвитку Луганського регіону»	Підготовка та реалізація проектів регіонального розвитку Реалізація Стратегії розвитку Луганської області до 2020 року Участь в підготовці проекту Плану реалізації Стратегії розвитку Луганської області на 2019–2020 роки Залучення та підтримка інвестицій	Луганська область
ГО «Агентство регіонального розвитку східного Донбасу»	Залучення до регіону досвіду розробки стратегій та планів місцевого і регіонального розвитку Розвиток дистанційної освіти в регіоні. Проведення тренінгів та консультаційних заходів для підприємств. Співробітництво з закордонними агентствами регіонального розвитку Допомога місцевим компаніям, фірмам, підприємствам, науковим закладам у пошуку партнерів, інвесторів та виробників продукції і послуг	Луганська та Донецька області

	Розповсюдження інформації про новітні технології та продукцію вітчизняних і закордонних партнерів, для розвитку виробництва в Донбасі. Ініціювання та реалізація проєктів в сфері структурної та інституціональної перебудови Донбасу.	
Луганська регіональна торгово-промислова палата	Сертифікація Інтелектуальна власність Експертизи Юридичні послуги Освітні послуги Міжнародні зв'язки Карнети АТА Сертифікація по стандарту ISO	Луганська область
ГО «Спілка підприємців Луганської області»	Сприяння соціально-економічному розвитку Луганської та Донецької областей	Луганська та Донецька області
Асоціація органів місцевого самоврядування	Участь в реалізації загальнодержавних і регіональних програм державної підтримки місцевого самоврядування, регіонального розвитку та розвитку регіону	Луганська область
Асоціація фермерських господарств та землекористувачів	Об'єднання працівників галузі фермерства, захист інтересів працівників	Луганська область
Агенція місцевого розвитку міста Щастя	Розробка, адміністрування та реалізації проєктів в рамках Стратегії соціального партнерства ДТЕК та міста Щастя	місто Щастя
Громадське об'єднання Кременська бізнес-асоціація	Інформаційна, консультаційна та освітня підтримка суб'єктів підприємницької діяльності в сфері правового захисту бізнесу. Захист й реалізація законних прав своїх членів та підприємців	м. Кременна та Кременський район
ГО «Туристична асоціація Луганської області»	Консолідація зусиль суб'єктів туристичної діяльності щодо запровадження спільних програм туристичної галузі міста та регіону; сприяння розвитку самозайнятості населення, а саме: в туристичній галузі, розвитку народних ремесл і виготовлення сувенірної продукції, та інших пов'язаних сферах діяльності	Луганська область

Повний перелік неурядових організацій Луганської області (256 організацій) наведений у Довіднику громадських організацій Луганської області за 2017 рік.

При міських радах міст обласного значення та райдержадміністраціях створені і працюють 20 дорадчих органів підтримки МСП:

- 4 ради підприємців – при Кременській, Новоайдарській, Сватівській та Старобільській райдержадміністраціях;
- 2 галузеві ради підприємців – при Рубіжанській міській раді та Станично-Луганській райдержадміністрації;
- 4 координаційні ради з питань розвитку підприємництва – при Лисичанській, Рубіжанській, Северодонецькій міських радах та Старобільській райдержадміністрації;
- 7 робочих груп з питань сприяння розвитку малого підприємництва – при Білокуракинській, Кременській, Міловській, Новопсковській, Попаснянській, Станично-Луганській і Троїцькій райдержадміністраціях;
- 3 інших консультативно-дорадчих органів з питань підприємництва – при Станично-Луганській і Старобільській райдержадміністраціях.

Навчання підприємців

За організаційної підтримки Луганської обласної державної адміністрації, фінансування з обласного бюджету та коштів міжнародної технічної допомоги активно проводиться навчальна та інформаційно-консультаційна робота для представників МСП. Основними партнерами цих заходів виступають вищенаведені ключові інституції регіонального розвитку та підтримки підприємництва. Значну роботу також виконують Центри зайнятості області.

Банківська система

Банківська система на контрольованій території області налічує 124 банківських установ, розташованих практично у всіх населених пунктах області. Серед ключових банків з їх філіями – АТ "Ощадбанк", КБ"ПРИВАТБАНК", АБ "УКРГАЗБАНК", АТ "Райффайзен Банк Аваль", ПАТ "КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК", АТ "АЛЬФА-БАНК",

Повний перелік банківських установ по Луганській області наведений на офіційному сайті Національного банку України. Депозитний портфель банків – більше 6,5 млрд грн, кредитний портфель – більше 5,6 млрд грн.

Важливо відзначити, що окремі банки активно беруть участь в регіональних програмах розвитку. Так наприклад, банки АТ "Ощадбанк", КБ"ПРИВАТБАНК" в рамках Регіональної цільової програми розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва на 2018–2020 роки Луганської обласної державної адміністрації надають кредити на реалізацію проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва. У 2018 році відділеннями банками надано 200 суб'єктам підприємництва кредитів на суму 156,24 млн грн.

Партнерами в реалізації Програми «Підтримка Європейського Союзу для Сходу України» компоненту «Економічне відновлення та розвиток ММСП. Доступ до фінансування ММСП» виступають АТ «Ощадбанк», «Укргазбанк» і компанія «ОТП Лізинг». Для досягнення поставленої мети Програми Європейський Союз через Німецький банк розвитку KfW надає фінансову підтримку, яка у вигляді субсидій та компенсацій буде спрямовуватись на відшкодування до 50 % вартості інвестиційних проєктів ММСП (без ПДВ). У вересні 2019 року на Луганщині стартує черговий етап програми з бюджетом 9,5 млн євро для Луганської та Донецької областей.

Максимальна фінансова підтримка на проєкт 150 000 євро.

Торгово-промислові ярмарки, інформаційно-консультаційне забезпечення та популяризація підприємництва

В області на регулярній основі проводяться заходи, направлених на інвестиційну підтримку МСП та залучення міжнародної технічної допомоги. Організаторами цих заходів виступає департамент економічної політики Луганської обласної державної адміністрації та ключових партнерів – спілок підприємців, громадських організацій, провідних підприємств, міжнародних програм.

Проміжні висновки

- Наявність значної кількості суб'єктів інфраструктури підтримки підприємництва та дорадчо-консультаційних органів не дає можливості робити висновок, що це досить дієві та ефективно працюючі структури, які дійсно сприяють розвитку підприємництва в області.
- Банківська система на контрольованій території області налічує 124 банківських установ, розташованих практично у всіх населених пунктах області. Важливо відзначити, що окремі банки активно беруть участь в регіональних програмах розвитку, зокрема банки АТ "Ощадбанк", КБ"ПРИВАТБАНК" в рамках Регіональної цільової програми надають кредити на реалізацію проєктів суб'єктів МСП. У 2018 році відділеннями банками надано 200 суб'єктам підприємництва кредитів на суму 156,24 млн грн.

7.11. Туризм

Інфраструктура туристичної галузі

Луганська область є привабливим регіоном з точки зору розвитку туризму, має вигідне географічне положення. Її територія знаходиться на сході України, по обидві сторони середньої течії річки Сіверський Донець. Тут зосереджено багато потенційно привабливих для туристів об'єктів, визначних місць, природно-рекреаційних ресурсів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також нерухомих пам'яток історії та культури. Існуючими та пріоритетними видами туризму на Луганщині є: спортивний, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, сільський, молодіжний, релігійний, фестивальний туризм, гастрономічний, екологічний, соціально відповідальний туризм тощо.

Незважаючи на те, що Луганська область належить до групи старопромислових регіонів, вона має всі шанси переопозиціонувати себе на національному ринку туристичних послуг як туристично-привабливий регіон (рисунок 47).

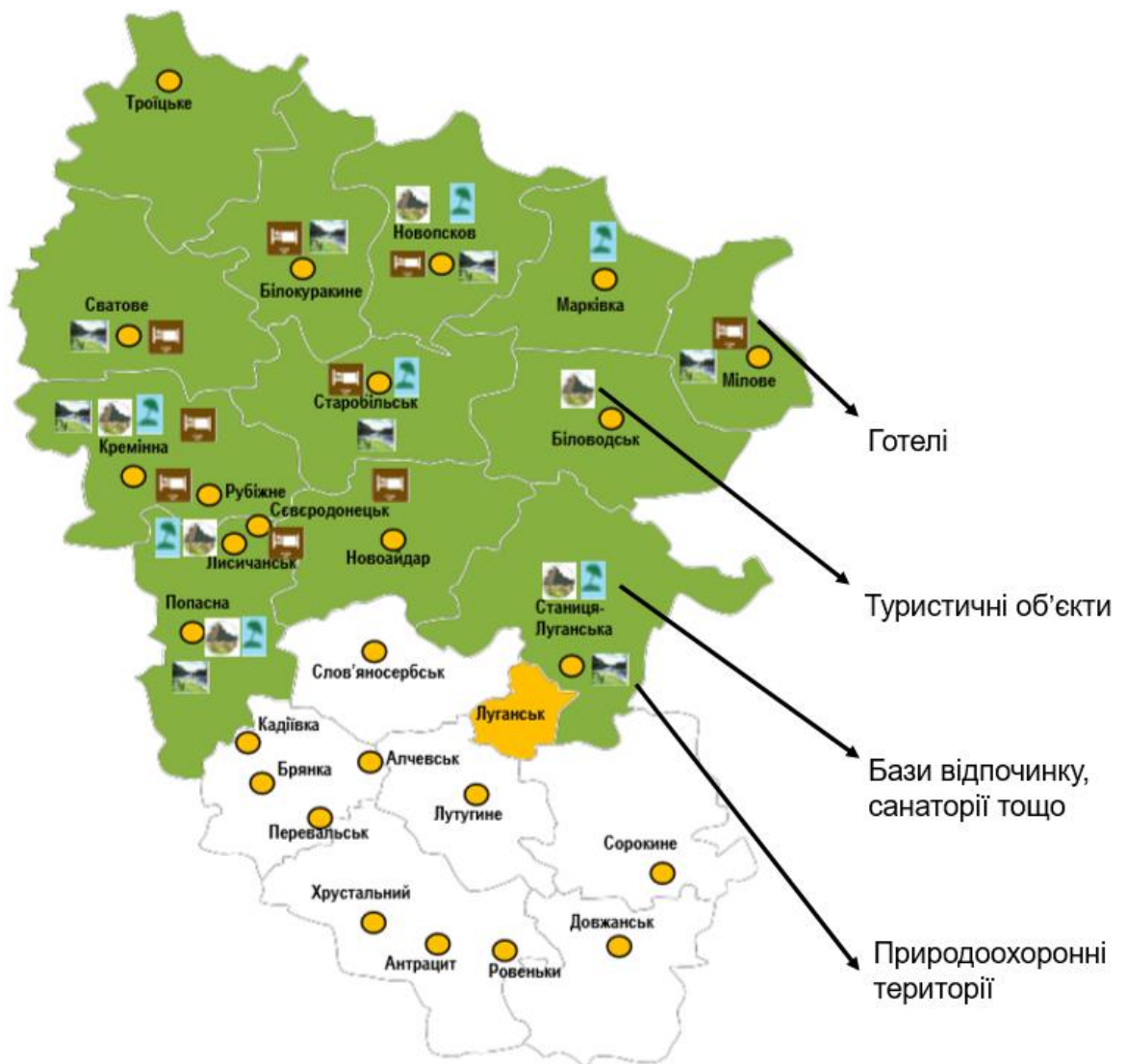

Рис.47. Туристична карта Луганської області

Сьогодні в області йде процес відродження туризму: розроблено Туристичний паспорт Луганської області; створено ГО «Туристична асоціація Луганської області», яка має стати спільною платформою для консолідації зусиль бізнесу, громадськості, науки, органів влади та покликана створювати сприятливі умови з розвитку туристичної сфери в регіоні; розроблено Концепцію розвитку туризму в Луганській області до 2022 року, яку затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівником обласної військово-цивільної адміністрації від 20.06.2019 № 526. Аналіз наявних туристично-рекреаційних ресурсів Луганської області, ідентифікації проблемних питань у сфері туризму на вирішення яких спрямована Концепція, а також причин їх виникнення наведено у *додатку 15*.

В новостворених об'єднаних громадах розробляються туристичні паспорти власних територій, створюються туристичні маршрути. Проводиться робота задля залучення міжнародної технічної допомоги, бюджетних коштів для розвитку галузі туризму в області.

Зона охоронюваних природних ландшафтів. Території переважно оздоровчого та туристично-рекреаційного використання формуються на базі об'єктів природно-заповідного фонду, курортних і рекреаційних територій, природних ландшафтів. Зона базується в центральній частині області вздовж берегів р. Сіверський Донець, де пріоритетним є розвиток інфраструктури лікувально-оздоровчого туризму, ділового й пізнавального туризму, а також представлена локальними рекреаційними зонами

на території всіх районів області, де пріоритетним є розвиток інфраструктури короткочасного відпочинку, культурно-пізнавального та лікувально-оздоровчого туризму. На території Юницького лісництва розташований єдиний в області ландшафтний парк.

Культурницькі послуги. У 2014 році на підконтрольну українській владі територію було переміщено 5 обласних закладів культури: Луганський обласний центр народної творчості; комунальну установу «Луганський обласний Центр навчально-методичної роботи, культурних ініціатив і кіномистецтва»; Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр; Луганський обласний краєзнавчий музей та Луганську обласну філармонію. У 2015 році цей список поповнила Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О.М. Горького. Зазначені заклади повноцінно відновили свою роботу та успішно функціонують на території області. У музеях області зберігаються понад 95,0 тис. музейних предметів, із них 63,0 тис. - належать до державної частини Музейного фонду України. Протягом 2018 року співробітниками музеїв проведено 4062 тематичних та оглядових екскурсій, підготовлено 54 наукові праці та статті, відкрито 241 виставку, прийнято 107,2 тис. відвідувачів, розроблено 124 тематико-експозиційних планів.

Основні спортивні об'єкти, що надають послуги – 23 стадіони, 8 плавальних басейнів, 364 спортивних залів, 310 приміщень для фізкультурно-оздоровчих занять, з них 117 – з тренажерним обладнанням. На території області здійснюють свою діяльність комунальні заклади сфери фізичної культури і спорту: Луганська обласна школа вищої спортивної майстерності, Луганський обласний фізкультурний центр «Олімп», Луганський регіональний центр з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт», Луганська обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву, Луганська обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів та 20 ДЮСШ в містах, районах та ОТГ. В кожному райцентрі та місті обласного значення є стадіон.

Основні показники розвитку туристичної галузі

Основні показники розвитку туристичної галузі в області наведені у таблицях 119 -120.

Таблиця 119. Кількість туристів, обслужених туроператорами та турагентами, за видами туризму

Роки	Кількість туристів, обслужених туроператорами та турагентами, усього ¹	У тому числі:		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2013	34699	33	21709	12957
2014²	791	2	762	27
2015²	939	–	872	67
2016²	1896	–	1814	82
2017²	2825	–	2779	46
2018²	6261	–	6175	86

¹ Юридичними особами та фізичними особами-підприємцями.

² Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Інформація наведена за даними Держстату.

Кількість туристів, обслужених суб'єктами туристичної діяльності у Луганській області в 2017 році порівняно з 2013 роком зменшилась на 91,9 %, однак намітилась тенденція до зростання із 2018 року. Із загальної кількості туристів у Луганській області упродовж 5 років зберігається тенденція зростання тих туристів, що виїжджають за кордон, питома вага яких у 2017 році склала 98,4 % (як і в цілому по Україні – 81,6 %). Кількість іноземних туристів на сьогодні скоротилась до нуля.

Відповідно до різкого падіння кількості туристів різко зменшилась і суб'єкти туристичної діяльності, у тому числі – туроператорів, турагентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність. Якщо у 2013 році їх загальна кількість становила 225, то у 2017 році – тільки 17 турагентів.

Таблиця 120. Колективні засоби розміщування

	Кількість колективних засобів розміщування, од	Кількість місць у колективних засобах розміщування, од	Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування
2013	105	5741	145289
2014¹	21	1682	9715
2015¹	27	1259	24651
2016¹	29	1518	28836
2017¹	29	1479	32974
2018¹	9	869	22935

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

У 2013–2017 роках інформація за даними юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, починаючи з 2018 року – за даними юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб.

Однією з невід’ємних частин сфери туризму є діяльність засобів розміщування. Станом на 01.01.2018 в області розташовані 29 колективних засобів розміщування, з яких: 25 готелів та аналогічних засобів розміщування та 4 спеціалізованих засоби розміщування. Це складає 0,7 % від загальної кількості по Україні. За кількістю колективних засобів розміщування область посідає останнє місце серед регіонів України. Разом з цим, у структурі колективних засобів розміщування Луганська область виділяється високою питомою вагою готелів – 65,5 %, тоді як по Україні – 41,4 %, що відображено на рисунках 48-49.

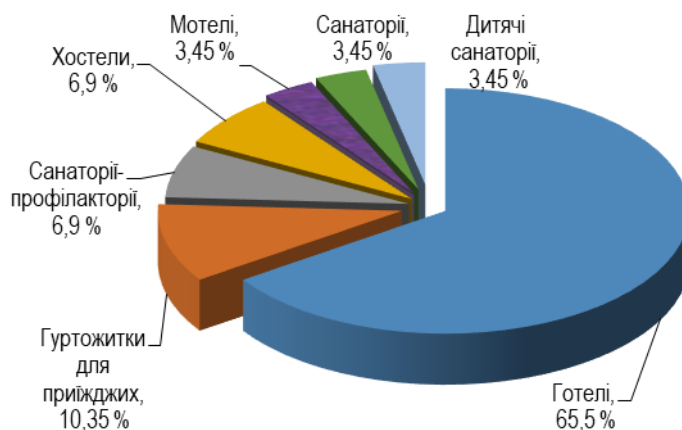

Рис.48. Структура колективних засобів розміщування у 2017 році у Луганській області за типом

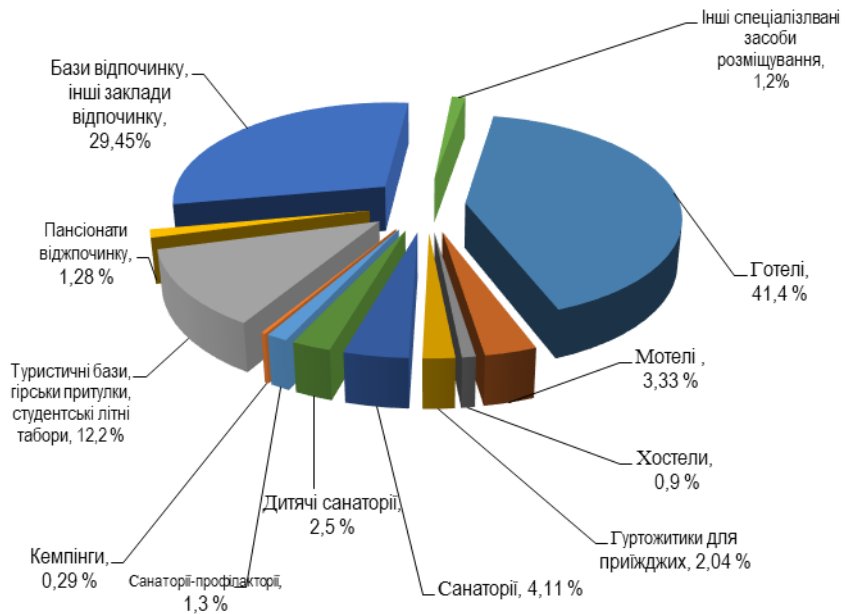

Рис.49. Структура колективних засобів розміщування у 2017 році в Україні за типом

Кількість колективних засобів розміщування Луганської області у 2017 році складала 29 одиниць, а загальна кількість місць -1479 одиниць. Порівняно з 2013 роком ці показники скоротились на 72,4 %. За підсумками 2018 року кількість колективних засобів розміщування дорівнює 9 одиницям, що відображено на рисунку 50.

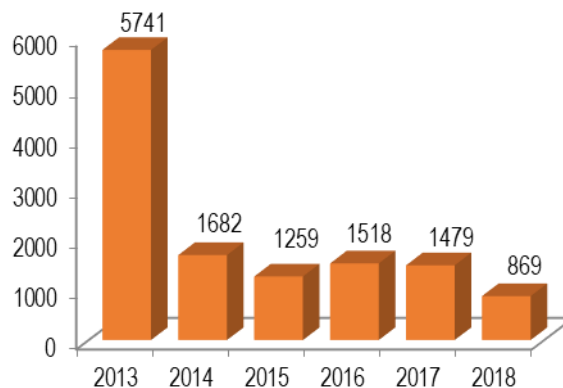

Рис.50. Динаміка місткості готелів та аналогічних засобів розміщування Луганської області, місць

Таке скорочення обумовлюється зміною Методології щодо організації статистичного спостереження, а саме: впродовж 2013–2017 років інформація надається за даними юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, починаючи з 2018 року – за даними юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб (для порівняння, у 2013 році кількість колективних засобів розміщування в Луганській області налічувала 105 одиниць з можливістю одночасного розміщування 5741 особи, з них: 51 одиниця – готелі та аналогічні засоби розміщування, 54 – спеціалізовані засоби розміщування).

Аналіз динаміки кількості та місткості санаторно-курортних і оздоровчих закладів Луганської області зафіксував їх різке падіння за останні роки. При цьому основною причиною скорочення є не тільки окупація частини Луганської області, але й інші фактори - секторальні зміни економічного комплексу країни, приватизаційні процеси, втрати промислових гігантів в цілому по Україні.

Літній відпочинок дітей в Луганській області забезпечує 264 пришкольних закладів із денним перебуванням та шість позаміських дитячих закладів оздоровлення та відпочинку: «Гончарівський» (Сватівський район), ПЗОВ «Сосновий гай» (м. Кремінна), «Зоря» (м. Кремінна), «Лісова галявина» (Марківський район), ПЗОВ «Мрія» (м. Кремінна), «Джура» (с. Лиман Старобільського району), а

також ТОВ «Новопсковський санаторій «Перлина», де організуються дитячі оздоровчі зміни. Усього протягом літа в закладах Луганської області можуть оздоровитися близько 2600 дітей.

Проміжні висновки

- Аналіз розвитку туристичного бізнесу в області підтверджує, що внутрішній туристичний продукт на теперішній час займає мінімальну частку в структурі реалізаційної діяльності та не відіграє визначальної ролі в прибутках туристичних компаній, на відміну від продажу послуг виїзного туризму. В'їзний туризм в регіоні практично відсутній. Це вказує на низький рівень довіри щодо безпеки перебування на території області, нерозвиненість інфраструктури, недостатню інформованість про туристичний потенціал регіону.
- На функціонуванні туристичної галузі регіону негативно позначилася втрата частини території області у зв'язку з окупацією значної частини території під час проведення ООС, незадовільний стан туристичної інфраструктури та супутніх послуг. Відповідно до розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.10.2015 в області діють тимчасові обмеження щодо проведення туристичних подорожей, екскурсій і походів вздовж лінії зіткнення сторін на території Станично-Луганського, Новоайдарського і Попаснянського районів Луганської області.
- Сьогодні в області йде процес відродження туризму: розроблено Туристичний паспорт Луганської області; створено ГО «Туристична асоціація Луганської області», яка має стати спільною платформою для консолідації зусиль бізнесу, громадськості, науки, органів влади та покликана створювати сприятливі умови з розвитку туристичної сфери в регіоні; розроблено Концепцію розвитку туризму в Луганській області до 2022 року.

8. БЮДЖЕТНИЙ ПРОФІЛЬ

8.1. Дохідна частина

Виконання дохідної частини здійснювалось в умовах змін, внесених у податкове та бюджетне законодавство, спрямованих на покращання адміністрування платежів, створення більш рівних та справедливих умов оподаткування, а також підвищення наповнюваності бюджету.

В таблицях 121-122 та рисунку 51 наведена динаміка основних показників дохідної частини бюджету Луганської області за 2014–2018 роки.

Таблиця 121. Дохідна частина бюджету Луганської області (всього)

	2014	2015	2016	2017	2018
Власні доходи місцевих бюджетів	3 067,6	1 886,1	2 223,5	2 783,5	3 021,9
Трансферти з державного бюджету	4 333,4	3 264,1	3 874,6	4 870,0	5 784,5
у тому числі					
Соціальні субвенції з державного бюджету	1 430,4	964,6	1 808,6	2 379,1	2 234,1
Всього	7 401,0	5 150,2	6 098,1	7 653,5	8 806,4

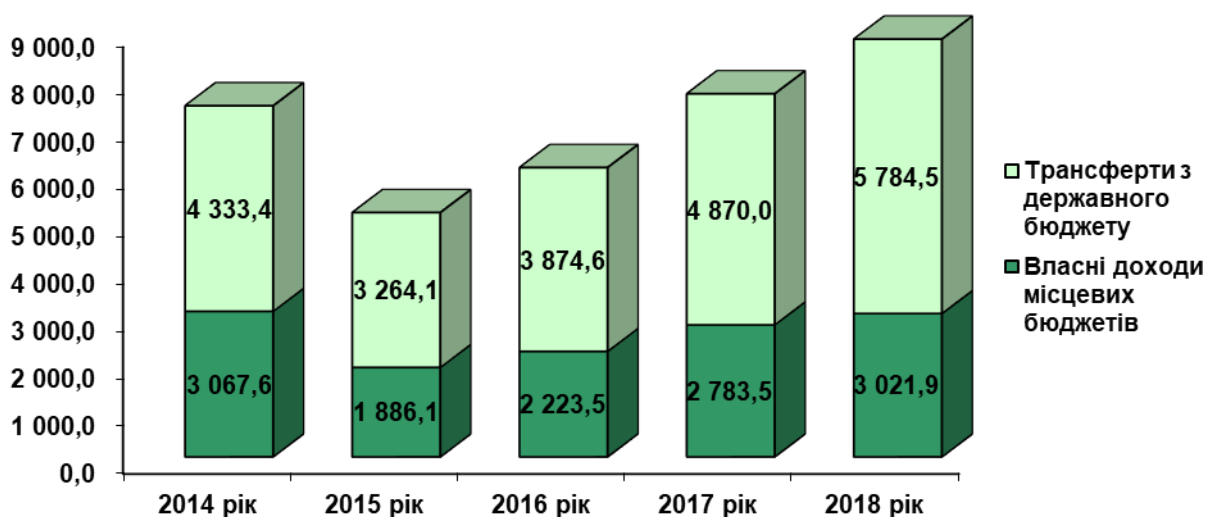

Рис.51. Дохідна частина бюджету Луганської області, млн грн

Як видно із вищенаведених даних Луганська область після різкого падіння доходів у 2015 році (5 150,2 млн грн) поступово збільшила дохідну частину бюджету до 8 806,4 млн грн у 2018 році, у тому числі – за рахунок власних доходів - 3 021,9 млн грн (без врахування власних надходжень бюджетних установ).

Частка трансфертів з державного бюджету у зведеному бюджеті області протягом періоду, що аналізується, мала тенденцію до збільшення: у 2014 році – 58,6 відсотка, у 2018 році – 65,7 відсотка. При цьому значний відсоток трансфертів становили соціальні субвенції з державного бюджету (таблиця 113). Зазначене свідчить про певне збільшення рівня дотаційності області

Таблиця 122. Дотаційність бюджету Луганської області

	2014	2015	2016	2017	2018
Власні доходи місцевих бюджетів, %	41,4	36,6	36,5	36,4	34,3
Трансферти з державного бюджету, %	58,6	63,4	63,5	63,6	65,7
у тому числі					
Соціальні субвенції з державного бюджету (% від суми трансфертів)	33,01	29,55	46,68	48,85	38,62

Водночас, має місце велика різниця фінансової спроможності за територіями області, що, безперечно, є проблемою. В таблицях 123-125 та рисунках 51-54 наведена динаміка основних показників дохідної частини бюджету Луганської області за 2014-2018 роки в розрізі міст, районів та об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

Дохідна частина бюджетів міст Луганської області

Таблиця 123. Дохідна частина бюджетів міст Луганської області

	млн грн				
	2014	2015 р	2016	2017	2018
Власні доходи місцевих бюджетів	1 805,4	864,8	765,5	1 104,5	1 176,3
Трансферти з державного бюджету	1 930,7	938,2	1 116,7	1 390,8	1 488,4
Всього	3 736,1	1 803,0	1 882,2	2 495,3	2 664,7

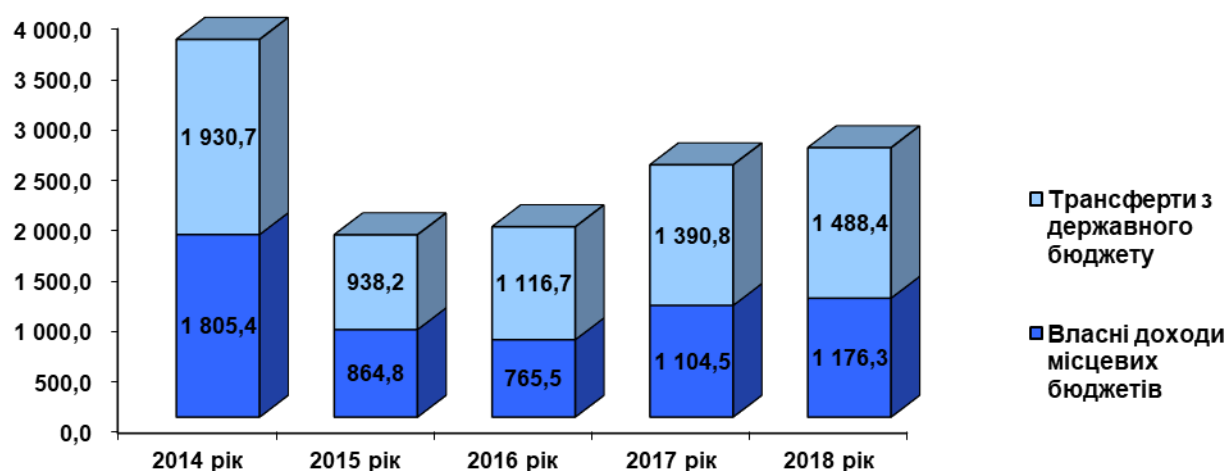

Рис.52. Дохідна частина бюджетів міст Луганської області, млн грн

Як видно із вищенаведених даних дохідна частина бюджетів міст області після різкого падіння у 2015 році (1 803,0 млн грн) поступово збільшилась до 2 664,7 млн грн у 2018 році, у тому числі за рахунок власних доходів - 1 176,3 млн грн (без врахування власних надходжень бюджетних установ). При цьому лідерами виступають міста Северодонецьк – 705,3 млн.грн та Лисичанськ – 253,6 млн грн (власні доходи загального та спеціального фонду без трансфертів та власних надходжень бюджетних установ за 2018 рік).

Дохідна частина бюджетів районів Луганської області

Таблиця 124. Дохідна частина бюджетів районів Луганської області

	млн грн				
	2014	2015	2016	2017	2018
Власні доходи місцевих бюджетів	552,0	697,8	787,2	1 032,8	1 016,6
Трансферти з державного бюджету	1 278,4	1 499,8	2 026,2	2 597,8	2 454,2
Всього	1 830,4	2 197,6	2 813,4	3 630,6	3 470,8

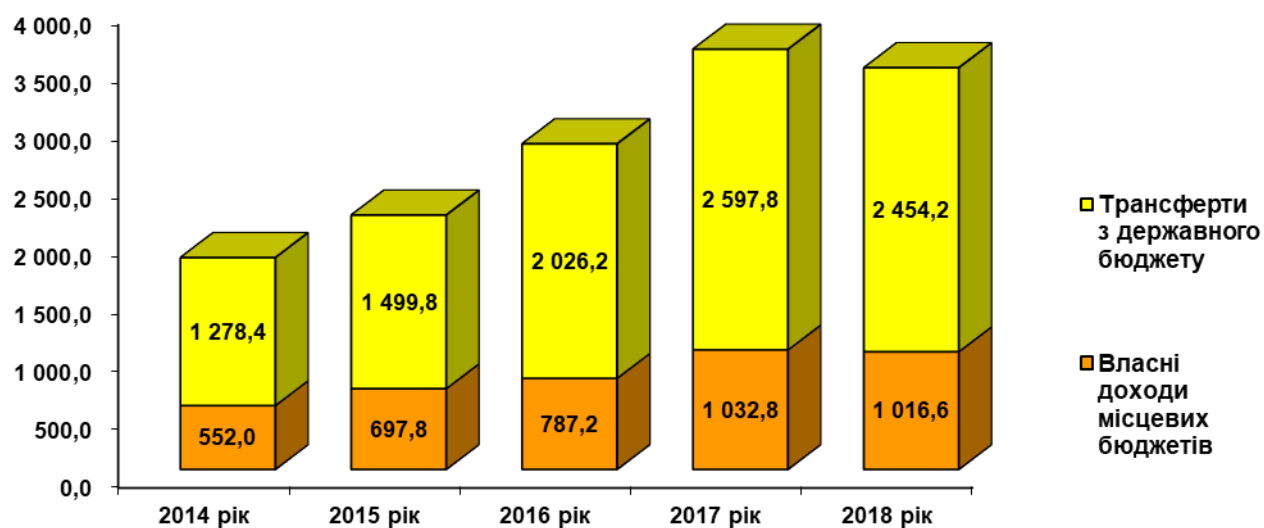

Рис.53. Дохідна частина бюджетів районів Луганської області, млн грн

Як видно із вищенаведених даних дохідна частина бюджетів районів області поступово збільшилась від 1 830,4 млн грн у 2014 році до 3 470,8 млн грн у 2018 році, у тому числі за рахунок власних доходів - 1 016,6 млн грн (без врахування власних надходжень бюджетних установ). При цьому лідерами виступають Попаснянський район - 203,1 млн грн та Старобільський район – 161,5 млн грн (власні доходи загального та спеціального фонду без трансфертів та власних надходжень бюджетних установ за 2018 рік).

Дохідна частина бюджетів ОТГ Луганської області

Таблиця 125. Дохідна частина бюджетів ОТГ Луганської області

	2014	2015	2016	2017	2018
Власні доходи місцевих бюджетів	0,0	0,0	60,1	94,8	296,0
Трансферти з державного бюджету	0,0	0,0	20,3	46,5	366,3
Всього	0,0	0,0	80,4	141,3	662,3

млн грн

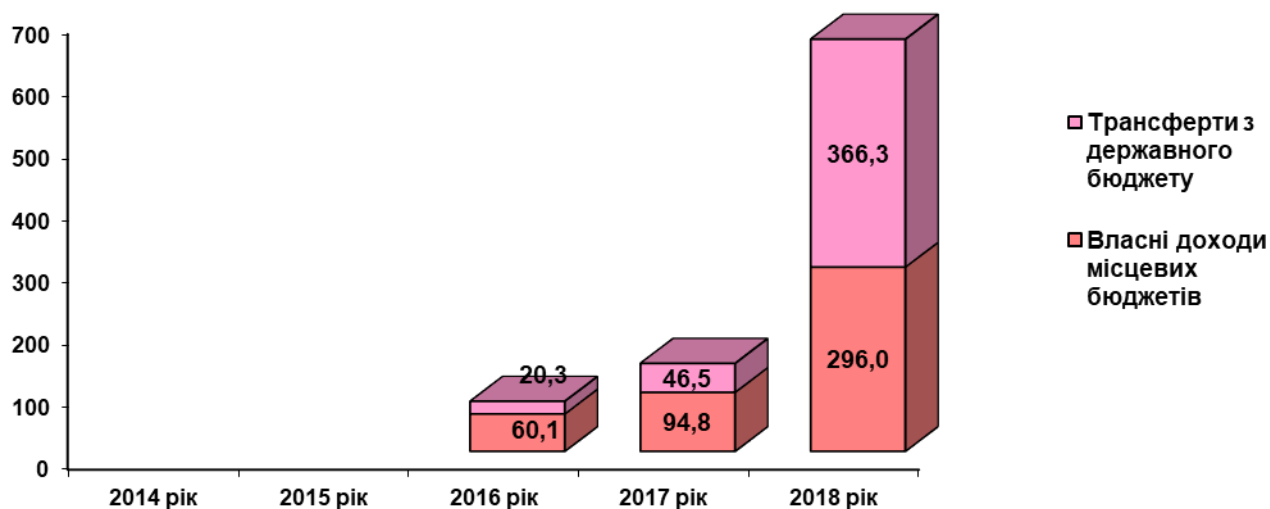

Рис.54. Дохідна частина бюджетів ОТГ Луганської області, млн грн

Розпочатий у 2015 році процес децентралізації безперечно вплинув на структуру бюджетних надходжень за територіями. Якщо в 2016 році перші новоутворені громад ще не мали суттєвого впливу і їх частка у власних доходах бюджету області становила лише 60,1 млн грн, то у 2018 році частка ОТГ зросла до 296 млн грн.

Як видно із вищенаведених даних по мірі збільшення кількості ОТГ в області дохідна частина їх бюджетів області різко збільшилась до 662,3 млн грн у 2018 році, у тому числі за рахунок власних доходів – 296,0 млн грн (без врахування власних надходжень бюджетних установ). При цьому діапазон власних доходів ОТГ коливається в межах від 8,8 млн грн (Привільська ОТГ) до 82,4 млн грн (Біловодська ОТГ).

Детальна інформація щодо загальних обсягів доходної частини зведеного бюджету Луганської області за 2014–2018 роки наведена у *додатку 16*.

Динаміка складових власних доходів Луганської області за 2014–2018 роки наведена у таблиці 126.

Таблиця 126. Структура власних доходів Луганської області

	2015	2016	2017	2018
Власні доходи, всього, млн грн	1 886,1	2 223,5	2 783,5	2 956, 8
у тому числі:				
Податок з доходів фізичних осіб, млн грн	1146,9	1 311,80	1897,5	2099,4
Податок з доходів фізичних осіб, %	60,8	59,0	68,2	71,0
Єдиний податок, млн грн	142,2	190,7	288,8	347,5
Єдиний податок, %	7,5	8,6	10,4	11,8
Земельний податок та орендна плата, млн грн	227,9	219	210,7	241,6
Земельний податок та орендна плата, %	12,1	9,8	7,6	8,2

Як видно із вищенаведених даних основним бюджетоутворюючим джерелом залишається податок та збори на доходи фізичних осіб (орієнтовно до 71 % від загального обсягу власних доходів) завдяки підвищенню мінімальної заробітної плати та легалізація виплати заробітної плати. Також одним із додаткових резервів надходжень податку на доходи фізичних осіб залишається погашення боргів підприємствами області.

Варто відзначити також незначне, але стабільне зростання в 2014–2018 роках у доходах бюджету частки єдиного податку (від 7 % до 12 %), що є прямим свідченням розвитку малого та середнього бізнесу в області.

Порівняння показників доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 127.

Таблиця 127. Порівняння показників доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів), % до попереднього року		Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одиницю населення	
	%	місце	тис грн	місце
Донецька	111,9	19	6,1	8
Луганська	115,4	14	4,3	20
Миколаївська	112,5	18	5,3	13-15
Рівненська	111,7	20	4,0	21-22
Черкаська	114,4	15	5,5	10-11

8.2. Видаткова частина

Протягом 2014–2018 років загальний обсяг видатків місцевих бюджетів області характеризувався сталою динамікою до зростання. При цьому спостерігається нерівномірність – значне зростання соціальних витрат та різке зменшення витрат на будівництво та регіональний розвиток. В таблиці 128 та на рисунках 55-56 наведена динаміка структури видаткової частини по загальному та спеціальному фондах бюджету Луганської області за 2014–2018 роки.

Таблиця 128. Структура видаткової частини бюджету Луганської області (всього)

Найменування показника	млн грн				
	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	7350,7	5123,2	6951,7	10346,9	10543,4
Державне управління	308,7	187,4	251,4	387,6	516,2
Освіта	2326,8	1557,8	1714,3	2552,1	3235,5
Охорона здоров'я	2049,5	1265,7	1759,8	2548,7	2252,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	1755,1	1224,0	2096,4	2759,0	2646,4
Культура і мистецтво	287,7	178,3	242,6	333,3	301,3
Фізична культура і спорт	88,2	80,5	100,1	129,5	140,0
Будівництво та регіональний розвиток	39,1	171,4	333,7	701,6	399,8
Інші видатки	495,6	458,1	453,4	935,0	1051,7

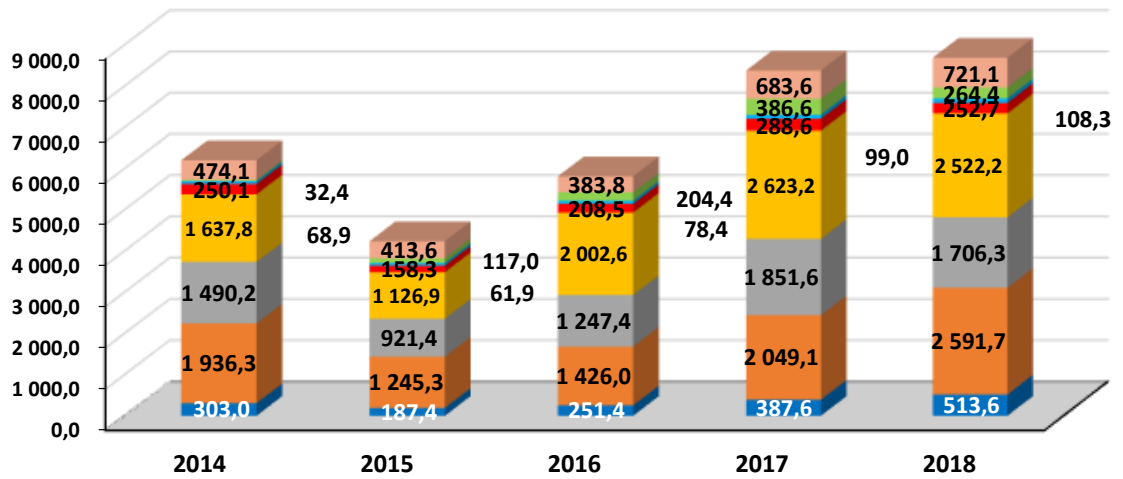

Рис.55. Видаткова частина бюджету Луганської області (загальний фонд), млн грн

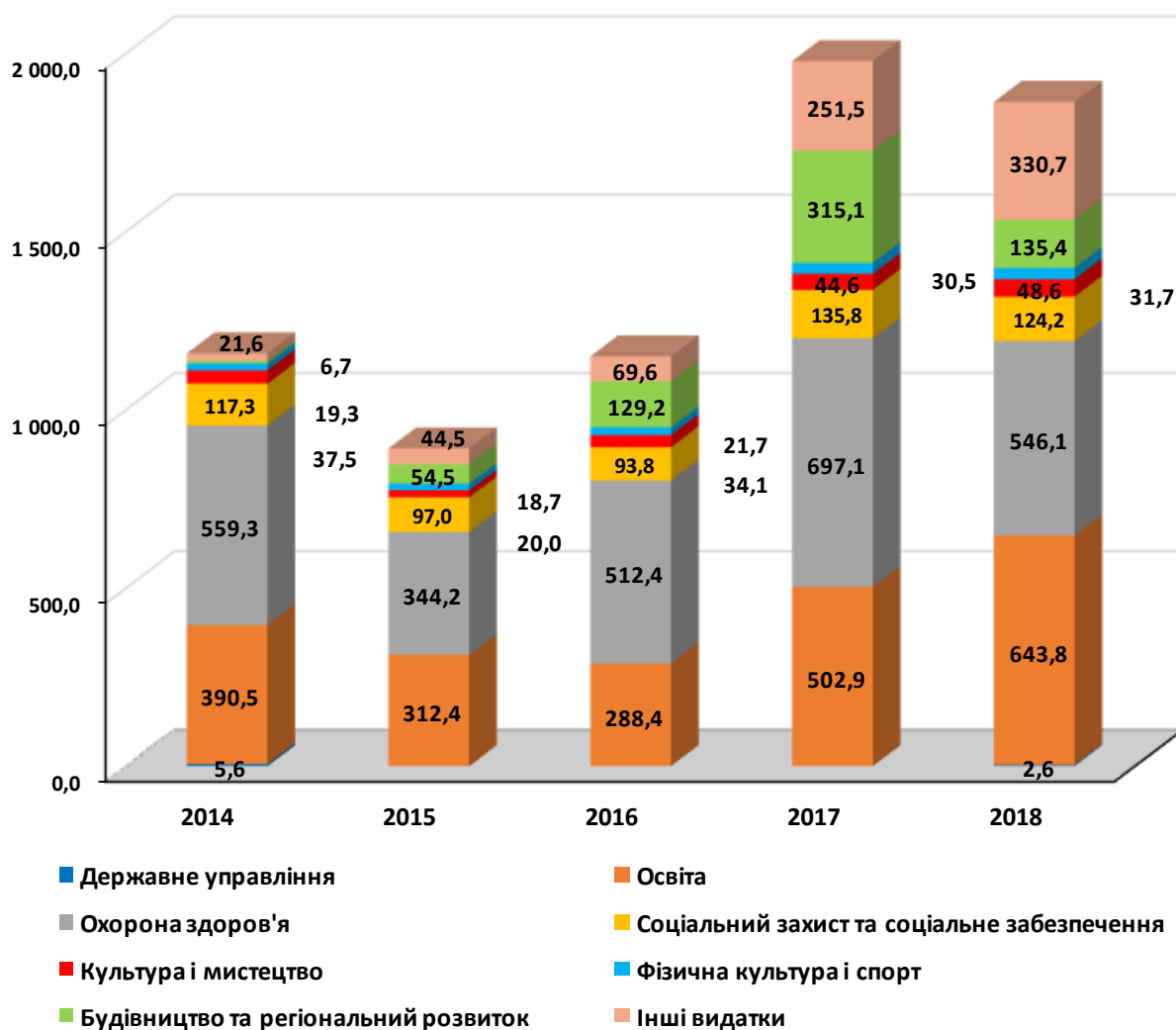

Рис.56. Видаткова частина бюджету Луганської області (спеціальний фонд), млн грн

Як видно із вищенаведених даних лідерами щодо видаткової частини залишаються три сфери – освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, відсоток яких у загальних витратах області складає до 80 %, що демонструє таблиця 129.

Таблиця 129. Видаткова частина бюджету Луганської області за окремими сферами (всього)

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
Освіта, %	31,7	30,4	24,7	24,7	30,7
Охорона здоров'я, %	27,9	24,7	25,3	24,6	21,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення, %	23,9	23,9	30,2	26,7	25,1

В таблицях 130-132 та на рисунках 57-59 наведена динаміка основних показників видаткової частини бюджету Луганської області за 2014–2018 роки в розрізі адміністративно-територіальних одиниць.

Видаткова частина бюджетів міст Луганської області

Таблиця 130. Видаткова частина бюджетів міст Луганської області

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	3 365,6	1 346,4	1 841,0	2 468,1	2 616,3
Державне управління	187,3	70,2	98,1	141,2	162,6
Освіта	950,4	327,2	444,2	533,9	650,0
Охорона здоров'я	640,8	255,9	340,5	531,1	525,9
Соціальний захист та соціальне забезпечення	990,0	400,5	724,1	930,2	980,8
Культура і мистецтво	126,4	45,6	55,0	72,1	44,4
Фізична культура і спорт	39,2	28,3	32,7	39,2	43,6
Будівництво та регіональний розвиток	17,3	23,5	18,2	20,0	22,0
Інші видатки	414,2	195,2	128,1	200,4	186,9

млн грн

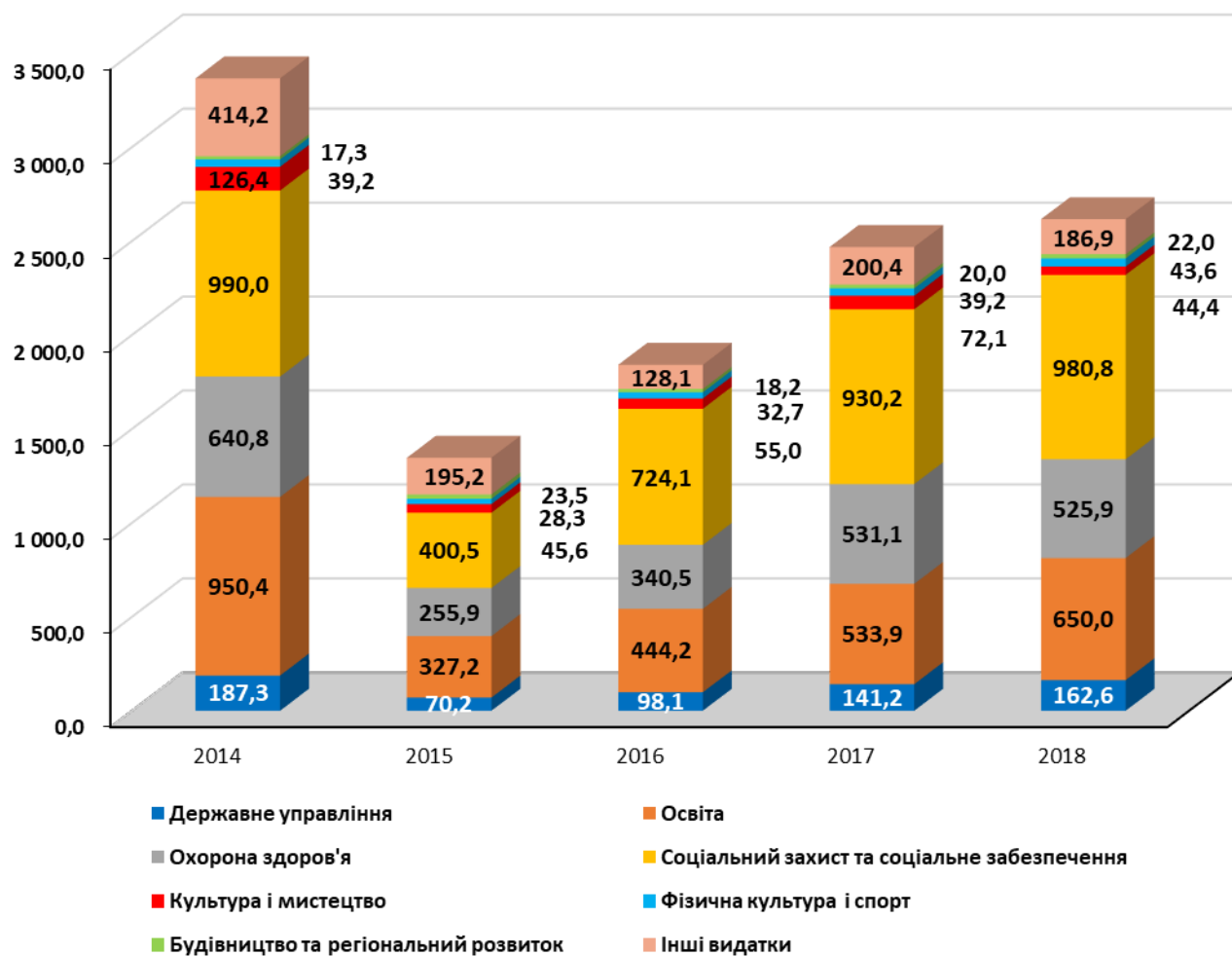

Рис.57. Видаткова частина бюджетів міст Луганської області, млн грн

Видаткова частина бюджетів районів Луганської області

Таблиця 131. Видаткова частина бюджетів районів Луганської області

	млн грн				
Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	1 669,4	1 994,0	2 762,4	3 800,9	3 679,7
Державне управління	109,1	117,2	145,0	223,1	261,2
Освіта	595,3	605,7	682,2	965,0	1 062,1
Охорона здоров'я	290,2	321,3	394,4	623,5	570,4
Соціальний захист та соціальне забезпечення	530,2	629,4	1 184,2	1 556,5	1 402,3
Культура і мистецтво	86,2	92,7	117,8	164,0	132,9
Фізична культура і спорт	10,4	14,9	23,7	27,8	27,8
Будівництво та регіональний розвиток	8,4	38,3	45,8	42,4	61,1
Інші видатки	39,7	174,5	169,2	198,7	161,7

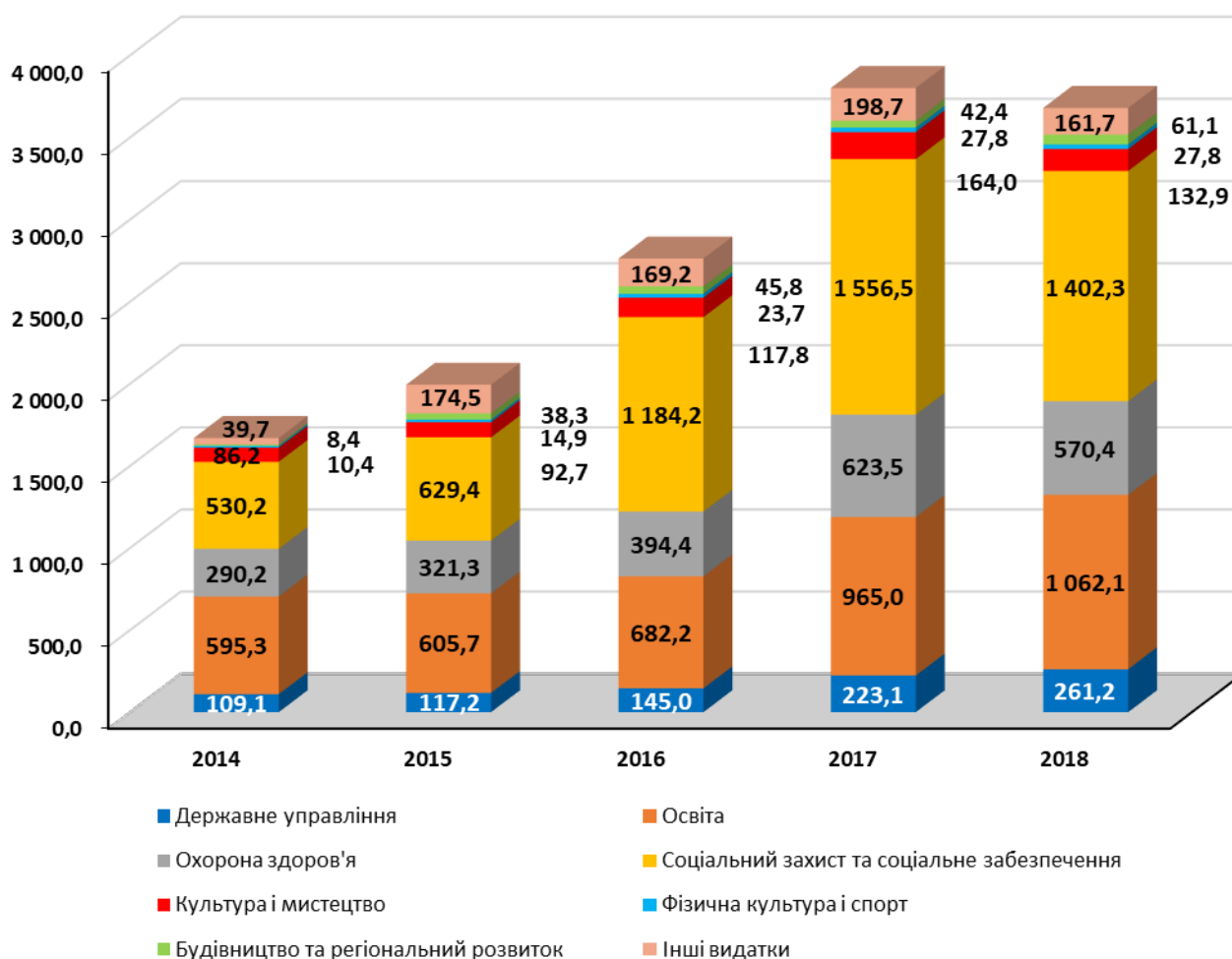

Рис.58. Видаткова частина бюджетів районів Луганської області, млн грн

Видаткова частина бюджетів ОТГ Луганської області

Таблиця 132. Видаткова частина бюджетів ОТГ Луганської області

	млн грн				
Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	0,0	0,0	49,8	122,8	521,1

Державне управління	0,0	0,0	8,2	23,2	87,1
Освіта	0,0	0,0	11,2	47,3	235,7
Охорона здоров'я	0,0	0,0	0,0	0,0	63,8
Соціальний захист та соціальне забезпечення	0,0	0,0	0,5	0,7	14,9
Культура і мистецтво	0,0	0,0	1,6	8,0	26,7
Фізична культура і спорт	0,0	0,0	0,2	1,5	5,1
Будівництво та регіональний розвиток	0,0	0,0	11,1	9,1	45,8
Інші видатки	0,0	0,0	16,9	33,0	42,0

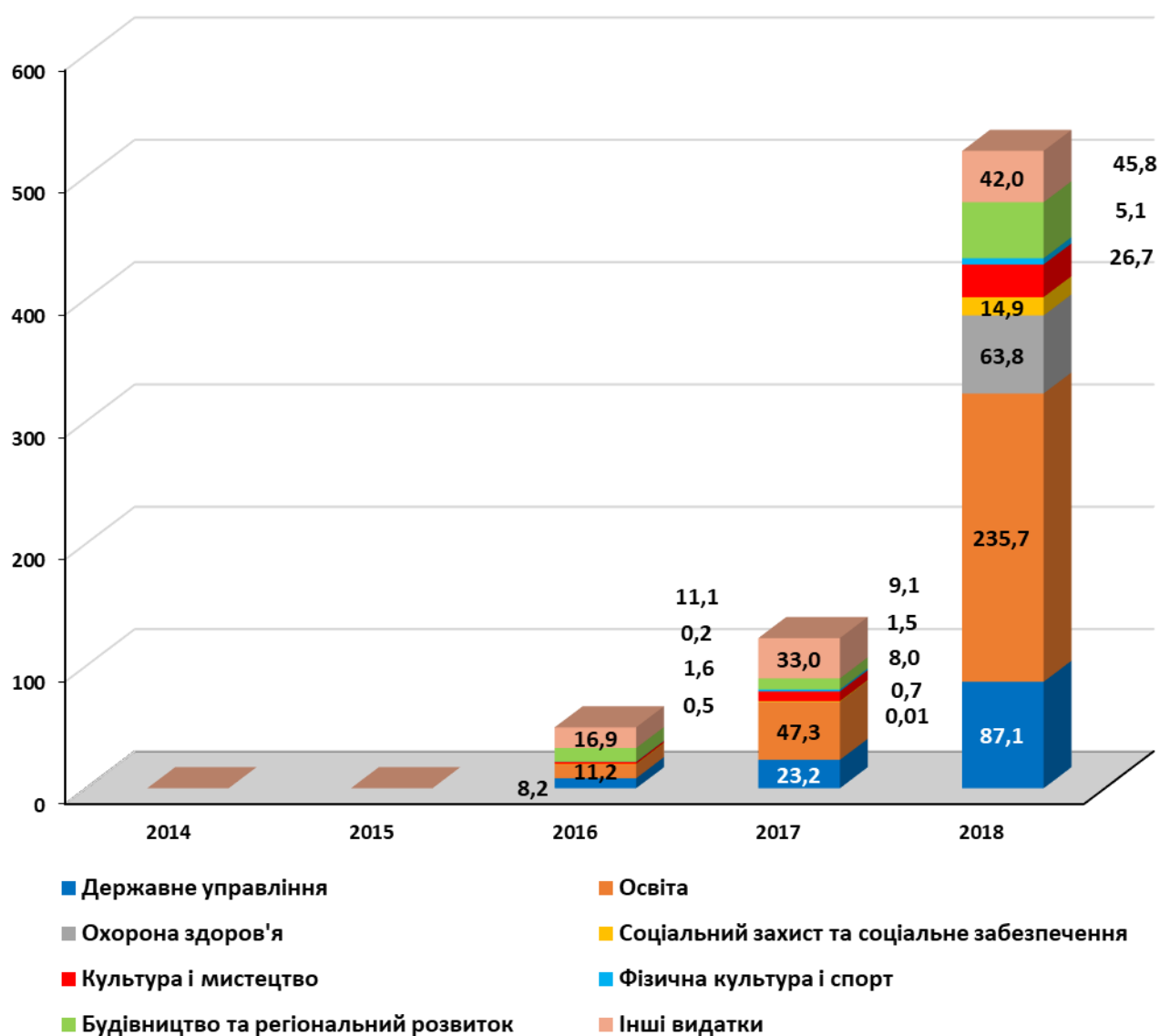

Рис.59. Видаткова частина бюджетів ОТГ Луганської області, млн.грн

Детальна інформація щодо загальних обсягів видаткової частини зведеного бюджету Луганської області за 2014–2018 роки наведена у *додатку 17*.

Порівняння показників доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 133.

Таблиця 133. Порівняння показників доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення		. Темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків, % до початку року	
	тис грн	місце	%	місце
Донецька	2,9	2	106,5	4
Луганська	1,3	10-12	113,3	8
Миколаївська	1,0	14-15	126,2	12
Рівненська	1,3	10-12	87,7	1
Черкаська	0,8	21-22	108,6	5

8.3. Бюджет розвитку

Бюджет розвитку місцевих бюджетів є одним із важливих фінансових інструментів забезпечення виконання програм та проєктів розвитку області. Обсяги проведених видатків з бюджету розвитку відображають фінансову спроможність місцевих бюджетів щодо можливостей їх соціально-економічного розвитку та створення матеріальних активів.

В таблиці 134 та на рисунку 60 наведена динаміка основних показників бюджету розвитку Луганської області за 2014–2018 роки.

Таблиця 134. Бюджет розвитку Луганської області

Найменування показника	млн грн				
	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	161,6	537,5	898,1	1 344,9	1 012,2
у тому числі					
Обласний бюджет	25,0	182,4	369,6	696,1	435,0
Міста	101,6	107,8	158,3	216,6	133,4
Райони	35,1	247,3	342,4	381,5	329,5
ОТГ	0,0	0,0	27,7	50,7	114,3

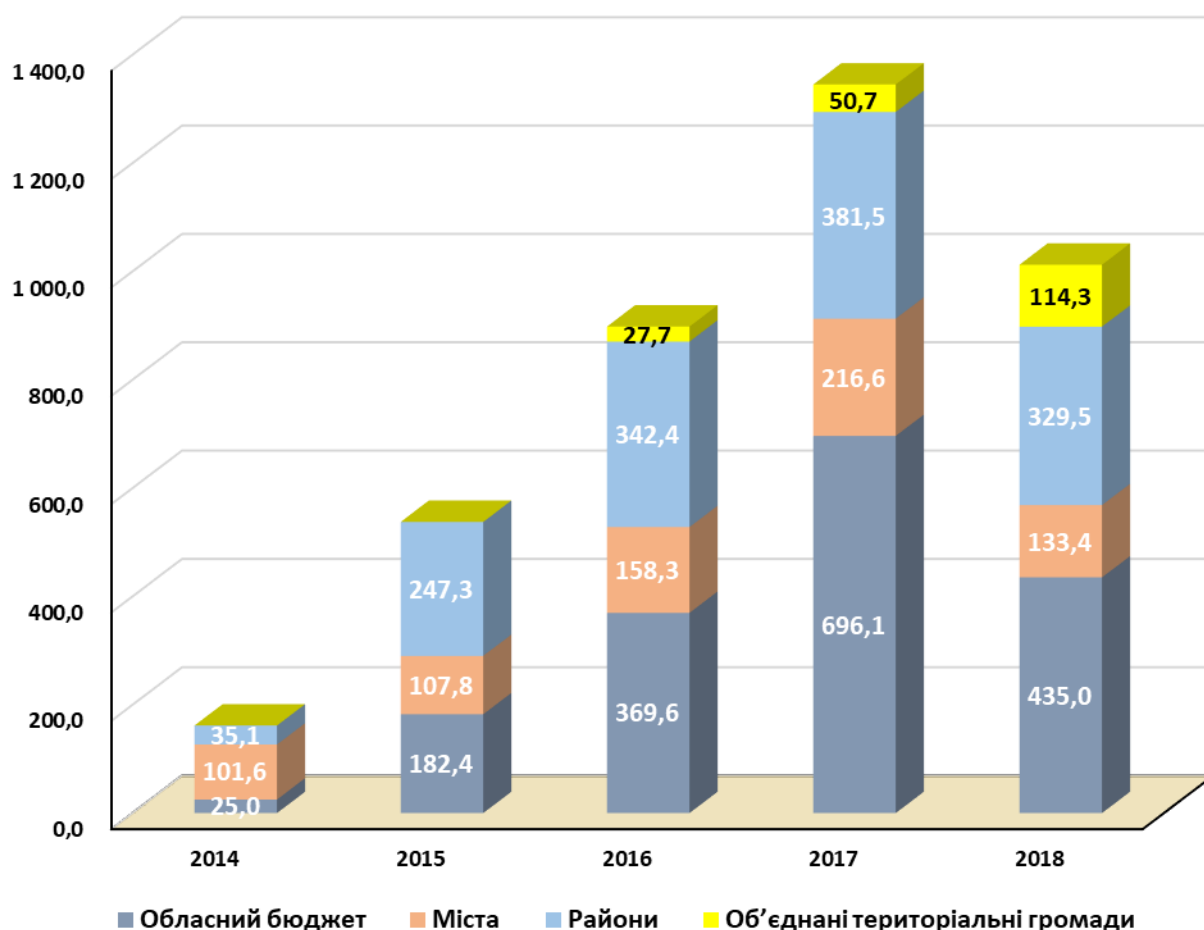

Рис.60. Бюджет розвитку Луганської області, млн грн

Аналіз надходжень доходів місцевих бюджетів свідчить, що у 2014 році роках частка бюджету розвитку у власних надходженнях становила лише 5,3-6,4 відсотка, що було явно недостатнім для належного фінансування капітальних видатків на розвиток соціальної сфери та інфраструктури територій області. У 2017–2018 роках бюджет розвитку значно збільшився, а з урахуванням передачі коштів із загального фонду місцевих бюджетів до бюджету розвитку та субвенцій з державного бюджету надходження бюджетів розвитку щороку зростають (таблиця 135).

Таблиця 135. Бюджет розвитку Луганської області

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
Всього по області, %	5,3	28,5	40,4	48,3	33,5
у тому числі					
Міста, %	5,6	12,5	20,7	19,6	11,3
Райони, %	6,4	35,4	43,5	36,9	32,4
ОТГ, %	-	-	46,1	53,5	38,6

Інформація щодо бюджету розвитку Луганської області за 2014–2018 роки наведена у *додатку 18*

Проміжні висновки

- На сьогодні Луганська область – єдина в Україні з дефіцитним бюджетом. Однак, спостерігається плавне нарощування обсягу доходів до місцевих бюджетів з 7,4 млрд грн у 2014 році до 8,8 млрд грн у 2018 році. При цьому зберігається тенденція до зростання обсягу офіційних державних трансфертів на видатки місцевих бюджетів, основна частина яких спрямовується в соціальну сферу.

- Власні доходи області у 2018 році вийшли на рівень 2014 року (3 млрд грн) і становлять 34 % від обсягів загального доходу. Основним джерелом власних доходів залишається податок на доходи фізичних осіб (близько 70 % від загального обсягу власних доходів).
- Варто відзначити незначне, але стабільне зростання в 2014–2018 роках у доходах бюджету частки єдиного податку (від 7 % до 12 %), що є прямим свідченням розвитку малого та середнього бізнесу в області.
- В структурі видаткової частини бюджету області традиційно зберігають лідерство соціальні сфери – освіта (30,7 %), охорона здоров'я (21,4 %) та соціальний захист (25,1 %). Значно відстає за витратами сфера будівництва та регіонального розвитку – лише 3 %.
- Відбувається значне зростання обсягу надходжень до бюджету розвитку області з 161,6 млн. грн у 2014 році до 1 012,2 млн. гривень у 2018 році. При цьому ці кошти акумулюються саме на обласному рівні – 75,5 %, міста і ОТГ – 24,5 %.
- В умовах децентралізації в області збільшується кількість об'єднаних територіальних громад. Якщо в 2016 році перші новоутворені громади ще не мали суттєвого впливу і їх частка у власних доходах бюджету області становила лише 60,1 млн грн, то у 2018 році частка ОТГ зросла до 296 млн грн, що дозволяє їм самостійно вирішувати низку соціально-економічних проблем територій та дозволяє реалізувати значимі проекти на умовах співфінансування в рамках обласних, державних та міжнародних програм.

9. ДОХОДИ І ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ

Стратегія формування та розподілу доходів посідає центральне місце в соціальній політиці держави та сильно залежить від суспільно-політичного устрою останнього. Економічні та соціальні процеси видозмінюють також систему доходів населення, яка в умовах ринкових відносин має такий вигляді: заробітна плата як дохід працівника по найму; соціальні виплати; доходи комерційної діяльності; доходи з особистого підсобного господарства; додаткові доходи, пов'язані зі спадкуванням, придбаними акціями, лотереями тощо.

З 2008 по 2018 рр. в середньому 78,99 % усіх доходів населення України склалися із заробітної плати, соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів і лише 21,01 % – з прибутку та змішаного доходу і доходів від власності. З 2011 р. зменшилась частка доходу населення, яка складається із соціальної допомоги, інших одержаних поточних трансфертів та доходів від власності, проте зросла частка доходів, яка включає заробітну плату, прибуток та змішаний дохід, що дає змогу говорити про поступовий розвиток середнього класу в Україні.

Незважаючи на це, структури доходів населення, рівень залежності достатку населення від допомог та виплат з боку держави досі залишається суттєвим, що свідчить про невисокий рівень доходів громадян. Ситуацію щодо бідності населення добре ілюструє показник частки населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць, представлені в таблиці 136.

Таблиця 136. Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами на місяць

	2015	2016	2017	2018
	(відсотки)			
<i>нижче фактичного прожиткового мінімуму</i>				
Україна	51,9	51,1	34,9	
Луганська область	55,9	57,8	31,9	
<i>нижче прожиткового мінімуму</i>				
Україна	6,4	3,8	2,4	
Луганська область	12,5	5,0	3,5	

Як видно із таблиці в Україні і зокрема Луганській області спостерігається позитивна динаміка зменшення кількості населення із середньодушовими еквівалентними доходами в місяць, нижчими за законодавчо встановлений прожитковий мінімум (з 12,5 % у 2015 році до 3,5 % - у 2017). Але вказані позитивні зміни не відображають реальний стан диференціації доходів та рівня життя населення. Так, частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, у 2015 р. становила по Луганській області 55,9 %, а у 2017 р. – 31,9 %, що є показником реального зменшення доходів населення внаслідок військово-політичної та фінансово-економічної криз, а також проявом соціально-економічної нестабільності в Україні.

9.1. Доходи населення

Доходи населення – грошові кошти і матеріальні блага, які отримує населення для підтримання фізичного, морального, економічного та інтелектуального стану. Найважливішу роль у доходах населення України відіграють оплата праці та соціальні трансферти та допомоги.

Динаміка основних показників щодо доходів населення наведена у таблицях 137-138.

Таблиця 137. Динаміка основних показників щодо доходів населення

	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Наявний дохід у розрахунку на одну особу в Україні, грн</i>		26782,1	31803,1	37079,9	47269,7
<i>по Луганській області</i>					
<i>Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн</i>	25590,3	19788,3	15633,6	13792,7	16416,4
Доходи, усього, млн грн	71485	56233	44157	41267	50541
Наявний дохід населення, млн грн	57527	44124	34594	30348	35927

Заробітна плата, млн грн	29 941	23 388	16 039	20 930	25 699
Прибуток і змішаний дохід, млн грн	9 070	5 358	3 351	3 094	3 108
Доходи від власності (одержані), млн грн	3 073	1 507	1 118	1 193	1 084
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, млн грн	29 401	25 980	23 649	16 050	19 451
Соціальні допомоги, млн грн	18 978	18 009	18 447	10 434	11 974
Соціальні трансферти в натурі, млн грн	8 759	6 410	4 622	5 014	6 770

Як видно із таблиці наявний дохід у розрахунку на одну особу у 2017 році в Луганській області становить 16,4 тис грн проти 37,1 тис грн в середньому по Україні.

Таблиця 138. Темп зростання/зниження номінальної та індекс реальної заробітної плати

	Номінальна заробітна плата, %		Реальна заробітна плата, %	
	попереднього року	грудень до грудня попереднього року	попереднього року	грудень до грудня попереднього року
2013	108,0	109,7	107,6	108,1
2014¹	101,2	99,5	86,4	77,3
2015¹	101,5	116,8	71,7	83,6
2016¹	135,3	141,4	118,0	128,2
2017¹	126,4	124,5	111,7	108,4
2018¹	125,6	116,7	111,9	106,7

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

9.2. Витрати населення

Витрати населення охоплюють: витрати па придбання товарів та послуг; сплачений дохід від власності; поточні податки на доходи, майно тощо та інші поточні трансферти. Витрати на придбання товарів та послуг є основним видом витрат населення.

Динаміка основних показників щодо витрат населення наведена у таблиці 139.

Таблиця 139. Динаміка основних показників щодо витрат населення

	2013	2014	2015	2016	2017
Витрати у розрахунку на одну особу в Україні, грн	31 490,0	34 557,1	40 633,6	47 776,4	61702,1
<i>по Луганській області</i>					
Витрати у розрахунку на одну особу, грн	27 224,6	16 338,7	10 367,9	12 656,0	16266,0
Придбання товарів та послуг, млн.грн	56 002	30 733	18 001	21 942	28 728
Доходи від власності (сплачені), млн грн	282	163	160	60	69
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти, млн грн.	4 917	5 536	4 781	5 845	6 689
Поточні податки на доходи, майно тощо, млн грн	3 567	2 872	3 862	5 386	6 310
Внески на соціальне страхування, млн грн	728	580	258	7	8

Як видно із таблиці витрати у розрахунку на одну особу у 2017 році в Луганській області становлять 16,3 тис. грн проти 61,7 тис. грн в середньому по Україні.

9.3. Доходи і витрати домогосподарств

Основним джерелом інформації про життєвий рівень населення в цілому та окремих верств, його характеристики за структурою доходів та витрат, а також даних щодо споживання товарів та

послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, чисельного складу домогосподарств і за іншими соціально-економічними аспектами є вибіркове обстеження умов життя домогосподарств. Основні показники щодо доходів і витрат домогосподарств у Луганській області наведені у таблицях 140-142.

Таблиця 140. Структура грошових доходів домогосподарств

(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

	2015	2016	2017
Усього грошових доходів, грн	3882,20	4567,23	5990,33
Оплата праці, %	47,6	47,7	51,6
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, %	4,8	3,9	4,5
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції, %	6,4	7,5	5,8
Пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою %	31,7	31,5	28,2
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	9,5	9,4	9,9

Таблиця 141. Структура грошових витрат домогосподарств

(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

	2015	2016	2017
Усього грошових витрат, грн	3334,27	3767,28	4917,53
Споживчі витрати, %	83,6	85,2	85,2
продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби)	46,6	43,8	46,8
непродовольчі товари та послуги	37,0	41,4	38,4
Грошова допомога родичам, друзям та іншим особам, %	4,1	4,2	3,6
Інші витрати (на особисте підсобне господарство, купівлю акцій, сертифікатів, вклади до банків, аліменти, будівництво житла тощо), %	12,3	10,6	11,2

Таблиця 142. Структура сукупних витрат домогосподарств

(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

	2015	2016	2017
Усього сукупних витрат, грн	3814,96	4480,11	5917,77
Споживчі витрати, %	87,0	89,7	89,2
продовольчі товари, % (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби)	51,2	47,7	49,0
непродовольчі товари та послуги, %	35,8	42,0	40,2
оплата житла, комунальних продуктів та послуг, %	11,9	17,2	17,4
з них сума пільг та субсидій, %	3,2	7,0	8,1
Неспоживчі сукупні витрати, %	13,0	10,3	10,8

Проміжні висновки

- В цілому в області спостерігається позитивна динаміка зменшення кількості населення із середньодушовими еквівалентними доходами в місяць, нижчими за законодавчо встановлений прожитковий мінімум (з 12,5 % у 2015 році до 3,5 % - у 2017). Але ці позитивні зміни не відображають реальний стан диференціації доходів та рівня життя населення.
- Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, у 2015 р. становила по області 55,9 %, а у 2017 р. – 31,9 %, що є показником реального зменшення доходів населення. Найвний дохід у розрахунку на одну особу у 2018 році в області становив 20,6 тис. грн проти 57,9 тис. грн в середньому по Україні.
- Особливо контрастними є показники витрат населення - у розрахунку на одну особу у 2017 році в області ці витрати становили 16,3 тис. грн проти 61,7 тис. грн в середньому по Україні.

10. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

10.1. Загальна екологічна ситуація

Луганська область є промислово розвиненим регіоном України. Висока урбанізація, багатогалузева промисловість створюють ряд екологічних проблем, які впливають на якість життя населення і умови господарювання. Донбас за 200 років своєї індустріальної історії принципово змінив екологічні параметри навколишнього середовища, це головні життєзабезпечуючі ресурси — приземна атмосфера, поверхнева вода, підземна вода, біосфера і надра. Тут було вилучено до 12 мільярдів метрів кубічних порід разом з вугіллям на площі до 20 тисяч кілометрів квадратних, приблизно 8 тисяч кілометрів квадратних, де зосереджено населення, з осіданням поверхні, з порушенням поверхневих об'єктів, річок, був порушений режим підземних вод. Приблизно на 5 % індустріальної території Донбасу формувалося до 40 % викидів — повітряних, водних, твердих відходів від загального об'єму по Україні. Техногенне навантаження на воду, повітря, надра було в 5 – 10 разів більше, ніж в середньому по території України.

У результаті проведення військових дій на території області більшість промислових підприємств-забруднювачів навколишнього природного середовища залишилися на тимчасово окупованій території. Підконтрольна Уряду України територія є здебільшого сільськогосподарським регіоном.

Атмосферне повітря. На території Луганської області розташовані підприємства енергетичної, вугільної, хімічної промисловості. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря залежать від обсягів виробництва підприємств та використання у виробництві застарілого енергоємного обладнання та технологій, відсутність ефективних технологій уловлювання забруднюючих речовин. Вагомий вплив на стан атмосферного повітря має виконання природоохоронних заходів, оновлення зношеного устаткування, заміна застарілих технологій більш сучасними.

На території області підконтрольній українській владі найбільшими забруднювачами довкілля (в контексті найбільшого впливу на стан повітряного басейну) є: ПрАТ «Севродонецьке об'єднання АЗОТ», ТОВ «НВО «Севродонецький Склопластик», ПрАТ «ЛИНІК», ТДВ «Лисичанський желатиновий завод», ПАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», а на лінії зіткнення з тимчасово окупованою територією Луганської області – ВП "Луганська ТЕС" ТОВ "ДТЕК Східенерго".

За видами економічної діяльності лідерами по викидах забруднюючих речовин є *постачання електроенергії*.

Динаміка викидів в атмосферне повітря області наведена у таблиці 143.

Таблиця 143. Динаміка викидів в атмосферне повітря області

Рік	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , т	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
	Всього	у тому числі			
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами		
2014 ¹	244,5	197,8	46,7	7,4	88,7
2015 ¹	133,0	115,2	17,8	4,3	52,0
2016 ¹	155,5	155,5	*	5,8	70,7
2017 ¹	75,1	75,1	*	2,8	34,4

* Розрахунки обсягів викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел не проводились.

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

Порівняння показників викидів забруднюючих речовин у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 144.

Таблиця 144. Порівняння показників викидів забруднюючих речовин у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Обсяги викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел на 1 млрд гривень валового регіонального продукту		Темп зростання (зменшення) викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення до попереднього року	
	тис.т	місце	%	місце
Донецька	4,71	25	101,6	16
Луганська	2,48	23	62,7	1
Миколаївська	0,20	8-9	93,2	5
Рівненська	0,19	6-7	95,7	9
Черкаська	0,66	18	121,0	20

Водокористування та водовідведення.

Багато населених пунктів та районів продовжують визначати постачання води як найбільш нагальну потребу, яку необхідно вирішити у 2019 році. У 2018 році принаймні 27 відсотків населення, яке проживає поблизу «лінії розмежування», відчували щоденні або щотижневі перебої з водопостачанням. Водночас, у зв'язку з відсутністю фінансування, передбаченого Планом гуманітарного реагування (ПГР) на 2018 рік, кількість осіб, які отримують воду з водовозів, знизилася з 12 відсотків у 2017 році до 7 відсотків у 2018 році. Більшість об'єктів інфраструктури водопостачання, включаючи трубопроводи, насоси та очисні споруди, знаходяться у критичному стані. На території, де 4,6 мільйонів людей залежать від систем централізованого водопостачання, у 2018 році було зареєстровано 89 випадків пошкодження систем водопостачання та водовідведення внаслідок обстрілів або інших аварій, які мали безпосередній вплив на водну інфраструктуру

Системи водовідведення та водоочисні споруди, вік яких в деяких випадках може досягати 70 років, також працюють з перебоями, що може призводити до забруднення води. В межах 5 кілометрів від «лінії розмежування» приблизно 56 відсотків людей використовують туалети, під'єднані до каналізаційної системи. При цьому 18 відсотків використовують відстійники, а 32 відсотки користуються вуличними вбиральнями, і для сільської місцевості цей показник становить 69 відсотків.

До вразливих груп населення, які потребують належного санітарного забезпечення, входять:

3,6 мільйона людей, які постраждали внаслідок пошкодження систем водопостачання через конфлікт; з них 3,2 мільйона потребують допомоги в отриманні безпосереднього доступу до водопостачання та санітарно-гігієнічних послуг. • За оцінками, 100 000 ВПО, які мешкають у Донецькій та Луганській областях, потребують підтримки у сфері ВСГ. Враховуючи обмежену мобільність ВПО похилого віку, допомога їм має надаватися в першу чергу. • 850 000 осіб похилого віку, які мають отримати підтримку у сфері ВСГ у першу чергу. • 450 000 дітей (молодші 18 років) у постраждалих областях потребують допомоги, включаючи дітей, які відвідують 1 800 шкіл та дитячих садків потерпілих від конфлікту, де потрібен ремонт систем водопостачання та вбиралень.

Щорічно на гідрографічній мережі підконтрольної території області може формуватись поверхневих вод 868,21 млн куб. м в середній по водності рік. Луганська область у басейні Сіверського Дінця є найбільш навантаженою територією. Забезпеченість місцевими водними ресурсами в області на 1 кв. км складає 47,94 тис. куб. м, в той час як по Україні – 86,8 тис. куб. м/рік.

Природний режим річок викривляється впливом господарської діяльності. На території промислової області в річки попадає значна кількість шахтних вод (близько 52 млн куб. м в рік), що впливає на їх режим, особливо загострилася ситуація в період закриття шахт.

Джерелами водопостачання населення та галузей економіки в області є поверхневі води басейнів річок Сіверського Дінця і Приазов'я та підземні води. Основним поверхневим джерелом прісної води на території області є р. Сіверський Донець з притоками, але потреби області в воді за рахунок місцевого стоку покриваються не повністю. На основі Інтегрального показника якості води

(категорія) поверхневі води у створах вздовж водотоку річки Сіверський Донець відносяться до категорії «задовільні, слабо забруднені», а у гирлах приток Верхня Біленька і Нижня Біленька – «посередні, помірно забруднені».

Підземні води у структурі водоспоживання складають 54 %. Техногенна завантаженість територій, на яких поширені підземні води, здійснює виключно негативний вплив на їх якість: витoki з водопровідних і каналізаційних мереж, фільтруючі вигрібні ями, інфільтрація забруднених вод з промайданчиків промпідприємств тощо призводить до погіршення якості води, що міститься у водоносних горизонтах. Луганська область у басейні Сіверського Донця є найбільш навантаженою територією. Найбільші осередки забруднення підземних вод в Луганській області розташовані в районі підприємств Лисичано-Рубіжанського виробничого регіону та м. Щастя.

За даними державної обліку водокористування за формою № 2ТП-водгосп (річна) водокористування в Луганській області у 2018 році здійснювали 173 водокористувача, у тому числі по галузях економіки: промисловість – 56 (32 % від загальної кількості водокористувачів), сільське господарство – 61 (35 %), комунальне господарство – 30 (17 %), інші галузі – 26 (16 %).

Всього на території Луганської області розташовано 4 водозабори, які здійснюють забір поверхневої води для потреб питного водопостачання населення (у т.ч. 1 резервний), з яких на території підконтрольній Україні розташовано 2 питних водозабори (у т.ч. 1 резервний) КП «Попаснянський Районний Водоканал».

Стан водного середовища. Зі зворотними водами до поверхневих водних об'єктів басейну р. Сіверський Донець на території Луганської області за даними державного обліку водокористування у 2018 році було скинуто 7,8 тис.т забруднюючих речовин, із них галузями економіки: промисловість – 4,26 тис. т (55 %) та комунальне господарство – 3,54 тис. т (45 %).

Згідно даних Луганського обласного лабораторного центру МОЗ України із досліджених питної води із водопроводів централізованого господарсько-питного водопостачання на санітарно-хімічні показники не відповідає вимогам санітарних правил 35,7 % проб води. Питання водопостачання питною водою особливо актуально для сільських населених пунктів. Відсоток відхилень води за санітарно-хімічними показниками становить 76,1 %, що на 40,4 % перевищує значення середньообласного показника.

Динаміка водокористування за 2015–2017 роки наведена у таблиці 145.

Таблиця 145. Динаміка водокористування за 2015–2017 роки

№	Показники	Одиниця виміру	Роки		
			2015	2016	2017
1.	Забрано води з природних джерел, усього	млн м ³	132,8	145,1	79,11
	у т. ч.: поверхневої	млн м ³	31,4	44,04	36,55
	підземної	млн м ³	101,4	101,1	42,56
2.	Використання свіжої води, усього	млн м ³	56,7	69,29	50,56
	у т. ч. на потреби: господарсько-питні	млн м ³	14,17	13,98	13,76
	виробничі	млн м ³	38,99	51,40	35,56
	сільськогосподарські	млн м ³	0,858	0,747	-
	зрошення	млн м ³	0,047	-	0,031
3.	рибогосподарські	млн м ³	-	2,906	0,402
	Втрачено води при транспортуванні	млн м ³	12,76	14,09	13,83
	% до забраної води		10,4	10,2	5,7
4.	Скинуто зворотних вод, усього	млн м ³	83,09	83,70	42,23
	у т. ч.: у накопичувачі	млн м ³	0,985	0,392	0,003
	на поля фільтрації	млн м ³	0,704	0,752	0,592
	у поверхневій водній об'єкти	млн м ³	82,11	82,68	41,50
	не віднесених до водних об'єктів	млн м ³	-	-	-
5.	Скинуто зворотних вод, усього	млн м ³	82,11	82,68	41,50
	з них: нормативно-очищених, усього	млн м ³	2,198	3,343	1,883
	у т. ч.: на спорудах біологічного очищення	млн м ³	0,027	0,034	0,034
	на спорудах фізико-хімічного очищення	млн м ³	-	-	-
	на спорудах механічного очищення	млн м ³	2,171	3,309	1,849
	нормативно (умовно) чистих без очищення	млн м ³	7,699	8,057	6,47
забруднених, усього	млн м ³	72,21	19,14	18,46	

№	Показники	Одиниця виміру	Роки		
			2015	2016	2017
	у т. ч.: недостатньо очищених	млн м ³	70,65	17,67	17,01
	без очищення	млн м ³	1,559	1,474	1,451

Основними причинами значних об'ємів забрудненої води, що скидається у водні об'єкти, є недостатні потужності і технічна зношеність багатьох очисних споруд, скидання в мережі міської каналізації виробничих стічних вод з великим вмістом нафтопродуктів, важких металів тощо.

Земельні ресурси екологічної мережі. Згідно Закону України «Про екологічну мережу України» складовими елементами екомережі є землі неінтенсивного сільськогосподарського використання, землі водного, лісового, природно-заповідного фонду. За категоріями земель каркасом екологічної мережі в області є саме землі лісового фонду, сіножаті та пасовища.

В таблиці 146 наведена інформація земельних угідь – складових національної екомережі за 2018 рік

Таблиця 146. Інформація земельних угідь – складових національної екомережі за 2018 рік

Види основних земельних угідь на території, яка контролюється українською владою	тис. га	
	2018	
Землі природно-заповідного фонду	75,5	
Ліси та інші лісовкриті землі, у тому числі	253	
Сіножаті та пасовища	398	
Землі оздоровчого призначення	0,2	
Землі рекреаційного призначення	0,7	
Води (території вкриті поверхневими водами)	22	

Основним критерієм оцінки екологічного стану сільськогосподарських угідь є рівень родючості ґрунтів, як основа функціонування цієї категорії земель. Тривале використання земель для сільськогосподарських потреб без належних агротехнічних заходів призвело до фізико-хімічної деградації ґрунтів, з інтенсивними ерозійними процесами спостерігається зниження вмісту гумусу та агрохімічних показників.

Лісовий фонд. Ліс як найпотужніше рослинне угруповання позитивно впливає на клімат, ґрунти, умови формування поверхневого стоку, збільшення врожаю сільськогосподарських культур. Площа земель лісового фонду, наданих в постійне користування підприємствам, які підпорядковані Луганському обласному управлінню лісового і мисливського господарства, на підконтрольній державі території, на 01.01.2018 становить 238120,3 га, у тому числі 165487,565 га – вкритих лісом, з яких 93717,547 га є лісовими культурами.

Щороку в лісах області виникають пожежі, які знищують сотні гектарів хвойних насаджень, завдають значні збитки державі, погіршуючи складну екологічну ситуацію регіону. Відтворення лісів після пожеж в умовах сухого степу та клімату, що не сприяє зростанню лісів, проводиться дуже складно, зі значними затратами трудових і матеріальних ресурсів.

Природно-заповідний фонд. На території, яка контролюється українською владою, розташовано 139 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 75,5 тис. га, в тому числі 11 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 13,5 тис. га та 128 територій та об'єктів місцевого значення площею 62,0 тис. га. На даний час завдяки роботі урядових та неурядових природоохоронних структур напрацьований значний матеріал та проведені відповідні дослідження оцінки природного потенціалу та земельних ресурсів адміністративних районів Луганської області, що дозволяє формувати структурну модель екологічної мережі цих районів. У 2016 році в області проведені роботи зі збільшення складових елементів національної екологічної мережі шляхом збільшення території створення 5 нових природно-заповідних територій загальною площею 366,36 га.

10.2. Поводження з відходами

На сьогоднішній день однією з основних причин погіршення екологічної ситуації в Луганській області є відходи, які призводять до значного забруднення навколишнього природного середовища та створюють реальну загрозу екологічній безпеці та здоров'ю населення.

За попередніми даними Головного управління статистики у Луганській області, протягом 2018 року на підконтрольній частині території Луганської області було утворено 557,5 тис. т відходів, що на 13,4 % менше, ніж у 2017 році, у тому числі відходів I класу небезпеки – 0,077 тис. т (на 44,9 % менше), II класу небезпеки – 0,25 тис. т (на 4,3 % більше), III класу небезпеки – 6,4 тис. т (на 5,7 % більше), IV класу небезпеки – 550,82 тис. т (на 13,6 % менше). На кінець 2018 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах накопичено 64,8 млн т відходів.

Промислові відходи

Ще з часів СРСР на території Луганської області було зосереджено велику кількість великих підприємств найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості: вугледобувної, хімічної, нафтохімічної, теплової енергетики та інших. Всі вони використовували ресурсо- та енергоємні технології, котрі характеризуються великою кількістю відходів. При цьому екологічним наслідком діяльності приділялась мінімальна увага, що на сьогоднішній день призвело до значного забруднення навколишнього природного середовища та створило реальну загрозу екологічній безпеці мешканців.

На сьогоднішній день найбільшими утворювачами відходів на підконтрольній владі частині області є ВП «Луганська ТЕС» ТОВ «ДТЕК СХІДЕНЕРГО», ПАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря», шахти ПАТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля».

Найбільша кількість відходів накопичилася в області від діяльності підприємств вугледобувної промисловості. Тільки на підконтрольній Уряду України території області розташовані 44 породні відвали, які займають площу понад 900 га. Загальний обсяг накопичених в них відходів складає понад 38 млн м³ і продовжує щорічно зростати. При цьому породні відвали, особливо ті, що палають, є джерелами пилу і різноманітних токсичних сполук.

Найбільш еколого-небезпечним об'єктом Луганської області є полігон видалення промислових відходів, розташований на землях Вовчоярівської сільської ради Попаснянського району. Починаючи з 60-х років XX сторіччя сюди видалялися відходи таких великих підприємств хімічної промисловості, як ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот», ТОВ «Рубіжанський краситель», ТОВ «НВП «Зоря» та ТОВ «НВО «Северодонецький склопластик».

Номенклатура видалених на Вовчоярівському (Фугарівському) полігоні відходів налічує сотні видів. При цьому значна їх частина відноситься до I-III класів небезпеки, а полігон мінімально захищає довкілля від негативного впливу відходів.

На сьогоднішній день частина полігону, що належала ТОВ «НВО «Северодонецький склопластик», закрита та рекультивована, однак ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот», ТОВ «Рубіжанський краситель», ТОВ «НВП «Зоря» продовжують експлуатацію полігону.

Станом на 01.01.2019 на Фугарівському полігоні накопичено:

- ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот» – 161050,638 т відходів I-IV класів небезпеки;
- ТОВ «Рубіжанський краситель» – 143486,820 т відходів II-IV класів небезпеки;
- ТОВ «НВП «Зоря» – 69343,731 т відходів III-IV класів небезпеки.

Тверді побутові відходи (ТПВ)

На сьогодні в області склалася критична ситуація, пов'язана з поводженням з твердими побутовими відходами (далі – ТПВ), які не переробляються, а лише захороняються на легальних і нелегальних звалищах, що призводить до техногенного навантаження на землю та поглиблення екологічної і гуманітарної кризи в регіоні. Великі обсяги побутових відходів вже розміщено у місцях видалення відходів, і їхня кількість продовжує зростати.

Поводження з ТПВ у області складається переважно із системи збору відходів від населення, вивезення та захоронення на полігонах та звалищах. У той же час, у регіоні відсутні сміттесортувальні та сміттєпереробні заводи, комплекси, не забезпечено широке впровадження роздільного збору ТПВ, що не сприяє поліпшенню екологічної ситуації у районах розташування полігонів та звалищ ТПВ. Щороку в області накопичується понад 620 тис. м³ ТПВ. Централізованою системою збору і вивозу відходів охоплено близько 72 % населення області. Відсутня така система переважно у сільській місцевості, де органам місцевого самоврядування важко забезпечити захоронення відходів через відсутність полігонів ТПВ.

Відповідно до наказу Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 19.09.2006 № 308 затверджена щорічна форма звітності «Звіт про поводження з твердими побутовими відходами». Згідно звіту за 2018 рік на території області, підконтрольній українській владі зібрано – 620456,09 м³ (143279,51 т) ТПВ. За звітний рік захоронено на полігонах 623216,34 м³ (145842,34 т) ТПВ.

За отриманою від райдержадміністрацій інформацією, на теперішній час на території області, що контролюється державою, нараховується лише 12 полігонів (звалищ) для видалення ТПВ, які пройшли паспортизацію. Однак реально існує більше 20 лише офіційних полігонів (звалищ) для видалення ТПВ, які займають сумарну площу більше 100 га. Ці полігони (звалища) ТПВ експлуатуються, в основному, з 60-70х років минулого сторіччя, у зв'язку з чим на них відсутня проектна документація. Більшість з них не відповідають екологічним та санітарним нормам, перш за все, через недотримання технології їх розміщення, а саме: не здійснюється ущільнення та пересипання інертним шаром, не забезпечуються заходи зі збору та знешкодженню фільтрату, не організовано відведення зливових стоків, не ведеться контроль за впливом на навколишнє природне середовище. Деякі полігони працюють в режимі перевантаження.

Іншою проблемою є наявність та постійне збільшення кількості несанкціонованих звалищ. Причини, що призводять до їх появи, різні: відсутність офіційних полігонів, відсутність централізованого збору та вивозу ТПВ, відсутність контейнерів для збирання сміття та інші. Але стихійні звалища потребують майже постійного виділення коштів з місцевих бюджетів для їх ліквідації. Подолати цю проблему можливо за рахунок охоплення максимальної частки населення області централізованим збиранням ТПВ та оновлення технічної бази відповідних підприємств.

Порівняння показників щодо поводження з відходами у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблиці 147.

Таблиця 147. Порівняння показників щодо поводження з відходами у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

Регіон	Частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії), у загальному обсязі утворених відходів		Частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів, у загальній кількості населених пунктів регіону	
	%	місце	%	місце
Донецька	69,5	19	1,5	16
Луганська	88,3	22	1,3	17
Миколаївська	85,1	21	1,9	12-13
Рівненська	38,9	10	3,8	8
Черкаська	21,1	5	0,9	22

Непридатні або заборонені до використання хімічні засоби захисту рослин (пестициди та отрутохімікати)

Гострою природоохоронною проблемою, що потребує вирішення, залишається наявність пестицидів та отрутохімікатів, непридатних чи заборонених до застосування. На 01.01.2019 в області нараховується 36,5 т непридатних хімічних засобів захисту рослин у чотирьох місцях розміщення на території Попаснянського (2 од.), Біловодського (1 од.) та Міловського (1 од.) районів. При цьому одне з місць розміщення у Попаснянському районі, де зберігається 0,2 т пестицидів невизначеного складу, знаходиться у незадовільному стані, що загрожує забрудненню навколишнього природного середовища стійкими небезпечними сполуками.

Знищення таких відходів залишається складною проблемою, оскільки на території України відсутні ефективні технології знищення чи переробки пестицидів та тари від них. Одним із запропонованих способів локалізації негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я населення є їх збереження в герметичних контейнерах. Даний спосіб було запроваджено в Біловодському районі, що забезпечує екологічно безпечно довгострокове збереження пестицидів й отрутохімікатів до 50 і більше років.

10.3. Загрози від окупованих територій

Збройна агресія Росії на Донбасі істотно погіршила ситуацію у вітчизняній вугільній промисловості. Причому на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей вугільна галузь, по суті, опинилася у катастрофічному стані. Зараз шахти окупованого Донбасу видобувають 10–20 % від довоєнних об'ємів вугілля. Сьогодні на тимчасово окупованих територіях Луганської області масово йде закриття шахт. Однак якщо при закритті шахт в Україні

дотримувались багатьох параметрів, то зараз це відбувається безсистемно, без будь-яких проєктів і екологічних оцінок можливого впливу на природне середовище.

Є проблема з шахтним метаном, який при затопленні виробок буде підніматися до поверхні, а це реальна загроза вибухів. Крім газу, шахтні води виносять до поверхні ще і сіль, що призводить до засолення підземних водних горизонтів та ґрунту. Вже зараз вода в колодязях поруч із закритими шахтами стала непридатною для пиття, а замість сільськогосподарських полів через два-три роки почнуть утворюватися солончакові пустелі і болота.

Хоча за час незалежності України фінансування природоохоронних заходів здійснювалось за залишковим принципом, однак за станом на 2013 р. капітальні інвестиції і витрати на охорону і раціональне використання природних ресурсів в Луганській області становили близько 2 млрд грн на рік з державного бюджету. Чимало коштів також вкладали власники промислових підприємств. Зараз в бюджеті тимчасово окуповані території Луганської області не передбачено коштів на фінансування екологічних заходів. Цілком очевидно, що, не забезпечуючи хоча б мінімального рівня відновлення, тимчасово окуповані території можуть існувати тільки певний – і вельми короткий – часовий період. За найоптимістичнішими підрахунками, через п'ять років настане неминуча катастрофа.

Проміжні висновки

- Луганська область залишається промислово розвиненим регіоном України. За час своєї індустріальної історії в області принципово змінилися екологічні параметри навколишнього середовища, головні життєзабезпечуючі ресурси — приземна атмосфера, поверхнева вода, підземна вода, біосфера і надра. Тут було вилучення мільярдів метрів кубічних порід разом з вугіллям на площах, де зосереджено більшість населення призвели до осіданням поверхні, з порушенням поверхневих об'єктів, річок та режиму підземних вод. Приблизно на 5 % індустріальної території Донбасу формувалося до 40 % викидів — повітряних, водних, твердих відходів від загального об'єму по Україні. Техногенне навантаження на воду, повітря, надра було в 5 — 10 разів більше, ніж в середньому по території України.

- Техногенна завантаженість територій, на яких поширені підземні води, здійснює виключно негативний вплив на їх якість. Найбільші осередки забруднення підземних вод в Луганській області розташовані в районі підприємств Лисичано-Рубіжанського виробничого регіону та м. Щастя. Санітарно-хімічні показники якості води не відповідають вимогам санітарних правил 35,7 % проб води. Особливо актуально це для сільських населених пунктів. Відсоток відхилень води за санітарно-хімічними показниками становить 76,1 %, що на 40,4 % перевищує значення середньообласного показника.

- Тривале використання земель для сільськогосподарських потреб без належних агротехнічних заходів призвело до фізико-хімічної деградації ґрунтів, з інтенсивними ерозійними процесами спостерігається зниження вмісту гумусу та агрохімічних показників.

- Однією з основних причин погіршення екологічної ситуації в області є відходи, які призводять до значного забруднення навколишнього природного середовища та створюють реальну загрозу екологічній безпеці та здоров'ю населення. Найбільша кількість відходів накопичилося в області від діяльності підприємств вугледобувної промисловості. Тільки на підконтрольній державі території області розташовані 44 породні відвали, які займають площу понад 900 га. Загальний обсяг накопичених в них відходів складає понад 38 млн м³ і продовжує щорічно зростати.

- На сьогодні в області склалася критична ситуація, пов'язана з поводженням з твердими побутовими відходами (ТПВ), які не переробляються, а лише захороняються на легальних і нелегальних звалищах. На території області, що контролюється державою, нараховується лише 12 полігонів ТПВ, які пройшли паспортизацію. Однак реально існує більше 20 лише офіційних полігонів ТПВ, які займають сумарну площу більше 100 га і експлуатуються з 60-70х років минулого сторіччя. Більшість з них не відповідають екологічним та санітарним нормам. Іншою проблемою є наявність та постійне збільшення кількості несанкціонованих звалищ.

- Суттєвою екологічною проблемою для області залишаються загрози від тимчасово окупованих територій, де вугільна галузь опинилася у катастрофічному стані. Сьогодні на тимчасово окупованих територіях Луганської області масово йде закриття шахт. Однак якщо при закритті шахт в Україні дотримувались багатьох параметрів, то зараз це відбувається безсистемно, без будь-яких проєктів і екологічних оцінок можливого впливу на природне середовище. В бюджеті тимчасово окуповані території Луганської області не передбачено коштів на фінансування екологічних заходів. За найоптимістичнішими підрахунками, через п'ять років настане неминуча катастрофа.

11. ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ

11.1. Економічна характеристика адміністративного центру Луганської області – міста Северодонецьк

Місто Северодонецьк розташоване в західній частині Луганської області на відстані 255 км від міста Харкова (найближчий аеропорт) та 750 км від столиці України міста Києва. Чисельність постійного населення міста Северодонецька на 1 січня 2018 року складає 115013 осіб, з яких 51434 чоловіків та 63579 жінок.

В результаті окупації частини території області та обласного центру Луганська місто Северодонецьк взяло на себе функції адміністративного центру Луганської області. До міста переїхала значна кількість офісів державних та приватних компаній та організацій, вищих навчальних закладів, ВПО. В результаті Северодонецьк став молодіжним центром і перед ним постала амбітна ціль утримання молоді у місті та залучення її праці та інтелекту в економіку міста.

SWOT-аналіз економічної ситуації м. Северодонецьк засвідчив, що найбільш важливими сильними сторонами є те, що місто отримало статус обласного центру Луганської області, в результаті чого відбувся притік до міста приватних підприємств та громадян із тимчасово окупованих територій Луганської області. Економіка міста диверсифікована та експортоорієнтована. Експорт здійснюється в країни: Російська Федерація, Угорщина, Чехія, Білорусь, Болгарія, Польща, Франція. Найбільші обсяги імпорту здійснюються із країн: Російська Федерація, Франція, Польща, Угорщина, Білорусь.

До слабких сторін, які найбільшою мірою впливають на місцевий економічний розвиток, віднесено: відсутність повноцінного автомобільного та залізничного сполучення з іншими регіонами України; погіршення фінансової діяльності підприємств; втрата традиційних ринків збуту підприємствами міста; відтік кваліфікованих кадрів до інших регіонів України та за кордон.

Можливості міста визначає збільшення земельних ресурсів міста за рахунок приєднання земель прилеглих сільських територій, а також впровадження низки інфраструктурних проєктів.

Головною загрозою міста є продовження російсько-українського конфлікту на Сході України.

На підставі аналізу місцевої економічної структури та SWOT-аналізу було узгоджене спільне бачення розвитку міста Северодонецька, як адміністративного центру Луганської області та потенційної об'єднаної територіальної громади, створеної шляхом приєднання суміжних сільських громад

Відкрита та безпечна громада підприємницької успішності Сходу України, управлінських та виробничих інновацій. Інтелектуальний науковий центр «зелених» технологій, ефективної інфраструктури та продуктивної зайнятості.

Основними цілями визначено:

1. Вдосконалення системи підтримки місцевого товаровиробника та освоєння нових ринків збуту.
2. Впровадження сучасних механізмів енергоефективності та енергонезалежності міста.
3. Підвищення конкурентоспроможності громади за рахунок збільшення земельних ресурсів та інфраструктурного забезпечення міста через приєднання сусідніх сільських громад.

Детальна інформація щодо «Плану місцевого економічного розвитку міста Северодонецька на 2019–2020 роки», підготовлені в рамках Ініціативи Європейської комісії «Мери за економічне зростання» наведена у *додатку 19*.

11.2. Потенційні точки зростання по адміністративно-територіальних одиницям

При плануванні потенційних точок зростання економіки області необхідно виходити із кількох тез.

«Ланцюжки вартості» (Value Chain). Поняття Value Chain говорить про те, що проходячи шлях від сировини до готового продукту, на кожному етапі товар стає дорожчим. При цьому накрутка ціни не є рівномірною – будучи мінімальною на стадії видобутку, первинної обробки та реалізації сировини, вона зростає на майбутніх етапах. Не можна орієнтуватися на галузі з низькою доданою вартістю та сподіватися на експорт сировини.

Збалансований розвиток економіки. Вибираючи точкою зростання навіть такий потенційно успішний ринок, як IT, не варто скидати з рахунків і інші напрямки. Як мінімум, далеко не всі зможуть знайти роботу в сфері інформаційних технологій. Не варто надавати пріоритетність одних сфер перед

іншими - бізнес сам вирішить, куди йому найвигідніше інвестувати капітал за умови наявності сприятливого економічного середовища.

При оцінці потенційних точок зростання області, в першу чергу економіки важливо врахувати інформацію наведену в попередніх розділах. Окрім того, акцентувати увагу на наступних факторах.

Зонування території

Як зазначалось в розділі 1.3. *Тип регіону* на території області пропонувалось сформувати 3 територіально-планувальні зони, що визначають види переважного використання території – містобудівного розвитку (зона урбанізації), сільськогосподарського використання, оздоровчого й туристично-рекреаційного використання.

Зона урбанізації. Представлена територіями Кременського, Попаснянського районів. В межах зони планується формування промислових вузлів, продовжують формування Лисичансько-Рубіжанський промисловий вузол. В зоні впливу транспортного коридору «Європа-Азія» формуються території з пріоритетним розвитком логістичних центрів складування, переробки і сортування вантажів. В межах населених пунктів зі значним туристичним потенціалом, формуються території інфраструктури короткочасного відпочинку та культурно-пізнавального туризму.

Додатково, на півночі області в Новоайдарі, Старобільську, Сватовому, Троїцькому, Білолуцьку, Марківці, Біловодську формуються реіндустріалізовані на інноваційній основі промислові центри – перспективні ядра господарського розвитку. Формування яких передбачається внаслідок змін у транспортній мережі області – створення національної магістралі широтного напрямку Сватове-Мілове з перспективним виходом на Ізюм.

Зона сільського господарства. Зона формується в північній частині області в межах Троїцького, Сватівського, Білокуракінського, Новопсковського, Старобільського, Біловодського, Марківського, Міловського, частково, Кременського, Попаснянського та Новоайдарського адміністративних районів. В межах зазначеної зони виділяються території з пріоритетним розвитком товарного сільськогосподарського виробництва та території з пріоритетним розвитком сільського господарства приміського типу для обслуговування великих міст, туристичних та рекреаційних зон.

Зона охоронюваних природних ландшафтів. Зона формується в центральній частині області вздовж берегів р. Сіверський Донець на території Кременського, Новоайдарського, Слов'яносербського, Станично-Луганського, Попаснянського (частково), де пріоритетним є розвиток інфраструктури лікувально-оздоровчого туризму, ділового й пізнавального туризму. Зона також доповнюється локальними рекреаційними зонами, курортно-рекреаційними та рекреаційними комплексами на території всіх районів області, де пріоритетним є розвиток інфраструктури короткочасного відпочинку, культурно-пізнавального та лікувально-оздоровчого туризму.

Міські агломерації.

Для ефективного планування розвитку області важливо виокремити фактор «агломерації» – як продукту урбанізації території, що виникає і розвивається завдяки певній спеціалізації території, її залученості в єдиний транспортний, виробничий простір. Там, де агломерації склались, з'являється природна потреба у співпраці її суб'єктів між собою - передусім планування території, громадського транспорту та спільної інфраструктури.

Протягом усього періоду урбанізації в Європі, а тепер і в світі, характерною особливістю було більш стрімке зростання саме великих міст, які часто розширювались так сильно, що створювали великі ареали міського розселення – агломерації та мегаполіси. У десяти найбільших агломераціях проживає понад 250 мільйонів людей.

Визначальними тенденціями урбанізації в Україні є динамічне зростання рівня урбанізації на фоні загального скорочення кількості населення країни; зосередження основної маси міського населення в містах з чисельністю до 300 тис. осіб; укрупнення міст, посилення концентрації населення на урбанізованих територіях, що спричиняє розростання міських агломерацій; стихійний розвиток агломерацій в умовах відсутності продуманого генерального планування міського простору та урбанізованих територій.

Агломерації є основними територіями, де формується найбільша частина світового ВВП. Це цілком логічно, оскільки агломерації мають найвищу щільність населення, що створює хороші умови для розміщення виробництв, які створюють найвищу додану вартість. За цими показниками сільські території, та й малі міста завжди відставали та й досі відстають від великих міст.

В процесі історичного розвитку господарства та розселення Донбасу (Донецька та Луганська області) низка міських систем, більшість з яких може бути кваліфікована як міські агломерації. Як зазначалось в розділі 1.3. *Тип регіону* в Луганській області історично сформувалась густа мережа населених місць, промислових і комунальних зон, транспортних, інженерно-технічних комунікацій і

споруд, які в своїй сукупності утворили макроструктуру регіону. У 2013 році інститутом «Діпромiсто» імені Ю.М.Білоконя» були розроблені проекти районного планування міжрайонних систем розселення Донбасу, в яких остаточно обґрунтовувались їх межі. По суті це були межі міських агломерацій. Були розроблені проекти на:

1. Стаханівсько-Комунарську систему розселення
2. Лисичансько-Рубіжансько-Севєродонецьку систему розселення
3. Краснолуцько-Антрацитівську систему розселення
4. Свердловсько-Ровеньківську систему розселення
5. Краснодонську систему розселення
6. Горлівсько-Єнакієвську систему розселення

На основі цих зон розселення для Луганської області експертами пропонувалось створення 5 агломерацій:

1. *Луганська* – Луганська міська рада, м. Щастя, смт Станиця Луганська, Лутугинський район
2. *Лисичансько – Рубіжансько – Севєродонецька* – Лисичанська міська рада, Севєродонецька міська рада, м.Рубіжне, Кремінський район
3. *Алчевсько – Кадіївська* - м. Алчевськ, Кадіївська міська рада, Брянківська міська рада, Голубівська міська рада, Первомайська міська рада, Перевальський район, Попаснянський район
4. *Антрацитівсько – Хрустальненська* – Антрацитівська міська рада, Хрустальненська міська рада Антрацитівський район
5. *Довжансько – Ровеньківська* – Довжанська міська рада, Ровеньківська міська рада, Довжанський район *Сорокинська* — Сорокинська міська рада, Сорокинський район

Після 2014 року на неокупованій території Луганської області із цього переліку залишилась тільки Лисичансько – Рубіжансько – Севєродонецька агломерація.

Детальна інформація щодо агломерації наведена у *додатку 20*.

11.3. Окуповані території Луганської області

Економіка окупованих територій Луганської області пережила в 2014–2015 роках період відтоку капіталу й вивозу виробничих активів. Після введення економічної блокади тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей завершується трансформація залишків економіки відповідно до нових умов і правил.

Ситуація на шахтах. У 2013 р. шахти Донбасу забезпечували 76 % видобутку вугілля в Україні, видобуток вугілля по Луганській області складав 26,3 млн т/рік. У 2014 р. Україна втратила контроль над основними вуглевидобувними районами обох областей. За даними Міненерговугілля України, на тимчасово окупованій частині Луганщини налічується 42 шахти. Зокрема, на окупованих територіях опинилися всі шахти, що видобувають антрацит, який є найбільш цінною маркою серед вугілля енергетичної групи і на який розраховані п'ять з 12 теплоелектростанцій в Україні. Антрацитові флагмани дісталися тимчасово окупованій території Луганської області — це об'єднання «Ровенькиантрацит» і «Свердловантрацит», неприватизоване об'єднання «Антрацит», а також одне з кращих в Україні джерел коксівного вугілля — об'єднання «Краснодонвугілля» в Луганській області. До 2017 р. збут вугілля з тимчасово окупованої території Луганської області здійснювався в основному безпосередньо на підконтрольну Україні територію, хоча близько 10 % поставок були проведені транзитом через Росію.

Ситуація в металургії. Разом із шахтами влада тимчасово окупованих територій Луганської області передала під управління ВТС Алчевський металургійний комбінат. У металургійних підприємств, «націоналізованих» тимчасово окупованими територіями Луганської області виникли дві проблеми. Перша — технологічна. Місцеві меткомбінати мають надлишок потужностей з виробництва коксу. Раніше він був затребуваний в Маріуполі та на Дніпропетровщині. В обмін на кокс меткомбінати отримували з Дніпропетровської області залізну руду. Тепер цей обмін припинився, що поставило на грань заглишки більшість коксових батарей в Алчевську. Друга проблема — реалізація продукції. Основний збут металургійних підприємств Донбасу орієнтований на експорт. Виробництва, що опинилися на окупованих територіях, забезпечували до 20 % від загального обсягу валютної виручки, яку приносила українська металургія. Як результат - порівняно з 2013 р. в першому півріччі 2017-го обсяги виробництва в галузі скоротилися.

Ситуація в енергетиці. Єдина автономна опора енергетики тимчасово окуповані території Луганської області — це тепла генерація, представлена Зуївською і Старобешівською теплоелектростанціями

на окупованій частині Донеччини. До 2014 року ці дві ТЕС споживали до 5 млн т вугілля щороку. Нині загальна потреба місцевої електрогенерації у вугіллі знизилася на 60 %. Для повного завантаження тепло- електростанцій потрібно забезпечити перетікання електроенергії або на контрольовану Україною територію, або в тимчасово окуповані території Луганської області. При цьому тимчасово окуповані території Луганської області відчувають гострий дефіцит електроенергії, який покривається останнім часом за рахунок поставок з Росії. Основна складність, з якою зіткнеться в найближчій перспективі енергетика регіону, пов'язана із занепадом і руйнуванням транспортної інфраструктури. Уже зараз окремі населені пункти, що знаходяться неподалік від лінії фронту, позбавлені електрики і газопостачання, оскільки влада тимчасово окупованих територій Луганської області не відновлює зруйновані в результаті бойових дій лінії електропередач і газопроводи.

Ситуація в машинобудуванні. Вражає список втрат машинобудівних підприємств на окупованій частині Луганщини: «Сотий» завод (воєнпром) — вивезений до Росії; Центральне конструкторське бюро машинобудування «Донець», яке займалося виробництвом кристалів для мікроелектроніки, — вивезене до Росії; Луганський завод гірничорядувального обладнання «Горизонт» — порізаний на металобрухт; «Лугцентрокуз» — виробництво зупинене через низьку напругу в контактній мережі, яка не дозволяє запустити електропечі; «Луганськтепловоз» — виробництво майже зупинене; Луганський завод трубопровідної арматури «Маршал» — вивезений до Росії, на його території облаштована стоянка для артилерії; Луганський завод прокатних валків — частково зруйнований, вціліле обладнання готується до вивезення в Росію; Брянківський рудоремонтний завод — порізаний на металобрухт; завод «Юність», що виробляв реле для оборонної й аерокосмічної промисловості, — вивезений до Росії; Луганський ливарно-механічний завод — порізаний на металобрухт; Луганський авіаремонтний завод — вивезений до Росії; Стахановський вагонобудівний завод — виробництво заморожене. По суті, слід говорити про те, що машинобудівний кластер, сформований на Донбасі в другій половині ХХ ст., повністю зруйнований за три роки існування окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області та окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області. І справа не тільки в тому, що вивезено, розкрадено або знищено обладнання. Зникла складна інтелектуальна інфраструктура і середовище, без якого неможливе існування машинобудування — повністю втрачено інженерно-технічний персонал як на підприємствах, так і в профільних науково-дослідних центрах. Разом з інженерами виїхали або змінили рід діяльності кваліфіковані токарі, фрезерувальники, слюсарі, зникла технічна документація, втрачені виробничі зв'язки і розірвані технологічні ланцюги.

Трудові ресурси. За даними «управління економіки адміністрації Луганська», в місті середня зарплата в червні 2017 р. становила 8594 російських рублі, або 3883 грн за курсом НБУ. На неокупованій частині Луганщини, за даними Держстату України, середня зарплата в червні 2017 р. становила 5943 грн. Це в 1,53 раза більше, ніж в окупованому Луганську. Ще більш вражаючим є контраст у шахтарів, якщо порівнювати їхні зарплати з довоєнними. Наведемо середні заробітні плати на вугільних об'єднаннях тимчасово окупованих територій Луганської області за березень 2017 р. в російських рублях: «Краснодонвугілля» — 9667, «Ровенькиантрацит» — 6894, «Свердловантрацит» — 7200. У 2013 р. у цих вугільних об'єднаннях зарплати в гривнях були в 1,5 раза вищі, ніж теперішні рубльові. А якщо перерахувати рублі в гривні, то вийде, що за роки окупації зарплата шахтарів зменшилася втричі, притому що ціни зросли в кілька разів. Після «націоналізації» підприємств, що належать українським компаніям, на тимчасово окупованих територіях Луганської області гостро постало питання безробіття. За даними місцевих ЗМІ, воно досягає 20 %. Але насправді ситуація значно гірша, оскільки почали закриватися вугільні шахти. За даними антикризового штабу ДТЕК, на захоплених вугільних підприємствах Луганщини звільнено 34 тис. чоловік, з яких змогли працевлаштуватися на підконтрольній Україні території лише 300 осіб.

Бюджетна сфера. Практично в кожній сім'ї є хоча б одна людина, чий дохід повністю залежить від бюджету. І в разі втрати роботи на підприємстві ці казенні виплати (пенсія або зарплата) стають єдиним джерелом існування для всієї родини. Тому саме пенсіонери, «держслужбовці» і «бюджетники» (вчителі та ін.) сьогодні є гарантими соціального спокою. Останнім часом в «республіках» намітилася гостра нестача медиків. Звідси іде все більше лікарів. Причому мова саме про кваліфікованих медиків, а не медсестер. Останні, як і вчителі тримаються за робочі місця, хоч і отримують в середньому лише 6 тис. руб. Що стосується пенсіонерів, то їм влада тимчасово окупованих територій Луганської області виплачує пенсії в середньому близько 4 тис. руб. на місяць. Поки Україна не провела верифікацію пенсіонерів, у майже півмільйона літніх жителів тимчасово окупованих територій Донбасу була можливість отримувати також і українські пенсії. Після квітня 2017 року доступ до українських пенсій був перекритий і сьогодні пенсія приблизно на 20 % менша,

ніж на підконтрольних Україні територіях Луганської області. Аналіз заяв керівників фінансових відомств «республік» за останні два роки дозволяє зробити висновок про те, що на пенсії і соціальні виплати припадає не менше 50 % їхнього бюджету. Ще 35 % припадає на оплату праці «бюджетників» та «держслужбовців». Решта 15 % — інші поточні видатки. Але таке співвідношення вірне тільки з урахуванням того, що військові витрати окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області і окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області проходять повз їхні «бюджети», оскільки Росія фінансує свої окупаційні війська безпосередньо.

Ситуація в малому бізнесі. До російського вторгнення основною функцією малого бізнесу на території Луганської області, з точки зору місцевого керівництва було вирішення проблеми зайнятості. На початок 2014 року в Луганській області було зареєстровано близько 140 тис невеликих приватних підприємств і фізичних осіб — підприємці. Після окупації становище малого бізнесу змінилося. Уже в 2015 р. стало зрозуміло, що керівництво «республік» розглядає дрібних підприємців як основне джерело поповнення «бюджетів» усіх рівнів. Це пояснювалося тим, що тимчасово окуповані території Луганської області майже не мали доступу до грошового обігу великих підприємств, що належали українським компаніям. Тому влада тимчасово окупованої території Луганської області розпочала інтенсивне збирання грошей малого бізнесу у форматі «добровільних пожертв». Одночасно спостерігається різке зниження купівельного попиту в сфері промтоварів. Споживчий кошик більшості населення тимчасово окупованих територій Донбасу складається майже повністю з продуктів харчування. До того ж у «республіках» ціни майже на всі продукти харчування в 1,5–2 рази (а часом і більше) вищі, ніж вартість аналогічних продуктів на контрольованій Україною території. Асортимент магазинів побутової техніки значно скоротився, закриті програми споживчого кредитування. Трохи кращі справи у продавців побутової хімії та канцтоварів, тобто дешевого товару повсякденного користування.

Детальна інформація щодо економіки окупованих територій Луганської області наведена у *додатку 21*.

Проміжні висновки

- Внаслідок агресії Російської Федерації 1/3 частини території області та обласний центр Луганськ у 2014 році були окуповані. Цей фактор кардинально змінив перспективу регіонального розвитку області.
- Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, агресія Російської федерації та розрив торговельно-економічних відносин з нею в значній мірі змінили загальну ситуацію в Україні. При цьому максимально відбившись на окремих регіонах, зокрема Донбасу і його складової – Луганської області, суттєво порушивши структуру її територіально-планувального розвитку. Продовження військових дій на території області вносять додаткові фактори, які перешкоджають збалансованому регіональному розвитку області.
- Важливо відмітити, що вищезначені процеси відбуваються на фоні економічного спаду в Луганській області – як наслідку переходу у відкриту фазу кризи старопромислових регіонів України на тлі погіршення кон'юнктури глобальних ринків.
- Однак, нова вимушена конфігурація ресурсів (матеріальних, природних, людських, соціальних), яка сформувалася на підконтрольній українській владі території – це потенціал для структурної трансформації економіки області, стимул переформатування територіального простору, формування нових центрів регіонального розвитку та переходу до інклюзивної моделі розвитку.

12. ПЛАНУВАННЯ І ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ

12.1. Міжнародні програми розвитку

У світлі зусиль щодо відновлення і розбудови миру, що вживаються Урядом України та її міжнародними партнерами за координацією Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (МТОТ) у 2017 році розроблений портал для он-лайн моніторингу, в режимі реального часу, процесу відновлювальних робіт - <https://portal.mtot.gov.ua/ua/about-project>. Портал надає регулярну інформацію по трьом ключовим напрямкам:

- 1) критично важливі об'єкти інфраструктури та соціальних послуг;
- 2) відновлення економіки
- 3) соціальна стійкість.

За даними МТОТ у 2017-2018 роках було виділено 200 млн євро Європейського інвестиційного банку, 300 млн євро КФВ, 200 млн євро плану гуманітарного реагування, 60 млн франків Міжнародного комітету «Червоного хреста» для Донецької та Луганської областей. Варто зазначити, що у кінці 2016 року ЄК вже виділила 26,5 млн євро на відновлення інфраструктури Донбасу.

На зустрічі Ради Асоціації «Україна-ЄС» в кінці 2017 року було заплановано підписати дві угоди про фінансову підтримку загальною вартістю 55 млн євро. Одна з угод стосується інвестування Євросоюзом проєкту «Підтримка ЄС для Сходу України» і кошти будуть виділені для відновлення миру й економіки у Луганській та Донецькій областях (загальна сума фінансування проєкту – 50 млн євро).

За оцінками Мінрегіону, для відновлення постраждалої від бойових дій інфраструктури Донбасу необхідно приблизно 15-20 млрд дол. Існують також оцінки, що на відновлення Донбасу після його повернення під контроль України піде більше 50 млрд дол., які нині пред'являють Російській Федерації як втрати від окупації, внаслідок необхідності відновлення також соціальної сфери.

Поточний конфлікт на сході України справив прямий і вкрай негативний вплив на соціальну згуртованість, безпеку громад та верховенство права. Визнаючи необхідність термінового вирішення питань відновлення, відбудови економіки та розбудови миру в районах, які безпосередньо та опосередковано постраждали від конфлікту, наприкінці 2014 року уряд України звернувся до міжнародної спільноти з проханням надати технічну допомогу та фінансову підтримку для оцінки пріоритетних потреб відновлення. Наприкінці 2014 року Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк та Європейський Союз провели оцінку відновлення та розбудови миру, яка була схвалена Кабінетом Міністрів у середині 2015 року.

До початку конфлікту протягом останнього десятиліття ПРООН була представлена та здійснювала активну діяльність на сході України, з акцентом на розвиток громад, розвиток громадянського суспільства та охорону навколишнього середовища. Робота над вирішенням конкретних проблем розвитку, породжених конфліктом та обговорених вище, ґрунтується на цій попередній роботі та налагоджених партнерських відносинах. Вона розпочалася у 2015 році через Програму ООН із відновлення та розбудови миру, що є багатосторонньою донорською рамковою програмою, яка спільно імплементується чотирьома партнерськими агентствами ООН у співпраці з урядом України.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують десять міжнародних партнерів: Європейський Союз, Європейський інвестиційний банк, а також уряди Данії, Канади, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Швеції, Швейцарії та Японії.

Програма ООН із відновлення та розбудови миру впроваджується з метою реагування та пом'якшення причин і наслідків конфлікту. Вона ґрунтується на результатах Оцінки відновлення та розбудови миру і узгоджується з Державною цільовою програмою відновлення та розбудови миру в

східних регіонах України, а також з двома обласними стратегіями розвитку до 2020 року. Програма ООН із відновлення та розбудови миру передбачає три основні напрямки діяльності: 1) відновлення інфраструктури та відбудова економіки; 2) підтримка місцевого самоврядування та розбудова пов'язаної із цим спроможності; 3) соціальна стійкість та розбудова миру. Вона – невід'ємна складова Програми ПРООН в рамках країни і тому повністю узгоджена з Рамковою програмою партнерства між урядом України та Організацією Об'єднаних Націй. Вона тісно взаємопов'язана з Програмою демократичного врядування та реформ, що розгортається на загальнонаціональному рівні та в усіх областях України та відповідає Цілям сталого розвитку, зокрема, цілі сталого розвитку 16 (мир, правосуддя та сильні інституції).

Як територіальна програма, розроблена спеціально для районів на сході України, що постраждали від конфлікту, Програма ООН із відновлення та розбудови миру спрямована на основні пріоритетні потреби у сфері стабілізації, розбудови миру, економіки та урядування на сході України після початку конфлікту. Вона враховує можливості, що виникли в результаті Мінського протоколу від вересня 2014 року та поновлення дії його положень про припинення вогню (останнє припинення вогню було узгоджене у березні 2018 року), а також повністю пристосована для створення взаємозалежності між гуманітарними потребами та потребами з розвитку.

Заходи Програми згруповані за такими ключовими компонентами Програми, які відображають пріоритетні потреби регіону:

Компонент 1: Економічне відновлення та відбудова критично важливої інфраструктури;

Компонент 2: Ефективне місцеве самоврядування та реформа децентралізації;

Компонент 3: Громадська безпека та соціальна згуртованість.

У період із жовтня 2016 р. по квітень 2017 р. в рамках спільної програми Програми розвитку ООН (ПРООН) та ООН Жінки “Відновлення управління та сприяння примиренню в постраждалих від кризи громадах України, було проведено “Аналіз вразливості жінок та чоловіків у контексті децентралізації на територіях України, що постраждали від конфлікту”. Аналіз базувався на основі даних, отриманих завдяки індивідуальним інтерв'ю, обговоренням у фокус-групах із представниками місцевої влади, а також із жінками і чоловіками із громад. У Луганській області інтерв'ю були проведені під час робочих поїздок до м. Северодонецьк, смт. Новопсков, смт. Білокуракине, смт. Новоайдар і с. Денежникове. Усього інтерв'ю було взято у 70 осіб, із яких 48 жінок та 22 чоловіки. Результати дослідження було презентовано 27.09.2017 р. в Луганській облдержадміністрації під час засідання обласної Координаційної ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку та протидії торгівлі людьми.

В ході дослідження виявлено найбільш вразливі групи жінок та чоловіків, серед яких внутрішньо переміщені особи, особи з інвалідністю, ВІЛ-інфіковані, особи похилого віку, самотні матері або батьки, які очолюють домогосподарства. У висновках зазначено, що принцип участі та інклюзії не повністю застосований в реформі децентралізації. Обізнаність про права людини серед жінок і чоловіків вразливих груп є достатньо низькою. Наголошено на необхідності посилення потенціалу уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування щодо розширення прав і можливостей для жінок і чоловіків із вразливих груп.

Аналіз використання коштів міжнародної технічної допомоги виявив проблеми низької ефективності витрачання коштів, відсутності комплексного розуміння долі зруйнованих або пошкоджених підприємств, а також відсутності зацікавленості інвесторів у вкладенні коштів у відбудову.

12.2. Державні стратегічні документи та програми розвитку

Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та Національний план дій до 2020 року по впровадженню Стратегії

Пропонований проект Стратегії розглядається як рамковий документ, який визначатиме стратегічні напрями довгострокового розвитку України. Принциповим аспектом її розробки було врахування адаптованих для України ЦСР до 2030 року та врахування основних положень Оновленої Стратегії сталого розвитку ЄС. Стратегічні цілі сталого розвитку базуються на 17 глобальних Цілях сталого розвитку та Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом:

- Стратегічна ціль 1. Сприяння інклюзивному збалансованому низьковуглецевому економічному зростанню та життєстійкій інфраструктурі
- Стратегічна ціль 2. Забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку
- Стратегічна ціль 3. Подолання бідності та скорочення нерівності, в тому числі гендерної
- Стратегічна ціль 4. Забезпечення охорони громадського здоров'я, благополуччя та якісної освіти в безпечних і життєстійких населених пунктах
- Стратегічна ціль 5. Забезпечення переходу до моделей збалансованого споживання і виробництва, збалансованого управління природними ресурсами та зміцнення заходів реагування на зміну клімату
- Стратегічна ціль 6. Збереження наземних і морських екосистем та сприяння збалансованому використанню їхніх ресурсів
- Стратегічна ціль 7. Забезпечення безпеки та доступу до правосуддя, створення підзвітних та інклюзивних інституцій

План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року)

Завданням №30 «Забезпечення виконання плану заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження» Плану передбачається комплекс заходів, які реалізуються Міністерством з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (МТГОТ), бюджет якого у 2017 році складав 168 млн грн, у 2018 році - 168 млн грн. Серед ключових заходів у 2017–2018 роках можна відмітити наступні:

- друк українських паспортів для мешканців окупованого Донбасу;
- розробка плану реалізації стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб;
- з метою забезпечення належного газопостачання було виконано розмінування 75 км газопроводів, відновлено майже 26,7 км газопроводів;
 - щодо водопостачання, то було побудовано водонапірну вежу в місті Попасна, відновлено 7 магістральних водогонів, виконано близько 5 тисяч аварійно відновлювальних робіт на магістральних та водорозподільчих водогонях, відремонтовано та реконструйовано 2 насосні станції і забезпечено водопостачанням майже 3,7 млн осіб;
 - відновлено роботу 6 електричних підстанцій та побудовано 7 повітряних ліній;
 - виплачено понад 17 млн гривень на допомогу сім'ям політ'в'язнів та військовополонених;
 - спрямовано 4,3 млн грн на покращення умов надання адмінпослуг на території Донецької і Луганської областей.

Регіональний план заходів з виконання Національного Плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» (Затверджено заступником голови обласної адміністрації 23.08.2018 р.) http://loga.gov.ua/sites/default/files/collections/regionalniy_plan_zatverdzeniy.pdf

Важливим інструментом захисту прав жінок в умовах збройного конфлікту та забезпечення їх активної участі у миротворчих процесах стане впровадження заходів Національного плану дій "Жінки, мир, безпека" на період до 2020 року, який затверджено Урядом. Об'єднання зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань та міжнародних організацій, представників соціально відповідального бізнесу, волонтерів для надання своєчасної допомоги постраждалим від збройного конфлікту сприятиме мінімізації наслідків воєнних дій, що відбуваються на сході України, а також удосконаленню системи захисту та реабілітації постраждалих від гендерно-зумовленого насильства.

Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року

Гострим викликом, з яким зіштовхнулася Україна в останні роки, – є внутрішня трудова міграція. За даними Мінсоцполітики станом на 8 січня 2019 року на облік взято 1 мільйон 512 тисяч 367 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим. На тлі скорочення зайнятості на Донбасі, де відбуваються військові дії, активізувались процеси зростання безробіття. Згідно із статистичними даними Держстату, найвищий рівень безробіття (за методологією МОП) у віці 15-70 років у відсотках до економічно активного населення відповідного віку за підсумком 2018 року зафіксовано саме в Луганській області (16,6 %).

З метою усунення причин, які спонукають населення до міграції, Уряд схвалив Стратегію державної міграційної політики України на період до 2025 року (розпорядженням КМУ від 12.07.2017), реалізація якої у середньостроковій перспективі дозволить зменшити негативні наслідки еміграції шляхом поступового усунення економічних, соціальних та інших негативних факторів суспільного життя, поліпшуючи фінансові та інші умови праці, стимулюючи громадян залишатися в країні.

Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб

Розпорядженням КМУ від 15 листопада 2017 року була схвалена Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО), яка зафіксувала той факт, що Комплексна державна програма щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року, (постанова КМУ від 16 грудня 2015 року) є обмеженою в часі і не передбачала здійснення заходів щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень. Більшість заходів, що вживалися до цього часу, були заходами негайного реагування, які мали несистемний характер та не ставили за мету забезпечення довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення.

Відповідно Розпорядженням КМУ від 21 листопада 2018 року був затверджений План заходів з реалізації Стратегії на період до 2020 року. На його виконання в областях України на початку 2019 року затверджені обласні плани заходів впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року.

Проект Стратегії інформаційної реінтеграції окремих територій на Сході України, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та територій, прилеглих до район проведення антитерористичної операції

В листопаді 2018 року Міністерством інформаційної політики України на громадське обговорення був винесений цей документ. Метою Стратегії є створення на рівні свідомості жителів підконтрольної та тимчасово окупованої території Донецької та Луганської областей передумов для прийняття процесу реінтеграції тимчасово окупованих територій в Україну. Реалізація Стратегії розрахована на період до 2020 року. Очікуваними результатами Стратегії мали стати:

- створення єдиної системи з координації та реалізації державної інформаційної політики щодо Донецької та Луганської областей;
- формування у громадян України, які проживають на підконтрольній та тимчасово окупованій територіях Донецької та Луганської областей, стійкого переконання у тому, що вони є невід'ємною частиною України, частиною українського політичного, економічного та культурного простору.

На жаль, стратегія не отримала підтримки, а її положення залишились деклараціями.

Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»

Енергетична стратегія затверджена Розпорядженням КМУ 18 серпня 2017 року.

Ключові цілі держави у вугільному секторі на I етапі реалізації Стратегії (до 2020 року):

- оптимізація структури вугледобувних та інших державних підприємств вугільної галузі, покращення економічних та технічних показників діяльності, скорочення та ліквідація регулювання та дотування операційної діяльності вугледобувних та вуглепереробних підприємств;
- розвиток необхідної інфраструктури для посилення спроможності України забезпечувати обсяги експортно-імпортних операцій з вугільною продукцією.

II етап (до 2025 року) – впровадження енергетичної стратегії орієнтоване на роботу в умовах нового ринкового середовища та фактичної інтеграції ОЕС України з енергосистемою Європи. При цьому передбачається завершення програми реформування вугільної галузі, в тому числі державних вугільних шахт:

- приватизація перспективних державних шахт, підготовчі заходи щодо яких виконано протягом першого етапу;
- оптимізація економічних та технічних показників діяльності, скорочення та ліквідація регулювання та дотування операційної діяльності вугледобувних та вуглепереробних підприємств після реінтеграції НКТ Донецької та Луганської областей;
- ліквідація/консервація неефективних шахт з виконанням планів пом'якшення соціальних та екологічних наслідків щодо кожного підприємства;
- реалізація програм соціальної реконверсії регіонів закриття шахт;

- досягнення рівня видобутку вугілля, який забезпечить споживачів енергетичного вугілля переважно паливом національного видобутку.

III етап Стратегії (до 2035 року) спрямований на інноваційний розвиток енергетичного сектору, збільшення національного газовидобутку, зокрема нетрадиційного газу та видобутку на континентальному шельфі та у межах виключної (морської) економічної зони України. Вугільний сектор у цей період має досягнути конкурентних та прозорих умов функціонування, максимізації ефективності виробництва для власних потреб України та завершення заходів із соціальної реконверсії регіонів та населених пунктів, де проведено закриття шахт.

Стратегія сталого логістики до 2030 року

Ключова ідея Логістичної стратегії - підвищення швидкості доставки вантажів з її одночасним здешевленням, запровадження сучасних технологій на транспорті, а також більш ефективне використання транзитного потенціалу України. Щодо Луганської області Стратегія акцентує увагу на тому, що після анексії Криму Росією в 2014 році та виникнення збройного конфлікту в східному регіоні, Україна втратила контроль над портами на Кримському півострові. Закриття Керченської протоки для суден під українським прапором вплинуло на українські порти в Азовському морі, які втратили значний обсяг вантажопотоку. Відповідно структура торгівлі та транзиту України суттєво змістилась, а ланцюги поставок було порушено, що негативно вплинуло на економіку, зокрема:

- усталена модель торгівлі вугіллям зазнала переорієнтації, оскільки імпорт вугілля заступив місце експорту вугілля, призначеного для металургійного виробництва. Це призвело до зміни місця відправлення/призначення вугілля – від торгівлі з Російською Федерацією до трансатлантичного імпорту, що, в свою чергу, призвело до необхідності вдосконалення наявної портової інфраструктури. Наприклад, збільшення кількості та якості причалів для імпорту вугілля з глибоководними підходами для прийому великовантажних суден;

- обсяг експорту продуктів металургійної промисловості через морські порти України зменшився через конфлікт на Донбасі, який є основним індустриальним районом; порти, що спеціалізуються на переробці продуктів промислового виробництва в Азовському морі, втратили свій бізнес;

- підвищення світового попиту збільшило експорт зерна в Україні, що призвело до збільшення потреби у портових об'єктах для переробки зерна та олійних культур.

Подальша політика повинна націлюватися на збільшення транзитних послуг, які занепали через конфлікт з Росією. Досягнення двосторонніх торговельних угод з клієнтами на транзитні послуги, участь у регіональних проєктах, узгодження інвестицій у вітчизняну інфраструктуру з розвитком основних міжнародних транспортних коридорів, розвиток конкурентоспроможних послуг у морських портах, покращення практики перетину кордону, використання логістичних центрів та передових ІТ-систем, а також залучення ресурсів для розвитку сервісних продуктів допоможуть підтримати попит на транзитні послуги.

Експортна стратегія України (“дорожня карта” стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки

Експортна стратегія України була схвалена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2017 року. Метою Стратегії є перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успішного виходу на світові ринки.

Відповідно до Стратегії розроблений План завдань і заходів на 2017–2021 роки, виконавцями якого виступають центральні органи виконавчої влади Торгово-промислової палати, галузеві та бізнес-асоціації, а по окремих заходах – обласні держадміністрації, а саме:

- розроблення та затвердження регіональних планів створення та розвитку центрів інноваційних технологій, розроблення та затвердження плану підтримки інновацій для кожного з перспективних кластерів, реалізація проєктів із створення 25 регіональних центрів інноваційних технологій;

- розроблення щонайменше двох стратегій та прийняття нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України про затвердження секторальних, крос-секторальних та пілотних регіональних стратегій, зокрема щодо інформаційно-комунікаційних технологій, машинобудування, креативних індустрій, туризму, технічного обслуговування та ремонту повітряних суден, виробництва запасних частин та комплектувальних виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості, торговельної інформації та просування експорту, транспортування та спрощення умов торгівлі, вдосконалення навичок інновацій для експорту;

- розроблення та запровадження навчального курсу з підприємництва та міжнародної торгівлі та внесення їх до навчальних програм закладів початкової та базової середньої освіти а також інших закладів освіти;

- проведення щорічних інформаційних кампаній;
- створення системи стимулів для експортоорієнтованих підприємств, розроблення та впровадження пілотної програми підвищення фахового рівня співробітників експортоорієнтованих підприємств в одному з перспективних секторів;

- налагодження ефективного діалогу на постійній основі між суб'єктами господарювання, науковими установами та закладами професійно-технічної освіти з метою поглиблення співпраці у сфері підготовки кваліфікованих кадрів;

- розроблення плану заходів з питань стимулювання трудової мобільності;

- вдосконалення системи професійного навчання працівників у визначених перспективних секторах.

Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (розпорядження КМУ від 16 березня 2017 року)

Стратегія визначає, що фінансово-економічна криза, що загострилася останніми роками, події, пов'язані з проведенням антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, призвели до зменшення в'їзного туристичного потоку, негативно вплинули на структуру туризму та реалізацію туристичних можливостей країни на внутрішньому і зовнішньому туристичному ринку. Україна втрачає популярність як туристичний напрям, оскільки у потенційних туристів складається враження повномасштабної війни і країна сприймається як «гаряча точка».

Основними напрямками реалізації Стратегії є «Безпека туристів», «Нормативно-правова база сфери туризму та курортів», «Розвиток туристичної інфраструктури» та «Розвиток людських ресурсів». Механізм реалізації Стратегії визначає завдання учасникам реалізації Стратегії і базується на щорічних Планах заходів з реалізації Стратегії, який дає змогу визначення ефективності впливу заходів, що здійснюються на державному, регіональному та місцевому рівні.

Концепція нової української школи – НУШ (рішенням колегії МОН 27.10.2016)

Концепція визначає мету і зміст реформи освіти, орієнтованої на те, щоб зробити випускника конкурентоздатним у 21-му столітті – випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, спроможного змінювати навколишній світ та вчитись упродовж життя. Формула «Нової української школи» складається з 8 базових компонентів:

- нового змісту освіти, заснованого на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві;
- педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;
- умотивованого вчителя, який має свободу творчості й розвивається професійно;
- орієнтації на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм;
- наскрізного процесу виховання, який формує цінності;
- нової структури школи, яка дозволяє добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя;
- децентралізації та ефективного управління, що надасть школі реальну автономію;
- справедливого розподілу публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.

В рамках НУШ у 2018 році обсяг субвенції Луганської області склав 40,9 млн. грн, у 2019 – 19,4 млн грн.

Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я (розпорядження КМУ від 30.11.2016)

Концепція визначає мету і зміст реформи фінансування системи охорони здоров'я – як створення та запровадження нової моделі фінансування, яка передбачає чіткі та прозорі гарантії держави щодо обсягу безоплатної медичної допомоги, кращий фінансовий захист громадян у випадку хвороби, ефективний та справедливий розподіл публічних коштів та скорочення неформальних платежів, створення стимулів до поліпшення якості надання медичної допомоги населенню державними і комунальними закладами охорони здоров'я.

Завдання реформи:

- Впровадження державного гарантованого пакета медичної допомоги.
- Утворення єдиного національного замовника медичних послуг.
- Автономізація постачальників медичної допомоги.
- Запровадження принципу «гроші ходять за пацієнтом».

На II етапі впровадження (2018–2019 роки) планується введення в дію державного гарантованого пакета медичної допомоги на всіх рівнях медичної допомоги та започаткування його фінансування через єдиного національного замовника медичних послуг. На III етапі інтеграції (2020 рік) – налагодження повноцінного функціонування нової системи фінансування охорони здоров'я в масштабі всієї країни.

Згідно Плану заходів щодо реалізації Концепції обласним державним адміністраціям доручається запровадження електронної системи міжнародної класифікації звернень за первинною медичною допомогою ІСРС-2; проведення загальнонаціональної комунікаційної кампанії для здійснення вільного вибору громадянами медичних працівників первинної медичної допомоги, включно з поширенням відповідної інформації серед населення та медичних працівників; подання на розгляд Кабінету Міністрів України проєктів розпоряджень щодо затвердження переліку та складу госпітальних округів в областях.

1 січня 2020 року згідно Концепції всі медичні заклади, що надають спеціалізовану медичну допомогу, перейдуть на оплати за договорами з Національною службою здоров'я України (НСЗУ). Для цього вони мають відповідати кільком вимогам, перша з яких — реорганізуватись у комунальні некомерційні підприємства. Ситуація з реорганізацією лікарень у Луганській області неблагополучна – лише 10 % мають статус комунальних некомерційних підприємств.

Аналіз текстів інших діючих на сьогодні галузевих стратегій не зафіксував окремих положень, які б стосувалися участі регіонів і, зокрема Луганської області. Було проаналізовано наступні документи:

Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року (розпорядження КМУ від 30 травня 2018 року)

Державна стратегія реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року (постанова КМУ від 5 грудня 2018 року)

Довгострокової стратегії розвитку української культури — стратегії реформ (розпорядження КМУ від 1 лютого 2016 року)

Державна цільова програма «Відновлення та розбудови миру в східних регіонах України»

Фінансування соціально-економічного розвитку регіонів є одним з найвагоміших інструментів державної регіональної політики. 31 серпня 2016 року Постановою КМУ була схвалена Концепція Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України. Одним із ключових інструментів реалізації Концепції стала державна цільова програма «Відновлення та розбудови миру в східних регіонах України», затверджена постановою Кабінету Міністрів України 13 грудня 2017 року. Програма зафіксувала, що протягом 2014–2016 років урядом було здійснено ряд першочергових заходів щодо розв'язання проблем, пов'язаних із ситуацією на сході країни. Однак, безпрецедентні масштаби проблеми вимагали більш ефективних підходів, зокрема програмно-цільових та визначення стратегічних напрямів розвитку. Такими стратегічними напрямками в новій програмі було визначено:

1. Відновлення критичної інфраструктури та основних соціальних послуг у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, об'єкти соціальної інфраструктури, енергетика, транспорт, водопостачання та водовідведення, екологія та охорона навколишнього природного середовища;
2. Економічне відновлення через розвиток спроможностей у сфері місцевого економічного планування, здійснення структурних змін та надання підтримки мікро-, малому і середньому бізнесу, розширення доступу до фінансових послуг, зокрема у сфері кредитування та мікрокредитування; забезпечення розвитку промисловості, будівництва, сільського господарства та інших сфер економічної діяльності на засадах інноваційного розвитку та переведення їх на сучасні технологічні платформи; створення нових насамперед високотехнологічних робочих місць та підвищення рівня зайнятості населення, зростання доходів та забезпечення розширеного відтворення людського потенціалу;
3. Підвищення соціальної стійкості, розбудова миру та громадської безпеки шляхом досягнення соціальної єдності та повернення довіри, сприяння культурному діалогу та вихованню толерантності із залученням всіх верств населення, сприяння розвитку інститутів громадянського суспільства та різних форм самоорганізованої діяльності громадян, спрямованої на розв'язання проблем, розвитку місцевого самоврядування в контексті децентралізації з метою створення самодостатніх територіальних громад, здатних до саморозвитку, проведення моніторингу ситуації в територіальних громадах щодо вразливості, ризиків та соціальних зв'язків, забезпечення психологічної та соціальної підтримки населення, яке постраждало від збройного конфлікту.

Відповідно, для реалізації програми був затверджений Перелік заходів на 2017–2020 роки та визначені обсяги та джерела фінансування, а саме: загальний обсяг фінансування – 10,3 млрд грн, у тому числі – державний бюджет 5,7 млрд грн, місцеві бюджети – 3,3 млрд грн, інші джерела – 1,3 млрд грн. Частка коштів для Луганської області становила орієнтовно 2,19 млрд грн, у тому числі – державний бюджет 0,53 млрд грн (24 %), місцеві бюджети – 1,50 млрд грн (69 %), інші джерела – 0,16 млрд грн (7 %).

Перелік заходів програми із змінами від 27.03.2019 по Луганській області наведені у *додатку 22*

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР)

Органи місцевого самоврядування отримали додатковий власний ресурс для розвитку економічної та соціальної сфери громад, модернізації інфраструктури, поточних та капітальних ремонтів за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку. Завдяки цьому підтримка регіонів з цього джерела зросла з 1,5 млрд у 2013 році до 6 млрд у 2018 році. Фінансування проєктів з ДФРР надало можливість громадам упроваджувати проєкти, важливі для місцевого розвитку, зокрема щодо реконструкції шкіл, дитячих садків, лікарень, ЦНАПів та ін. В період 2015–2018 роки по Луганській області було затверджено 182 проєкти з обсягом фінансування 720,33 млн грн, у тому числі – 649,71 млн грн з коштів ДФРР. Перелік проєктів наведений у *додатку 23*

Блокада тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей

15 березня 2017 року рішенням РНБО було ухвалено припинення транспортного сполучення між Україною та тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях. Відповідно заходи, направлені на тимчасове повне припинення транспортного сполучення між державою Україна та тимчасово окупованою територією Донецької та Луганської областей були переведені на державний рівень.

Основні оцінки «блокади» та її наслідків та вироблення рекомендацій для наступних дій української влади були отримані шляхом опитування 36 експертів, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва з 5 по 15 травня 2017 року.

- Думки опитаних щодо перспектив продовження «блокадної» політики розділились. Однак тих експертів, які вважають, що нинішню політику «блокади» потрібно продовжувати, дещо більше, ніж тих, які переконані у зворотному.

- Серед основних причин підтримки «блокади» – небажання підтримувати фінансово бойовиків та керівництво псевдореспублік; можливість економічного тиску на Росію та необхідність дотримання національних інтересів у відносинах з окупованою частиною Донбасу.

- Основна причина, через яку частина експертів не підтримує «блокаду», – ускладнення подальшої реінтеграції цих територій внаслідок остаточного розриву зв'язків з Україною, та заміщення їх на зв'язки з Росією.

- Найбільш популярним варіантом відносин з тимчасово окупованими територіями у Донецькій та Луганській областях серед опитаних експертів є збереження економічної блокади з підтримкою гуманітарних стосунків.

- Політика України щодо окупованої частини Донбасу стала предметом критики опитаних експертів. Більшість із них не бачать у ній стратегії, вважають непослідовною та переконані, що держава погано роз'яснює свої кроки.

- Опитані експерти переважно вважають, що неурядова акція блокади стала лише приводом, але не реальною причиною зміни політики Росії, зокрема щодо визнання документів окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області – окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області, та «націоналізації» підприємств.

- Опитані експерти переважно погоджуються з твердженнями, що обмеження економічних зв'язків із тимчасово окупованою територією призведе до посилення ізоляції цих районів Донбасу від України і ускладнить перспективи їх повернення під юрисдикцію України; призведе до зміцнення зв'язків окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області – окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області з Росією; спричинить посилення антиукраїнських настроїв на тимчасово окупованих територіях Донбасу; підвищить соціальну напруженість і похитне квазірежими окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області - окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області. Водночас експерти скоріше не погоджуються з тим, що одним із наслідків припинення роботи великих підприємств на тимчасово окупованій території буде істотне поповнення лав бойовиків в окупаційній адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області та окупаційній адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області.

▪ Опитані експерти переконані у необхідності спростити перетин лінії розмежування, полегшити режим отримання перепусток та максимально спростити отримання будь-яких адміністративних послуг у прифронтових населених пунктах. Експерти також підтримують спрощення доступу до навчання в українських освітніх закладах різного рівня для мешканців тимчасово окупованих територій; надання підтримки (фінансової та матеріальної) мешканцям тимчасово окупованих територій, що прагнуть виїхати на території, контрольовані Україною; надання дозволу на торгівлю з тимчасово окупованими територіями Луганської області продуктами харчування і товарами першої необхідності. Більша частина опитаних експертів також виступає за жорсткіший контроль за здійсненням виплат внутрішньо переміщеним особам з метою уникнення зловживань. Поза тим, думки експертів розділились щодо можливості зняття обмеження на соціальні та пенсійні виплати громадянам України, що мешкають на тимчасово окупованій території Луганської області.

▪ Найближчим часом, на думку опитаних експертів, Україна повинна активізувати інформаційну політику, зробити її більш узгодженою, об'єктивною та цілеспрямованою та поширювати інформаційні продукти на тимчасово окуповані території Луганської та Донецької областей; розробити адресні програми допомоги жителям тимчасово окупованих територій, таким чином впливаючи на конкретних людей, та спростити доступ мешканців тимчасово окупованих територій до освітніх та медичних послуг.

12.3. Стратегічні документи на рівні області

Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року та План(и) заходів з її впровадження

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації 26 червня 2015 року була затверджена Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року, а 13 серпня 2015 року – План заходів на 2016 рік. Розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28.10.2016 № 624 було затверджено актуалізовану Стратегію розвитку Луганської області до 2020 року (Стратегія). Згідно оновленої Стратегії – Бачення розвитку Луганської області до 2020 року

Луганська область – це неподільна та невід’ємна частина України, екологічно чистий та комфортний для проживання регіон, в якому панують мир, злагода та добробут, побудована якісна інфраструктура, стійко та динамічно розвивається економіка, примножується людський та фінансовий капітал, розвиваються високотехнологічні виробництва без шкоди для навколишнього середовища

мало бути досягнуто виконанням 4-х стратегічних цілей:

1. Відновлення критичної інфраструктури та послуг.
2. Підвищення спроможності місцевої влади в умовах децентралізації та інформатизації.
3. Економічне відновлення та перехід до сталого розвитку.
4. Створення сприятливих умов для життя та побудова миру.

та 10-ма оперативними цілями.

Відповідно розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 18.04.2017 були затверджені зміни до Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку Луганської області на 2017–2018 роки (План заходів), який включав каталог із 124 проектних ідей на загальну суму 3,5 млрд грн.

15 січня 2018 року розпорядженням голови обласної держадміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації був затверджений План заходів на 2019–2020 роки, який включав каталог із 57 проектних ідей на загальну суму 3,2 млрд грн.

Оцінка результативності реалізації Стратегії за 2017–2018 роки

Оцінка результативності реалізації Стратегії за 2017–2018 роки передбачала моніторинг досягнення стратегічних цілей шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів з їх прогнозними значеннями. Індикаторами виконання обрано індикатори виконання Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (ДСРР 2020), оскільки стратегічні цілі Стратегії є узгодженими зі стратегічними цілями ДСРР 2020, що дало можливість кількісно виміряти рівень досягнень. Таких індикаторів визначено 55.

Дані щодо середнього рівня виконання Стратегії (за індикаторами) та Плану заходів (за коштами) за 2017-2018 роки наведений у таблиці 148.

Таблиця 148. Виконання Стратегії та Плану заходів у Луганській області за 2017–2018 роки

Показники виконання	2017	2018
По стратегічній цілі 1 «Відновлення критичної інфраструктури та послуг»		
Середній рівень виконання індикаторів, %	35,7	
Реалізація проєктів, %	68,0	81,2
По стратегічній цілі 2 «Підвищення спроможності місцевої влади в умовах децентралізації та інформатизації»		
Середній рівень виконання індикаторів, %	46,4	
Реалізація проєктів, %	100	10,4
По стратегічній цілі 3 «Економічне відновлення та перехід до сталого розвитку»		
Середній рівень виконання індикаторів, %	59,5	
Реалізація проєктів, %	96,2	69,7
По стратегічній цілі 4 «Створення сприятливих умов для життя та побудова миру»		
Середній рівень виконання індикаторів, %	45,4	
Реалізація проєктів, %	96,9	18,4
Узагальнено по всіх стратегічних цілях		
Середній рівень виконання індикаторів, %	45,4	
Реалізація проєктів, %	71,0	42,7

Як видно із таблиці, у 2018 році різко погіршився стан реалізації проєктів, обумовлений в переважній більшості випадків недостатнім фінансуванням. Якщо у 2017 році із запланованих 99 проєктів з обсягом фінансування 2,31 млрд грн. 19 – виконано у повному обсязі; 52 – знаходяться у стадії виконання; 28 не реалізовано, то у 2018 році із запланованих 115 проєктів розвитку з обсягом фінансування 2,42 млрд грн. 15 – виконано у повному обсязі; 34 – знаходяться у стадії виконання; 66 не виконано.

Особливо це видно на проєктах стратегічної цілі 2 «Підвищення спроможності місцевої влади в умовах децентралізації та інформатизації» на впровадження яких сума запланованого обсягу фінансування у 2018 році склала 86,44 млн грн, що становило 3,6 % від загального запланованого обсягу фінансування проєктів за Планом заходів. Це призвело до невиконання чи часткового виконання вкрай важливих проєктів в сфері енергозбереження, таких як «Реконструкція та модернізація об'єктів спільної власності громад з використанням енергозберігаючих заходів», «Реконструкція та модернізація теплових мереж, котельень, будівництво модульних котельень», «Впровадження інноваційних енерго - та ресурсозберігаючих технологій».

Однак важливим здобутком Плану заходів за 2017-2018 роки можна вважати реалізацію стратегічних проєктів, зокрема щодо приєднання Луганської області до Єдиної енергетичної системи України та забезпечення надійного енергопостачання.

Також важливим результатом реалізації Стратегії можна вважати започаткування у 2017 році 12 регіональних (цільових) програм на 2017–2020 роки у сферах, означених як пріоритетні в Стратегії, зокрема – підвищення ефективності регіонального управління; ринку праці; освіти, молодіжної політики, розвитку фізичної культури та спорту; житлової політики; комунального господарства; створення конкурентоспроможного агропромислового комплексу.

Співставлення результативності реалізації Стратегії за 2017–2018 роки у Луганській області з іншими регіонами України.

У 2018 році групою радників з впровадження державної регіональної політики в Україні Програми «U-LEAD з Європою» був проведений аналіз реалізації регіональних стратегій на основі даних, отриманих з відкритих джерел. Порівняння результатів їх реалізації засвідчив, що Стратегія Луганщини займала середні місця в загальному рейтингу. По окремих показниках, зокрема – по якості та кількості технічних завдань до Плану реалізації чи наявності кількісних показників, які дозволяють виміряти досягнутий результат, займати лідируючі позиції. А по інших, зокрема – по відповідності поданих області проєктів до ДФРР завданням Стратегії чи створенню нових робочих місць в рамках проєктів ДФРР, бути в аутсайдерах (період аналізу – 2015–2017 роки).

Детальна інформація щодо співставлення Планів заходів регіональних стратегій у Луганській області з іншими областями України за 2015–2017 роки наведена у **додатку 24**.

Перспективи реалізації Стратегії на 2019–2020 роки

В Плані заходів на 2019–2020 роки були враховані помилки реалізації стратегічних проєктів у 2017–2018 роках, зокрема невідповідність декларованої кількості проєктів та обсягів їх фінансування реальним ресурсним можливостям Луганської області. Відповідно, було заплановано 57 проєктних ідей (124 – у попередній період) на загальну суму 3,1 млрд грн (3,5 млрд грн – у попередній період). При цьому, зважаючи на обмежені ресурси області планувалось, що 1,1 млрд грн (35 % від загального обсягу) будуть залучені від програм міжнародної технічної допомоги (МТД) та інвестицій.

Принциповими стратегічними проєктами на 2019–2020 роки можна вважати проєкт «Будівництво залізничної гілки Білокуракине – Сватове», «Створення індустріального парку (технопарку) на території Лисичансько – Северодонецько – Рубіжанського промислового вузла», «Будівництво Луганської обласної клінічної лікарні», «Будівництво очисних споруд господарсько-побутових стічних вод м. Северодонецька», проєкти у сфері енергозбереження, підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва, створення сільськогосподарських кооперативів, розвитку регіональних ЗМІ, підвищення рівня соціальної згуртованості населення.

Стратегії розвитку адміністративно-територіальних одиниць

На території Луганської області на сьогодні функціонує 35 адміністративно-територіальних одиниць (АТО), у тому числі – 12 районних, 3 міські та 20 об'єднаних територіальних громад (сільських і селищних). Аналіз стратегій їх розвитку засвідчив, що 23 АТО мають розроблені Стратегії розвитку, 5 – в процесі розробки і 7 – не мають. В основному не мають чи ще розробляють стратегії – це об'єднані територіальні громади. Оскільки всі населені пункти Біловодського району увійшли до Біловодськівської селищної ОТГ, яка розробила Стратегію розвитку до 2023 року та План реалізації 2019–2023 (116 проєктів), то Стратегія розвитку Біловодського району не актуальна.

Наявні Стратегії розвитку розроблялись в різний час – від 2012 до 2019 років і, відповідно термін їх дії орієнтований до 2020–2028 років. Практично всі стратегії мають відповідні Плани заходів їх реалізації на 3-х річний період. Якість стратегій і планів дуже різна, кількість задекларованих заходів коливається від 17 до 164. Відсутні також звіти чи документи щодо оцінки і моніторингу виконання.

Перелік стратегій і планів адміністративно-територіальних одиниць Луганської області наведений у **додатку 25**

Концепція запровадження енергетичного менеджменту в Луганській області (розпорядження голови Луганської ОДА від 28 лютого 2018 року)

Метою Концепції є визначення стратегії формування професійних управлінських механізмів та прийняття рішень у сфері споживання енергоносіїв, які у перспективі забезпечать для області:

- 1) раціональне використання бюджетних коштів на придбання енергоресурсів;
- 2) оптимізацію структури споживання енергоресурсів;
- 3) підвищення ефективності використання всіх видів енергоносіїв;
- 4) покращення якості надання енергетичних послуг та можливостей для їх регулювання;
- 5) налагодження енергоефективної експлуатації споруд, будівель, систем централізованого теплозабезпечення та обладнання об'єктів генерації енергії;
- 6) скорочення викидів СО₂, розвиток екологічно орієнтованої економіки, підвищення якості життя;
- 7) формування ощадливої поведінки споживачів енергетичних послуг;
- 8) запровадження системи економічного стимулювання енергозберігаючих заходів у бюджетних установах, організаціях та комунальних підприємствах;
- 9) залучення інвестицій у процеси технологічної та енергоефективної модернізації інфраструктури області.

Концепція розвитку туризму в Луганській області до 2022 року (розпорядження голови Луганської ОДА від 20 червня 2019 року) базується на Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року (розпорядження КМУ від 16 березня 2017 року) і є документом, в основу якого покладено комплексний підхід до цієї сфери, відображено аналіз стану туристичної сфери, позначені переваги й недоліки регіону, описані загальні положення майбутнього проєкту, визначені можливості і інтереси надавачів та потенційних споживачів туристичного продукту.

Концепція акцентує, що сфера туризму не є окремою галуззю економіки, а має вплив на розвиток економіки регіону в цілому і охоплює понад 50 суміжних галузей. Концепція націлена на

пошук нових можливостей, які сприятимуть на першому етапі відновленню внутрішнього туризму, окрім заходів якого були успішно реалізовані у 2017–2018 роках.

12.4. Обласні програми

Важливим інструментом реалізації обласної стратегії є регіональні цільові програми, які відносяться до середньострокових програмних документів. Вони покликані розв'язати основні проблеми, що стримують регіональний розвиток. На початок 2019 року в області реалізувалось 40 регіональних цільових програм із загальним обсягом 5 537,2 млн грн, розділених за 6-ма напрямками:

I. ЕКОНОМІЧНИЙ НАПРЯМ

II. СОЦІАЛЬНИЙ НАПРЯМ

III. НАЦІОНАЛЬНО – КУЛЬТУРНИЙ НАПРЯМ

IV. ЕКОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМ

V. ПРАВООХОРОННИЙ НАПРЯМ

VI. ІНШІ

Фінансування та відсоток виконання регіональних цільових програм наведена у таблиці 149.

Таблиця 149. Фінансування та реалізація регіональних цільових програм Луганської області

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Кільк. ість програм	Обсяг фінан. (план), млн грн	Виконання, %	Кільк. ість програм	Обсяг фінан. (план), млн грн	Виконання, %	Кільк. ість програм	Обсяг фінан. (план), млн грн	Виконання, %	Кільк. ість програм	Обсяг фінан. (план), млн грн	Виконання, %	Кільк. ість програм	Обсяг фінан. (план), млн грн	Виконання, %
I.	10	1328,5	0,02	9	2264,2	2,3	9	2160	10,7	10	2987,9	18,7	11	2221,8	17,5
II.	17	539	16,7	17	1701,6	5,2	18	1922,4	6,8	19	2296,6	24,1	16	587	70,5
III.	11	78,2	0,2	6	12,8	4	4	18,9	5,9	4	16,4	23,2	4	4,2	112,7
IV.	6	683,7	1,1	6	1531	4,8	4	343,8	10,5	4	302,3	17,9	4	414,5	11,9
V.	1	5,5	0	1	4,9	0	1	5,5	66,3	1	66,9	90,3	4	85,1	0
VI.	5	55,7	0	4	45,8	0	3	19,5	67,4	5	56,8	25,8	1	44,7	19,6
	50	2690,6	3,7	43	5560,4	3,9	39	4470,1	9,3	43	5726,9	21,7	40	5537,2	22,5

Аналіз реалізації регіональних цільових програм (за фінансовими показниками) свідчить про системні недоліки у сфері реалізації таких програм. Головним з них є невідповідність їх планового ресурсного забезпечення реальним можливостям бюджетного фінансування. Так незважаючи на поступове зміцнення ресурсного забезпечення регіональних програм, їх фактичний обсяг фінансування у 2018 році склав лише 22,5 % від задекларованого обсягу. Найбільша невідповідність між плановими та фактичними обсягами фінансування регіональних програм спостерігається за програмами у сферах житлово-комунального господарства, дорожнього будівництва та охорони навколишнього природного середовища.

Аналіз джерел фінансування регіональних цільових програм, зокрема у 2018 році свідчить, що основними з них залишаються кошти державного (40,5 %) та обласного (29,0 %) бюджетів. У цілому фінансування програм у розрізі джерел розподілилось наступним чином:

- державний бюджет – 504,5 млн грн, або 40,5 %;
- обласний бюджет – 361,0 млн грн, або 29,0 %;
- місцеві бюджети – 115,5 млн грн, або 9,2 %;
- кошти підприємств та організацій – 39,9 млн грн, або 3,2 %;
- інші джерела – 225,7 млн грн, або 18,1 %.

За структурою ресурсного забезпечення регіональних програм у 2018 році найбільші обсяги фінансування (769,7 млн грн) спрямовувались на реалізацію 11 програм економічного напрямку (61,7 % від загального обсягу фінансування за програмами).

Фінансування за іншими напрямками реалізації регіональних програм розподілилось наступним чином:

- соціальні (16 програм) – 414,05 млн грн або **33,2 %**;
- екологічні (4 програми) – 49,33 млн грн або **4,0 %**;
- інші (4 програми) – 8,76 млн грн або **0,7 %**;
- національно-культурні (4 програми) – 4,74 млн грн або **0,4 %**.

Проміжні висновки

▪ Стратегічний документ «Схема планування території Луганської області» розроблений ДП «Український Державний науково-дослідний інститут проєктування міст «Діпромісто» імені Ю.М.Білоконя» у 2013 році, який визначав стратегію розвитку Луганської області до 2030 року значною мірою втратив свою актуальність. В цій ситуації ключовим документом розвитку області стала Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року та Плани заходів з її впровадження на 2017–2018 роки і 2019–2020 роки.

▪ Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року була максимально узгоджена як із загально державними стратегічними документами – Державною Стратегією регіонального розвитку (ДСРР 2020) та галузевими державними стратегіями, так і цільовими стратегіями та програмами, направлені на подолання викликів для окремих регіонів України, зокрема – Стратегія державної міграційної політики України на період до 2025 року, Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб, Проєкт Стратегії інформаційної реінтеграції окремих територій України, Державна цільова програма «Відновлення та розбудови миру в східних регіонах України».

▪ Аналіз виконання Стратегії розвитку Луганської області до 2020 року засвідчив, що основною проблемою (як і більшості регіональних стратегій) стала невідповідність декларованої кількості проєктів Планів заходів з її впровадження та обсягів їх фінансування реальним ресурсним можливостям області, що призвело до їх недовиконання – в середньому 45,4 % за 2017-2018 роки. Однак, принциповим досягненням Стратегії стала реалізація низки проєктів, зокрема щодо приєднання Луганської області до Єдиної енергетичної системи України та забезпечення надійного енергопостачання, будівництво залізничної гілки Білокуракине – Сватове, створення індустріального парку (технопарку) на території Лисичансько – Северодонецько – Рубіжанського промислового вузла.

▪ Важливим інструментом реалізації обласної стратегії є регіональні цільові програми, які відносяться до середньострокових програмних документів. Аналіз реалізації цих програм (за фінансовими показниками) засвідчив про системні недоліки, головним з яких є невідповідність їх планового ресурсного забезпечення реальним можливостям бюджетного фінансування (фактичний обсяг фінансування у 2018 році склав лише 22,5 % від задекларованого обсягу). До явних заслуг програм можна віднести їх економічну спрямованість (61,7 % від загального обсягу фінансування).

ПРИВІТНА, РІЗНОМАНІТНА, МОЯ.

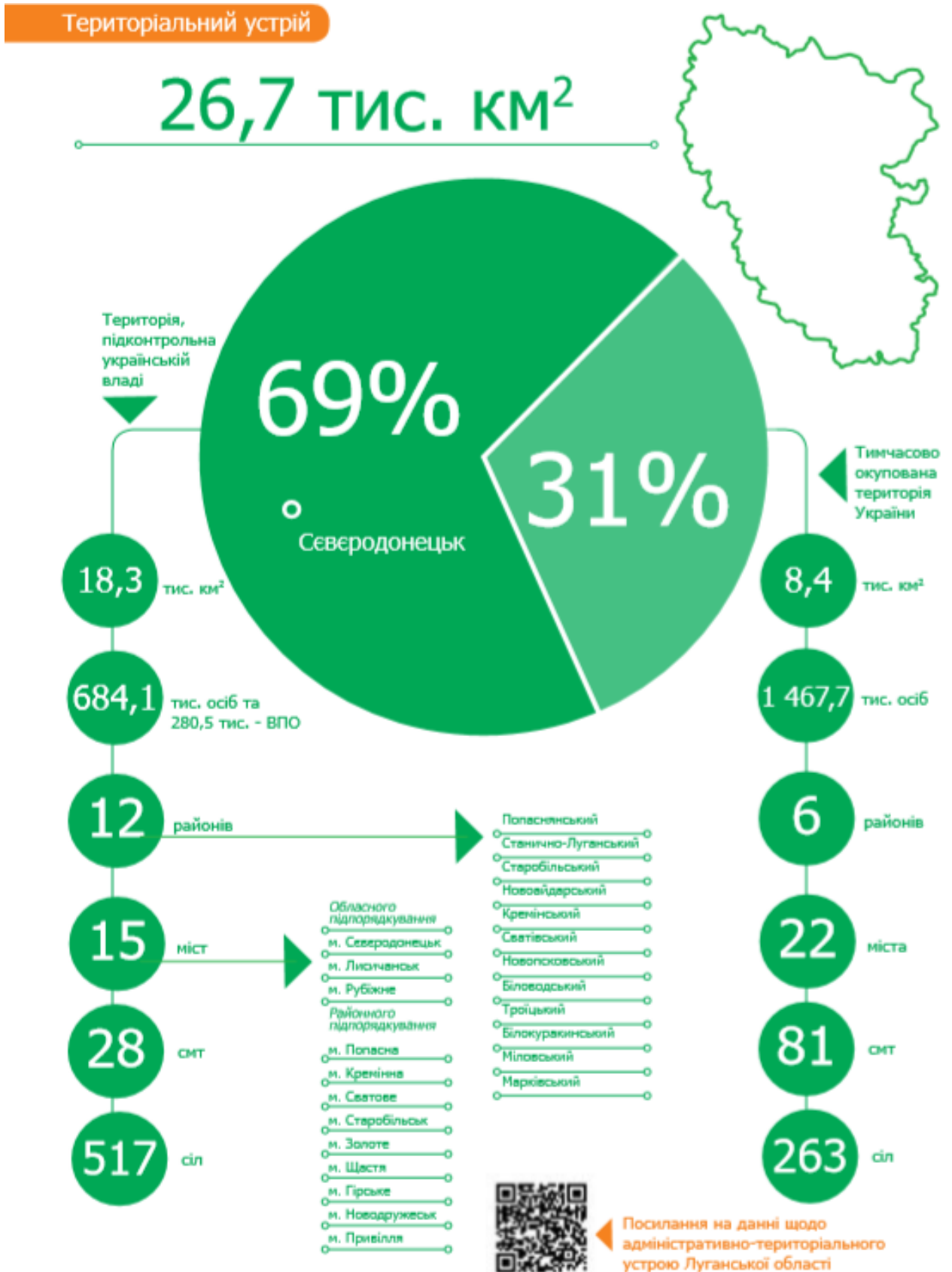
ДОДАТКИ до профілю Луганської області

Перелік ОТГ та перспективний план області

- 1) Новопокровська селищна (2 місцеві ради + 1 Заайдарівська сільська рада), утворена 14.07.2015, вибори пройшли у 2015 році, 30.06.2019 – додаткові вибори депутатів селищної ради від територіальних громад, що приєдналися;
- 2) Білокуракинська селищна (8 місцевих рад + 1 Тимошинська сільська рада), утворена 13.08.2015, вибори пройшли у 2015 році, 30.06.2019 – додаткові вибори депутатів селищної ради від територіальних громад, що приєдналися;
- 3) Новоайдарська селищна (9 місцевих рад), утворена 13.08.2015;
- 4) Щастинська міська (3 місцеві ради), утворена 22.10.2015;
- 5) Чмирівська сільська (3 місцеві ради), утворена 27.09.2016, вибори пройшли у 2016 році;
- 6) Троїцька селищна (12 місцевих рад), утворена 27.01.2017 (найбільша) , вибори пройшли у 2017 році;
- 7) Привільська сільська (2 місцеві ради), утворена 13.03.2017, вибори пройшли у 2017 році;
- 8) Нижньодуванська селищна (2 місцеві ради), утворена 10.05.2017, вибори пройшли у 2017 році;
- 9) Красноріченська селищна (3 місцеві ради), утворена 14.07.2017, вибори пройшли у 2017 році;
- 10) Гірська міська рада (3 місцеві ради), утворена 26.07.2017;
- 11) Біловодська селищна рада (14 місцевих рад), утворена 14.08.2017, вибори пройшли у 2017 році;
- 12) Лозно-Олександрівська (3 місцеві ради), утворена 08.02.2018, вибори пройшли у 2018 році;
- 13) Шульгинська сільська (4 місцеві ради), утворена 04.05.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 14) Калмиківська (2 місцеві ради), утворена 26.06.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 15) Підгорівська (2 місцеві ради), утворена 27.06.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 16) Веселівська (3 місцеві ради), утворена 09.07.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 17) Широківська (3 місцеві ради), утворена 16.07.2018;
- 18) Великочернігівська (2 місцеві ради), утворена 20.07.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 19) Марківська (5 місцевих рад), утворена 25.07.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 20) Нижньотеплівська (2 місцеві ради), утворена 26.07.2018;
- 21) Красноталівська (2 місцеві ради), утворена 27.07.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 22) Коломийчеська (2 місцеві ради), утворена 02.08.2018, вибори пройшли 30.06.2019;
- 23) Половинкинська (2 місцеві ради), утворена 12.04.2019.

Указом Президента України від 18.01.2019 № 13/2019 утворено військово-цивільну адміністрацію міста Щастя Новоайдарського району Луганської області.

Статистика адміністративно-територіального устрою Луганської області

МЕЖІ ТА ПЕРЕЛІК

районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Луганській області (Указ Президента України «Про межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях»)

Межі тимчасово окупованих територій у Луганській області визначаються фактичною лінією розмежування сторін, яка проходить:

від географічної точки 48°35'11" північної широти та 39°41'18" східної довготи, далі вздовж правого берегу ріки Сіверський Донець до географічної точки 48°45'09" північної широти та 38°49'45" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°44'40" північної широти та 38°49'44" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°42'23" північної широти та 38°35'01" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°41'50" північної широти та 38°33'35" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°40'45" північної широти та 38°33'13" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°40'12" північної широти та 38°33'13" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°39'44" північної широти та 38°29'50" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°38'45" північної широти та 38°27'24" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°36'37" північної широти та 38°26'32" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°36'05" північної широти та 38°25'03" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°32'08" північної широти та 38°26'43" східної довготи, далі по прямій лінії до географічної точки 48°26'51" північної широти та 38°19'39" східної довготи;

Перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Луганській області

1. Міста обласного значення (у тому числі населені пункти, які адміністративно підпорядковані міським радам цих міст):

- місто Луганськ (у тому числі місто Олександрівськ, селище Зразкове, селище Тепличне, селище міського типу Катеринівка);
- місто Алчевськ;
- місто Антрацит (у тому числі селище міського типу Боково-Платове, селище Лісне, селище Мельникове, селище Садовий, селище Христофорівка, селище міського типу Верхній Нагольчик, селище міського типу Дубівський, село Оріхове, селище міського типу Кам'яне, селище міського типу Кріпенський, селище міського типу Щотове, село Зелений Курган, селище Степове);
- місто Брянка (у тому числі селище міського типу Южна Ломуватка, селище міського типу Вергулівка, селище міського типу Ганнівка, селище міського типу Ломуватка, селище міського типу Глибокий);
- місто Голубівка (у тому числі селище міського типу Донецький, селище міського типу Криничанське, селище Криничне, селище Тавричанське);
- місто Довжанськ (у тому числі місто Вознесенівка, селище міського типу Ведмеже, селище міського типу Павлівка, селище міського типу Кундрюче, село Кондрюче, селище Хмельницький, селище міського типу Дубове, селище Прохладне, селище міського типу Вальянівське, село Маловедмеже, селище Устинівка, селище Федорівка, селище міського типу Шахтарське, селище Киселеве);
- місто Кадіївка (у тому числі місто Алмазна, місто Ірміно);
- місто Первомайськ;
- місто Ровеньки (у тому числі селище міського типу Любимівка, селище міського типу Великокам'янка, селище міського типу Кленовий, село Коробкине, селище Покровка, селище міського типу Гірник, селище міського типу Михайлівка, селище міського типу Тацине, селище міського типу Нагольно-Тарасівка, село Березівка, селище міського типу Новодар'ївка, селище Валянівськ, селище Калинівка, селище міського типу Картушине, село Залізничне, селище Новоукраїнка, селище міського типу Ясенівський, село Лобівські Копальні, село Благівка, село Грибуваха, село Новодар'ївка, село Платонівка, село Улянівка);
- місто Сорокине (у тому числі місто Молодогвардійськ, селище Новосімейкіне, місто Суходільськ, селище міського типу Буран, селище міського типу Гірне, селище Широке, селище міського типу Изварине, селище міського типу Краснодарський, селище міського

типу Тепле, селище Світличне, селище міського типу Сєверний, селище міського типу Сєверо-Гундорівський, селище міського типу Урало-Кавказ, селище Західний);

- місто Хрустальний (у тому числі місто Боково-Хрустальне, селище міського типу Садово-Хрустальненський, селище Трубний, місто Міусинськ, село Корінне, село Лісне, село Новосєлізавєтївка, місто Петрово-Красносїлля, селище міського типу Федорївка, селище Буткевич, селище Вергулівське, село Воскрєсенївка, селище міського типу Запорїжжя, село Жереб'яче, селище Комендантське, селище міського типу Грушовє, селище міського типу Софїївський, селище Давїдївка, селище міського типу Хрустальне, селище міського типу Княгїнївка, селище Хрустальний, селище міського типу Штерївка).

2. Райони:

- Антрацитївський район;
- Довжанський район;
- Лутугїнський район;
- Новоайдарський район: село Сокїльники;
- Перевальський район;
- Попаснянський район: місто Золоте (крїм частини територїї від географїчної точки 48°41'08" пївнічної широти та 38°33'21" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'51" пївнічної широти та 38°33'24" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'51" пївнічної широти та 38°33'03" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'33" пївнічної широти та 38°32'12" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'01" пївнічної широти та 38°30'12" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'20" пївнічної широти та 38°29'44" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'39" пївнічної широти та 38°29'40" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°40'38" пївнічної широти та 38°28'15" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°41'02" пївнічної широти та 38°28'13" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°41'30" пївнічної широти та 38°29'20" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°42'17" пївнічної широти та 38°28'58" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°42'32" пївнічної широти та 38°27'46" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°43'07" пївнічної широти та 38°27'47" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°43'27" пївнічної широти та 38°28'45" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°43'28" пївнічної широти та 38°29'38" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°43'15" пївнічної широти та 38°30'38" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°42'35" пївнічної широти та 38°31'15" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°42'13" пївнічної широти та 38°31'47" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°41'25" пївнічної широти та 38°31'47" сїдної довготи, далї по прямїй лїнїї до географїчної точки 48°41'08" пївнічної широти та 38°33'21" сїдної довготи), селище міського типу Калинове, село Калинове-Борщувате, село Жолобок, селище міського типу Чорнухине, селище Круглик, селище Міус, село Березївське, селище Молодїжне, селище Голубївське;
- Слов'яносербський район;
- Сорокинський район;
- Станично-Луганський район: село Миколаївка, село Бурчак-Михайлївка, село Лобачевє, село Суходїл.

Територіально-планувальні зони Луганської області

Зона урбанізації. В межах зони виділяються західна, центральна та південна підзони урбанізації.

- *Західна підзона* урбанізації представлена територіями Кременського, Попаснянського, Перевальського та, частково, Слов'яносербського, Антрацитівського районів. Площа підзони становить близько 32 % зони урбанізації.
- *Центральна (Луганська) підзона* урбанізації представлена Луганською міськрадою, територіями Слов'яносербського, Лутугинського та, частково, Сорокинського (Краснодонського) районів. Площа підзони становить близько 43 % зони урбанізації.
- *Південна підзона* урбанізації представлена територіями Антрацитівського, Довжанського (Свердловського), Сорокинського (Краснодонського) районів. Площа підзони становить близько 25 % зони урбанізації.

Зона сільського господарства. До територій переважно сільськогосподарського використання відносяться:

- *в північній частині області* (північний сільськогосподарський район) – в межах Троїцького, Сватівського, Білокуракинського, Новопсковського, Старобільського, Біловодського, Марківського, Міловського, частково, Кременського та Новоайдарського адміністративних районів;
- *в центральній та південній частинах області* (південний сільськогосподарський район) - частково в межах Попаснянського, Станично-Луганського та тимчасово окупованих Перевальського, Слов'яносербського, Лутугинського, Антрацитівського, Довжанського (Свердловського) та Сорокинського (Краснодонського) адміністративних районів.

В межах зазначеної зони, що займає понад 51 % території області, виділяються:

- ✓ території з пріоритетним розвитком товарного сільськогосподарського виробництва в межах Троїцького, Сватівського, Білокуракинського, Новопсковського, Старобільського, Біловодського, Марківського, Міловського, Кременського та Новоайдарського адміністративних районів;
- ✓ території з пріоритетним розвитком сільського господарства приміського типу для обслуговування великих міст, туристичних та рекреаційних зон в межах Попаснянського, Перевальського, Слов'яносербського, Станично-Луганського, Лутугинського, Антрацитівського, Довжанського (Свердловського) та Сорокинського (Краснодонського) адміністративних районів

Зона охоронюваних природних ландшафтів. Території переважно оздоровчого та туристично-рекреаційного використання формуються на базі об'єктів природно-заповідного фонду, курортних і рекреаційних територій, природних ландшафтів. Значна частина вказаних ландшафтів входить, як складова, майже до всіх вищезазначених зон. Зона формується:

- в центральній частині області вздовж берегів р. Сіверський Донець на території Кременського, Новоайдарського, Слов'яносербського, Станично-Луганського, Попаснянського (частково) та Краснодонського районів (Сіверськодонецький курортно-рекреаційний район), де пріоритетним є розвиток інфраструктури лікувально-оздоровчого туризму, ділового й пізнавального туризму;
- локальними рекреаційними зонами, курортно-рекреаційними та рекреаційними комплексами на території всіх районів області, де пріоритетним є розвиток інфраструктури короткочасного відпочинку, культурно-пізнавального та лікувально-оздоровчого туризму.

Рейтинг внесення записів до РМАР про містобудівну документацію
<https://pmap.minregion.gov.ua/index.php?r=map%2Findex&typeAto=region>

	<u>КОАТУУ</u>	<u>АТО</u>	<u>Рівень АТО</u>	<u>Відсоток записів у РМАР (%)</u>
1	4425400000	Троїцький Район	район	12.90 %
2	4421600000	Кремінський Район	район	75.00 %
4	4420900000	Білокуракинський Район	район	77.78 %
5	4420600000	Біловодський Район	район	94.29 %
8	4422500000	Марківський Район	район	88.57 %
9	4422800000	Міловський Район	район	86.67 %
10	4423100000	Новоайдарський Район	район	70.83 %
11	4423300000	Новопсковський Район	район	65.85 %
13	4423800000	Попаснянський Район	район	77.78 %
14	4425100000	Старобільський Район	район	72.13 %
15	4424800000	Станично-Луганський Район	район	62.00 %
17	4424000000	Сватівський Район	район	54.10 %
19	4424010100	Сватове	місто	100.00 %
21	4425110100	Старобільськ	місто	100.00 %
24	4423810100	Попасна	місто	100.00 %
25	4423110100	Щастя	місто	100.00 %
26	4423810800	Золоте	місто	100.00 %
27	4423810500	Гірське	місто	100.00 %
44	4411870400	Новодружеськ	місто	100.00 %
45	4421610100	Кремінна	місто	100.00 %
48	4412900000	Сєверодонецьк	місто	100.00 %
51	4412500000	Рубіжне	місто	100.00 %
54	4411870700	Привілля	місто	100.00 %
55	4411800000	Лисичанськ	місто	100.00 %

	<u>КОАТУУ</u>	<u>АТО</u>	<u>Рівень АТО</u>	<u>Відсоток записів у РМАР (%)</u>
56	4420655100	Біловодська ОТГ	ОТГ	0.00 %
57	4420955100	Білокуракинська ОТГ	ОТГ	0.00 %
58	4421655400	Красноріченська ОТГ	ОТГ	0.00 %
59	4423355100	Новопсковська ОТГ	ОТГ	0.00 %
60	4424055400	Нижньодуванська ОТГ	ОТГ	0.00 %
61	4425186500	Чмирівська ОТГ	ОТГ	0.00 %
62	4425455100	Троїцька ОТГ	ОТГ	0.00 %
63	4425485000	Привільська ОТГ	ОТГ	0.00 %

Співставлення основних показників соціально-економічного становища Луганської області з вибраними областями України за 2018 рік

Регіон	Економічна та соціальна згуртованість							
	Загальне місце	Місце за напрямом	1. Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах) у розрахунку на одну особу населення		2. Наявний дохід населення у розрахунку на одну особу населення		3. Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення, у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення	
			гривень	місце	гривень	місце	проміле	місце
Вінницька	4	9	58384	10	54992,0	11	149,8	8
Волинська	14	13	49987	15	46475,1	20	146,5	7
Дніпропетровська	5	3	97137	3	72883,4	2	186,7	12
Донецька	24	24	39411	21	31888,0	24	-	-
Житомирська	13	18	49737	17	52135,9	13	188,4	13
Закарпатська	19	2	34202	23	40471,6	23	52,0	1
Запорізька	20	4	75306	5	67982,5	3	159,8	9
Івано-Франківська	16	8	46312	18	48367,7	18	125,8	3
Київська	8	10	90027	4	63498,4	4	199,6	17
Кіровоградська	15	20	55183	13	51018,0	14	205,6	18
Луганська	25	25	13883	25	20618,6	25	-	-
Львівська	11	6	58221	11	55510,7	10	129,9	4
Миколаївська	21	12	60549	8	55543,9	9	165,6	10
Одеська	22	5	62701	7	61165,6	5	138,2	5
Полтавська	10	14	106248	2	60217,5	6	236,8	21
Рівненська	3	17	42038	20	47729,1	19	171,7	11
Сумська	17	23	51419	14	55934,4	8	251,0	22
Тернопільська	7	21	38593	22	43512,5	21	196,9	16
Харківська	2	15	69489	6	60117,7	7	215,4	19
Херсонська	18	11	45532	19	50109,4	17	138,9	6
Хмельницька	12	22	49916	16	52487,6	12	227,8	20
Черкаська	9	16	59697	9	50292,6	16	191,0	14
Чернівецька	6	7	31509	24	42850,4	22	90,5	2
Чернігівська	23	19	55198	12	50895,4	15	196,1	15
м. Київ	1	1	238622	1	141173,8	1	-	-

Регіон	Загальне місце	Економічна ефективність								
		Місце за напрямом	4. Індекс промислової продукції, відсотків до попереднього року		5. Обсяг реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу населення		6. Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва, відсотків до попереднього року		7. Обсяг виробництва продукції сільського господарства на 100 га с/г угідь	
			%	місце	гривень	місце	%	місце	тис. гривень	місце

Вінницька	4	1	99,2	17-18	49170,4	11	110,8	6-7	1223,2	2
Волинська	14	19	102,2	12-13	29798,5	19	103,1	17	838,4	12
Дніпропетровська	5	3	103,0	7	149583,7	1	102,2	18	701,1	15
Донецька	24	24	102,6	9	74582,8	4	90,3	23	377,8	23
Житомирська	13	13	97,5	21	36223,9	14	110,8	6-7	837,0	13
Закарпатська	19	22	105,1	4	18976,0	23	106,5	9	1017,0	6
Запорізька	20	14	103,6	6	123206,7	3	85,6	24	384,0	22
Івано-Франківська	16	6	110,3	1-2	51739,3	9	101,1	20	1204,6	3
Київська	8	7	102,0	14	64900,7	7	120,7	3	1168,6	4
Кіровоградська	15	15	102,2	12-13	31101,1	18	120,4	4	692,7	16
Луганська	25	25	83,0	25	10578,0	25	103,5	16	272,5	24
Львівська	11	9	102,4	10	39681,9	13	104,7	13	996,5	8
Миколаївська	21	20	104,0	5	51211,9	10	105,9	11	517,3	21
Одеська	22	18	92,4	24	24422,3	21	100,5	22	531,5	20
Полтавська	10	2	101,5	15	132723,4	2	123,7	1	945,1	10
Рівненська	3	10	95,6	22	32481,9	17	101,9	19	892,9	11
Сумська	17	12	110,3	1-2	44127,6	12	111,7	5	769,4	14
Тернопільська	7	21	98,2	19	20771,8	22	103,9	15	1014,2	7
Харківська	2	16	102,9	8	70902,1	5	106,0	10	675,3	18
Херсонська	18	23	101,1	16	27577,6	20	100,6	21	607,1	19
Хмельницька	12	8	95,3	23	33670,7	16	104,5	14	981,8	9
Черкаська	9	4	102,3	11	57890,8	8	122,5	2	1225,8	1
Чернівецька	6	11	105,8	3	17094,0	24	105,4	12	1054,3	5
Чернігівська	23	17	99,2	17-18	35538,2	15	110,4	8	683,1	17
м. Київ	1	5	98,1	20	66392,5	6	-	-	-	-

Регіон	Загальне місце	Економічна ефективність						
		Місце за напрямом	8. Індекс будівельної продукції будівництва, до попереднього року		9. Обсяг виконаних будівельних робіт у розрахунку на одну особу населення		10. Індекс споживчих цін, відсотків	
			%	місце	гривень	місце	%	місце
Вінницька	4	1	144,7	1	3584,7	7	109,0	3-4
Волинська	14	19	100,7	17	1772,0	14	109,9	20
Дніпропетровська	5	3	125,1	4	4659,1	5	109,2	7-9
Донецька	24	24	136,8	2	1298,9	22	112,3	25
Житомирська	13	13	107,3	11	1664,0	17	109,1	5-6
Закарпатська	19	22	104,2	12	1394,5	20	112,2	24
Запорізька	20	14	120,8	7	2247,6	12	109,2	7-9
Івано-Франківська	16	6	117,9	8	2412,5	11	109,1	5-6
Київська	8	7	103,9	13	4216,4	6	110,0	21
Кіровоградська	15	15	85,8	25	1730,4	15	109,0	3-4
Луганська	25	25	87,1	23	295,0	25	109,3	10-13
Львівська	11	9	111,5	9-10	3410,0	8	110,1	22
Миколаївська	21	20	86,8	24	2461,6	10	109,4	14
Одеська	22	18	111,5	9-10	6527,3	2	109,3	10-13
Полтавська	10	2	98,4	19	4966,4	3	109,3	10-13
Рівненська	3	10	130,9	3	2175,8	13	109,3	10-13
Сумська	17	12	92,0	22	1313,9	21	109,7	17-19
Тернопільська	7	21	93,6	20	1726,9	16	109,7	17-19
Харківська	2	16	101,5	15	4703,8	4	111,2	23
Херсонська	18	23	98,7	18	1172,9	24	109,5	15

Хмельницька	12	8	121,0	6	2679,6	9	109,2	7-9
Черкаська	9	4	123,8	5	1625,8	18	109,7	17-19
Чернівецька	6	11	93,3	21	1604,1	19	108,7	1
Чернігівська	23	17	103,1	14	1190,7	23	109,6	16
м. Київ	1	5	100,9	16	10843,5	1	108,8	2

Регіон	Загальне місце	Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця						
		Місце за напрямом	11. Індекс капітальних інвестицій, відсотків до попереднього року		12. Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення		13. Темп зростання (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій, % до обсягу на початок року	
			%	місце	гривень	місце	%	місце
Вінницька	4	3	137,8	2	10206,1	5	112,3	3
Волинська	14	17	112,1	8	7488,9	14	103,3	12
Дніпропетровська	5	6	129,4	5	17016,0	3	97,0	24
Донецька	24	2	154,6	1	5971,4	19	108,0	5
Житомирська	13	20	102,4	16	5715,6	21	104,7	7
Закарпатська	19	4	117,3	7	5291,3	23	104,6	8
Запорізька	20	5	88,0	23	8136,9	9	99,1	22
Івано-Франківська	16	24	84,7	25	5870,4	20	98,9	23
Київська	8	10	109,8	9	21352,4	2	100,2	17
Кіровоградська	15	14	91,0	21	6373,3	16	106,3	6
Луганська	25	25	91,6	20	1169,1	25	99,7	18
Львівська	11	18	101,9	17	9194,1	6	99,2	21
Миколаївська	21	11	87,4	24	7885,4	10	110,3	4
Одеська	22	21	95,9	19	8378,0	7	100,4	16
Полтавська	10	15	105,5	14	11175,6	4	101,8	13
Рівненська	3	23	108,7	11	5680,3	22	99,5	20
Сумська	17	9	108,5	12	6144,1	17	100,7	15
Тернопільська	7	8	103,7	15	6676,2	15	124,1	1
Харківська	2	7	109,3	10	7629,5	13	104,4	9
Херсонська	18	22	89,3	22	6087,9	18	93,4	25
Хмельницька	12	16	96,5	18	7705,9	12	116,8	2
Черкаська	9	12	132,4	3	8153,9	8	99,6	19
Чернівецька	6	19	106,7	13	3277,6	24	103,4	11
Чернігівська	23	13	117,7	6	7732,6	11	101,0	14
м. Київ	1	1	130,6	4	60270,6	1	103,5	10

Регіон	Загальне місце	Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця			
		Місце за напрямом	14. Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення	15. Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції	16. Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення

			дол.США	місце	%	місце	дол.США	місце
Вінницька	4	3	143,1	21	0,9	11-12	911,6	9
Волинська	14	17	251,0	13	0,3	18-20	694,4	14
Дніпропетровська	5	6	1112,7	2	0,1	22-24	2399,3	2
Донецька	24	2	289,2	10	1,3	7	1158,5	7
Житомирська	13	20	193,6	18	0,5	16	540,0	18
Закарпатська	19	4	271,0	12	1,8	4-5	1319,5	6
Запорізька	20	5	526,3	6	2,4	1	1970,1	3
Івано-Франківська	16	24	651,6	5	0,4	17	633,8	16
Київська	8	10	906,7	3	0,8	13-15	1054,4	8
Кіровоградська	15	14	78,9	23	1,8	4-5	548,7	17
Луганська	25	25	202,7	15	0,1	22-24	94,0	25
Львівська	11	18	367,8	9	0,8	13-15	750,6	10
Миколаївська	21	11	200,3	16	1,0	9-10	1859,4	4
Одеська	22	21	509,2	7	0,3	18-20	700,5	13
Полтавська	10	15	733,9	4	0,2	21	1354,8	5
Рівненська	3	23	115,3	22	0,0	25	354,5	22
Сумська	17	9	168,4	19	2,0	3	737,4	12
Тернопільська	7	8	53,4	24	0,8	13-15	431,3	21
Харківська	2	7	249,7	14	2,2	2	476,4	20
Херсонська	18	22	196,2	17	1,5	6	259,0	23
Хмельницька	12	16	157,5	20	0,1	22-24	502,7	19
Черкаська	9	12	276,3	11	1,1	8	647,5	15
Чернівецька	6	19	48,8	25	0,9	11-12	221,0	24
Чернігівська	23	13	431,9	8	1,0	9-10	745,4	11
м. Київ	1	1	5828,4	1	0,3	18-20	3482,8	1

Регіон	Фінансова самодостатність									
	Загальне місце	Місце за напрямом	17. Темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів), % до попереднього року		18. Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на одиницю населення		19. Капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення		20. Темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків без урахування податкового боргу платників податків, % до початку року	
			%	місце	тис.грн	місце	тис. грн	місце	%	місце
Вінницька	4	6	117,4	6	5,3	13-15	1,5	9	101,6	3
Волинська	14	25	104,9	25	4,4	19	0,9	16-20	143,3	23
Дніпропетровська	5	3	116,8	7	8,0	2	2,8	3-4	128,0	14
Донецька	24	5	111,9	19	6,1	8	2,9	2	106,5	4
Житомирська	13	16	116,3	8-9	5,0	16	0,9	16-20	131,0	16-17
Закарпатська	19	23	110,7	22	3,8	23-24	0,7	23-25	123,6	10
Запорізька	20	22	115,9	10-11	6,8	5-6	1,3	10-12	176,0	25
Івано-Франківська	16	15	116,3	8-9	4,0	21-22	1,1	13	125,2	11

Київська	8	9	107,1	23-24	7,8	3	2,8	3-4	134,4	19
Кіровоградська	15	24	115,7	12	5,5	10-11	0,8	21-22	168,9	24
Луганська	25	10	115,4	14	4,3	20	1,3	10-12	113,3	8
Львівська	11	12	113,8	16	5,7	9	2,1	6	136,8	20
Миколаївська	21	20	112,5	18	5,3	13-15	1,0	14-15	126,2	12
Одеська	22	21	107,1	23-24	6,8	5-6	1,9	8	137,8	21
Полтавська	10	2	127,5	1	7,6	4	2,3	5	109,6	7
Рівненська	3	7	111,7	20	4,0	21-22	1,3	10-12	87,7	1
Сумська	17	11	112,9	17	5,4	12	0,9	16-20	109,4	6
Тернопільська	7	17	119,7	3	3,8	23-24	0,7	23-25	131,0	16-17
Харківська	2	4	122,2	2	6,4	7	2,0	7	133,5	18
Херсонська	18	13	117,7	5	4,5	18	0,7	23-25	127,4	13
Хмельницька	12	18	115,6	13	4,8	17	1,0	14-15	129,6	15
Черкаська	9	8	114,4	15	5,5	10-11	0,8	21-22	108,6	5
Чернівецька	6	14	111,1	21	3,5	25	0,9	16-20	95,8	2
Чернігівська	23	19	115,9	10-11	5,3	13-15	0,9	16-20	138,4	22
м. Київ	1	1	118,3	4	13,0	1	6,3	1	117,9	9

Регіон	Розвиток малого та середнього підприємництва (МСП)									
	Загальне місце	Місце за напрямом	21. Кількість суб'єктів середнього підприємництва у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення		22. Кількість суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємства) у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення		23. Частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами господарювання		24. Частка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва (з урахуванням мікропідприємства) у загальному обсязі реалізованої продукції суб'єктами господарювання	
			один.	місце	один.	місце	%	місце	%	місце
Вінницька	4	16	3,1	13-14	432,3	11	41,5	16	37,5	12
Волинська	14	9	3,0	15-17	402,4	16	63,1	1	20,3	22
Дніпропетровська	5	23	3,9	5	435,9	9	27,1	23	18,9	23
Донецька	24	25	1,2	24	142,9	24	23,2	25	11,3	25
Житомирська	13	15	3,1	13-14	399,8	17	44,0	10-11	38,0	10
Закарпатська	19	7	2,0	22	411,0	15	47,1	6	47,0	3
Запорізька	20	24	3,4	8-11	444,8	8	23,8	24	24,1	20
Івано-Франківська	16	19	2,2	20-21	359,0	20	44,0	10-11	39,5	8
Київська	8	11	5,3	2	545,0	3	39,5	18-19	28,3	19
Кіровоградська	15	4	3,4	8-11	375,8	19	47,6	5	45,3	4
Луганська	25	22	0,9	25	96,7	25	43,9	12	37,8	11
Львівська	11	13	3,4	8-11	434,7	10	43,2	15	36,7	13
Миколаївська	21	20	3,0	15-17	470,0	6	31,6	22	33,2	16
Одеська	22	12	3,4	8-11	532,3	4	39,5	18-19	36,3	14
Полтавська	10	21	4,2	4	422,8	14	37,1	21	21,9	21
Рівненська	3	14	2,5	19	325,5	23	46,9	7	42,6	5
Сумська	17	10	3,5	7	358,3	21	51,3	3	34,3	15

Тернопільська	7	8	2,2	20-21	338,9	22	53,2	2	42,1	6
Харківська	2	2	4,3	3	564,6	2	44,6	8	39,8	7
Херсонська	18	5	2,7	18	431,9	12	41,2	17	50,0	2
Хмельницька	12	6	3,0	15-17	452,6	7	48,8	4	38,2	9
Черкаська	9	17	3,7	6	426,6	13	43,8	13	32,5	18
Чернівецька	6	3	1,9	23	478,1	5	37,9	20	57,7	1
Чернігівська	23	18	3,3	12	378,7	18	44,4	9	33,1	17
м. Київ	1	1	11,5	1	832,7	1	43,7	14	18,0	24

Регіон	Загальне місце	Ефективність ринку праці							
		Місце за напрямом	25. Продуктивність праці		26. Рівень безробіття населення у віці 15-70 років, відсотків до економічно активного населення відповідного віку		27. Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, відсотків до економічно активного населення відповідного віку		
			%	місце	%	місце	%	місце	
Вінницька	4	4	104,6	10-11	9,9	14-15	56,8	14-16	
Волинська	14	18	109,9	1	11,4	22	49,5	25	
Дніпропетровська	5	2	104,6	10-11	8,0	8	58,6	3	
Донецька	24	24	97,0	23	14,0	24	50,0	24	
Житомирська	13	6	104,4	12	10,4	18-19	57,5	8-9	
Закарпатська	19	21	105,0	9	10,0	16	54,5	21-22	
Запорізька	20	11	105,3	7	9,9	14-15	56,7	17	
Івано-Франківська	16	10	106,7	3	7,8	6	55,6	19	
Київська	8	1	103,9	13	6,3	3	58,5	4	
Кіровоградська	15	16	98,3	21	11,6	23	54,5	21-22	
Луганська	25	25	85,6	25	15,1	25	56,9	13	
Львівська	11	8	103,4	14	6,9	5	56,8	14-16	
Миколаївська	21	22	100,8	17	9,6	11-12	58,1	6	
Одеська	22	12	105,7	6	6,4	4	57,2	11-12	
Полтавська	10	17	96,4	24	11,2	21	55,1	20	
Рівненська	3	9	106,6	4	9,7	13	56,8	14-16	
Сумська	17	23	99,6	20	8,7	10	58,4	5	
Тернопільська	7	13	107,8	2	10,4	18-19	52,7	23	
Харківська	2	5	100,5	18-19	5,3	1	61,4	2	
Херсонська	18	20	100,5	18-19	10,3	17	57,5	8-9	
Хмельницька	12	14	105,2	8	8,4	9	55,9	18	
Черкаська	9	15	98,1	22	9,6	11-12	57,7	7	
Чернівецька	6	7	102,6	15	7,9	7	57,2	11-12	
Чернігівська	23	19	101,9	16	10,6	20	57,3	10	
м. Київ	1	3	106,3	5	6,2	2	62,6	1	

Регион	Загальне місце	Ефективність ринку праці						
		Місце за напрямом	28. Співвідношення прийнятих працівників до вибулих		29. Індекс реальної заробітної плати, відсотків до відповідного періоду попереднього року		30. Сума заборгованості з виплати заробітної плати, відсотків до фонду оплати праці за останній місяць звітного періоду	
			%	місце	%	місце	%	місце
Вінницька	4	4	94,5	6	115,5	3	0,5	4-5
Волинська	14	18	93,3	9	112,7	8-10	1,2	10
Дніпропетровська	5	2	92,2	12	115,8	2	1,7	15-16
Донецька	24	24	89,9	18	110,2	22-23	10,7	23
Житомирська	13	6	93,8	8	114,5	5	0,3	3
Закарпатська	19	21	83,2	24	112,5	11-13	0,2	2
Запорізька	20	11	89,0	20	114,8	4	5,0	20
Івано-Франківська	16	10	91,8	13	112,5	11-13	1,4	11
Київська	8	1	98,4	1	113,8	6	3,4	19
Кіровоградська	15	16	98,2	2	112,5	11-13	0,5	4-5
Луганська	25	25	81,3	25	111,9	14	52,5	25
Львівська	11	8	90,9	16	112,7	8-10	1,7	15-16
Миколаївська	21	22	87,8	23	110,3	21	5,3	22
Одеська	22	12	91,3	15	110,5	20	1,5	12
Полтавська	10	17	88,9	21	115,9	1	1,6	13-14
Рівненська	3	9	96,4	3	111,6	17	1,6	13-14
Сумська	17	23	89,3	19	110,6	19	16,1	24
Тернопільська	7	13	91,7	14	113,7	7	1,1	8-9
Харківська	2	5	96,0	4	110,1	24	5,2	21
Херсонська	18	20	92,7	11	109,5	25	2,2	17
Хмельницька	12	14	90,0	17	111,8	15	0,7	6-7
Черкаська	9	15	95,9	5	111,4	18	3,1	18
Чернівецька	6	7	93,2	10	112,7	8-10	0,0	1
Чернігівська	23	19	88,4	22	111,7	16	1,1	8-9
м. Київ	1	3	94,1	7	110,2	22-23	0,7	6-7

Регион	Загальне місце	Розвиток інфраструктури						
		Місце за напрямом	31. Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного значення в регіоні		32. Обсяг вантажообороту автомобільного та залізничного транспорту, тис. тонн-кілометрів на 1000 осіб населення		33. Частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, відсотків до загальної кількості таких домогосподарств	
			км. на тис. кв.км	місце	тис. т-км.	місце	%	місце
Вінницька	4	20	75,5	14	2687,0	12	58,9	23
Волинська	14	9	89,0	7	3275,4	7	72,0	9
Дніпропетровська	5	6	93,3	5	2818,4	11	80,8	3
Донецька	24	22	-	-	2642,6	13	54,4	25

Житомирська	13	18	54,5	20	3718,0	5	59,5	22
Закарпатська	19	4	72,4	16	2950,5	10	70,6	11
Запорізька	20	23	60,2	19	1775,7	20	72,6	8
Івано-Франківська	16	15	72,2	17	1992,0	17	67,6	14
Київська	8	3	78,8	13	7297,3	1	73,9	7
Кіровоградська	15	7	83,5	12	5824,5	2	71,4	10
Луганська	25	21	-	-	1489,4	21	66,7	17
Львівська	11	10	85,7	9	4220,4	4	67,4	15-16
Миколаївська	21	12	61,2	18	5062,2	3	77,6	5
Одеська	22	16	84,0	11	3383,8	6	66,0	19
Полтавська	10	24	37,9	22	3178,5	8	67,4	15-16
Рівненська	3	5	100,7	4	2387,1	14	76,3	6
Сумська	17	11	87,5	8	1149,1	24	66,2	18
Тернопільська	7	2	108,4	1	2055,0	16	86,3	1
Харківська	2	13	74,6	15	1802,9	19	70,5	12
Херсонська	18	19	50,5	21	2060,9	15	56,7	24
Хмельницька	12	8	101,8	3	3134,8	9	68,4	13
Черкаська	9	14	84,6	10	1991,4	18	62,0	21
Чернівецька	6	1	104,7	2	1288,8	23	82,3	2
Чернігівська	23	17	93,1	6	1486,2	22	65,2	20
м. Київ	1	25	-	-	491,5	25	78,2	4

Регіон	Загальне місце	Розвиток інфраструктури						
		Місце за напрямом	34. Частка сільських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, відсотків до загальної кількості таких домогосподарств		35. Темп зростання (зменшення) обсягу прийнятого в експлуатацію житла, відсотків до відповідного періоду попереднього року		36. Загальна площа житлового фонду у розрахунку на одну особу населення	
			%	місце	%	місце	кв.м	місце
Вінницька	4	20	30,3	18	73,7	25	30,4	2
Волинська	14	9	33,7	14	120,4	4	23,5	20
Дніпропетровська	5	6	51,8	5	88,7	18-19	23,9	15-16
Донецька	24	22	41,8	9	106,0	10	-	-
Житомирська	13	18	24,6	19	117,7	6	27,4	5-6
Закарпатська	19	4	68,9	1	116,6	7	24,7	13
Запорізька	20	23	38,4	11	77,0	23	23,8	17
Івано-Франківська	16	15	53,5	4	77,3	22	26,9	7
Київська	8	3	22,2	22	89,6	17	35,9	1
Кіровоградська	15	7	22,4	21	117,9	5	26,6	8
Луганська	25	21	30,9	17	109,6	8	-	-
Львівська	11	10	47,1	7	101,0	12	23,6	19
Миколаївська	21	12	33,0	15	99,1	13	22,6	21
Одеська	22	16	40,2	10	83,1	20	23,7	18
Полтавська	10	24	18,9	24	98,5	14-15	25,7	11
Рівненська	3	5	68,0	2	88,7	18-19	22,3	22
Сумська	17	11	50,2	6	105,7	11	26,0	10
Тернопільська	7	2	47,0	8	106,8	9	26,4	9
Харківська	2	13	21,5	23	152,0	3	24,3	14
Херсонська	18	19	31,1	16	159,8	1	23,9	15-16

Хмельницька	12	8	33,9	13	97,0	16	27,4	5-6
Черкаська	9	14	37,1	12	98,5	14-15	28,2	4
Чернівецька	6	1	60,7	3	153,7	2	24,8	12
Чернігівська	23	17	22,6	20	82,6	21	29,6	3
м. Київ	1	25	-	-	75,5	24	21,9	23

Регіон	Загальне місце	Відновлювана енергетика та енергоефективність								
		Місце за напрямом	37. Обсяги паливно-енергетичних ресурсів, спожитих у регіоні за звітний період на душу населення регіону		38. Частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії за звітний період, відсотків до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період		39. Рівень впровадження енергозбер. джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів, відсотків до загальної кількості світлоточок		40. Частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії, відсотків до загальної кількості багатоквартирних будинків, які підлягають оснащенню	
			тонн	місце	%	місце	%	місце	%	місце
Вінницька	4	11	1,79	19	15,0	10	58,5	11	92,2	6
Волинська	14	4	0,87	6	29,3	3	48,7	18	59,2	20
Дніпропетровська	5	7	4,31	25	34,3	2	73,2	2	89,0	7
Донецька	24	25	3,28	23	1,0	24	36,3	22	57,7	21
Житомирська	13	6	0,93	8	20,0	8	54,3	14	82,8	12
Закарпатська	19	17	0,62	2	14,3	11	41,8	20	-	-
Запорізька	20	22	3,98	24	2,0	23	59,5	7	86,2	11
Івано-Франківська	16	14	2,98	22	15,7	9	60,8	5	72,3	19
Київська	8	16	1,45	17	13,7	13	38,0	21	78,6	15
Кіровоградська	15	8	0,98	9	27,8	4	50,7	16	56,7	22
Луганська	25	23	0,73	4	2,2	22	66,8	3	24,8	23
Львівська	11	12	1,27	14	5,9	18-19	36,2	23	88,7	9-10
Миколаївська	21	3	1,26	13	23,0	6	59,1	8-9	97,7	1
Одеська	22	21	1,02	10	4,6	21	50,2	17	73,3	18
Полтавська	10	20	2,17	21	9,8	14	25,0	25	80,3	14
Рівненська	3	1	0,87	7	20,9	7	58,9	10	88,8	8
Сумська	17	15	1,12	12	8,0	15	45,5	19	75,7	17
Тернопільська	7	18	0,86	5	5,3	20	54,7	13	15,3	24
Харківська	2	2	1,49	18	35,1	1	78,6	1	94,8	3
Херсонська	18	5	0,68	3	26,2	5	54,8	12	88,7	9-10
Хмельницька	12	9	1,03	11	13,9	12	60,6	6	93,4	5
Черкаська	9	13	1,98	20	7,6	16	63,5	4	97,6	2
Чернівецька	6	19	0,61	1	5,9	18-19	50,9	15	81,4	13
Чернігівська	23	10	1,29	15	7,1	17	59,1	8-9	78,2	16
м. Київ	1	24	1,37	16	0,0	25	30,0	24	94,6	4

Регіон	Загальне місце	Відновлювана енергетика та енергоефективність						
		Місце за напрямом	41. Частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіоні, відсотків до загальної потужності котелень регіону		42. Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету, відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону		43. Частка бюджетних установ регіону, щодо яких у звітному періоді було укладено енергосервісні договори, до загальної кількості бюджетних установ регіону	
			%	місце	%	місце	%	місце
Вінницька	4	11	10,5	18	0,39	23	0,03	13
Волинська	14	4	22,0	3	1,90	3	0,00	14-25
Дніпропетровська	5	7	18,0	8	1,57	6	0,00	14-25
Донецька	24	25	0,6	24	0,79	15	0,19	10
Житомирська	13	6	21,7	4	1,51	7	0,00	14-25
Закарпатська	19	17	12,0	16	0,94	12	0,00	14-25
Запорізька	20	22	2,8	21	1,95	2	0,00	14-25
Івано-Франківська	16	14	14,5	13	0,86	13	0,00	14-25
Київська	8	16	16,3	9	0,53	20	0,60	5
Кіровоградська	15	8	15,8	11	1,04	8	0,82	4
Луганська	25	23	1,2	23	0,36	24	0,00	14-25
Львівська	11	12	20,5	5	1,02	9	0,14	12
Миколаївська	21	3	18,5	7	1,62	5	1,38	2
Одеська	22	21	2,1	22	0,70	16	0,95	3
Полтавська	10	20	14,6	12	1,01	10	0,23	8
Рівненська	3	1	20,0	6	3,66	1	0,24	7
Сумська	17	15	13,1	14-15	0,84	14	0,45	6
Тернопільська	7	18	25,3	2	0,54	19	0,00	14-25
Харківська	2	2	25,9	1	0,46	21	0,00	14-25
Херсонська	18	5	13,1	14-15	1,67	4	0,18	11
Хмельницька	12	9	11,9	17	0,28	25	0,21	9
Черкаська	9	13	5,2	19	0,99	11	0,00	14-25
Чернівецька	6	19	4,7	20	0,55	18	0,00	14-25
Чернігівська	23	10	16,2	10	0,60	17	0,00	14-25
м. Київ	1	24	0,0	25	0,43	22	2,71	1

Реґіон	Доступність та якість послуг у сфері освіти									
	Загальне місце	Місце за напрямом	44. Частка загальноосвітніх навчальних закладів денної форми навчання сільської місцевості, що використовують комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, відсотків до загальної кількості таких закладів		45. Частка випускників шкіл звітнього року з атестатом про повну загальну середню освіту, відсотків до загальної чисельності осіб, прийнятих на початковий цикл навчання до вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації		46. Чисельність дітей у дошкільних навчальних закладах у розрахунку на 100 місць		47. Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, відсотків до загальної кількості учнів, які того потребують	
			%	місце	%	місце	осіб	місце	%	місце
Вінницька	4	21	83,4	19	53,5	8	110	9-11	96,4	21
Волинська	14	22	78,3	22	46,9	15-16	132	25	97,2	20
Дніпропетровська	5	15	92,4	14-15	48,6	14	110	9-11	99,8	10-11
Донецька	24	7	94,1	10	-	-	94	1	99,7	12-13
Житомирська	13	19	66,9	24	64,1	3	113	12-14	100,0	1-9
Закарпатська	19	25	77,2	23	66,8	1	113	12-14	91,2	24
Запорізька	20	14	98,3	7	43,7	19	116	18	99,8	10-11
Івано-Франківська	16	24	87,9	17	52,8	9	129	23	91,3	23
Київська	8	5	99,5	5	44,4	18	103	6	100,0	1-9
Кіровоградська	15	4	100,0	1-3	51,3	11	107	7	100,0	1-9
Луганська	25	8	93,9	11	-	-	95	2	99,7	12-13
Львівська	11	17	82,8	20	66,4	2	130	24	91,9	22
Миколаївська	21	20	95,3	8	50,0	12	114	15-16	97,8	18
Одеська	22	13	83,5	18	57,0	6	122	21	100,0	1-9
Полтавська	10	12	93,8	12	44,9	17	121	20	98,7	17
Рівненська	3	18	94,8	9	51,7	10	108	8	97,4	19
Сумська	17	6	92,4	14-15	36,3	23	110	9-11	99,6	14
Тернопільська	7	23	79,2	21	39,7	21	113	12-14	99,1	16
Харківська	2	1	100,0	1-3	63,8	4	102	5	100,0	1-9
Херсонська	18	10	100,0	1-3	41,5	20	99	3-4	100,0	1-9
Хмельницька	12	11	91,7	16	49,6	13	115	17	100,0	1-9
Черкаська	9	3	98,6	6	36,9	22	99	3-4	99,4	15
Чернівецька	6	16	99,7	4	59,2	5	126	22	100,0	1-9
Чернігівська	23	9	93,5	13	46,9	15-16	114	15-16	100,0	1-9
м. Київ	1	2	-	-	56,5	7	118	19	-	-

Регіон	Загальне місце	Доступність та якість послуг у сфері освіти						
		Місце за напрямом	48. Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами ЗНО з української мови та літератури 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування		49. Частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами ЗНО з іноземної мови 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування		50. Питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою, відсотків до загальної кількості дітей шкільного віку	
			%	місце	%	місце	%	місце
Вінницька	4	21	19,6	17-18	23,0	17-18	65,6	13
Волинська	14	22	22,9	9-10	31,4	3	67,8	11
Дніпропетровська	5	15	23,2	8	24,3	14-15	46,8	24
Донецька	24	7	21,5	12	18,5	24	58,1	19
Житомирська	13	19	20,8	13	22,7	19-20	65,6	14
Закарпатська	19	25	12,8	25	24,3	14-15	57,2	20
Запорізька	20	14	18,9	20	25,3	11	63,4	17
Івано-Франківська	16	24	20,5	14	27,7	4	64,3	16
Київська	8	5	25,6	5-6	23,6	16	66,5	12
Кіровоградська	15	4	20,2	15	25,5	10	83,9	4
Луганська	25	8	19,2	19	18,3	25	62,9	18
Львівська	11	17	33,8	1	33,3	2	53,0	23
Миколаївська	21	20	17,7	22	20,3	22	70,2	9
Одеська	22	13	18,8	21	22,7	19-20	78,0	6
Полтавська	10	12	22,9	9-10	22,5	21	79,2	5
Рівненська	3	18	20,0	16	26,5	8	46,2	25
Сумська	17	6	23,4	7	26,0	9	94,8	2
Тернопільська	7	23	19,6	17-18	26,6	7	56,7	21
Харківська	2	1	25,8	4	27,1	5	100,0	1
Херсонська	18	10	17,5	23	19,4	23	69,4	10
Хмельницька	12	11	21,8	11	25,0	12	65,6	15
Черкаська	9	3	27,4	3	24,7	13	90,6	3
Чернівецька	6	16	13,4	24	26,9	6	55,8	22
Чернігівська	23	9	25,6	5-6	23,0	17-18	71,2	7
м. Київ	1	2	31,1	2	40,8	1	71,2	8

Регіон	Загальне місце	Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я						
		Місце за напрямом	51. Загальний коефіцієнт смертності на 1 тис. осіб наявного населення		52. Середня очікувана тривалість життя при народженні		53. Кількість живонароджених на 1 тис. осіб наявного населення	
			проміле	місце	років	місце	проміле	місце
Вінницька	4	10	15,5	11-13	72,70	6	8,1	13-14
Волинська	14	9	13,2	7	71,94	11	10,9	4
Дніпропетровська	5	14	16,3	15-18	70,91	19	7,8	16
Донецька	24	-	-	-	-	-	-	-
Житомирська	13	17	16,5	20	70,40	23	8,7	9-11
Закарпатська	19	5	12,2	2	71,31	16	11,0	3
Запорізька	20	20	16,3	15-18	71,49	14	7,4	17-18
Івано-Франківська	16	4	12,7	5	73,78	2	9,2	7-8
Київська	8	21	16,3	15-18	70,46	22	8,7	9-11
Кіровоградська	15	16	16,3	15-18	70,50	21	7,4	17-18
Луганська	25	-	-	-	-	-	-	-
Львівська	11	6	13,0	6	73,49	5	9,2	7-8
Миколаївська	21	18	15,1	10	71,33	15	8,0	15
Одеська	22	22	14,1	8	71,09	18	9,7	5
Полтавська	10	11	16,8	22	72,07	10	7,2	20
Рівненська	3	3	12,5	4	71,62	13	11,5	2
Сумська	17	15	16,4	19	72,30	7	6,5	23
Тернопільська	7	7	14,3	9	73,58	4	8,1	13-14
Харківська	2	8	15,9	14	71,88	12	7,3	19
Херсонська	18	19	15,5	11-13	70,80	20	8,7	9-11
Хмельницька	12	12	15,5	11-13	72,18	9	8,4	12
Черкаська	9	13	16,6	21	72,20	8	7,1	21
Чернівецька	6	2	12,4	3	73,71	3	9,6	6
Чернігівська	23	23	19,1	23	71,18	17	6,8	22
м. Київ	1	1	11,0	1	74,35	1	11,8	1

Регіон	Загальне місце	Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я				
		Місце за напрямом	54. Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. осіб населення		55. Кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу на 100 тис. осіб населення	
			відвідувань за зміну	місце	осіб	місце
Вінницька	4	10	213,8	15	39,3	3
Волинська	14	9	180,4	23	58,0	13
Дніпропетровська	5	14	292,9	2	64,5	19
Донецька	24	-	-	-	-	-
Житомирська	13	17	263,0	6	61,9	18
Закарпатська	19	5	239,8	10	59,2	16
Запорізька	20	20	227,9	12	59,1	14-15

Івано-Франківська	16	4	202,7	21	51,2	9
Київська	8	21	221,3	14	66,7	20
Кіровоградська	15	16	301,8	1	70,6	21
Луганська	25	-	-	-	-	-
Львівська	11	6	205,4	20	53,9	11
Миколаївська	21	18	222,9	13	59,9	17
Одеська	22	22	211,9	16	107,9	23
Полтавська	10	11	269,1	5	53,0	10
Рівненська	3	3	210,7	17	43,6	6
Сумська	17	15	245,3	9	55,0	12
Тернопільська	7	7	207,0	19	37,4	2
Харківська	2	8	287,6	4	42,5	4
Херсонська	18	19	235,2	11	73,3	22
Хмельницька	12	12	208,0	18	47,9	7
Черкаська	9	13	255,1	7	50,5	8
Чернівецька	6	2	195,9	22	32,0	1
Чернігівська	23	23	248,1	8	59,1	14-15
м. Київ	1	1	291,9	3	43,1	5

Регіон	Соціальний захист та безпека									
	Загальне місце	Місце за напрямом	56. Рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, відсотків до загальної кількості таких осіб		57. Кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, відповідно до первинного обліку на 10 тис. дитячого населення		58. Питома вага дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії		59. Кількість кримінальних правопорушень вчинених проти життя та здоров'я особи на 10 тис. осіб населення	
			%	місце	осіб	місце	%	місце	один.	місце
Вінницька	4	5	95,8	16-17	-	-	97,3	3	10	12-14
Волинська	14	3	99,6	8	-	-	95,1	6	7	1-2
Дніпропетровська	5	8	99,9	4-6	-	-	91,2	18	9	6-11
Донецька	24	22	98,0	13	-	-	83,9	25	-	-
Житомирська	13	6	99,9	4-6	-	-	94,8	9	11	15-17
Закарпатська	19	24	84,6	24	-	-	85,8	23	9	6-11
Запорізька	20	7	99,7	7	-	-	90,1	20	8	3-5
Івано-Франківська	16	13	90,3	22	-	-	93,7	12	7	1-2
Київська	8	11	95,5	18	-	-	92,1	16	9	6-11
Кіровоградська	15	14	99,9	4-6	-	-	93,0	13	13	19-20
Луганська	25	23	94,7	19	-	-	85,5	24	-	-
Львівська	11	20	83,0	25	-	-	95,0	7	9	6-11
Миколаївська	21	21	98,7	11	-	-	86,8	21	15	21
Одеська	22	17	98,1	12	-	-	86,5	22	8	3-5
Полтавська	10	10	100,0	1-3	-	-	93,9	10	13	19-20
Рівненська	3	1	99,5	9	-	-	98,0	2	8	3-5
Сумська	17	4	100,0	1-3	-	-	92,4	15	9	6-11
Тернопільська	7	9	97,5	15	-	-	93,8	11	11	15-17

Харківська	2	2	100,0	1-3	-	-	99,5	1	10	12-14
Херсонська	18	19	97,8	14	-	-	96,6	4	16	22
Хмельницька	12	16	98,8	10	-	-	90,6	19	11	15-17
Черкаська	9	15	95,8	16-17	-	-	94,9	8	12	18
Чернівецька	6	12	92,7	20	-	-	96,0	5	10	12-14
Чернігівська	23	25	87,5	23	-	-	92,7	14	18	23
м. Київ	1	18	92,5	21	-	-	91,9	17	9	6-11

Регіон	Загальне місце	Рациональне природокористування та якість довкілля							
		Місце за напрямом	60. Обсяги викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел на 1 млрд гривень валового регіонального продукту		61. Темп зростання (зменшення) викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення, відсотків до попереднього року		62. Темп зростання (зменшення) викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення, відсотків до попереднього року		
			тис.т	місце	%	місце	%	місце	
Вінницька	4	3	1,68	21	63,1	2	-	-	
Волинська	14	16	0,09	3	99,2	13	-	-	
Дніпропетровська	5	17	2,09	22	93,8	6	-	-	
Донецька	24	25	4,71	25	101,6	16	-	-	
Житомирська	13	14	0,16	5	126,5	22	-	-	
Закарпатська	19	7	0,07	2	124,1	21	-	-	
Запорізька	20	15	1,38	20	97,5	11	-	-	
Івано-Франківська	16	20	3,10	24	111,9	19	-	-	
Київська	8	24	0,30	13	167,0	25	-	-	
Кіровоградська	15	21	0,23	10	100,7	15	-	-	
Луганська	25	23	2,48	23	62,7	1	-	-	
Львівська	11	12	0,74	19	98,1	12	-	-	
Миколаївська	21	19	0,20	8-9	93,2	5	-	-	
Одеська	22	22	0,19	6-7	126,6	23	-	-	
Полтавська	10	4	0,37	16	94,2	7	-	-	
Рівненська	3	8	0,19	6-7	95,7	9	-	-	
Сумська	17	18	0,36	15	103,2	17	-	-	
Тернопільська	7	2	0,26	12	97,0	10	-	-	
Харківська	2	5	0,24	11	100,0	14	-	-	
Херсонська	18	11	0,20	8-9	130,3	24	-	-	
Хмельницька	12	9	0,33	14	105,6	18	-	-	
Черкаська	9	13	0,66	18	121,0	20	-	-	
Чернівецька	6	6	0,11	4	83,7	4	-	-	
Чернігівська	23	10	0,55	17	95,2	8	-	-	
м. Київ	1	1	0,06	1	64,0	3	-	-	

Регіон	Загальне місце	Рациональне природокористування та якість довкілля				
		Місце за напрямом	63. Частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії), у загальному обсязі утворених відходів		64. Частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання твердих побутових відходів, у загальній кількості населених пунктів регіону	
			%	місце	%	місце
Вінницька	4	3	6,6	3	4,9	7
Волинська	14	16	68,2	18	1,2	18-20
Дніпропетровська	5	17	43,6	13	3,1	10
Донецька	24	25	69,5	19	1,5	16
Житомирська	13	14	31,6	7	1,2	18-20
Закарпатська	19	7	95,5	25	29,6	1
Запорізька	20	15	38,0	8-9	1,7	14
Івано-Франківська	16	20	45,5	15	12,6	3
Київська	8	24	89,7	23	3,6	9
Кіровоградська	15	21	95,3	24	0,8	23
Луганська	25	23	88,3	22	1,3	17
Львівська	11	12	43,7	14	5,0	6
Миколаївська	21	19	85,1	21	1,9	12-13
Одеська	22	22	76,4	20	1,6	15
Полтавська	10	4	1,2	1	1,2	18-20
Рівненська	3	8	38,9	10	3,8	8
Сумська	17	18	65,9	17	0,5	24
Тернопільська	7	2	1,5	2	14,7	2
Харківська	2	5	42,7	12	10,9	4
Херсонська	18	11	16,5	4	2,4	11
Хмельницька	12	9	24,6	6	1,0	21
Черкаська	9	13	21,1	5	0,9	22
Чернівецька	6	6	57,5	16	7,4	5
Чернігівська	23	10	39,5	11	1,9	12-13
м. Київ	1	1	38,0	8-9	-	-

Медіаринок Луганської області (станом на 2017 рік)

Медіаринок Луганщини (Сіверодонецьк): аналіз ІМІ

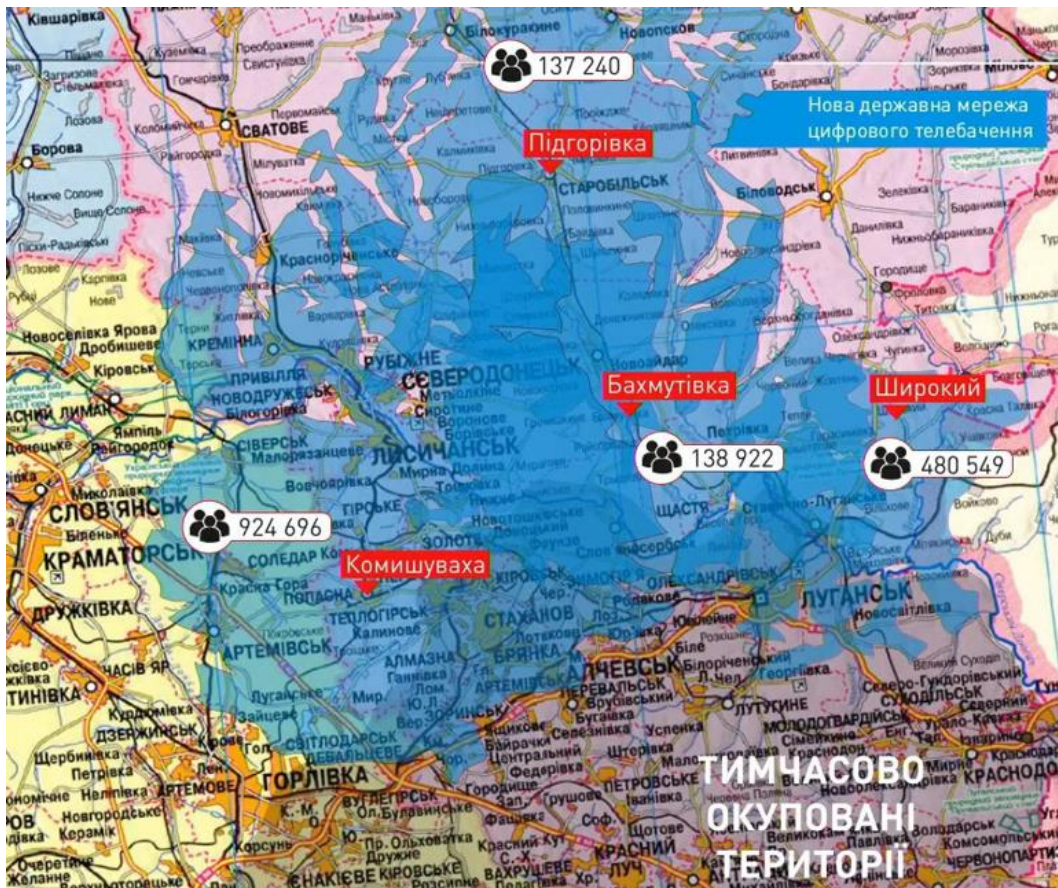

В адміністративному центрі неокупованої Луганщини — жодного українськомовного місцевого ЗМІ

Лінія фронту

Карта покриття теле- радіо ефіру у Луганській області

Чисельність населення (за оцінкою) по містах та районах на 1 січня 2019 року¹

(осіб)

	Наявне населення	Постійне населення
Луганська область		
Міста	2151833	2147236
м.Луганськ (міськрада)	429869	426169
м.Алчевськ	107438	106956
м.Антрацит (міськрада)	75455	75034
м.Брянка (міськрада)	51373	51525
м.Голубівка (міськрада)	32341	32306
м.Довжанськ (міськрада)	95712	95797
м.Кадіївка (міськрада)	88201	88471
м.Лисичанськ (міськрада)	111270	111185
м.Первомайськ	36814	36869
м.Ровеньки (міськрада)	81525	81404
м.Рубіжне	57299	57558
м.Сєверодонецьк (міськрада)	113616	113967
м.Сорокине (міськрада)	101124	100741
м.Хрустальний (міськрада)	119898	120042
Райони		
Антрацитівський	30110	30605
Біловодський	23101	23150
Білокуракинський	18595	18717
Довжанський	11686	11343
Кремінський	38404	38193
Лутугинський	65401	65620
Марківський	14435	14429
Міловський	14987	14992
Новоайдарський	40270	40433
Новопсковський	33544	33535
Перевальський	63361	62634
Попаснянський	75111	75203
Сватівський	33850	33399
Слов'яносербський	48355	48048
Сорокинський	29042	29050
Станично-Луганський	47238	47545
Старобільський	43122	43031
Троїцький	19286	19285

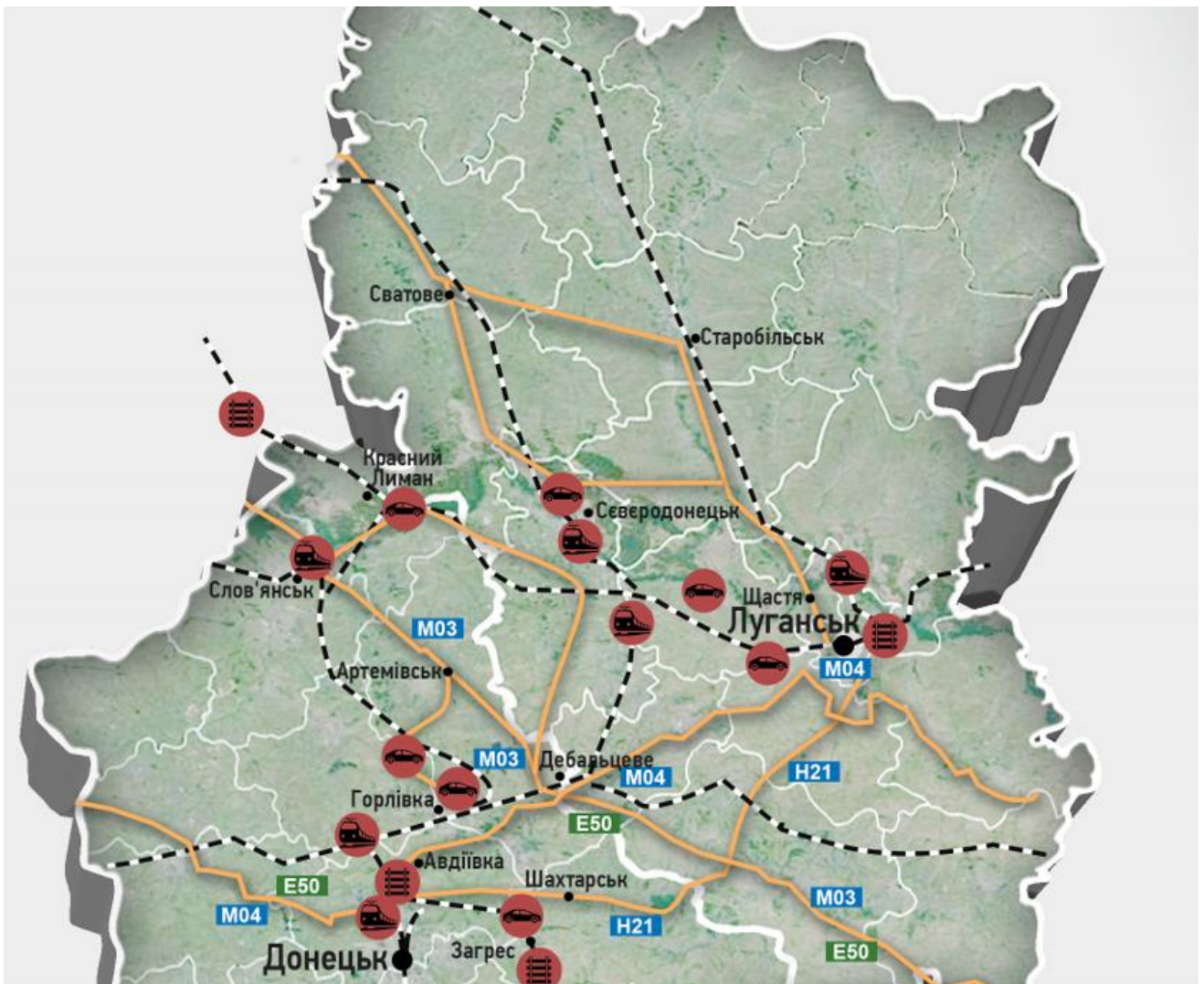
¹ Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання. Дані попередні.

Залізнична інфраструктура на підконтрольній українській владі території Луганської області

36 структурними підрозділами регіональної філії «Донецька залізниця»:

- 27 станціями, що забезпечують роботу з перевезення вантажів і пасажирів;
- 2 локомотивними депо (Кіндрашівська-Нова, Попасна);
- 1 моторвагонним депо (Сватове);
- 1 вантажним вагонним депо (Попасна);
- 3 дистанціями колії (Кіндрашівська-Нова, Сватове, Попасна);
- 2 дистанціями сигналізації та зв'язку (Кіндрашівська-Нова, Попасна);
- 1 дистанцією електропостачання (Попасна);
- 1 будівельно-монтажним експлуатаційним управлінням (Попасна);
- 2 пересувною механізованою станцією (Старобільська, Попасна).

Зруйнована інфраструктура Луганської області

Стикові пункти Луганської області з регіональними філіями інших залізниць України та російською залізницею «ОАО РЖД»

1. Новозолотарівка (у межах РФ «Донецька залізниця» вихід на Донецьку область станція Сіверськ);
2. Ниркове (у межах РФ «Донецька залізниця» вихід на Донецьку область станція Сіверськ);
3. Попасна (у межах РФ «Донецька залізниця» вихід на Донецьку область станція Роти);
4. Лантратівка (між РФ «Донецька залізниця» та Південно-Східною залізницею РЖД);
5. Вільхова (між РФ «Донецька залізниця» та Північно-Кавказькою залізницею РЖД);

6. Сватове (між РФ «Донецька залізниця» та філією Південна залізниця» станція Куп'янськ);
7. Попасна (між РФ «Донецька залізниця» та тимчасово окупованою територією станція Мар'ївка);
8. Шипілове (між РФ «Донецька залізниця» та тимчасово окупованою територією станція Сентянівка);
9. Кіндрашевська (між РФ «Донецька залізниця» та тимчасово окупованою територією станція Північний);
10. Кіндрашевська-Нова (між РФ «Донецька залізниця» та тимчасово окупованою територією станція Новосвітлівський).

Тарифікація послуг житлово-комунальної сфери Луганської області на 2019 рік

Середні тарифи для населення по Луганській складають:

- на послугу централізованого водопостачання 14,686 грн/м3;
- на послугу централізованого водовідведення 17,606 грн/м3.

Найвищі тарифи:

- на послугу централізованого водопостачання для населення, бюджету та інших - 19,8264 грн/м3 (МКП «Сватівський водоканал»);
- на послугу централізованого водовідведення для населення, бюджету та інших - 29,772 грн/м3 (КП «Старобільськвода»).

Найнижчі тарифи

- на послугу централізованого водопостачання для населення, бюджету та інших - 7,824 грн/м3 (ТОВ «ТАУН СЕРВІС» м. Северодонецьк);
- на послугу централізованого водовідведення для населення, бюджету та інших - 6,744 грн/м3 (ТОВ «ТАУН СЕРВІС» м. Северодонецьк)

Середній тариф для населення по Луганській області складає:

- на послугу з вивезення побутових відходів - 14,31 грн/особа;
- на послугу з захоронення побутових відходів 3,78 грн/особа.

Найбільші тарифи:

- на послугу з вивезення побутових відходів для населення - 19,43 грн/особа;
- на послугу з вивезення побутових відходів для бюджету та інших - 258,51 грн/м3;
- на послугу з захоронення побутових відходів для населення - 6,72 грн/особа;
- на послугу з захоронення побутових відходів для бюджету - 100,96 грн/м3;
- на послугу з захоронення побутових відходів для інших - 63,60 грн/м3.

Найнижчі тарифи

- на послугу з вивезення побутових відходів для населення - 9,85 грн/особа;
- на послугу з вивезення побутових відходів для бюджету та інших 67,703 грн/м3;
- на послугу з захоронення побутових відходів для населення - 1,37 грн/особа;
- на послугу з захоронення побутових відходів для бюджету - 14,75 грн/м3;
- на послугу з захоронення побутових відходів для інших - 16,33 грн/м3.

Забезпеченість населення Луганської області закладами клубного типу

№ з/п	Адміністративно – територіальні одиниці	Книжковий фонд бібліотек, примірників	Кількість місць для глядачів у залах зі стаціонарними кіноустановками	Кількість місць у закладах культури клубного типу
1.	м. Лисичанськ	344 574	156 (приватна власність)	1502
2.	м. Рубіжне	124 072		1383
3.	м. Сєверодонецьк	343 528	283 (приватна власність)	941
4.	Біловодський р-н	86 223	415 (комунальна власність)	5255
5.	Білокуракинський р-н	126 794	-	4395
6.	Кременський р-н	270 844	-	3623
7.	Марківський р-н	60 652	-	3631
8.	Міловський р-н	169 132	-	2752
9.	Новоайдарський р-н	259 368	-	4606
10.	Новопсковський р-н	258 985	-	6205
11.	Попаснянський р-н	157 012	-	2972
12.	Сватівський р-н	218 439	-	6120
13.	Станично-Луганський р-н	264 957	-	4348
14.	Старобільський р-н	216 889	-	5452
15.	Троїцький р-н	138 981	-	4065
16.	Луганська ОУНБ	9 520	-	
	РАЗОМ:	3 049 970	854	57 250

Перелік спортивних споруд у Луганській області

Назва показника	Кількість, од.
Спортивні споруди усіх видів, у тому числі	1 924
стадіони з трибунами на 1500 місць і більше	23
площинні спортивні споруди, з них	1 124
спортивні майданчики з тренажерним обладнанням	39
спортивні майданчики з нестандартним тренажерним обладнанням	123
тенісні корти	10
футбольні поля	172
інші спортивні майданчики	780
спортивні споруди із синтетичним покриттям	28
спортивні зали площею не менше 162 м ²	364
з них з тренажерним обладнанням	18
плавальні басейни	8
стрілецькі тири криті і напіввідкриті на дистанцію не менше 25 метрів	92
кінноспортивні бази	1
споруди зі штучним льодом,	1
водноспортивні бази	1
інші спортивні споруди	310

Університети та дослідницькі центри Луганської області

Заклади вищої освіти області здійснюють інноваційну освітню діяльність і мають потужний науково-інтелектуальний потенціал.

У Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (далі – СНУ ім. В. Даля) у 2018 році було створено Центр розвитку кар'єри – загальноуніверситетський підрозділ, який сприяє формуванню умов для розвитку кар'єри та подальшого працевлаштування студентів. Центр підтримує підприємницькі ініціативи студентів шляхом надання консультаційних та інформаційних послуг, через організацію неформального навчання, тренінгів, семінарів та підвищення освітнього рівня студентів щодо здійснення ними підприємницької діяльності. Заплановані Центром заходи передбачають подальше створення на його базі бізнес-інкубаторів, шкіл бізнесу, що здійснюватимуть неформальну освіту з питань ведення бізнесу та підприємницької діяльності й сприятимуть організації та розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні та області.

В СНУ ім. В. Даля працюють Ресурсний центр зі сталого розвитку, створений за підтримки проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», серед основних завдань якого є поширення принципів сталого розвитку і кращих методик регіонального та місцевого розвитку, сприяння розвитку стратегічних партнерських відносин з органами державної влади, бізнесом, громадським суспільством та міжнародними організаціями; Центр фінансової грамотності, який створено для підвищення обізнаності у сфері управління особистими фінансами серед студентів і школярів.

Експерти ресурсних центрів брали участь у Луганському обласному форумі «Діалог про стратегію підвищення інклюзії у різних сферах суспільного життя» (грудень 2018 року), в межах якого працювала робоча група «Можливість навчитися створювати та продавати конкурентні товари та послуги: соціальне підприємництво». На базі ресурсних центрів працює проектна група студентів та аспірантів, яка бере участь у розробці стартапів та підготовці проектів для Луганської області.

СНУ ім. В. Даля бере участь в проекті «Фінансова грамотність» для студентів перших курсів нееконімічних спеціальностей, ініційований Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (м. Київ) і журналом Future за підтримки компаній-партнерів. У рамках проекту «Модель стартапів «Сікорські Челендж» об'єднує Донбас» в СНУ ім. В. Даля за фінансової та організаційної підтримки Проекту «Зміцнення громадської довіри», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), відкрито першу в Луганській області Стартап Школу.

Місія проекту – перетворити перспективний, але знесилений війною східний регіон України на вітчизняну «Кремнієву долину», розбудувати мережу інноваційних кластерів, в яких молодь Донбасу зможе навчатися інноваційному підприємництву та перетворювати свої креативні ідеї в успішні стартап-компанії. Для виконання цієї місії залучені інноваційний холдинг «Сікорські Челендж» (м. Київ), міжнародні та вітчизняні тренери з інноваційного підприємництва.

У ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (далі – ЛНУ імені Тараса Шевченка) в Навчально-науковому інституті економіки та бізнесу на базі кафедри економічної теорії, маркетингу та підприємництва засновано Філію інституту економіки промисловості НАН України. З 2015 року на базі кафедри економічної теорії, маркетингу та підприємництва функціонує консультаційно-комунікаційний центр міжнародних благодійних організацій (Mercy Corps, Фонд східного партнерства), який систематично проводить семінари, тренінги з питань організації та розвитку малого та середнього бізнесу в області, зокрема підтримки домогосподарств та розвитку мікропідприємств в Луганській та Донецькій областях. У 2018 році фахівцями ЛНУ імені Тараса Шевченка розроблено, надруковано та використовується у консультаційній роботі Науково-практичний довідник для бенефіціарів Mercy Corps за Програмою «Самозайнятість» (автори: Чеботарьов В.А., Колосов А.М., Марков Р.В. тощо).

ЛНУ імені Тараса Шевченка на прохання Громадської організації «Ресурс. Допомога. Розвиток», за дорученням міжнародної організації підтримки гуманітарних ініціатив International Seed Fund (США), було проведено комплексне маркетингове дослідження сучасного стану продовольчого ринку Луганської області. За підсумками реалізації Програми «Самозайнятість», організацією Mercy Corps при науково-практичному супроводі викладачів університету в Луганській та Донецькій областях було надано 1750 грантів по 500 дол. США (в основному для переселенців). Завдяки цьому в сфері мікропідприємництва й малого та середнього бізнесу двох регіонів було створено більш як 300 нових робочих місць.

Забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) У Луганській області

Кількість ВПО, які зареєстровані в області станом на 19.07.2018 - 294 446 осіб
Орієнтовна кількість ВПО, які забезпечені житлом за місцевими програмами:

- Доступне житло - 9 сімей
- Довгострокове пільгове кредитування - 3 сім'ї

У Луганській області, як і в Донецькій, питання щодо розміщення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та забезпечення їх житлом вирішується в межах одразу кількох регіональних програм. Водночас, якщо в Донецькій області основним питанням є забезпечення ВПО соціальним або тимчасовим житлом, у Луганській області до цих питань включено також створення умов для придбання ними житла.

Відповідно до п. 6 Плану заходів Державної цільової програми відновлення й розбудови миру в Україні, у Луганській області передбачена низка заходів із реконструкції об'єктів житлового фонду під соціальне житло для ВПО (м. Кремінна, смт Біловодськ), реконструкція об'єктів нежитлового фонду під багатоквартирні житлові будинки (м. Сєверодонецьк), реконструкція нежитлової будівлі під гуртожиток комунальної власності (м. Старобільськ), відновлення пошкоджених і зруйнованих багатоквартирних будинків (м. Попасна), а також будівництво нового багатоповерхового житла (м. Старобільськ).

Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 18.04.2017 № 232 затверджена Стратегія розвитку Луганської області до 2020 року. Однією зі стратегічних цілей є ціль 4 «Створення сприятливих умов для життя та побудова миру», а оперативними цілями, які стосуються питань житла, вказані ціль 4.2. «Створення умов для реалізації принципу верховенства права, гендерної рівності та забезпечення прав людини» та ціль 4.3. «Посилити спроможність громад до інтеграції й забезпечення рівних можливостей для ВПО та інших уразливих груп населення, у тому числі жінок та молоді». На досягнення зазначених цілей Стратегія передбачає створення зведеного реєстру зруйнованого та пошкодженого житла в Новоайдарському, Станично-Луганському та Попаснянському районах, а також компенсацію витрат на проведення експертизи вартості пошкоджених і зруйнованих будівель та складання дефектного акту (завдання 4.2.2).

Водночас у Стратегії вказано, що виконання цих завдань можливе лише за умови прийняття відповідних постанов КМУ. Окрім того, у документі зазначено, що питання реконструкції та переобладнання об'єктів незавершеного будівництва під житло, а також будівництва нових житлових будинків мають вирішуватися в межах реалізації Регіональної цільової програми зі створення та розвитку фонду соціального житла в Луганській області на 2016–2020 роки.

Відповідно до Плану заходів на 2017–2018 роки з реалізації Стратегії розвитку Луганської області до 2020 року, затвердженого Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 18.04.2017 № 23222, передбачений проєкт регіонального розвитку: «Реконструкція багатоквартирного двоповерхового житлового будинку в м. Кремінна під соціальне житло, у тому числі для розміщення ВПО». Запланований обсяг фінансування для реалізації проєкту у 2017 р. становив 5,5 млн грн із коштів міського бюджету та Державного фонду регіонального розвитку. Згідно з Планом заходів, кошти для реалізації проєкту у 2018 р. не передбачені. Проєкт охоплює м. Кремінна, а також розташовані поруч села та селища (Житлівка, Ст. Краснянка, Діброва, Кузьміне, Н. Краснянка, Червонопопівка). Запланований строк реалізації проєкту — березень-серпень 2017 р. Сам проєкт є першочерговим, оскільки немає іншого житла, яке б міська рада могла надати ВПО для тимчасового проживання.

Незважаючи на заплановане відновлення житлового фонду Луганської області та будівництва нових житлових об'єктів відповідно до Стратегії розвитку, виконання таких заходів не є настільки успішним. Згідно з Аналітичною запискою про основні результати реалізації Плану заходів за I квартал 2018 р. на реалізацію стратегічної цілі 4 «Створення сприятливих умов для життя та побудова миру» у 2018 р. спрямовано 22 проєкти, з яких 4 — у стадії виконання, 18 — не виконано через відсутність фінансування на звітну дату. Водночас серед тих проєктів, які виконуються, є будівельні роботи з добудови та реконструкції житлових будинків у м. Рубіжному. Як зазначено в Аналітичній записці, у 2018 р. за наявності фінансування роботи щодо незавершених об'єктів будуть продовжені.

У Програмі економічного і соціального розвитку Луганської області на 2018 рік затвердженій Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 27.12.2017 № 958, вказані основні проблеми, на розв'язання яких у 2018 р. будуть спрямовані зусилля місцевих органів влади. Серед таких проблем, наприклад, у сфері будівництва, зазначені відновлення та реконструкція зруйнованих об'єктів, реалізація проектів будівництва доступного житла, добудова об'єктів незавершеного будівництва житлового та нежитлового призначення, створення умов забудовникам для введення в експлуатацію житла, у тому числі бюджетним коштом. Водночас серед проектів регіонального розвитку, які передбачені Програмою, немає жодного, який би стосувався вказаної сфери.

Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 03.02.2017 № 65 затверджена Регіональна цільова програма щодо підтримки та адаптації внутрішньо переміщених осіб у Луганській області на 2017–2018 роки. Відповідно до документу, пріоритетними завданнями Програми є:

- створення реєстру об'єктів нерухомого майна (незавершеного будівництва, покинутих житлових будинків, напрацювання моделей надання їх в оренду);
- розроблення проектів із будівництва житла для ВПО за новітніми будівельними та енергозберігаючими технологіями;
- виділення в установленому порядку земельних ділянок для будівництва житла ВПО;
- створення соціального житлового фонду для надання ВПО житла в оренду;
- будівництво котеджних містечок для ВПО, упровадження технологій швидкого будівництва житла;
- розроблення механізму пільгового кредитування на будівництво (придбання) житла та надання ВПО відповідних кредитів.

Загальний обсяг фінансування п. 7 «Забезпечення права внутрішньо переміщених осіб на житло» зазначеної Програми становить 150 млн грн із обласного бюджету. У 2017 р. для забезпечення житлом ВПО в межах виконання Програми були виділені кошти у сумі 104 млн 285 тис. грн. В той же час на виконання Програми Луганська ОДА розпочала процедуру відведення двох земельних ділянок під будівництво багатопверхових житлових будинків для ВПО у м. Северодонецьку. Окрім того, вже розпочався процес створення реєстру вільних земельних ділянок в межах населених пунктів, що призначені для будівництва житла для ВПО. Станом на 25.05.2018 зарезервовано 18 земельних ділянок у містах обласного значення загальною площею 37,98 га під будівництво житлових багатопверхових будинків.

Забезпечення громадян, що мешкають у Луганській області, доступним житлом здійснюється в межах програми «Доступне житло», затвердженої відповідною постановою КМУ. Згідно з офіційним веб-сайтом Луганського регіонального управління Держмолодьжитла для участі у Програмі було відібрано два житлові об'єкти, що знаходяться у м. Северодонецьку²⁸. У 2017 р. державну підтримку на придбання житла в області отримали 9 сімей ВПО. Станом на 01.08.2018 було зареєстровано 69 заяв на участь у Програмі, серед них 67 заяв від ВПО.

Розпорядженням Голови Луганської ОДА, керівника обласної ВЦА, від 16.12.2016 № 768, затверджена Регіональна комплексна програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та покращення умов життєзабезпечення сільського населення «Власний дім» на 2017–2022 роки. На реалізацію вказаної Програми в обласному бюджеті затверджені видатки на її кредитування в сумі 2 млн грн. Відповідно до затверджених показників орієнтовні обсяги фінансування на 2018 р. складають 8 млн 400 тис. грн, з яких із державного бюджету— 4 млн грн, з обласного бюджету — 4 млн грн, з районних бюджетів — 400 тис. грн.

ПРІОРИТЕТНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЄКТИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Назва проєкту	Зміст	Сума, млн грн
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відновлення електрифікації залізниці Лиман – Новозолотарівка 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оновлення та модернізація електрифікованої ділянки. Запуск сучасних швидкісних поїздів в регіоні. Поліпшення організації вантажних і пасажирських перевезень. Скорочення експлуатаційних витрат 	216,6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Електрифікація залізниці Попасна–Сватове–Куп’янськ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Організація руху пасажирських поїздів з використанням поїздів «Інтерсіті» на напрямку Попасна –Куп’янськ. Запровадження електричок на цій ділянці 	1700,0
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Будівництво комплексу з відвантаження зерна на залізничний транспорт в м. Рубіжне 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Конкурування на зерновому ринку, розширення переліку та якості послуг під час експорту зерна 	100,0
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Будівництво центрального об’єкта поводження з відходами в м. Лисичанську 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Механізована переробка ТПВ у складі сміттесортувального комплексу з допоміжною лінією з переробки. Пристосування полігону під поховання кінцевого продукту переробки розташованого заводу. Отримання звалищного газу та його подальшої переробки на блоці когенераційних установок 	695,0
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Оснащення виїмкової дільниці 1 північної лави пл. 4, г. 885 м ВП «Шахта ім. Д.Ф. Мельникова» 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Забезпечення сталого видобутку енергетичного вугілля з виїмкової дільниці 1 північної лави пл. 4, г. 885 м. Капремонт обладнання виїмкової дільниці, придбання стаціонарного та транспортного обладнання 	271,7
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Капітальний ремонт міського стадіону м. Сєвєродонецьк 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Проведення спортивних всеукраїнських та обласних спортивних змагань, концертних програм, різноманітних масових заходів та інше 	189,8
<ul style="list-style-type: none"> ▪ «Сорговий Мед» та біогазовий комплекс з переробки відходів сільськогосподарського виробництва 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Впровадження екологічно чистих технологій, створення альтернативних видів палива та електроенергії. Забезпечення максимальної економічної ефективності виробничого процесу 	223,1
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Комплекс зі зберігання та переробки насіння соняшнику в Старобільському районі 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Відновлення експортного потенціалу, енергоефективність технологічного процесу та виробництво альтернативних джерел енергії 	650,0

Стан сфери туризму в Луганській області

До початку військових дій Луганщина мала значний економічний потенціал і входила до п'ятірки найбільших міцних промислово-економічних регіонів держави. Хоча територія області ніколи не була серед лідерів туристичного бізнесу, разом із тим, в останні кілька довоєнних років туризм став відігравати помітну роль у її житті. Туристична сфера регіону розвивалась у таких напрямках: лікувально-оздоровчий туризм, спортивний, релігійний, промисловий.

Окупація частини території області особливо негативно позначилася на функціонуванні туристичної галузі регіону, а саме: втрата туристично-рекреаційного потенціалу, неготовність інфраструктури до прийому та якісного обслуговування туристів, зменшення обсягів туристичних потоків.

Кількість адміністративно-територіальних одиниць області, підконтрольних українській владі, складає 15, з них: 12 районів та 3 міста обласного значення. Варто зазначити, що відповідно до розпорядження голови Луганської обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.10.2015 № 511, діють тимчасові обмеження щодо проведення туристичних подорожей, екскурсій і походів вздовж лінії зіткнення сторін між блокпостами першого та другого рубежів на території Станично-Луганського, Новоайдарського і Попаснянського районів Луганської області.

Туризм на сьогодні є однією з найбільш перспективних галузей економічної діяльності. Складно розраховувати на великий потік іноземних туристів, готових витратити валюту за відсутності високого рівня обслуговування, але є реальна можливість відновити внутрішній туризм на підконтрольних Україні територіях.

Відновлення галузі на початковому етапі можливе за умови активізації внутрішнього регіонального туризму. Досить просто поцікавитись, які можливості має ця територія, і більшість бажаючих зможе організувати свій відпочинок відповідно до індивідуальних потреб, не виїжджаючи за межі області.

В цих умовах актуалізується необхідність пошуку механізмів розвитку туристичної галузі, особливо із урахуванням особливостей і конкурентних переваг.

В Луганській області зосереджено багато потенційно привабливих для туристів об'єктів, визначних місць, природно-рекреаційних ресурсів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також нерухомих пам'яток історії та культури, необхідних для організації як традиційних, так і інноваційних видів туризму.

Унікальними об'єктами Біловодського району є Деркульський кінний завод, який є найпершим кінним заводом на території України, а також Новоолександрівський і Лимарівський кінні заводи – пам'ятники архітектури 18-19 сторіччя.

Білокуракинський район привабливий для туристів перш за все заказниками. На його території розташований ентомологічний заказник «Роздолянські ставки», організований з метою охорони місць перебування комах-запилювачів сільськогосподарських культур, в тому числі диких бджіл. Визначною пам'яткою цього району є загальнозоологічний заказник «Лісова перлина» та ландшафтний заказник «Самсонівська заводь».

Найяскравішою пам'яткою Кременського району є ліс. Він унікальний не тільки в природному відношенні, але й в археологічному плані. З метою збереження, відтворення і ефективного використання цінних природних комплексів та об'єктів басейну річки Сіверський Донець, що мають важливе природоохоронне, наукове, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення, Указом Президента України від 10.09.2019 № 678/2019 на території Кременського району Луганської області створено Національний природний парк «Кременські ліси».

Комунальним підприємством «Оздоровчо-туристичний центр «Лісова казка» може бути запропонований активний відпочинок: водні прогулянки по р. Сіверський Донець, походи по Кременським лісам, заповідним урочищам де можна насолоджуватись красою

дикої природи, вдихати аромати трав, прислухатись до пташиного пересвисту. Одним з таких урочищ є «Дубовий гай», краса і велич якого вражає. Близько 300 років тому цей ліс з'явився природним шляхом і дожив до наших років. Дуби тут досягають 25 метрів росту, а обхват стовбура дерев становить близько 6 метрів. Загальна площа урочища складає 5,0 га, на його території розміщується близько 100 дубів.

Щороку, в травні на територіях сіл Макіївка, Невське, Нововодяне Кременського району цвіте воронець – темно-червона квітка із смарагдовим тонким листям, яка занесена до Червоної книги.

Сватівський район відомий своєю археологічно-архітектурною та історико-культурною пам'яткою – Преображенськими крейдяними печерами. Ці підземні споруди складаються з мережі галерей, тупиків і приміщень, є культовим комплексом, на що вказують християнські зображення на стінах, написи, архітектурні особливості окремих приміщень та широкі аналогії подібних галерейних монастирів.

На території Міловського району в с. Стрільцівка знаходиться ботанічний заказник «Крейдяні відслонення», організований з метою збереження крейдяної флори, охорони рідкісних рослин, занесених до Червоної Книги України. У 12 кілометрах від с. Мілового розташований заповідник «Стрілецький степ» Луганського державного природного заповідника, де є понад 400 видів рослинності, налічується близько 200 видів птахів і звірів. Ще однією визначною пам'яткою є орнітологічний заказник місцевого значення «Зориновський». Цей лиман є верховим озером, розташованим на вододілі річки Комишної і річки Крейдяної.

На території Новоайдарського району розташована пам'ятка природи державного значення «Айдарська тераса» – лісовий масив, розташований на лівому березі Сіверського Дінця.

У с. Дмитрівка Новоайдарського району розташований унікальний Бурштиновий храм на честь великомученика Пантелеймона Цілителя. У храмі розміщено більше 50 ікон, що написані бурштиновим пилом, натуральними природними фарбами, сусальним золотом і прикрашені камінням. На оздоблення храму витрачено близько 500 кг бурштину.

Поблизу с. Айдар-Миколаївка Новоайдарського району знаходиться геологічна пам'ятка природи «Баранячі лоби» – унікальні скельні відслонення мергелю кампанського ярусу верхньої крейди заввишки 50 м віком не менш 50 млн років. Відслонення мергелю знаходяться на високому правому березі річки Айдар, його товща інтенсивно розчленована численними ярами на окремі брили, масивні уламки мергельної породи, є декілька невеликих печер та ущелин. Відслонення характеризуються цікавим рослинним покривом, в тому числі рослин з Червоної книги України.

Особливого значення для туризму в регіоні набуває зараз релігійний (паломницький) туризм. Собори, культові споруди та духовні центри – це туристичні об'єкти. Серед них на особливу увагу заслуговує Покровська церква в с. Городище, яка є архітектурною пам'яткою національного значення, та Українська православна церква Різдва Богородиці в селі Бараниківка, чи не єдина дерев'яна церква на сході України. Також, визначна архітектурна пам'ятка – Свято-Троїцький храм у м. Біловодськ, який був споруджений у візантійському стилі у першій половині XIX сторіччя за проектом видатного архітектора В. І. Буніна. Пам'яткою містобудування та архітектури місцевого значення є Жіночий монастир «Всіх скорботних Радості» в Старобільському районі, що виник на основі притулку для дівчат-сиріт. Головною його святинею є чудотворна ікона Божої Матері «Всіх скорботних Радості».

З метою здійснення поступових змін на шляху відродження сільського зеленого туризму, створення туристам привабливої та якісної альтернативи при виборі відпочинку, між Департаментом економічного розвитку, зовнішньоекономічної діяльності та туризму облдержадміністрації та ГО «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» 15.05.2019 підписано Меморандум про партнерство і співпрацю, який покликаний сприяти консолідації зусиль у сфері популяризації сільського зеленого туризму в Україні, впроваджувати стандарти «Українська гостинна садиба» та підвищувати ефективність

діяльності сторін у цьому напрямку. Концепцією розвитку туризму в Луганській області до 2022 року сільський туризм визначено одним із пріоритетних видів туристичної діяльності в Луганській області.

Невід’ємною складовою розвитку території, яку можливо розглядати в аспекті відповідних краєзнавчо-пізнавальних турів є музейна справа. За даними Головного управління статистики у Луганській області музейна мережа Луганщини представлена 13 музеями, кількість відвідувань яких у 2017 році склала 91,8 тисяч, що становить 119,1 % до 2016 року.

- Старобільський районний краєзнавчий музей несе на собі функції науково-методичного центру музеєзнавства в регіоні, на його базі у 2015 році розміщено Луганський обласний краєзнавчий музей, а з 2016 року звідси координується робота всіх музеїв області.

- Новоайдарський районний краєзнавчий музей володіє непересічною колекцією вбрання «Народний костюм Новоайдарщини кін. XIX – поч. XX ст.» В музеї зберігається та досліджується культурна спадщина етнічного складу населення Новоайдарщини. Колекція, яка збиралася майже 20 років нараховує більш 30 автентичних костюмів, кожен з яких є зразком культури і мистецтва тих етнічних груп, які склали населення Новоайдарського району при заселенні цих територій. Музей має декілька відділів, а саме: музей «Історії с. Колядівка» та «Музей історії с. Смолянинове», які містять багато історичних цікавинок, залів різної тематики та часу, а також можуть привабити відвідувачів своїми родзинками.

- Історію створення м. Северодонецька висвітлює музей ПрАТ «Северодонецьке об’єднання Азот», в якому зберігаються сувеніри та представлена інформація про агрегати. Фонди музею налічують тисячі експонатів, які відображають історію підприємства, розповідають про життя його працівників і міста в цілому. Тисячі цінних фотографій зібрані в експозиціях, їх часто використовують в історичних нарисах і статтях. За матеріалами музею можна простежити історію створення промислового гіганта, становлення важливого для країни об’єкта.

- Колекція Районного краєзнавчого музею м. Попасна нараховує понад 13 тисяч одиниць експонатів, це: пам’ятки археології, зібрання нумізматики, документи, твори мистецтва й побутові речі. Серед унікальних експонатів можна виділити: археологічні експонати і матеріали, зібрані учнями під час розкопок древніх міст – Танаїсу і Херсонесу, «останки крученика бронзового періоду», поховані в кам’яній шухляді, експонати, які зібрані під час проведення АТО – фотографії, фрагменти снарядів, документи тощо. У музеї ведеться науково-дослідна робота, вивчається історія краю із глибокої стародавності й до наших часів, проводяться оглядові і тематичні екскурсії, виїзні виставки, уроки мужності тощо.

- Виникнення Лисичанська нерозривно пов’язане із зародженням вугільної промисловості Донбасу. Усіх, хто цікавиться її розвитком, радо зустрічає Клас навчально-курсого комбінату ПАТ «Лисичанськвугілля» (раніше – «Музей розвитку вугільної промисловості в Лисичанському кам’яновугільному регіоні»).

Одним із найперспективніших видів туризму є подієвий, де головною мотивацією споживачів є інтерес до відвідування певної спортивної, розважальної, музичної або іншої події та прийняття у ній участі. Цей вид туризму, поєднуючи у собі рекреацію, відпочинок та розваги одночасно, вражає своєю насиченістю програми, видовищністю, яскравістю та атмосферою.

Заслуговують на увагу: Всеукраїнський фестиваль-конкурс народної творчості аматорських колективів та виконавців «Слобожанський спас», який проходить у Сватівському районі: свято пісенного слова і талановитої мелодії до нього, свято запального танцю і величезного асортименту виробів майстрів, що набуло важливого значення у мистецькому житті краю, а також відкритий обласний етнофестиваль «Стежками Лемківщини» в Новоайдарському районі, метою проведення якого є збереження історичної пам’яті, звичаїв, мовних, культурних та побутових традицій однієї з етнічних груп населення Луганщини, лемків – українців, яких депортували з Польщі до нашої області. Ці свята відвідують чисельні гості із Західних областей України.

У Луганській області впродовж 2018 року проведено близько 20 фестивалів народної творчості. Серед них є і такі, що реалізовані вперше, це: Всеукраїнський театральний фестиваль «СвітОгляд», фестиваль-конкурс молодіжної культури «Дике поле-фест»,

обласний відкритий фестиваль-конкурс патріотичної пісні, обласний відкритий фестиваль-конкурс української культури та фольклору «Байбак-fest».

Не менш цікавим є мистецько-туристичне свято «Осінь у Старгороді» за мотивами творів І. Ільфа та Є. Петрова, яке проходить у Старобільському районі. Старобільськ вважається прообразом вигаданого міста Старгорода, згадуваного в романі «Дванадцять стільців» — місця, де починалась дія роману. Його ідея полягає у відродженні давніх народних традицій краю. Під час святкування відвідувачам пропонуються туристичні екскурсії, літературні читання, шаховий турнір «E2-E4», майстер-класи, різноманітні конкурси, святковий концерт та багато інших цікавинок.

Прикладом гастрономічного фестивалю є фестиваль «За любов до Попаснянського борщу», де свої курені представляють громади, підприємства та організації з усіх куточків Попаснянщини. Презентація страв супроводжується куштуванням та яскравими театралізованими постановками.

Луганщина має всі передумови для розвитку спортивного туризму: пішохідного, водного, велосипедного, автомобільного, кінного тощо. Осередком не тільки спортивного життя дітей та молоді, але й центром спілкування всіх бажаючих є Комунальна установа «Луганський обласний фізкультурний центр «Олімп» у Кременському районі. Місце, де спортсмени багатьох видів спорту та напрямків, можуть забезпечити своє дозвілля, професійно займатись спортом, досягаючи значних успіхів. Тут проходять навчально-тренувальну підготовку провідні спортсмени Луганщини та України з п'ятиборства, футболу, волейболу, гімнастики та єдиноборства, проводяться першості, чемпіонати та турніри з різних видів спорту – футболу, волейболу, баскетболу, шахам та іншим видам спорту.

Для шанувальників їзди верхи працює школа верхової їзди Луганського обласного кінного театру, де є всі можливості для організації кінних прогулянок лісом. Діти та дорослі мають можливість у мальовничому куточку району навчитись верховій їзді та догляду за кіньми.

Регіон володіє великим потенціалом у розвитку водного туризму. На озерах Кременщини наявні станції з прокату човнів та водних велосипедів.

Захоплюючим виглядом активного відпочинку є велосипедний туризм, де здійснюються походи в різних природних районах, як правило, на досить значні відстані.

У Луганській області проводяться заходи з підтримки дитячого та молодіжного туризму.

На залучення вихованців до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля, географічних, етнографічних, історичних об'єктів і явищ соціального життя, оволодіння практичними вміннями та навичками зі спортивного орієнтування, туризму та краєзнавства спрямована робота Луганського обласного центру дитячо-юнацького туризму і краєзнавства, Комунального закладу позашкільної освіти Центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді відділу освіти Северодонецької міської ради та Комунальної установи «Рубіжанський міський Центр туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді».

Команди Луганської області беруть участь у змаганнях різного рівня з різних видів туризму, орієнтування, скелелазіння і стають призерами в різних видах програм.

Розвитку спортивного туризму, підвищенню ролі фізичної культури та спорту у всебічному гармонійному розвитку особи, зміцненню здоров'я населення, формуванню здорового способу життя сприяє і Федерація спортивного туризму Луганської області.

Луганська область має найрізноманітніші запаси ресурсів для розвитку оздоровлення та лікування.

На території регіону зосереджені бази відпочинку, дитячі заклади оздоровлення та відпочинку серед яких: Дитячий оздоровчий табір «Зоря», Позаміський заклад оздоровлення та відпочинку «Соснова Роща», Позаміський заклад оздоровлення та відпочинку «Мрія», Сватівський районний комунальний позаміський заклад оздоровлення та відпочинку «Гончарівський» тощо. Величезний досвід у сфері оздоровлення та відпочинку дітей має і дитячий табір «Джура», який знаходиться у Старобільському районі.

Чудовою прикрасою Луганського краю, що розташована в екологічно-чистому куточку, серед мальовничої природи Новопсковщини на березі Айдара, є санаторій «Перлина», санаторно-курортне лікування якого базується на застосуванні місцевих мінеральних джерел.

Надання висококваліфікованої медичної допомоги, проведення комплексного реабілітаційного лікування забезпечує санаторій «Водолікарня» у Старобільському районі, в якому застосовується найсучасніша апаратура.

Отже, в регіоні зосереджено багато потенційно привабливих для туристів визначних місць, ресурсна база територій області має значний потенціал для розвитку різних видів відпочинку, оздоровлення, пізнавального, спортивного, кінного, подієвого туризму тощо.

В області сформовано базу основних туристичних маршрутів, які охоплюють найцікавіші історичні й культурні пам'ятки та природні об'єкти області, музеї та інші міста, які можуть привабити туристів. Враховуючи наявні на територіях регіону ресурси, сформовано перелік туристичних екскурсійних маршрутів, який на сьогодні налічує більше 50. Інформацію щодо діючих екскурсійних маршрутів в Луганській області розміщено на сайті облдержадміністрації в рубриці «Туризм» за посиланням: <http://loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/tourism>. Робота з оновлення існуючих та формування нових маршрутів триває і надалі.

Розроблено Концепцію розвитку туризму в Луганській області до 2022 року, яку затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівником обласної військово-цивільної адміністрації від 20.06.2019 № 526.

Основними проблемними питаннями, на вирішення яких спрямована Концепція є:

- низький рівень безпеки та захисту туристів;
- відсутність у Луганщини іміджу привабливого, цікавого регіону, проведення військових дій на її території, погіршення стану безпеки туризму;
- відсутність зовнішніх фінансових надходжень, міжнародної технічної допомоги в розвиток туризму;
- незадовільна розвиненість та стан об'єктів туристичної інфраструктури області та відповідних послуг;
- невикористання туристичного потенціалу територій, в тому числі у сфері сільського туризму;
- відсутність зацікавленості промислового комплексу для розвитку інноваційних напрямів туризму, зокрема ділового та промислового;
- відсутність в Луганській області загальновідомих подій та заходів національного та міжнародного рівня, що проводяться на регулярній основі;
- дефіцит коштів обласного, місцевих бюджетів на фінансування галузі;
- низька активність суб'єктів підприємницької діяльності, їх ресурсна обмеженість;
- відсутність взаємодії підприємств індустрії туризму при наданні туристичних послуг;
- нестача кваліфіковано підготовлених кадрів у сфері туризму;
- відсутність комплексного підходу до визначення характеру та специфіки Луганської області як туристичної дестинації;
- брак якісних промоційних, маркетингових заходів, що не створює умови для представлення регіону у виставкових заходах різного рівня.

Причинами виникнення вищезазначених проблем є

- негативний імідж області забезпечує наявний військовий конфлікт, що стримує населення інших регіонів відвідувати територію Луганської області та створює несприятливий інвестиційний клімат;
- втрата туристичної інфраструктури через окупацію частини території області;
- низький рівень обізнаності населення області щодо історично-культурної спадщини та туристичного потенціалу Луганщини;
- недостатнє застосування реклами та засобів масової інформації в просуванні туристичних продуктів, як наслідок, низький рівень інформованості населення області та інших регіонів України про можливості відпочинку в регіоні;
- відсутність інформаційно-туристичних центрів, які працюють на ринку туристичних послуг та за допомогою яких туристи можуть отримати необхідну їм інформацію про місце перебування;

- низький рівень інформованості сільського населення щодо перспектив розвитку сільського туризму;
- слабка кооперація різних галузей бізнесу, які беруть участь у наданні туристичних та інших послуг, відсутність партнерства;
- сприйняття Луганської області промисловим регіоном;
- міграція населення, в тому числі того, що може працювати у туристичному секторі, як наслідок – дефіцит кваліфікованих кадрів.

**Загальні обсяги власних доходів Луганської області за 2014-2018 роки
(без трансфертів та власних надходжень бюджетних установ)**

	2014	2015	2016	2017	2018
Луганська область	3 067,6	1 886,1	2 223,5	2 783,5	3 021,9
Міста обласного значення	1 805,4	864,8	765,5	1 104,5	1 176,3
Луганськ	583,1	82,9	0,1	27,2	20,1
Алчевск	200,2	110,7	6,5	80,0	2,1
Антрацит	55,9	4,2	0,0	1,3	1,1
Брянка	22,7	1,3	0,0	0,6	0,5
Кировск	10,0	0,7	0,0	0,1	0,1
Красный Луч	76,9	4,2	0,0	1,4	1,4
Краснодон	63,3	23,5	0,4	6,0	0,7
Лисичанск	110,5	126,7	177,9	216,8	253,6
Первомайск	60,4	2,0	0,0	1,9	2,2
Ровеньки	132,0	62,8	2,4	27,3	0,7
Рубежное	76,4	81,3	117,7	159,1	185,1
Свердловск	142,6	64,7	5,7	27,2	1,7
Северодонецк	217,0	295,1	454,8	553,3	705,3
Стаханов	54,3	4,6	0,0	2,2	1,7
Райони	552,0	697,8	787,2	1 032,8	1 016,6
Антрацитовский	15,4	4,8	1,4	0,5	0,1
Беловодский	23,5	32,1	49,7	66,6	0,1
Белокуракинский	21,2	30,7	14,5	21,2	22,1
Краснодонский	74,7	46,7	2,4	14,7	0,2
Кременский	33,4	42,3	66,1	92,0	103,6
Лутугинский	42,4	3,3	0,0	0,6	0,4
Марковский	15,9	25,3	37,3	53,1	65,0
Меловский	11,7	17,5	23,4	34,3	40,9
Новоайдарский	19,0	129,1	119,5	120,1	124,7
Новопсковский	31,9	48,5	38,6	50,1	65,3
Перевальский	45,6	5,4	1,2	2,3	0,4
Попаснянский	50,9	96,3	117,7	159,4	203,1
Сватовский	41,3	56,3	83,6	117,8	129,6
Славяносербский	25,2	5,5	0,0	0,8	0,5
Станично-Луганский	30,4	35,4	49,9	73,3	89,2
Старобельский	46,1	79,4	120,2	147,9	161,5
Троицкий	23,4	39,1	61,7	78,0	9,9
ОТГ			60,1	94,8	296,0
Білокуракинська			33,4	46,3	55,3
Новопсковська			26,7	35,9	42,5
Чмирівська				12,6	14,7
Троїцька					68,7
Біловодська					82,4
Красноріченська					12,6
Привільська					8,8
Нижньодуванська					11,1
Обласний бюджет	710,2	323,5	610,7	551,4	533,0

Трансфери з державного бюджету

	2014	2015	2016	2017	2018
Луганська область	4 333,4	3 264,1	3 874,6	4 870,0	5 784,5
міста обласного значення	1 930,7	938,2	1 116,7	1 390,8	1 488,4
Луганськ	285,4				
Алчевск	94,0				
Антрацит	87,9				
Брянка	61,6				
Кировск	49,1				
Красный Луч	106,5				
Краснодон	130,9				
Лисичанск	290,7	357,9	399,1	496,1	568,5
Первомайск	62,2				
Ровеньки	62,3				
Рубежное	138,5	175,9	229,2	299,9	317,9
Свердловск	99,5				
Северодонецк	351,4	404,4	488,4	594,8	602,0
Стаханов	110,7				
Райони	1 278,4	1 499,8	2 026,2	2 597,8	2 454,2
Антрацитовский	44,3				
Беловодский	68,9	121,1	162,3	193,9	90,1
Белокуракинский	61,8	82,9	130,3	135,9	102,4
Краснодонский	15,9				
Кременский	108,8	156,6	200,7	259,6	279,3
Лутугинский	92,3				
Марковский	44,7	74,9	105,7	120,1	139,2
Меловский	41,5	63,2	80,5	109,9	122,2
Новоайдарский	66,2	129,1	172,0	253,9	247,2
Новопсковский	92,6	122,5	201,5	234,0	219,7
Перевальский	79,9				
Попаснянский	88,4	194,1	201,5	280,4	294,5
Сватовский	94,9	130,6	166,1	229,7	221,1
Славяносербский	74,5				
Станично-Луганский	119,2	142,5	194,7	269,1	301,6
Старобельский	126,2	200,8	305,5	372,5	354,2
Троицкий	58,2	81,5	105,4	138,8	82,7
ОГГ			20,3	46,5	366,3
Білокуракинська			14,1	24,7	62,3
Новопсковська			6,3	8,2	35,7
Чмирівська				13,5	30,9
Троїцька					52,5
Біловодська					145,0
Красноріченська					20,5
Привільська					7,5
Нижньодуванська					11,9
Обласний бюджет	1 124,3	826,1	711,3	835,0	1 475,6

Структура видатків місцевих бюджетів Луганської області за 2014-2018 роки, млн грн

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
1	2	3	4	5	6
Касові видатки загального фонду	5 789,9	3 683,6	4 882,2	6 840,5	7 462,4
у т.ч.					
Обласний бюджет	1 131,6	707,1	760,7	1 124,2	1 235,4
Міста	3 032,3	1 230,9	1 681,5	2 231,3	2 475,2
Лисичанськ	326,3	426,8	563,7	703,3	808,8
Рубіжне	175,5	244,8	326,9	427,6	497,1
Северодонецьк	387,4	559,4	791,0	1 100,3	1 169,3
Не підконтрольні території	2 143,1				
Райони	1 626,1	1 745,6	2 417,9	3 413,2	3 345,4
Біловодський	87,0	134,5	170,5	250,2	92,8
Білокуракинський	79,1	103,1	144,9	171,0	146,1
Кремінський	126,7	172,6	233,9	327,0	362,0
Марківський	57,9	93,3	114,6	165,7	185,2
Міловський	50,7	74,3	91,4	130,5	152,9
Новоайдарський	76,4	149,5	213,3	335,4	327,3
Новопсковський	118,0	153,5	224,5	293,0	303,9
Попаснянський	128,0	194,0	261,8	377,0	406,6
Сватівський	126,8	174,6	225,7	328,7	348,1
Станично-Луганський	138,5	141,3	229,2	328,8	366,8
Старобільський	162,5	247,1	362,1	499,0	503,3
Троїцький	77,4	107,8	146,0	206,9	150,3
Не підконтрольні території	397,1				
ОТГ	0,0	0,0	22,1	71,9	406,4
Білокуракинська ОТГ			9,3	37,4	81,4
Новопсковська ОТГ			12,8	21,0	39,0
Чмирівська ОТГ				13,5	29,7
Троїцька ОТГ					55,9
Біловодська ОТГ					180,1
Красноріченська ОТГ					5,8
Привільська ОТГ					4,1
Нижньодуванська ОТГ					10,5
Касові видатки спеціального фонду	402,9	547,7	920,2	1 528,8	1 217,8
у т.ч.					
Обласний бюджет	26,3	184,3	388,6	853,3	627,8
Міста	333,3	115,5	159,5	236,9	141,0
Лисичанськ	71,1	26,9	47,6	70,0	26,1
Рубіжне	30,7	13,9	17,3	31,6	19,5
Северодонецьк	160,7	74,8	94,5	135,3	95,4

1	2	3	4	5	6
Не підконтрольні території	70,8				
Райони	43,4	247,9	344,5	387,8	334,3
Біловодський	1,9	3,7	22,6	41,5	0,4
Білокуракинський	1,9	5,6	8,5	17,2	5,6
Кремінський	9,2	14,5	23,1	33,3	59,6
Марківський	1,6	2,7	6,9	20,3	15,4
Міловський	1,0	1,4	7,7	18,7	18,8
Новоайдарський	1,8	47,7	49,4	50,4	53,8
Новопсковський	2,3	4,3	14,1	16,1	10,4
Попаснянський	5,3	95,8	124,5	66,8	89,3
Сватівський	3,9	13,3	21,3	31,3	18,9
Станично-Луганський	2,5	38,9	13,3	22,1	34,8
Старобільський	4,9	15,0	41,8	47,9	24,4
Троїцький	1,9	4,9	11,2	22,2	3,0
Не підконтрольні території	5,1				
ОТГ			27,7	50,9	114,7
Білокуракинська ОТГ			18,1	18,1	15,4
Новопсковська ОТГ			9,6	22,6	12,8
Чмирівська ОТГ				10,2	8,7
Троїцька ОТГ					15,2
Біловодська ОТГ					55,8
Красноріченська ОТГ					1,7
Привільська ОТГ					2,6
Нижньодуванська ОТГ					2,4
Разом	6 192,9	4 231,3	5 802,4	8 369,4	8 680,2

Бюджет розвитку місцевих бюджетів Луганської області за 2014-2018 роки

млн грн

Найменування показника	2014	2015	2016	2017	2018
Всього	161,6	537,5	898,1	1 344,9	1 012,2
у т.ч.					
Обласний бюджет	25,0	182,4	369,6	696,1	435,0
Міста	101,6	107,8	158,3	216,6	133,4
Лисичанськ	8,3	21,6	47,4	52,6	22,7
Рубіжне	8,6	12,1	17,2	31,3	19,2
Северодонецьк	35,2	74,1	93,8	132,7	91,4
Не підконтрольні території	49,4				
Райони	35,1	247,3	342,4	381,5	329,5
Біловодський	1,7	3,7	22,4	39,9	0,4
Білокуракинський	1,8	5,6	8,5	17,2	5,6
Кремінський	4,4	14,2	23,0	32,9	59,5
Марківський	1,4	2,7	6,4	20,1	15,1
Міловський	0,9	1,4	7,7	18,7	18,8
Новоайдарський	1,7	47,6	48,7	48,2	52,3
Новопсковський	2,0	4,3	14,1	16,1	10,4
Попаснянський	4,4	95,8	124,5	66,5	89,1
Сватівський	3,7	13,3	21,3	31,2	18,8
Станично-Луганський	1,9	38,9	13,0	20,5	32,3
Старобільський	4,5	15,0	41,6	47,8	24,2
Троїцький	1,9	4,9	11,2	22,2	3,0
Не підконтрольні території	4,5				
ОТГ	0,0	0,0	27,7	50,7	114,3
Білокуракинська ОТГ			18,1	18,1	15,4
Новопсковська ОТГ			9,6	22,5	12,8
Чмирівська ОТГ				10,1	8,5
Троїцька ОТГ					15,1
Біловодська ОТГ					55,7
Красноріченська ОТГ					1,7
Привільська ОТГ					2,6
Нижньодуванська ОТГ					2,4

Інформація щодо економічного розвитку міста Сєвєродонецька на 2019-2020 роки (витяги)

Загальна інформація. Місто Сєвєродонецьк розташоване в західній частині Луганської області на відстані 255 км від міста Харкова (найближчий аеропорт) та 750 км від столиці України міста Києва. Чисельність постійного населення міста Сєвєродонецька на 1 січня 2018 року складає 115 013 осіб, з яких 51 434 чоловіків та 63 579 жінок.

В результаті окупації частини території Луганської області та міста Луганська місто взяло на себе функції адміністративного центру Луганської області. До міста переїхала величезна кількість офісів державних та приватних компаній та організацій, вищих навчальних закладів, ВПО.

Аналіз місцевої економічної структури показує, що найбільша кількість підприємств міста зосереджена у малому бізнесі, при чому малий бізнес в основному представлений мікро-бізнесом, тобто приватними підприємцями. За статистичними даними у 2017 році малий бізнес представлений 871 суб'єктом підприємницької діяльності (СПД), з яких 748 – мікро-бізнес, середній бізнес - 64 підприємствами, великий бізнес – 3 підприємствами.

Загальна кількість підприємств у місті Сєвєродонецьку в результаті окупації частини Луганської області різко зросла. Це пояснюється зміною регіональної спеціалізації міста Сєвєродонецька і виконання функцій адміністративного центру області, до якого було перенесено діяльність частини СПД окупованих територій Луганської області у 2014 – 2015 роках. Так у 2017 році кількість підприємств складала 938, загальна кількість зайнятих осіб на цих підприємствах - 54309 осіб (2012 рік - кількість підприємств 765, загальна кількість зайнятих осіб на цих підприємствах - 23426 осіб. Найбільша кількість СПД зосереджена у промисловості (163 підприємства) та оптовій/роздрібній торгівлі (335 підприємств). Ці види діяльності забезпечують місто найбільшою кількістю робочих місць.

До міста Сєвєродонецька із окупованих територій Луганської області перенесено діяльність не тільки СПД, але й діяльність державних, комунальних, неурядових (громадських) та інших підприємств та організацій. При чому по місту Сєвєродонецьку їх кількість з початку військових подій системно збільшується. На початок 2013 року - 2563 одиниць, 2017 рік - 3203.

Великі підприємства працюють у сфері добувної промисловості, середні підприємства - в сфері транспорту, складського господарства і зв'язку, будівництва, лісового та рибного господарства, професійної, наукової та технічної діяльності, оптової/роздрібної торгівлі, а також переробній промисловості. Переробна промисловість у більшості представлена підприємствами машинобудування та виробництвом готових металевих виробів, ремонтом машин і устаткування, виробництвом одягу, хімічних речовин та пластмасових виробів. Візитною карткою економіки міста Сєвєродонецька є ПрАТ «Сєвєродонецьке науково-виробниче об'єднання «Імпульс». Дане підприємство працює в сфері машинобудування.

В місті активно працюють *підприємства малого та середнього бізнесу* з надання комунальних послуг: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, водопостачання, каналізування, поводження з відходами. Найбільша кількість малих підприємств працює в сфері оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів, промисловості, операцій з нерухомим майном, будівництва та професійної, наукової та технічної діяльності. В теперішній час, більш реальним для міста є стабільно працюючі середні та малі підприємства у сфері виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції, частка обсягів реалізації яких в секції переробної промисловості області систематично зростає починаючи з 2014 року (0,99 %) до 2017 (3,3 %).

Частка обсягу реалізованої продукції товарів та послуг підприємствами міста Сєвєродонецька до загальнообласного показника різко збільшилась після окупації частини території Луганської області. За статистичними даними ця частка зросла з 8,5 % (2012р.) до 18,5 % (2017р.).

Місто втрачає обсяги залучення прямих інвестицій. Так, прямі інвестиції (акціонерний капітал) у 2017 році по місту Сєвєродонецьку склав 35,8 %. Це пояснюється, в першу чергу, непривабливістю території міста для інвестора через близькість до військових подій та несприятливим логістичним розташуванням міста до основних ринків збуту товарів та послуг стосовно регіонів України та зарубіжжя.

Зовнішня торгівля. Сальдо зовнішньої торгівлі негативне, імпорт переважає над експортом. Найбільші обсяги експорту здійснюються підприємствами в країні: Угорщина, Чехія, Білорусь,

Болгарія, Польща, Франція. Найбільші обсяги імпорту здійснюються із країн: Франція, Польща, Угорщина, Білорусь.

Хімічна галузь у місті поступово диверсифікується. Для цього існують і суб'єктивні і об'єктивні причини. Через постійні перебої у роботі основного бюджетоутворюючого підприємства ПрАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот» економіка міста дестабілізується. В результаті військових подій у 2014 році підприємство припинило свою діяльність. Однак, з кінця 2017 року підприємство відновлює свою роботу в сфері «виробництва основної хімічної продукції, добрив і азотних сполук. В результаті частка обсягів реалізації промислової продукції даної галузі економіки в секції переробної промисловості Луганської області у січні – червні 2018 року склала 20,4 %. Однак, в результаті втрати ринків збуту Російської Федерації, залежність технологічних циклів підприємства від дороговартісного ресурсу – природного газу, відсутність капітальних інвестицій у переозброєння підприємства та заміну засобів виробництва на більш інноваційні, перебої із електропостачанням, підприємство систематично відчуває перебої у функціонуванні.

Після впровадження проєкту із будівництва підстанції 500 кВ «Кремінська» у регіоні з'явиться можливість приєднати контрольовану українською владою територію Луганської області до єдиної енергетичної системи України, що дасть надійне енергопостачання для ПрАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот» та інших промислових підприємств міста. Це стане одним із сприятливих факторів відновлення роботи підприємства та поштовхом до розвитку малого та середнього бізнесу навколо основного бюджетоутворюючого підприємства з різноманітних видів діяльності, які включені в ланцюги доданої вартості виробництва даного підприємства.

Місто Северодонецьк із радянських часів зберігає в структурі економіки *велику кількість науково-дослідних і проєктних інститутів та науково-виробничих підприємств*, які спеціалізуються на наукових та технічних розробках та інжинірингу, що є перспективною сферою послуг для міста, частка експорту яких в структурі зовнішньої торгівлі послугами Луганської області у 2017 року склали 67,5 %. Дані послуги надають такі середні та малі підприємства, як ПрАТ «Северодонецький ОРГХІМ» (комплекс інжинірингових послуг з технологічного, теплоенергетичного, електричного устаткування). У зв'язку із тим, що до міста Северодонецька переїхав Східно-Український національний університет ім.В.Даля, місто отримало потужний ресурс студентів ІТ - факультетів, тому ІТ – технології є перспективною для розвитку міста в умовах збільшення потреб впровадження електронних сервісів в державних та муніципальних організаціях міста, яке виконує функції регіонального адміністративного центру та залучення студентів до підприємницької діяльності в даній сфері.

У зв'язку із зростанням капітальних інвестицій в інфраструктуру міста за рахунок бюджетних коштів та коштів міжнародних донорських організацій за 2014 – 2017 роки *перспективною галуззю економіки є будівництво, транспорт інші послуги із логістики*. У 2017 році в місті введено в експлуатацію 3209 квадратних метрів загальної площі житла, що в 4,2 рази перевищує обсяг за 2016 рік (763 кв.м).

Перспективною галуззю економіки для міста є також енергетика. Останнім часом, місто активно устанавлює потужності електро- та теплоенергії - котельні установки із котлами на альтернативних паливах енергії, теплові насоси та інші енергогенеруючі установки, індивідуальні теплові пункти в бюджетній сфері міста, що значно економить державні кошти.

Харчова промисловість та сфера сільськогосподарської переробки за останні три роки збільшила обсяги реалізації за рахунок збільшення населення міста, тобто ринку збуту. В умовах створення Северодонецької об'єднаної територіальної громади за рахунок приєднання сільських територій цей напрямок стає найбільш пріоритетним.

Інфраструктура підтримки бізнесу потребує створення Агенції місцевого економічного розвитку як інституції, яка в комплексі буде забезпечувати консалтингову, освітню та інформаційну підтримку бізнесу та здійснювати територіальний маркетинг.

Земельні ресурси та інфраструктура. В Северодонецькій міській раді відсутній реєстр вільних земельних ділянок та приміщень для використання підприємцями та започаткування, або розширення підприємницької діяльності. Земельних ділянок та інфраструктури для розвитку підприємництва не вистачає, а ті, що вільні - не відповідають попиту (неправильне розташування або невідповідний розмір тощо).

І це катастрофічна ситуація, оскільки в Северодонецьку зосереджений бізнес, який бажає розширення та вкладання інвестицій. Для малого та середнього бізнесу необхідні вільні земельні ділянки від 10 га, а таких ділянок в місті не вистачає. Для цього можна використувати не тільки «грінфілди», але й «браунфілди», тобто ділянки від колишніх промислових підприємств, які

припинили свою діяльність. Дані ділянки мають підводи комунікацій, і це є добре для організації підприємництва. Але й мають слабкі місця, а саме власників, з якими необхідно домовлятися про продаж, або оренду даної земельної ділянки.

У місті існують невеличкі земельні ділянки та вільні кімнати в великих приміщеннях, які можна використовувати, але для мікро-бізнесу, для організації роботи офісних приміщень, невеличких складських приміщень, організації роботи торгівельних підприємств, салонів сфери побутового обслуговування, ІТ - фахівців тощо. Потреба у невеличких земельних ділянках, приміщеннях як окремо стоячих будівель так і на правах спільного користування і надалі зростатимуть в результаті збільшення кількості населення міста за рахунок ВПО та студентства.

У 2017 році у місті активно розпочався розгляд питання щодо організації роботи індустріального парку. В теперішній час розглядається питання фізичного розташування парку в межах міста та визначення земельної ділянки. Місто має серйозні обмеження в розташуванні такого парку через дефіцит земельних ділянок від 15 га і більше. Однак, дана проблема може бути вирішеною в результаті збільшення площі міста за рахунок приєднання сільських, селищних територій та створення Северодонецької об'єднаної територіальної громади, що збільшить ресурс міста. Розпочалась процедура приєднання земель Боровеньківської, Єпіфанівської, Чабанівської, Смолянинівської сільських та Борівської, Сиротинської селищних рад. Наразі Северодонецька міська рада не прийняла рішення про надання згоди на добровільне приєднання цих громад. Перспективним планом передбачено утворення Северодонецької ОТГ у складі Боровеньківської, Єпіфанівської, Чабанівської, Смолянинівської сільських та Борівської, Сиротинської, Мирнодолинської селищних рад (рис.1)

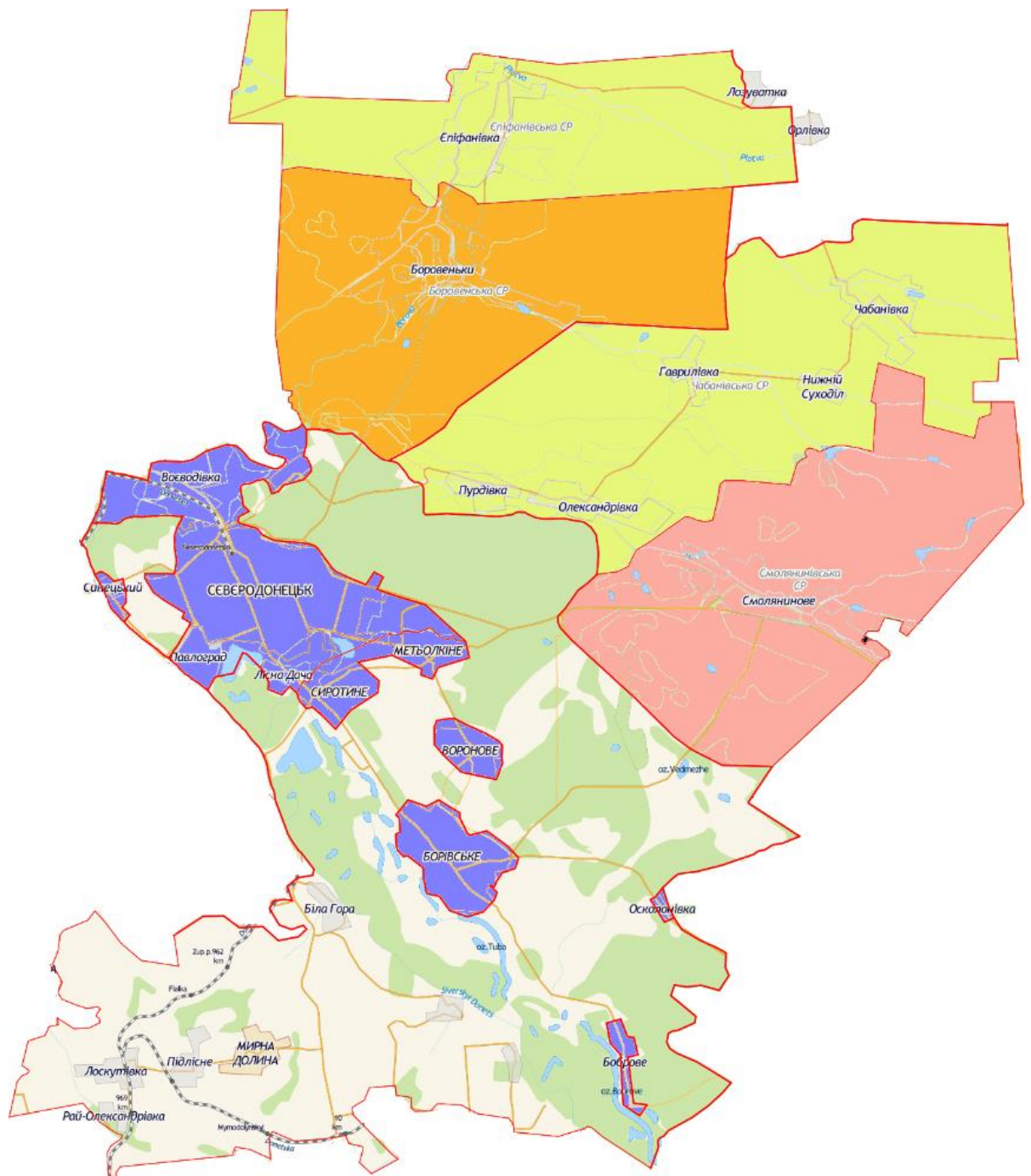

Рисунок 1. Перспективний план Сєверодонецької ОТГ

У місті доволі розвинута інженерно-транспортна інфраструктура: проблем з підключенням до інженерних мереж не виникає, за виключенням підключення до електричних мереж. У випадках з підключенням до електричних мереж муніципалітет завжди готовий допомогти бізнесу і стає своєрідним «посередником» у спілкуванні електропостачальної організації та підприємства. З огляду на компактність міста та доволі розвинуту транспортну мережу проблем з транспортною доступністю в місті не виникає. Виникає проблема мосту, який з'єднує місто із сільськими територіями. Які мають намір приєднатися до міста.

Кваліфіковані трудові ресурси. В результаті стабільної роботи підприємств малого та середнього бізнесу в галузі машинобудування та металообробки, хімічної галузі, будівництва у місті зберігається тенденція переваги попиту над пропозицією на ринку праці. Тенденція дефіциту трудових ресурсів стосується в основному інженерних та технічних фахівців, робочих професій (електромонтерів, слюсарів з ремонту рухомого складу, слюсарів з механоскладальних робіт, транспортувальників з

обслуговування механізмів, будівельників тощо), а хімічна галузь гостро потребує лаборантів хімічного аналізу.

В результаті припинення роботи великого підприємства хімічної промисловості (ПАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот») вивільнено навколо 300 працівників, а саме - менеджерів, професіоналів, фахівців, а також кваліфікованих робітників. Тому, поповнення кадрів у вищезазначених галузях економіки можливо за умов залучення вивільнених працівників та перекваліфікації ВПО, які прибувають із окупованої території Луганської області.

Перспективною для міста Северодонецька залишається ІТ-галузь, яка відчуває дефіцит висококваліфікованих програмістів, інженерів- програмістів, інших фахівців у галузі комп'ютерних технологій через відтік до інших регіонів України та зарубіжжя. Ринок кадрів Северодонецька відчуває брак також кваліфікованих бізнес-тренерів; консультантів із доступу на ринки ЄС; зовнішньо-економічної діяльності, сертифікації продукції, яких потребує малий та середній бізнес.

Міжсекторальне співробітництво і взаємодія на місцевому рівні. На думку підприємців міста співпраця між державним і приватним секторами у місті є успішною. Ефективна взаємодія відбувається між міською радою і та Луганською обласною військово-цивільною адміністрацією, особливо в сфері впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності, фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки, ресурсного, інформаційного, кадрового забезпечення, формування інфраструктури, реалізації інноваційних проєктів.

Міська рада встановила ефективну співпрацю із Луганською регіональною торгово-промисловою палатою на базі створеного Центру підтримки підприємництва, активно здійснюється організація круглих столів, конференцій за участі підприємців міста з питань зовнішньо-економічної діяльності, сертифікації.

Міська рада активно співпрацює із інституціями місцевого економічного розвитку, а саме Агенцією регіонального розвитку Луганської області, ГО «Луганська обласна агенція розвитку громад та регіону «Слобожанщина», ГО «Северодонецька агенція розвитку громади», які активно надають інформаційні, освітні, консалтингові послуги для бізнесу. Спільно з даними організаціями при міській раді створено Координаційну раду з питань розвитку підприємництва, відбуваються спільні навчальні та інформаційні заходи. Спільно із ГО «Луганська обласна агенція розвитку громад та регіону «Слобожанщина» міською радою було розроблено Стратегію розвитку міста Северодонецька до 2020 року в рамках фінансової підтримки ПРООН. Експертами агенції було проведено опитування підприємців, проведено фокус-групи із підприємцями, розроблено [Профіль міста Северодонецька](#).

Однак, існують проблеми у розбудові міжсекторальної співпраці на місцевому рівні. Проблема полягає у відсутності якісної інфраструктури підтримки бізнесу та якісних послуг для бізнесу міста. Відсутні горизонтальні зв'язки, не працюють асоціації підприємців. Необхідно сприяти створенню об'єднання експортерів МСП на місцевому рівні з подальшою асоціацією на всеукраїнському рівні. Інституції місцевого економічного розвитку в основному залучають кошти міжнародних донорських організацій на реалізацію проєктів територіального розвитку, підтримка бізнесу обмежується відповідним строком реалізації проєкту та не здійснюється на системній основі.

Паспорт Лисичансько-Рубіжансько-Сєверодонецької агломерації

Лисичанськ (міська рада)

Лисичанськ – місто обласного значення, центр Лисичанської міської ради. Територія міськради – 96,0 км². В межі міської ради входять 3 міста: Лисичанськ, Новодружеськ, Привілля. Чисельність населення міськради на 01.01.2016 р. – 116 тис. осіб, на 01.01.2019 р. – 111,3 тис. осіб.

Лисичанськ – значний індустриальний центр, який відповідно до промислового районування області віднесений до Західного промислового району. Район включає в себе Стаханово-Алчевський та Лисичансько-Рубіжанський промислові вузли та Попаснянський і Перевальський адмінрайони, що примикають до них. Це надмірно індустриалізована територія з дуже високим пресингом на природне середовище.

Лисичанська міськрада є значним центром видобування кам'яного вугілля. У міськраді працюють 4 шахти ДП «Лисичанськвугілля», виробничою потужністю 1880,0 тис. т./рік і кількістю зайнятих близько 16 тис. чол. Очікуваний термін експлуатації шахт від 31 до 142 років, тобто на розрахунковий період всі вони будуть задіяні.

Крім вугледобування, господарський комплекс м. Лисичанськ включає нафтопереробну промисловість, яка представлена ПрАТ «ЛИННІК», одним із потужних підприємств галузі нафтоперероблення в Україні; виробництво неметалевих мінеральних виробів (ТОВ «Лисичанський скляний завод», ТОВ «Лізінг Інвест»); хімічне виробництво (ПрАТ «Рідкісні гази»); підприємства легкої промисловості (ТОВ ВТВ «Шарм»), харчової та інші.

Розроблені інвестиційні проекти:

- «Промисловий парк «Лисичанськ». Його розміщення можливе на території Лисичанської міськради на площі 52,9 га.;
- «Будівництво цементного заводу». Будівництво заводу по виробництву цементу сухим способом з використанням прогресивних технологій потужністю 1 млн.т/рік на промдільниці ВАТ «Лисичанська сода» з використанням сировини регіонального походження;
- «Організація виробництва відливок із спеціальних сталей та чавуна з використанням технології «Вакуум-плівкової формовки та лиття по газифікуємим моделям» на базі Лисичанського машинобудівного заводу.

Територія міськради потребує екологічної та містобудівної організації та заходів, спрямованих на оздоровлення усіх екосистем міста. Відповідно до системи міжселенного обслуговування м. Лисичанськ є міжрайонним центром обслуговування з повним складом установ епізодичного користування, а як центр районної системи обслуговування – об'єктів періодичного користування.

м. Рубіжне

Територія міста – 34 км². Чисельність населення на 1.01.2016 р. – 59,1 тис. осіб, на 01.01.2019 р. – 57,3 тис. осіб. Місто – центр хімічної та целюлозно-паперової промисловості, машинобудування, металообробки, промисловості будівельних матеріалів, легкої та харчової промисловості. Основні промислові підприємства – ПрАТ «Рубіжанський картонно-гарний комбінат», ТОВ «НВП «Зоря», ТОВ «Рубіжанський трубний завод», ТОВ НВФ «Мікрохім», ФОП Смалій, ТОВ «Рубіжанська панчішна мануфактура» та інші.

Нарощування виробництва у промисловості міста в перспективі може бути реалізовано головним чином за рахунок інтенсивних факторів (модернізації, технічного переозброєння, впровадження нових технологій тощо), нових форм виробничоінноваційної діяльності, підвищення конкурентоспроможності. В межах Рубіжного такою формою може стати створення технопарку або індустриального парку.

Розроблено інвестиційні проекти:

- «Індустриальний парк «Рубіжне». Рубіжанська міська рада пропонує створення на земельній ділянці по вул. Заводській, на площі 32,79 га високотехнологічних виробничих підприємств легкої та електротехнічного машинобудування тощо: зборки, комплектації, обробки;
- «Організація нового виробництва поліефірної «текстурованої» нитки (поліестер) для легкої промисловості на базі ТОВ «РУ-ТЕКС».

Територія міста потребує покращення екологічної ситуації. З метою охорони й оздоровлення оточуючого середовища рекомендовано виконати ряд технологічних і планувальних заходів і в

першу чергу формування системи санітарно-захисних зон та розривів від промислових виробництв, а комплекс ландшафтно-планувальних заходів (формування загальної зони відпочинку на Сіверському Донці, ландшафтно-планувальна організація прибережних захисних смуг системи озер міста тощо) дозволить створити комфортне, естетично-привабливе й екологічно-контрольоване міське середовище. Для покращення екологічної ситуації планується будівництво сміттєпереробного підприємства. Згідно з системою міжселенного обслуговування м. Рубіжне є районним центром обслуговування, в якому передбачається повний склад установ періодичного обслуговування.

Северодонецьк (міська рада)

Северодонецьк – місто обласного значення Луганської області, центр Северодонецької міськради. Територія міськради становить 58 км². Окрім м. Северодонецька в міську раду включено 4 селища міського типу – Борівське, Воронове, Метьолкіне та Сиротине та 6 сільських населених пунктів. Чисельність населення міськради на 1.01.2016 р. – 117,5 тис. осіб, на 01.01.2019 р. – 113,6 тис. осіб.

Переробна промисловість представлена підприємствами: ПрАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот»; ТОВ НВО «Северодонецький Склопластик»; ПП «Хімпостачальник», ПрАТ «СНВО Імпульс», ТОВ «Мікрохім», ТОВ НВФ «Хіммашкомпресор-Сервіс», ПАТ «Укрхіменерго», ТДВ «Северодонецький котельно-механічний завод» та інші.

Місто має розвинутий науковий потенціал. Серед провідних науково-дослідних інститутів та науково-виробничих підприємств міста такі, як: ДП «Науково-дослідний і проєктний інститут хімічних технологій «Хімтехнологія», ДП «Інститут азотної промисловості і продуктів органічного синтезу», тощо. Основні наукові дослідження пов'язані з розробкою технологій та обладнання, проєктної документації для виробництва у хімічній, фармацевтичній та інших галузях. Становлення чіткої інноваційної спрямованості промислового комплексу міста пов'язано зі створенням технопарку та «інноваційних інкубаторів».

Екологічна ситуація потребує екологічної та містобудівної організації території, зокрема, комплексу інженерно-технічних та планувальних заходів, спрямованих на оздоровлення екосистеми міста.

Відповідно до системи міжселенного обслуговування м. Северодонецька є районним центром обслуговування, в якому передбачається повний склад установ періодичного обслуговування.

Кремінський район

Район розташований у західній частині області, межує із Сватівським, Старобільським, Попаснянським районами та Рубежанською, Лисичанською, Северодонецькою міськрадами Луганської області, Бахмутським, Лиманським районами та Дебальцівською міськрадою Донецької області і Борівським районом Харківської області. Площа району – 1,6 тис. км². Чисельність населення району на 1.01.2016 р. становила 40,4 тис. осіб, на 01.01.2019 р. – 38,4 тис. осіб.

Подальший розвиток району пов'язаний з можливістю використання його природноресурсного потенціалу, географічного розташування та значної транспортної мережі.

На перспективу передбачається збільшення зайнятих у промисловості, що пов'язано з подальшим розвитком харчової промисловості, машинобудування, виробництва неметалевих виробів, оброблення деревини тощо; розвиток сільського господарства, спеціалізація якого орієнтована на овочівництво, кормове виробництво з вирощуванням кукурудзи для потреб свинарства та птахівництва, молочно-м'ясне скотарство з допоміжною галуззю свинарством. Розвиток сільського господарства сприятиме створенню переробних цехів, тепличних господарств, плодоовочевих баз, холодильноморозильних підприємств, складських приміщень тощо. Згідно з реєстру родовищ корисних копалин в районі є численні родовища крейди, піску будівельного, глини тугоплавкої, суглинків, значні запаси прісної підземної води, розробка яких можлива при уточненні запасів.

Економіка окупованих територій Луганської області (станом на березень 2017 року)

Економіка окупованих територій Луганської області пережила в 2014–2015 роках період відтоку капіталу й вивозу виробничих активів. Після введення економічної блокади ОРДЛО завершується трансформація залишків економіки відповідно до нових умов і правил.

Ситуація на шахтах. У 2013 р. шахти Донбасу забезпечували 76 % видобутку вугілля в Україні, видобуток вугілля по Луганській області складав 26,3 млн т/рік. У 2014 р. Україна втратила контроль над основними вуглевидобувними районами обох областей. За даними Міненерговугілля України, на окупованій частині Луганщини налічується 42 шахти. Зокрема, на окупованих територіях опинилися всі шахти, що видобувають антрацит, який є найбільш цінною маркою серед вугілля енергетичної групи і на який розраховані п'ять з 12 теплоелектростанцій в Україні. Антрацитові флагмани дісталися тимчасово окуповані території Луганської області — це об'єднання «Ровенькиантрацит» і «Свердловантрацит», які до 2017 р. були підконтрольні енергетичному холдингу ДТЕК, а також неприватизоване об'єднання «Антрацит». Також в тимчасово окуповані території Луганської області опинилися і одне з кращих в Україні джерел коксівного вугілля — об'єднання «Краснодонвугілля» в Луганській області (до 2017 р. його контролював металургійний холдинг «Метінвест»).

До 2017 р. збут вугілля з тимчасово окуповані території Луганської області здійснювався в основному безпосередньо на підконтрольну Україні територію, хоча близько 10 % поставок були проведені транзитом через Росію. При цьому весь логістичний ланцюг доставки вугілля повністю забезпечувався українською стороною, що й забезпечувало її вплив на видобуток вугілля в тимчасово окуповані території Луганської області. «Уряд» тимчасово окуповані території Луганської області 27 лютого 2017 р. своєю постановою 75/17 передав у зовнішнє управління «Внешторгсервісу» (ВТС) об'єднання «Краснодонвугілля», «Ровенькиантрацит» і «Свердловантрацит», яке налагодило канали поставки антрациту в Росію. Показово, що вантажні порти Росії, пов'язані з Азовським і Чорним морями, істотно збільшили перевалку вугілля. У першому півріччі 2017 р. порт Ростов-на-Дону збільшив відвантаження вугілля на 47 % і довів його до 1,4 млн т; порт Азов — на 109 %, до 0,5 млн т; порт Таганрог — на 33 %, до 0,4 млн т. Крім того, частина антрациту з ОРДЛО під виглядом російського вугілля залізницею поставляється і в Україну. За інформацією Міненерговугілля України, імпорт вугілля з Росії збільшився вчетверо. Якщо за весь 2016 р. в Україну через російську митницю було ввезено 0,72 млн т вугілля, то за перше півріччя 2017 р. — вже 1,43 млн т. При цьому самим шахтам дістається лише 15–18 % від ціни кінцевої реалізації. Якщо до 2017 р. вугілля на цих шахтах закуповували по \$50–55 за тонну, то зараз ВТС платить за нього по \$25 за тонну, а в Україні цей антрацит купують по \$130–140 за тонну. Але в будь-якому разі самим видобувним компаніям дістаються суми, достатні лише для підтримки виробництва і виплати невеликих заробітних плат.

Капіталовкладення та інвестиції в цю галузь відсутні. В таких умовах видобуток на місцевих шахтах утримується за рахунок тієї модернізації, яку встигли провести до 2014 р. Основний обсяг робіт у цьому напрямку був зроблений на вуглевидобувних об'єктах ДТЕК. Наприклад, в об'єднаннях «Ровенькиантрацит» і «Свердловантрацит» сукупний річний обсяг інвестицій до війни перевищував 1 млрд грн. Але навіть там за теперішніх умов роботи, тобто фактично на зношення, тільки з поточними ремонтами і без освоєння нових лав, видобуток вугілля вже почав скорочуватися саме з технологічних причин, і цей процес наростає.

Ситуація в металургії. Разом із шахтами влада тимчасово окуповані території Луганської області передала під управління ВТС Алчевський металургійний комбінат. У металургійних підприємств, «націоналізованих» тимчасово окуповані території Луганської області виникли дві проблеми. Перша — технологічна. Місцеві меткомбінати мають надлишок потужностей з виробництва коксу. Раніше він був затребуваний в Маріуполі та на Дніпропетровщині. В обмін на кокс меткомбінати отримували з Дніпропетровської області залізну руду. Тепер цей обмін припинився, що поставило на грань заглишки більшість коксових батарей в Алчевську. Друга проблема — реалізація продукції. Основний збут металургійних підприємств Донбасу орієнтований на експорт. Виробництва, що опинилися на окупованих територіях, забезпечували до 20 % від загального обсягу валютної виручки, яку приносила українська металургія. Причому закордонні ринки збуту продукції донбаських заводів ті самі, що й у російських меткомбінатів: країни Азії і Близького Сходу. Більше того, до 2014 р. метал з Донбасу за рахунок демпінгу епізодично відбирав частину російського ринку. Тому для металургів Росії виведення з ладу хоча б однієї домни на Донбасі фактично є великим кроком до виконання їхньої національної програми імпортозаміщення і підтримки власного виробництва.

Як і у випадку з шахтами, в ціні продукції донбаських меткомбінатів тепер немає інвестиційної складової, оскільки капітальних вкладень в ці підприємства не здійснюється. Також, в умовах наростаючого безробіття і низького завантаження підприємств зарплати працівників мінімальні. Усе це забезпечує невисоку поточну собівартість «республіканського» металу. І маржа, що стає можливою в таких умовах, дозволяє домогтися домовленостей з російськими гірничо-металургійними гігантами про постачання залізородної сировини. Очевидно, що через загрози застосування міжнародних санкцій за таку торгівлю російські підприємства проводять ці операції за сірими транзитними схемами.

Як результат - порівняно з 2013 р. в першому півріччі 2017-го обсяги виробництва в галузі скоротилися - по Алчевському меткомбінату завантаження не перевищує 20 % від довоєнних показників. З огляду на модель виробничих відносин, що сформувалася, можна прогнозувати в короткостроковій перспективі стагнацію виробництва на місцевих металургійних підприємствах до рівня, який залежатиме від умов забезпечення сировиною та енергоресурсами з боку Росії.

Ситуація в енергетиці. Єдина автономна опора енергетики тимчасово окуповані території Луганської області — це тепла генерація, представлена Зуївською і Старобешівською теплоелектростанціями на окупованій частині Донеччини. Виробничих потужностей цих ТЕС цілком достатньо для забезпечення електроенергією ОРДЛО, особливо з урахуванням промислового спаду, який там стався. У довоєнні часи ці дві ТЕС споживали до 5 млн т вугілля щороку. Нині загальна потреба місцевої електрогенерації у вугіллі знизилася на 60 %. Для повного завантаження теплоелектростанцій потрібно забезпечити перетікання електроенергії або на контрольовану Україною територію, або в тимчасово окуповані території Луганської області. При цьому тимчасово окуповані території Луганської області відчуває гострий дефіцит електроенергії, який покривається останнім часом за рахунок поставок з Росії. Але для транспортування електроенергії з тимчасово окупованій території Донецької області в тимчасово окупованій території Луганської області немає технологічних можливостей, а поставки на контрольовану Україною територію заблоковані. Що стосується газопостачання тимчасово окупованої території Луганської області, то з кінця 2014 р. його здійснює Росія, намагаючись подати ці поставки як імпорт в Україну. Левову частку газу споживає побутовий сектор. Сьогодні і в майбутньому газопостачання на тимчасово окупованих територіях пов'язане майже виключно з соціальними функціями і втратило будь-яку бізнес-складову.

Основна складність, з якою зіткнеться в найближчій перспективі енергетика регіону, пов'язана із занепадом і руйнуванням транспортної інфраструктури. Уже зараз окремі населені пункти, що знаходяться неподалік від лінії фронту, позбавлені електрики і газопостачання, оскільки окупанти не відновлюють зруйновані в результаті бойових дій лінії електропередач і газопроводи. Тим часом місцеві жителі, які залишилися без роботи, здають дроти і труби на металобрухт. Надалі у зв'язку з припиненням роботи шахт і підприємств металургії, за рахунок яких підтримувалася робота енергетичної інфраструктури прилеглих селищ, схожа доля очікує й інші населені пункти. Таким чином, буде закручена спіраль спаду галузі, яка поки що є лідером з товарообігу.

Ситуація в машинобудуванні. Вражає список втрат машинобудівних підприємств на окупованій частині Луганщини: «Сотий» завод (воєнпром) — вивезений до Росії; Центральне конструкторське бюро машинобудування «Донець», яке займалося вирощуванням кристалів для мікроелектроніки, — вивезене до Росії; Луганський завод гірничорятувального обладнання «Горизонт» — порізаний на металобрухт; «Лугцентрокуз» — виробництво зупинене через низьку напругу в контактній мережі, яка не дозволяє запустити електропечі; «Луганськтепловоз» — виробництво майже зупинене; Луганський завод трубопровідної арматури «Маршал» — вивезений до Росії, на його території облаштована стоянка для артилерії; Луганський завод прокатних валків — частково зруйнований, вціліле обладнання готується до вивезення в Росію; Брянківський рудоремонтний завод — порізаний на металобрухт; завод «Юність», що виробляв реле для оборонної й аерокосмічної промисловості, — вивезений до Росії; Луганський ливарно-механічний завод — порізаний на металобрухт; Луганський авіаремонтний завод — вивезений до Росії; Стахановський вагонобудівний завод — виробництво заморожене.

По суті, слід говорити про те, що машинобудівний кластер, сформований на Донбасі в другій половині ХХ ст., повністю зруйнований за три роки існування окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області і окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області. І справа не тільки в тому, що вивезено, розкрадено або знищено обладнання. Зникла складна інтелектуальна інфраструктура і середовище, без якого неможливе існування машинобудування, не кажучи вже про розвиток. Майже повністю втрачено інженерно-технічний персонал як на підприємствах, так і в профільних науково-дослідних центрах. Разом з

інженерами виїхали або змінили рід діяльності кваліфіковані токарі, фрезерувальники, слюсарі, зникла технічна документація, втрачені виробничі зв'язки і розірвані технологічні ланцюги. З урахуванням перспектив стагнації структуроутворюючих галузей регіону — вугільної промисловості та металургії — зруйноване машинобудування на окупованих територіях не має перспектив відновлення. Навіть у разі можливого промислового відродження регіону простіше й економічно доцільніше завезти сучасне і якісне зарубіжне обладнання для шахт і металургійних комбінатів, ніж намагатися на місці відтворити втрачені машинобудівні потужності.

Трудові ресурси. За даними «управління економіки адміністрації Луганська», в місті середня зарплата в червні 2017 р. становила 8594 російських рублі, або 3883 грн за курсом НБУ. На неокупованій частині Луганщини, за даними Держстату України, середня зарплата в червні 2017 р. становила 5943 грн. Це в 1,53 раза більше, ніж в окупованому Луганську. Ще більш вражаючим є контраст у шахтарів, якщо порівнювати їхні зарплати з довоєнними. Наведемо середні заробітні плати на вугільних об'єднаннях тимчасово окуповані території Луганської області за березень 2017 р. в російських рублях: «Краснодонвугілля» — 9667, «Ровенькиантрацит» — 6894, «Свердловантрацит» — 7200. У 2013 р. у цих вугільних об'єднаннях зарплати в гривнях були в 1,5 раза вищі, ніж теперішні рубльові. А якщо перерахувати рублі в гривні, то вийде, що за роки окупації зарплата шахтарів зменшилася втричі, притому що ціни зросли в кілька разів.

Після «націоналізації» підприємств, що належать українським компаніям, в тимчасово окупованій території Луганської області гостро постало питання безробіття. За даними місцевих ЗМІ, воно досягає 20 %. Але насправді ситуація значно гірша, оскільки почали закриватися вугільні шахти. За даними антикризового штабу ДТЕК, на захоплених вугільних підприємствах Луганщини звільнено 34 тис. чоловік, з яких змогли працевлаштуватися на підконтрольній Україні території лише 300 осіб. Відомо також, що багато шахтарів з Краснодона і Ровеньків почали виїжджати бригадами в Воркуту і на Кузбас, де вербувальники обіцяють по 40–50 тис. руб. на місяць. Деякі кращі справи на Алчевському меткомбінаті. Підприємство навіть очолює офіційний список найбільших платників податків Луганщини за січень–липень 2017 р., складений обласним управлінням ДФС України. Хоча офіційно керівництво ІСД ще в березні 2017 року заявило, що комбінат зупиняється, зараз він продовжує роботу «на тихому ході», що забезпечує зайнятостю до чверті його персоналу.

Бюджетна сфера Зростання народного невдоволення на окупованих територіях стримується також наявністю великої кількості пенсіонерів, «держслужбовців» і «бюджетників», тобто працівників, які отримують зарплату з бюджету тимчасово окупованої території Луганської області. Практично в кожній сім'ї є хоча б одна людина, чий дохід повністю залежить від бюджету. І в разі втрати роботи на підприємстві ці казенні виплати — пенсія або зарплата — стають єдиним джерелом існування для всієї родини. Тому саме пенсіонери, «держслужбовці» і «бюджетники» (вчителі та ін.) сьогодні є гарантами соціального спокою.

Також варте уваги те, що в тимчасово окупованій території Луганської області повністю укомплектований штат так званих «міністерств надзвичайних ситуацій». У пожежники і рятувальники існує навіть неофіційна черга, хоча до початку війни тут завжди були вакансії, притому що в ті часи їх робота була менш напруженою. Така особливість пов'язана з тим, що рятувальники отримують досить високу зарплату — близько 15 тис. руб. І друга причина популярності цієї професії полягає в тому, що рятувальники гарантовано не потрапляють в окопи, хоча й отримують обмундирування і пайки, такі ж як і у бойовиків. Останнім часом в «республіках» намітилася гостра нестача медиків. Звідси іде все більше лікарів. Причому мова саме про кваліфікованих медиків, а не медсестер. Останні, як і вчителі тримаються за робочі місця, хоч і отримують в середньому лише 6 тис. руб.

Оплата праці лікаря в тимчасово окупованій території Луганської області не висока — зав. відділенням лікарні в Луганську отримує близько 8,5–9 тис. руб. Що стосується пенсіонерів, то їм влада тимчасово окупованої території Луганської області виплачує пенсії в середньому близько 4 тис. руб. на місяць. Поки Україна не провела верифікацію пенсіонерів, у майже півмільйона літніх жителів ОРДЛО була можливість отримувати також і українські пенсії. Після квітня 2017 року доступ до українських пенсій був перекритий і сьогодні пенсія приблизно на 20 % менша, ніж на підконтрольних Україні територіях Луганської області. Розмір «республіканських» пенсій однаковий в тимчасово окупованій території Луганської області і тимчасово окупованій території Донецької області. Це вказує на те, що кошти для таких виплат надходять з одного джерела, тобто з Росії. Аналіз заяв керівників фінансових відомств «республік» за останні два роки дозволяє зробити висновок про те, що на пенсії і соціальні виплати припадає не менше 50 % їхнього бюджету. Ще 35 % припадає на оплату праці «бюджетників» та «держслужбовців». Решта 15 % — інші поточні видатки.

Але таке співвідношення вірне тільки з урахуванням того, що військові витрати окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Луганській області і окупаційної адміністрації Російської Федерації в окупованій Донецькій області проходять повз їхні «бюджети», оскільки Росія фінансує свої окупаційні війська безпосередньо.

Ситуація в малому бізнесі. До російського вторгнення основною функцією малого бізнесу на території Луганської області, з точки зору місцевого керівництва було вирішення проблеми зайнятості. На початок 2014 року в Луганській області було зареєстровано близько 140 тис невеликих приватних підприємств і фізичних осіб — підприємці. Після окупації становище малого бізнесу змінилося. Уже в 2015 р. стало зрозуміло, що керівництво «республік» розглядає дрібних підприємців як основне джерело поповнення «бюджетів» усіх рівнів. Це пояснювалося тим, що тимчасово окупована територія Луганської області майже не мала доступу до грошового обігу великих підприємств, що належали українським компаніям. Тому влада тимчасово окупованої території Луганської області розпочала інтенсивне збирання грошей малого бізнесу у форматі «добровільних пожертв». Одночасно спостерігається різке зниження купівельного попиту в сфері промтоварів. Споживчий кошик більшості населення ОРДЛО складається майже повністю з продуктів харчування. До того ж у «республіках» ціни майже на всі продукти харчування в 1,5–2 рази (а часом і більше) вищі, ніж вартість аналогічних продуктів на контрольованій Україною території. Асортимент магазинів побутової техніки значно скоротився, закриті програми споживчого кредитування. Трохи кращі справи у продавців побутової хімії та канцтоварів, тобто дешевого товару повсякденного користування.

Зазначені тенденції свідчать про те, що в ОРДЛО і далі знижуватиметься купівельна спроможність і погіршуватиметься якість життя населення. Основна причина цього у відсутності умов для нормального існування економічно активних людей. Зараз єдина мета більшості жителів тимчасово окупованої території Луганської області — якимось прожити, отримуючи від нової влади соціальні виплати. Більш забезпечена меншість — це в основному ті, хто так чи інакше наблизений до владної верхівки.

ЗАХОДИ
з виконання Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах
України
Луганська область

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
Освіта					
2) капітальний ремонт (термомодернізація) трьох дошкільних навчальних закладів у м. Кременінній	- " -		8		
3) реконструкція дошкільних навчальних закладів у м. Кременінній та с. Кудряшівка	Мінрегіон		33,28	3,5	
	виконком Кременінської міськради		0,06	1	
4) капітальний ремонт, зокрема заходи з енергозбереження в загальноосвітніх навчальних закладах у м. Кременінній та с. Варварівка	Мінрегіон		6,2		
	Кременінська райдержадміністрація		0,31		
5) відновлення, термомодернізація та обладнання меблями дошкільних навчальних закладів у м. Сватовому	Мінрегіон		22,12		
	виконком Сватівської міськради		1,1		
6) капітальний ремонт з утеплення фасаду дошкільного навчального закладу № 6 "Калинка" у м. Новомосковську Дніпропетровської області	Мінрегіон		4		
	виконком Новомосковської міськради		0,5		
11) облаштування дитячих майданчиків дошкільного навчального закладу м. Сватового	Мінрегіон		2		
	виконком Сватівської міськради		0,2		
12) проведення робіт з капітального ремонту у Сватівському соціальному центрі розвитку дитини	Мінрегіон		5		
	виконком Сватівської міськради		0,5		
13) реконструкція огорожувальних конструкцій закладів освіти у м. Попасній	Мінрегіон		8,4		
14) капітальний ремонт та реконструкція закладів освіти Попаснянського району	Мінрегіон		42,8		
15) реконструкція гаражних боксів для шкільних автобусів навчальних закладів Попаснянського району Луганської області	- " -		2	1,4	
16) реконструкція та капітальний ремонт дошкільних навчальних закладів Попаснянського району	- " -		2,5		
17) реконструкція (термомодернізація) будівлі Нижньодуванської загальноосвітньої школи I - III ступеня Сватівської районної ради	Луганська ОДА		0,6		
	Мінрегіон		5,7		
18) реконструкція (термомодернізація) будівлі Бондарівської гімназії Марківської райдержадміністрації	Луганська ОДА		0,9		
	Мінрегіон		7,9		
19) реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступеня № 10 м. Северодонецька	Луганська ОДА		0,6		
	Мінрегіон		5,5		
20) реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступеня № 13 м. Северодонецька	Луганська ОДА		0,9		
	Мінрегіон		7,7		
21) реконструкція (термомодернізація) будівлі	Луганська ОДА		1		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
середньої загальноосвітньої школи I - III ступеня N 5 м. Северодонецька	Мінрегіон		8,6		
22) реконструкція (термомодернізація) будівлі Лисичанської загальноосвітньої школи I - III ступеня N 14 Лисичанської міської ради	Луганська ОДА		1,3		
	Мінрегіон		12,1		
23) капітальний ремонт будівель та зовнішніх мереж комунального закладу "Луганський обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою "Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії"	Луганська ОДА		1,1	2	
	Мінрегіон		5	18	
24) реконструкція стадіону комунального закладу "Луганський обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою "Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії"	Луганська ОДА		6,5	0,6	
	Мінрегіон		5,8	9,8	
25) капітальний ремонт будівель комунального закладу "Северодонецька обласна загальноосвітня школа-інтернат I - III ступеня"	Луганська ОДА		1,8	3,5	
	Мінрегіон		7	31,2	
26) створення єдиного освітнього простору Чмирівської об'єднаної територіальної громади як шлях до забезпечення якісних та доступних освітніх послуг у громаді	Чмирівська ОТГ		1,4	1,2	
	Мінрегіон		9,4	12,9	
27) заміна вікон (віконних блоків) у навчальному корпусі, виробничих майстернях та гуртожитку ліцею м. Старобільськ	Луганська ОДА		1,5		
28) капітальний ремонт Красноріченської загальноосвітньої школи I - III ступеня	Кремінська РДА		1,5		
29) капітальний ремонт будівлі навчально-виховного комплексу "Новокраснянська загальноосвітня школа I - III ступенів - дошкільний навчальний заклад	Кремінська РДА		1,5		
1) капітальний ремонт будівлі Луганської обласної дитячої клінічної лікарні, м. Лисичанськ Луганської області	Луганська ОДА		2,52		
2) капітальний ремонт (санація) та обладнання філії "Петрівська лікарня Станично-Луганського районного територіального медичного об'єднання"	Мінрегіон		5,2		
	Станично-Луганська РДА		0,58		
3) капітальний ремонт Городищенської сільської лікарської амбулаторії у с. Городище, Біловодський район Луганської області	Мінрегіон		1,8		
	Біловодська РДА		0,2		
4) підвищення якості медичного обслуговування в комунальному закладі "Біловодська центральна районна лікарня" Луганська область шляхом технічного переоснащення рентгенодіагностичними комплексами	МОЗ		6,19		
	Біловодська РДА		0,69		
5) капітальний ремонт відділень (інфекційного, хірургічного) Міловського районного територіального медичного об'єднання у смт Мілове,	Мінрегіон		4		
	Міловська РДА		0,44		
6) капітальний ремонт будівлі Луганського обласного центру з профілактики та боротьби із СНІД, м. Северодонецьк Луганської області	Луганська ОДА		2,2		
7) капітальний ремонт комунальної установи	Мінрегіон		13,3		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
"Попаснянська центральна районна лікарня", м. Попасна	Попаснянська РДА		0,96		
8) капітальний ремонт приміщень амбулаторій загальної практики - сімейної медицини у м. Попасній, м. Золотому, смт Тошківка, смт Новотошківське, Попаснянський район	Мінрегіон		3,5		
9) капітальний ремонт приміщень фельдшерських пунктів у смт Нижнє, смт Комишуваха-1, с. Оріхове, Попаснянський район Луганської області	Мінрегіон		3,5		
10) капітальний ремонт амбулаторії загальної практики - сімейної медицини, с. Тополі Троїцького району	Мінрегіон		0,79		
	Троїцька РДА		0,08		
11) капітальний ремонт відділень медичного закладу за адресою: Луганська область, м. Лисичанськ, квартал 40 років Перемоги, 12а	Луганська ОДА		1,9	2,4	
	Мінрегіон		4,4	26,3	
12) капітальний ремонт Сватівської психіатричної лікарні, розташованої за адресою: квартал Петрова С. П., 2/27, с. Соснове, Сватівський район Луганської області	Луганська ОДА		1,2	2,1	
	Мінрегіон		6,8	18,5	
1) капітальний ремонт відділень та технічне переоснащення комунальної установи "Кремінське районне територіальне медичне об'єднання"	Мінрегіон		11,3		
	Кремінська РДА		0,6		
2) капітальний ремонт електрообладнання та електромереж відділень лікувального закладу N 1 у м. Кремінній	Мінрегіон		1,98		
	Кремінська РДА		1,04		
3) впровадження енергозберігаючих проєктів у трьох закладах охорони здоров'я (фельдшерські пункти у с. Житлівка, с. Діброва, с. Стара Краснянка) у м. Кремінній	Мінрегіон виконком Кремінської міськради (за згодою)		1,4		
4) реконструкція Кремінської міської лікарської амбулаторії загальної практики - сімейної медицини	Мінрегіон		2,43		
	Кремінська РДА		0,13		
5) реконструкція фельдшерських пунктів (Нововодянського, Червонопопівського, Булгаківського)	Мінрегіон		1,51		
	Кремінська РДА		0,08		
6) заходи з відновлення системи надання медичної допомоги на території Луганської області	Луганська ОДА		25		
7) реконструкція будівлі під розміщення Центру первинної медико-санітарної допомоги за адресою: пров. Тимірязєва, 4, м. Рубіжне	виконком Рубіжанської міської ради		2		
8) капітальний ремонт будівлі лікувального корпусу Новопсковського районного територіального медичного об'єднання	Новопсковська РДА		0,1		
"Охорона здоров'я"					
3) оснащення вірусологічної лабораторії, у тому числі лабораторії полімеразної ланцюгової реакції Сєверодонецької міськрайонної філії,	МОЗ		2		
4) укомплектування Луганського обласного лабораторного центру, зокрема придбання шумоміра-аналізатора "Екофізика - 110АВ1"	- " -		2,32	1,14	0,98
Соціальні послуги					
1) реконструкція з прибудовою Білокуракинського	Луганська ОДА		1,5		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
обласного будинку - інтернату для громадян похилого віку та інвалідів					
2) капітальний ремонт корпусу N 11 Попаснянського обласного психоневрологічного інтернату	Луганська ОДА		15		
3) реконструкція комунального закладу "Луганський обласний позаміський заклад оздоровлення та відпочинку "Сонячний"	Луганська ОДА		15		
4) будівництво Єдиного обласного соціального центру, м. Северодонецьк	Луганська ОДА			50	
Відновлення житлового фонду комунальної власності, зокрема для проживання внутрішньо переміщених осіб					
3) реконструкція трьох виробничих корпусів під багатоквартирні житлові будинки у м. Северодонецьку	Луганська ОДА		30	13,97	
	Луганська ОДА		30	13,95	
4) відновлення пошкоджених та зруйнованих багатоквартирних будинків у м. Попасній	Мінрегіон		14,4	7,2	7,2
	Попаснянська міськрада		1,6	0,8	0,8
5) реконструкція багатоквартирного двоповерхового житлового будинку в м. Кремінній Кремінського району Луганської області під соціальне житло	Мінрегіон		19,3		
	виконком Кремінської міськради		0,5		
6) реконструкція п'ятиповерхової будівлі колишнього гуртожитку аграрного ліцею в смт Біловодськ Біловодського району	виконком Біловодської селищної ради		0,2		
	- " -		21,8		
7) реконструкція нежитлової будівлі під гуртожиток комунальної власності м. Старобільськ	Мінрегіон		5,85		
	виконком Старобільської міськради		0,65		
8) будівництво багатоповерхового житла, м. Старобільськ Луганської області (новобудова)	Мінрегіон		5	5	
	виконком Старобільської міськради		0,2	0,9	
9) капітальний ремонт дахів будівель та гуртожитків комунальної власності в м. Старобільську	Мінрегіон		5,1		
	виконком Старобільської міськради		0,6		
Відновлення критичної енергетичної інфраструктури					
1) розроблення та реалізація проєкту "Будівництво ПЛ 35 кВ "Райгородська - Трьохізбенка" протяжністю близько 10 км"	ТОВ "Луганське енергетичне об'єднання"	19			
2) реконструкція котелень комунальних закладів, Кремінський район	Мінрегіон		3,04		
3) капітальний ремонт мереж вуличного освітлення населених пунктів Голубівка, Климівка, Скарівка, Кремінський район	- " -		1,26		
	Голубівська сільрада		0,07		
4) Реконструкція котельної N 8, с. Сосновий Сватівського району	Мінрегіон		4,41		
	виконком Сватівської міськради		0,49		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
5) будівництво мереж вуличного освітлення на неосвітлених ділянках міських вулиць та капітальний ремонт споруд вуличного освітлення з використанням енергоефективного обладнання, м. Сватове	Мінрегіон		9,8	3,7	3
	виконком Сватівської міськради		1,1	0,4	0,3
6) капітальний ремонт та реконструкція систем (ліній) вуличного освітлення м. Попасна	Мінрегіон		4,5	2,25	2,25
	Луганська ОДА виконком Попаснянської міськради		0,5	0,25	0,25
7) проведення робіт з благоустрою територій шляхом встановлення зовнішнього енергозберігаючого LED-освітлення	Луганська ОДА		39,5		
Капітальний ремонт автомобільних доріг місцевого значення					
1) С130218 Біловодськ - колективне сільськогосподарське підприємство "50-річчя Жовтня"	Луганська ОДА			3,6	
2) О130505 Петрівське - Голубівка - Нова Астрахань,	Луганська ОДА			46,8	
3) О131310 Куземівка - Нижня Дуванка,	Луганська ОДА				89,2
4) міст через р. Лугань автомобільної дороги О131201 (пункт пропуску / пункт контролю "Танюшівка" - Старобільськ - Бахмут) - Комишуваха - Попасна - МиронГРЕС	Луганська ОДА		5,55		
5) міст через р. Айдар автомобільної дороги О131706 Шульгинка - Кам'янка - Малохатка	Луганська ОДА		17,836		
6) міст через р. Айдар на автомобільної дороги С131601 Передільське - Старий Айдар	Луганська ОДА		9,47		
7) О130505 Греківка - Голубівка - Нова Астрахань	Луганська ОДА		30,354		
Поточний, середній ремонт автомобільних доріг місцевого значення					
1) О130905 Новоайдар - Євсуг	Луганська ОДА			25,22	
	Луганська ОДА			8	
2) О130302 Білокуракине - Луб'янка - Олексіївка - Нещеретове	Луганська ОДА			37,84	
3) О131309 Нижня Дуванка - Лозно-Олександрівка - контрольно-пропускний пункт "Петрівка"	Луганська ОДА			3	16
4) О131704 (Старобільськ - Марківка) - Караяшник - Лозове	Луганська ОДА		11,555		
	Луганська ОДА	17,33			
5) С131728 (пропускний пункт "Танюшівка" - Старобільськ - Артемівськ) - Запорізьке - Чмирівк	Луганська ОДА			2,04	
	Луганська ОДА			3,06	
6) С131731 Чмирівка - Бутове	Луганська ОДА		3,401		
	Луганська ОДА		5,102		
7) С131729 Підгорівка - Старобільськ (через с. Новоселівка)	Луганська ОДА		4,88		
	Луганська ОДА		7,32		
8) С131732 Підгорівка - Кам'янка	Луганська ОДА		10,184		
	Луганська ОДА	12,27			
		5			

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
9) O130508 Нова Астрахань - Боровеньки	Луганська ОДА		59,23		
10) C130514 Об'їзна дорога - м. Кремінної	Луганська ОДА		33,822		
11) O131201 (пункт пропуску/ пункт контролю "Танюшівка" - Старобільськ - Бахмут) - Комишуваха - Попасна - МиронГРЕС	Луганська ОДА		30		
12) C131020 Об'їзд смт Новопокска	Луганська ОДА		9,858		
13) C131624 (пункт пропуску / пункт контролю "Красна Талівка" - Луганськ) - Станиця Луганська	Луганська ОДА		8		
Відновлення та реконструкція критичної транспортної інфраструктури комунальної власності					
2) капітальний ремонт автодоріг по п'ятьох вулицях м. Лисичанська області	виконком Лисичанської міськради	0,23 4,586	0,23 4,08	0,23 4,08	4,2
3) ремонт автодороги по вул. Томашовській (ділянка Т-13-02) у м. Новодружеську	виконком Новодружівської міськради (за згодою)	2,847 0,39	4,41 0,39	4,41 0,39	4,8
4) капітальний ремонт автодоріг по трьох вулицях м. Рубіжного	виконком Рубіжанської міськради	0,02 5,92	0,02 5,92	0,02 5,92	2,3
5) капітальний ремонт автодороги по вул. Піонерській у м. Біловодську	Біловодська РДА	0,3	0,3	0,3	
6) капітальний ремонт автодороги по вул. Титова у м. Кремінній	Кремінська РДА виконком Кремінської міськради	0,285	0,285	0,285	
7) капітальний ремонт автодороги по вул. Леніна у с. Новокраснянка	Кремінська РДА	0,55	0,55	0,55	
8) капітальний ремонт автодороги по чотирьох вулицях смт Красноріченське	- " -	0,86	0,86	0,86	
9) капітальний ремонт автодоріг по вулицях у м. Попасній (25 вулиць)	виконком Попаснянської міськради	19,91 4	19,914	19,91 4	
10) капітальний ремонт автодороги по вул. Привільнянській у с. Камишуваха-1	Попаснянська РДА	0,5	0,5	0,5	
11) поточний та середній ремонт автодоріг по шістьох вулицях у м. Гірському	Попаснянська РДА	1,35	1,35	1,35	
12) ремонт автодороги по п'ятьох вулицях у с. Новотошківське	Попаснянська РДА	6,275	6,275	6,275	
13) ремонт автодороги по 20 вулицях у м. Золотому	Попаснянська РДА	4	4	4	
14) ремонт автодороги по 11 вулицях у с. Мирна Долина	Попаснянська РДА	8,978	8,978	8,978	
15) ремонт автодороги по 13 вулицях у с. Підлісне	Попаснянська РДА	4,087	4,087	4,087	
16) ремонт автодороги по дев'ятьох вулицях у с. Лоскутівка	Попаснянська РДА	3,813	3,813	3,813	
17) ремонт автодороги по чотирьох вулицях у с. Рай-Олександрівка	Попаснянська РДА	2,895	2,895	2,895	
18) ремонт автодороги по вісьмох вулицях у с. Біла Гора	Попаснянська РДА	5,384	5,384	5,384	
19) ремонт автодороги по 10 вулицях у с. Устинівка	Попаснянська РДА	29,04 5	29,045	29,04 5	
20) ремонт автодороги по дев'ятьох вулицях у м. Троїцькому	Попаснянська РДА	3,9	3,9	3,6	3,6
21) капітальний ремонт автодоріг по 34 вулицях у смт Станиця-Луганська	Станично-Луганська райдержадміністрація	5,174	4,91	4,91	

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
22) капітальний ремонт автодоріг у населених пунктах Петрівка, Валуйське, Нижньотепле, Артема, Широке, Нижня Вільхова, Плотина, Чкугинка, Розквіт (22 вулиці) Станично-Луганського району	- " -	11,971	11,935	11,935	
23) капітальний ремонт автодоріг по 11 вулицях (вул. Шевченко, Андрющенко, Чернишевського, Кобиляцької, Шафрановського, Південна, Заводська, Лангемака, Сінна, Жовтнева, Слобожанська) у м. Старобільську	виконком Старобільської міськради (за згодою)	10,296	10,296	10,296	
24) капітальний ремонт автодоріг у населених пунктах (вул. Леніна у с. Верхня Покровка; вулиці Зарічна - Першотравнева - Титова у с. Шульгинка; вул. Карла Маркса у с. Кам'янка) Старобільського району	Старобільська РДА	1,385	1,35	1,35	
25) капітальний ремонт автодоріг у населених пунктах (на кварталі "Тепличний", по вул. К. Маркса, вул. Газопроводській у смт Новопокков; по вул. Паркова у с. Можняківка; по вул. Центральній, вул. Альошина у с. Новобіла; по вул. Піонерській у с. Новорозсош) Новопокковського району	Новопопковська РДА	0,388	0,274	0,274	
26) реконструкція заплавного мосту N 1 м. Северодонецька Луганської області	виконком Северодонецької міської ради		2,1	2	
	Мінрегіон		8,6	17,5	
27) будівництво комунальної дороги з твердим покриттям по вул. Богдана Хмельницького у смт Новопокков	Новопопковська ОТГ		0,3	1,6";	
	Мінрегіон		2,8	4,4	
Відновлення інфраструктури залізничного транспорту					
1) будівництво залізничної гілки Білокуракине - Сватове, в тому числі розроблення техніко-економічного обґрунтування, відведення землі під будівництво	Луганська ОДА		108,374	54,187	
	ПАТ "Укрзалізниця"		108,374	54,187	
Удосконалення системи пасажироперевезень					
6) придбання тролейбусів бувших у використанні у країнах ЄС, для м. Лисичанська	Мінрегіон		33,25		
	виконком Лисичанської міськради (за згодою)		1,75		
7) відновлення електроконтактної мережі в м. Лисичанську	Мінрегіон		7,657		
	виконком Лисичанської міськради (за згодою)		0,405		
	Донецька облдержадміністрація		11,6	7	4
	виконком Маріупольської міськради (за згодою)		40	30	10
Відновлення критичної інфраструктури систем водопостачання та водовідведення					
4) розроблення проєкту та капітальний ремонт каналізаційних колекторів м. Северодонецька	Мінрегіон виконком Северодонецької міськради (за згодою)		11,5		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
5) капітальний ремонт та реконструкція водопроводів та каналізаційних мереж м. Попасної	Мінрегіон		1,8	0,9	0,9
	Попаснянська РДА		0,2	0,1	0,1
6) капітальний ремонт насосних водопровідних та каналізаційних станцій у м. Попасній	Мінрегіон		1,08	0,54	0,54
	Попаснянська РДА		0,12	0,06	0,06
7) капітальний ремонт свердловин у м. Попасній	Мінрегіон		0,18	0,09	0,18
	Попаснянська РДА		0,02	0,01	0,02
8) капітальний ремонт та реконструкція діючої очисної споруди в м. Попасній	Мінрегіон		6,75	3,375	3,375
	Попаснянська РДА		0,76	0,375	0,375
9) капітальний ремонт магістральних водогонів, які забезпечують водопостачання міста: "Карбоніт - ВРЗ" "Карбоніт - НОД"	Мінрегіон		21,6		
	Попаснянська РДА		2,4		
10) капітальний ремонт водопровідно-насосних станцій в м. Кремінній	Мінрегіон			16,8	
	виконком Кремінської міськради			1,2	
11) капітальний ремонт аварійних ділянок самопливних каналізаційних мереж м. Сватового	Мінрегіон		9,77		
	виконком Сватівської міськради		0,9		
12) капітальний ремонт об'єктів міського комунального підприємства "Сватівський водоканал"	Мінрегіон		0,2		
	виконком Сватівської міськради		0,1		
13) капітальний ремонт каналізаційної насосної станції N 12, в м. Сватовому	Мінрегіон		0,2		
14) реконструкція самопливних каналізаційних колекторів у м. Старобільську	- " -		44,38		
15) будівництво загальноузлової мережі водозабезпечення м. Старобільська	Мінрегіон		2,4		
	Старобільська РДА		0,2		
16) реконструкція двох Білогорівських магістральних водоводів Д-600 мм та Д-500 мм протяжністю 10,8 кілометра кожної ділянки	Луганська ОДА				
	виконком Лисичанської міської ради		3,9	3,9	
	Мінрегіон		35,4	35,4	
17) поліпшення умов водозабезпечення населення Троїцької об'єднаної територіальної громади	Троїцька ОТГ		0,6		
	Мінрегіон		5,5		
Зміцнення національної спроможності щодо захисту навколишнього природного середовища					
1) розроблення проектно-кошторисної документації на будівництво полігона твердих побутових відходів у Попаснянському районі	Луганська ОДА		0,4		
2) виконання робіт із будівництва полігона твердих побутових відходів у Попаснянському районі	Мінрегіон		1,6		
	Луганська ОДА		3,2		
	Луганська ОДА		11,2		
3) будівництво в м. Северодонецьку сміттєпереробного заводу із впровадженням системи переробки (сортування) відходів з отриманням альтернативних видів палива	Мінрегіон		15	23,5	20
	виконком Северодонецької міської ради		4	2	0,5
4) реконструкція полігона твердих побутових відходів у м. Кремінній	Мінрегіон		10,5		
	Мінприроди виконком Кремінської міськради		0,8		
5) реконструкція полігона твердих побутових відходів у м. Старобільську	Мінрегіон		1,3		
	Мінприроди виконком		0,1		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
	Старобільської міськради				
6) проведення робіт з очистки берегів р. Айдар	Мінприроди		1,5	1,5	
	виконком Старобільської міськради		0,3		
7) придбання комунальної (спеціалізованої) техніки для потреб Станично-Луганського району	Станично-Луганська РДА		2,4		
	Мінрегіон		22		
Створення доступної спортивної інфраструктури					
1) облаштування тренажерних та спортивних майданчиків за місцем проживання, у місцях масового відпочинку громадян у м. Сватовому	Мінрегіон		0,2	0,05	
	виконком Сватівської міської ради		0,2	0,05	
2) ремонт будівлі стадіону "Нива" у м. Сватовому	Мінрегіон		1,3		
	виконком Сватівської міськради	0,2			
3) будівництво стадіону з комплексом спортивних майданчиків "Ядро" в м. Северодонецьку	виконавчий комітет Северодонецької міськради	16,58			
4) модернізація стадіону "Хімік" у м. Северодонецьку	Мінрегіон		20		
5) реконструкція та модернізація приміщень комунальної установи Луганського обласного фізкультурного центру "Олімп" у м. Кременній	Мінрегіон		50	5	5
	Луганська ОДА	10			
6) реконструкція стадіону "Колос" у м. Старобільську	Старобільська райдержадміністрація		10		
7) будівництво спортивного майданчика для міні-футболу зі штучним покриттям на території загальноосвітньої школи N 1 Попаснянської районної ради	Мінрегіон			1,5	
8) будівництво спортивного майданчика для міні-футболу із штучним покриттям на території комунальної установи "Попаснянська ДЮСШ"	- " -		1,5		
9) реконструкція трибун стадіону комунальної установи "Попаснянська ДЮСШ"	- " -			3,5	
10) будівництво вуличного спортивного майданчика з тренажерним обладнанням	- " -		0,9		
11) будівництво скейт-парку (роллідром) у м. Попасній	- " -		1		
12) покращення доступу до спортивної інфраструктури та підтримка занять спортом населення Троїцької об'єднаної територіальної громади для дітей з особливими потребами	Троїцька ОТГ		0,6		
	Мінрегіон		5,4		
13) будівництво каркасного спортивного залу для Кременської загальноосвітньої школи N 2 I - III ступеня	Кременська РДА		0,7	0,8	
	Мінрегіон		5,9	6,9	
14) капітальний ремонт тенісних кортів комунальної дитячо-юнацької спортивної школи N 1 у м. Северодонецьку	виконком Северодонецької міської ради		0,6	0,6	
	Мінрегіон		5	5	
15) капітальний ремонт покрівлі будівлі	Луганська ОДА		1,6		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
Лисичанської міської дитячо-юнацької спортивної школи					
Прискорення економічного зростання шляхом посилення потенціалу територіальних громад					
1) розроблення генерального плану, плану зонування території міста Золоте Луганської області	Мінрегіон Золотівська міськрада		0,728 0,081		
Забезпечення належного рівня біологічної безпеки					
1) створення сучасної державної акредитованої лабораторії Держпродспоживслужби в Луганській області з визначення показників безпечності та окремих показників якості на об'єктах санітарних заходів відповідно до міжнародних вимог	Мінагрополітики Луганська ОДА		274,46 3 30,495		
2) створення сучасної державної акредитованої лабораторії Держпродспоживслужби в Донецькій області з визначення показників безпечності та окремих показників якості на об'єктах санітарних заходів відповідно до міжнародних вимог	Мінагрополітики		0,406		
3) модернізація основних засобів Костянтинівської філії державного підприємства "Укрветсанзавод" з метою забезпечення належного рівня біологічної безпеки у Донецькій та Луганській областях (закупівля котлів варочних, спецавтомобілів - сміттєвозів, стаціонарних інсінераторів для спалювання трупів тварин та боєнських відходів, пересувного інсінератора)	- " -		5,251		
проведення інформаційно-консультативних та навчальних заходів (тренінгів) для сільського населення з метою створення системи сільськогосподарського дорадництва, стимулювання розвитку малого підприємництва та сімейного фермерства, кооперації у сільській місцевості	Луганська ОДА МТОТ (координатор)		0,252	0,252	0,252
Підвищення рівня поінформованості населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, про програми/проєкти, спрямовані на розвиток малого та середнього підприємництва					
1) здійснення заходів, спрямованих на розвиток лідерських навичок жінок, та підтримка відкриття власного бізнесу жінками із сільської місцевості	МТОТ (координатор) Мінсоцполітики місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування (за згодою)	1,153	1,153		
2) проведення навчання (тренінгів, семінарів тощо) безробітних, внутрішньо переміщених осіб та підприємців з метою підтримки у працевлаштуванні та розвитку мікробізнесу, сприяння інтеграції, подоланню кризових явищ, забезпечення джерел існування вразливого населення та підвищення економічного потенціалу регіону в цілому	Луганська ОДА	4,897			

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації					
створення нових, відновлення діяльності зареєстрованих недіючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, членами яких є виключно особисті селянські, фермерські господарства, фізичні особи - підприємці - сільськогосподарські товаровиробники	Луганська ОДА МТОТ (координатор)		8	8	8
Збереження та розвиток історико-культурної та духовної спадщини					
1) утворення центрів культури, дозвілля та розвитку творчої діяльності територіальних громад для вільного доступу до інформації та спілкування в громаді	Луганська ОДА		3,443		
2) капітальний ремонт внутрішніх приміщень будівлі комунальної установи "Кремінський районний будинок культури"	Луганська ОДА		1,5		
3) капітальний ремонт будівлі комунального закладу "Селищний будинок культури смт Новопсков" Новопсковської селищної ради	Новопсковська ОТГ		0,1		

**Зміни до Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в східних регіонах України
від 27 березня 2019 року**

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	Прогнозний обсяг фінансових ресурсів, млн грн за роками			
		2017	2018	2019	2020
Освіта					
17) реконструкція (термомодернізація) будівлі Нижньодуванської загальноосвітньої школи I - III ступеня Сватівської районної ради	Луганська облдержадміністрація		0,6		
	Мінрегіон		5,7		
18) реконструкція (термомодернізація) будівлі Бондарівської гімназії Марківської райдержадміністрації	Луганська облдержадміністрація		0,9		
	Мінрегіон		7,9		
19) еконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступеня N 10 м. Северодонецька	Луганська облдержадміністрація		0,6		
	Мінрегіон		5,5		
20) реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступеня N 13 м. Северодонецька	Луганська облдержадміністрація		0,9		
	Мінрегіон		7,7		
21) реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступеня N 5 м. Северодонецька	Луганська облдержадміністрація		1		
	Мінрегіон		8,6		
22) реконструкція (термомодернізація) будівлі Лисичанської загальноосвітньої школи I - III ступеня N 14 Лисичанської міської ради	Луганська облдержадміністрація		1,3		
	Мінрегіон		12,1		
23) капітальний ремонт будівель та зовнішніх мереж комунального закладу "Луганський	Луганська облдержадміністрація		1,1	2	

обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою "Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії"	Мінрегіон		5	18	
24) реконструкція стадіону комунального закладу "Луганський обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою "Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії"	Луганська облдержадміністрація		6,5	0,6	
	Мінрегіон		5,8	9,8	
25) капітальний ремонт будівель комунального закладу "Северодонецька обласна загальноосвітня школа-інтернат I - III ступеня"	Луганська облдержадміністрація		1,8	3,5	
	Мінрегіон		7	31,2	
26) створення єдиного освітнього простору Чмирівської об'єднаної територіальної громади як шлях до забезпечення якісних та доступних освітніх послуг у громаді	Чмирівська об'єднана територіальна громада		1,4	1,2	
	Мінрегіон		9,4	12,9	
27) заміна вікон (віконних блоків) у навчальному корпусі, виробничих майстернях та гуртожитку ліцею м. Старобільськ	Луганська облдержадміністрація		1,5		
28) капітальний ремонт Красноріченської загальноосвітньої школи I - III ступеня Кременської районної ради	Кременська райдержадміністрація		1,5		
29) капітальний ремонт будівлі навчально-виховного комплексу "Новокраснянська загальноосвітня школа I - III ступенів - дошкільний навчальний заклад Кременської районної ради"	Кременська райдержадміністрація		1,5		

"Охорона здоров'я":

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
11) капітальний ремонт відділень медичного закладу за адресою: Луганська область, м. Лисичанськ, квартал 40 років Перемоги, 12а	Луганська облдержадміністрація		1,9	2,4	
	Мінрегіон		4,4	26,3	
12) капітальний ремонт Сватівської психіатричної лікарні, розташованої за адресою: квартал Петрова С. П., 2/27, с. Соснове, Сватівський район Луганської області	Луганська облдержадміністрація		1,2	2,1	
	Мінрегіон		6,8	18,5	

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
6) заходи з відновлення системи надання медичної допомоги на території Луганської області (розроблення проектно-кошторисної документації з реалізації проекту будівництва Луганської обласної лікарні, коригування)	Луганська облдержадміністрація		25		
7) реконструкція будівлі під розміщення Центру первинної медико-санітарної допомоги м. Рубіжне	виконком Рубіжанської міської ради		2		
8) капітальний ремонт будівлі лікувального корпусу Новопсковського районного територіального медичного об'єднання	Новопсковська райдержадміністрація		0,1		

"Енергетика, тепло- та газопостачання":

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
7) проведення робіт з благоустрою територій шляхом встановлення зовнішнього енергозберігаючого LED-освітлення	Луганська облдержадміністрація		39,5		

"Транспорт":

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
4) міст через р. Лугань на км 37 + 062 автомобільної дороги О131201 (пункт пропуску / пункт контролю "Танюшівка" - Старобільськ - Бахмут) - Комишуваха - Попасна - МиронГРЕС	Луганська облдержадміністрація		5,55		
5) міст через р. Айдар на км 0 + 841 автомобільної дороги О131706 Шульгинка - Кам'янка - Малохатка	- " -		17,836		
6) міст через р. Айдар на км 3 + 350 автомобільної дороги С131601 Передільське - Старий Айдар	- " -		9,47		
7) О130505 Греківка - Голубівка - Нова Астрахань	- " -		30,354		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
9) О130508 Нова Астрахань - Боровеньки	Луганська облдержадміністрація		59,23		
10) С130514 Об'їзна дорога - м. Кремінної	- " -		33,822		
11) О131201 (пункт пропуску/ пункт контролю "Танюшівка" - Старобільськ - Бахмут) - Комишуваха - Попасна - МиронГРЕС	- " -		30		
12) С131020 Об'їзд смт Новопскова	- " -		9,858		
13) С131624 (пункт пропуску / пункт контролю "Красна Талівка" - Луганськ) - Станиця Луганська	- " -		8		

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
26) реконструкція заплавного мосту N 1 м. Северодонецька Луганської області	виконком Северодонецької міської ради		2,1	2	
	Мінрегіон		8,6	17,5	
27) будівництво комунальної дороги з твердим покриттям по вул. Богдана Хмельницького у	Новопсковська об'єднана		0,3	1,6";	

смт Новопсков Луганської області	територіальна громада				
	Мінрегіон		2,8	4,4	

"Водопостачання та водовідведення":

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
16) реконструкція двох Білогорівських магістральних водоводів Д-600 мм та Д-500 мм протяжністю 10,8 кілометра кожної ділянки	Луганська облдержадміністрація				
	виконком Лисичанської міської ради		3,9	3,9	
	Мінрегіон		35,4	35,4	
17) поліпшення умов водозабезпечення населення Троїцької об'єднаної територіальної громади	Троїцька об'єднана територіальна громада		0,6		
	Мінрегіон		5,5		

"Екологія та охорона навколишнього природного середовища"

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
7) придбання комунальної (спеціалізованої) техніки для потреб Станично-Луганського району	Станично-Луганська райдержадміністрація		2,4		
	Мінрегіон		22		

"Фізична культура та спорт":

Найменування заходу	Відповідальний за виконання	У тому числі за роками			
		2017	2018	2019	2020
12) покращення доступу до спортивної інфраструктури та підтримка занять спортом населення Троїцької об'єднаної територіальної громади для дітей з особливими потребами	Троїцька об'єднана територіальна громада		0,6		
	Мінрегіон		5,4		
13) будівництво каркасного спортивного залу для Кременської загальноосвітньої школи N 2 I - III ступеня за адресою: Луганська область, м. Кременна, вул. Титова, 18	Кременська райдержадміністрація		0,7	0,8	
	Мінрегіон		5,9	6,9	
14) капітальний ремонт тенісних кортів комунальної дитячо-юнацької спортивної школи N 1 за адресою: вул. Федоренка, 33а, у м. Северодонецьку Луганської області	виконком Северодонецької міської ради		0,6	0,6	
	Мінрегіон		5	5	
15) капітальний ремонт покрівлі будівлі Лисичанської міської дитячо-юнацької спортивної школи, розташованої за адресою: вул. Штейгерська, 9, м. Лисичанськ	Луганська облдержадміністрація		1,6		

"Сприяння культурному діалогу та вихованню толерантності":

Найменування заходу	Відповідальний за	У тому числі за роками
---------------------	-------------------	------------------------

	виконання				
		2017	2018	2019	2020
1) утворення центрів культури, дозвілля та розвитку творчої діяльності територіальних громад для вільного доступу до інформації та спілкування в громаді	Луганська облдержадміністрація		3,443		
2) капітальний ремонт внутрішніх приміщень будівлі комунальної установи "Кремінський районний будинок культури" за адресою: Луганська область, м. Кремінна, пл. Красна, 14	Луганська облдержадміністрація		1,5		
3) капітальний ремонт будівлі комунального закладу "Селищний будинок культури смт Новопсков" Новопсковської селищної ради Луганської області	Новопсковська об'єднана територіальна громада		0,1		

Перелік проєктів ДФРР у Луганській області за 2015-2018 роки

Рік	Назва	ДФРР	Місцев. бюджет	Кошти партн.	Загалом
1	2	3	4	5	6
2018	Капітальний ремонт автодороги по вулиці К. Маркса в м. Лисичанськ	20591,6	2288,0	0,0	22879,6
2018	Реконструкція двох Білогорівських магістральних водоводів Ду600мм та Ду500мм протяжністю 10,8 км кожної ділянки	70797,6	7866,4	0,0	78664,0
2018	Капітальний ремонт відділень медичного закладу. Адреса: м. Лисичанськ, кв. 40 років Перемоги, 12а	30675,5	4331,3	0,0	35006,7
2018	Капітальний ремонт дошкільної установи ясли-садок № 4 по вул. Козюменського 16 в смт Біловодськ Біловодського району Луганської області	3467,2	385,2	0,0	3852,5
2018	Реконструкція стадіону КЗ "Луганський обласний ліцей - інтернат з посиленою військово - фізичною підготовкою "Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії"	15558,9	2441,1	0,0	18000,0
2018	Капітальний ремонт будівлі Троїцького ТМО Троїцького району Луганської області, розташованої за адресою: вул. Виноградна, буд. 11, смт. Троїцьке, Троїцького району, Луганської області	1346,3	149,6	0,0	1495,9
2018	Капітальний ремонт (заміна віконних та двірних блоків) сільської лікарні за адресою: Луганська область, Троїцький район, с. Тарасівка, вул. Миру (Комсомольська), б. 42	1347,7	149,7	0,0	1497,4
2018	Капітальний ремонт будівель та зовнішніх мереж КЗ "Луганський обласний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою "Кадетський корпус імені героїв Молодої гвардії"	23029,5	3118,0	0,0	26147,5
2018	Капітальний ремонт Сватівської психіатричної лікарні, розташованої за адресою: квартал Петрова С.П., 2/27, с. Сосновий, Сватівського району, Луганської обласні	25250,0	3250,0	0,0	28500,0
2018	Капітальний ремонт Старобільської ЗОШ ІІ-ІІІ ступенів № 4 Старобільської райради на кв. Ватутіна 53а м. Старобільськ, Луганської області	4050,0	450,0	0,0	4500,0
2018	Капітальний ремонт будівель Комунального закладу "Северодонецька обласна загальноосвітня школа-інтернат І-ІІІ ступенів", розташованого за адресою: вул. Донецька, 1, м. Северодонецьк, Луганської області	38230,0	5270,0	0,0	43500,0

1	2	3	4	5	6
2018	Реконструкція заплавного мосту № 1 в м. Северодонецьк	25577,7	6394,4	0,0	31972,1
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступенів № 5 м. Северодонецька Луганської обл., 93400, Луганська обл., м. Северодонецьк, пр. Хіміків, буд. 18 (санація)	8624,4	958,3	0,0	9582,7
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступенів № 13 м. Северодонецька Луганської обл., 93400, Луганська обл., м. Северодонецьк, вул. Маяковського, буд. 19 (санація)	7732,9	859,2	0,0	8592,1
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі середньої загальноосвітньої школи I - III ступенів № 10 м. Северодонецька Луганської обл., 93400, Луганська обл., м. Северодонецьк, бульвар Дружби Народів, буд. 47 (санація)	5542,5	615,8	0,0	6158,4
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Лисичанської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 14 Лисичанської міської ради Луганської області, 93100, Луганська обл., м.Лисичанськ, вул. Гарибальді, буд. 13 (санація)	12073,1	1341,5	0,0	13414,6
2018	Реконструкція частини нежитлового будинку під розміщення гуртожитку ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка" за адресою: пл. Гоголя, 5, м. Старобільськ Луганської області	4679,8	520,0	0,0	5199,8
2018	Капітальний ремонт з термомодернізацією гуртожитку ДЗ "ЛНУ ім. Тараса Шевченка" за адресою: м. Рубіжне, провулок Клубний, 12, Луганська обл.	4502,4	500,3	0,0	5002,6
2018	Капітальний ремонт з термомодернізацією навчального корпусу (А-2) ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка» за адресою: м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1, Луганська обл.	9002,1	1000,2	0,0	10002,3
2018	Придбання спеціальної техніки для обслуговування комунальної інфраструктури Новопсковської селищної територіальної громади	14463,0	1607,0	0,0	16070,0
2018	Комплексний проєкт "Покращення доступу до якісних медичних послуг населенню м. Рубіжне"	3036,1	337,3	0,0	3373,4
2018	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття дороги по вул. Східна в м. Рубіжне	9351,0	1039,0	0,0	10390,0
2018	Реконструкція автодороги по вул. Володимирська, м. Рубіжне	26190,7	2910,1	0,0	29100,8

1	2	3	4	5	6
2018	Капітальний ремонт асфальтного покриття дороги по вул. Будівельників в м. Рубіжне	3214,9	357,2	0,0	3572,2
2018	Капітальний ремонт асфальтного покриття дороги по вул. Б. Хмельницького в м. Рубіжне	7194,2	799,4	0,0	7993,5
2018	Покращення доступу до спортивної інфраструктури та підтримка занять спортом населення Троїцької ОТГ для дітей з особливими потребами	5409,0	601,0	0,0	6010,0
2018	Капітальний ремонт ДНЗ «Колосок» в с.Бутово Чмирівської об'єднаної територіальної громади	5107,2	570,0	0,0	5677,2
2018	Капітальний ремонт стадіону СРКПЗОВ "Гончарівський" за адресою: Луганська область, Сватівський район, с. Гончарівка, вул. Гаєвого	2451,4	612,9	0,0	3064,3
2018	Створення єдиного освітнього простору Чмирівської ОТГ як шлях до забезпечення якісних та доступних освітніх послуг в громаді	22357,5	2573,5	0,0	24931,0
2018	Поліпшення умов підготовки провідних та перспективних спортсменів Луганської області	21330,0	2370,0	0,0	23700,0
2018	База відпочинку "Лісна поляна" - центр розвитку туризму	3137,6	352,6	0,0	3490,2
2018	Поліпшення умов водозабезпечення населення Троїцької ОТГ	11238,2	1248,7	0,0	12486,9
2018	Реконструкція спортивного майданчику під створення спортивних полів зі штучним покриттям по вулиці Центральна, 93 смт Біловодськ, Луганської області	3663,4	410,8	0,0	4074,2
2018	Реконструкція спортивного майданчику БРКУ ФСК "Здоров'я" за адресою: вул. Історична 32-б, смт Білокуракине, Луганської області	2606,1	289,6	0,0	2895,6
2018	Капітальний ремонт тенісних кортів КДЮСШ № 1 за адресою: вул. Федоренка, 33 а	9983,3	1109,3	0,0	11092,5
2018	Будівництво каркасної спортивної зали для Кремінської ЗОШ № 2 І-ІІІ ст. за адресою: Луганська область, м. Кремінна, вул. Титова, 18	12771,7	1419,9	0,0	14191,6
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Краснопільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Марківської районної державної адміністрації Луганської області, 92410, Луганська обл., Марківський район, с. Красне Поле, вул.Шкільна, буд. 1 (санация)	4764,7	601,5	0,0	5366,2

1	2	3	4	5	6
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Кабичівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Марківської районної державної адміністрації Луганської області, 92422, Луганська область, Марківський район, с. Кабичівка, вул. Покровська, буд. 118 (санація)	4559,9	652,8	0,0	5212,7
2018	Покращення умов надання первинної медичної допомоги мешканцям Кременського району	10346,4	1149,6	0,0	11496,0
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Бондарівської гімназії Марківської районної державної адміністрації Луганської області, 92443, Луганська обл., Марківський район, с. Бондарівка, вул. Дружби, буд. 53(санація)	7944,6	882,7	0,0	8827,3
2018	Покращення медичного обслуговування Кременської районної територіальної громади шляхом відновлення та розбудови інфраструктури з надання якісних і доступних медичних послуг	33741,0	3749,0	0,0	37489,9
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Ліснополянської загальноосвітньої школи I - III ступенів Марківської районної держадміністрації Луганської області, 92430, Луганська обл., Марківський район, с. Лісна Поляна, вул. Власа Погребенка, буд. 1 (санація)	4410,8	490,1	0,0	4900,9
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Кризької загальноосвітньої школи I-III ступенів Марківської районної державної адміністрації Луганської області, 92424, Луганська обл., Марківський район, с. Кризьке, вул.Миру, буд. 12-А (санація)	3844,3	427,1	0,0	4271,4
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Куземівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Сватівської районної ради Луганської області, 92620, Луганська обл., Сватівський район, с. Куземівка, вул. Молодіжна, буд. 14 (санація)	4160,0	467,7	0,0	4627,7
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі навчально-виховного комплексу "Рудівська загальноосвітньої школи I-II ступенів - дошкільний навчальний заклад" Сватівської районної ради Луганської області, 92650, Луганська обл., Сватівський район, с. Рудівка, вул	3984,2	442,7	0,0	4426,9
2018	Здійснення заходів з покращення спортивної інфраструктури для занять фізичною культурою і спортом шляхом будівництва спортивних майданчиків Сватівської ЗОШ I-III ст. № 6, Містківської ЗОШ I-III ст. та Нижньодуванської ЗОШ I-III ст.	3817,9	673,8	0,0	4491,7

1	2	3	4	5	6
2018	Відновлення системи централізованого водопостачання шляхом будівництва підвідного водогону с. Лагідне, Сватівського району, Луганської області	994,2	497,5	0,0	1491,7
2018	Реконструкція (термомодернізація) будівлі Нижньодуванської загальноосвітньої школи I-III ступенів Сватівської районної ради Луганської області, 92612, Луганська обл., Сватівський район, смт. Нижня Дуванка, вул.Каштанова, буд. 64 (санація)	5718,0	635,3	0,0	6353,3
2017	Капітальний ремонт будівлі гуртожитку з термомодернізацією, розташованого за адресою: Луганська обл., м. Северодонецьк, вул. Маяковського, 24	0,0	0,0	0,0	0,0
2017	Будівництво та розміщення уніфікованих комплектних площинних спортивних споруд для Красноріченської загальноосвітньої школи I-III ступеню Кременської районної ради	3423,9	357,1	0,0	3781,0
2017	Будівництво спортмайданчику по вул. Красногорська, 1 с. Великоцьк, Міловського району, Луганської області	2242,1	249,1	0,0	2491,3
2017	Будівництво спортивного майданчику по вул. Центральна, 24 А, с. Морозівка, Міловського району, Луганської області	2242,1	249,1	0,0	2491,3
2017	Будівництво волейбольних площадок за розміром 9*18 по пров.Северний, 2 смт Мілове, Міловського району, Луганської області	535,2	59,5	0,0	594,7
2017	Будівництво та розміщення уніфікованих комплектних площинних спортивних споруд для опорної Кременської загальноосвітньої школи № 1 I-III ступеню Кременської районної ради	3388,3	353,2	0,0	3741,5
2017	Будівництво спортивного майданчику Попаснянської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 Попаснянської районної ради Луганської області	3560,5	395,6	0,0	3956,1
2017	Капітальний ремонт спортивного залу Михайлівської ЗОШ I-III ступенів Новоайдарського району Луганської області	137,4	15,3	0,0	152,7
2017	Реконструкція спортивного майданчику БРКУ ФСК "Здоров'я" за адресою: вул. Історична 32 - б, смт Білокуракине, Луганської області	2606,1	289,6	0,0	2895,6
2017	Капітальний ремонт п'яти спортивних майданчиків зі встановленням тренажерів	1090,2	192,4	0,0	1282,5
2017	Капітальний ремонт спортивної зали Великоцької ЗОШ I-III ступенів за адресою: с. Великоцьк, вул. Красногорська, 1 Міловського району, Луганської області	945,1	105,0	0,0	1050,2

1	2	3	4	5	6
2017	Придбання Робочої станції 1 для оформлення та видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм або паспорта громадянина України у формі картки (далі РС1) та підключення Центру надання адміністративних послуг у м.	397,7	44,2	0,0	441,8
2017	Реконструкція існуючого спорткомплексу по вул. Первомайській, 60 у м. Попасна з добудовою залу єдиноборств	5133,3	570,4	0,0	5703,7
2017	Реконструкція автодороги по вул. Миру (від вул. Іванова до вул. Будівельників), м. Рубіжне	17381,4	1931,3	0,0	19312,6
2017	Капітальний ремонт будівлі Луганської обласної дитячої клінічної лікарні. Адреса: м. Лисичанськ, кв. 40 років Перемоги, 12 а (Коригування)	47285,5	5341,7	0,0	52627,2
2017	Капітальний ремонт будівель КЗ "Кремінська обласна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів" за адресою: м. Кремінна, вул. Мічуріна, 18	14108,2	1567,6	0,0	15675,8
2017	Капітальний ремонт будівлі Луганського обласного центру профілактики та боротьби зі СНІД	3550,5	394,5	0,0	3945,0
2017	Капітальний ремонт дошкільного навчального закладу в с. Лиман вул. Пізника, 1"Б", Старобільського району, Луганської області	2389,0	265,4	0,0	2654,5
2017	Реконструкція та технічне переоснащення Євсузької сільської лікарської амбулаторії, загальної практики-сімейної медицини з впровадженням енергозберігаючих технологій вул. Старобільська, 3 с. Євсуг Біловодського району Луганської області (коригування)	2863,9	347,1	0,0	3211,0
2017	Забезпечення очищення території Луганської області від вибухонебезпечних предметів шляхом придбання технічних засобів для пошуку і знешкодження вибухонебезпечних предметів і витратних матеріалів для піротехнічних підрозділів Луганського гарнізону Оперативн	23515,2	2612,8	0,0	26128,0
2017	Капітальний ремонт будівлі Топольської ЗОШ I-III ступеню Троїцького району Луганської області, розташованої за адресою: вул. Радянська, 24, с. Тополя, Троїцького району Луганської області	1350,0	150,0	0,0	1500,0
2017	Капітальний ремонт Біловодського комунального дошкільного навчального закладу загального розвитку (ясла-садок № 3) "Джерельце", розташованого за адресою: вул. Шкільна, 4, смт Біловодськ Біловодського району Луганської області	8703,9	967,1	0,0	9671,0

1	2	3	4	5	6
2017	Капітальний ремонт опорного закладу "Золотівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 Попаснянської районної ради Луганської області", який розташований за адресою: Попаснянський район, м. Золоте, вул. Коцюбинського, 28	9800,7	1089,0	0,0	10889,7
2017	Капітальний ремонт опорного закладу "Гірська багатoproфільна гімназія Попаснянської районної ради Луганської області", який розташований за адресою: Попаснянський район, м.Гірське, вул. Гагаріна, 19	10565,7	1174,0	0,0	11739,6
2017	Будівництво підвідного водопроводу від селища Лоскутівка до селища Підлісне Попаснянського району	833,5	92,6	0,0	926,1
2017	Будівництво вуличного водопроводу на території селища Лоскутівка Попаснянського району Луганської області	0,0	0,0	0,0	0,0
2017	Реконструкція заплавного мосту № 2 м. Северодонецьк	9146,1	1016,2	0,0	10162,3
2017	Реконструкція Старобільського районного будинку творчості дітей та юнацтва по вул. Чернишевського, 26, м. Старобільськ, Луганської області	4415,6	490,6	0,0	4906,2
2017	Реконструкція: утеплення огорожувальних конструкцій будівлі Попаснянської багатoproфільної гімназії № 25 Попаснянської районної ради Луганської області, яка розташована за адресою: м.Попасна, вул.Кошового 31,Луганської області	4021,9	446,9	0,0	4468,8
2017	Реконструкція будівлі корпусу допоміжних приміщень під багатоквартирний житловий будинок для медичних працівників за адресою: кв. Новоселів,1 а в смт Троїцьке, Троїцького району Луганської області	3420,0	380,0	0,0	3800,0
2017	Капітальний ремонт вуличного освітлення в Новопсковській громаді	0,0	0,0	0,0	0,0
2017	Капітальний ремонт автодороги по вул. Підгірна, смт Білокуракине, Білокуракинського району, Луганської області	2140,8	237,9	0,0	2378,7
2017	Капітальний ремонт будівлі лабораторного корпусу СНУ імені В.Даля з термомодернізацією, розташованого за адресою: Луганська область, м. Северодонецьк, вул. Донецька, 41	1381,3	153,5	0,0	1534,8
2017	Капітальний ремонт будівлі навчального корпусу СНУ імені В.Даля з термомодернізацією, розташованого за адресою: Луганська область, м. Северодонецьк, вул. Донецька, 41	1385,4	153,9	0,0	1539,3

1	2	3	4	5	6
2017	Капітальний ремонт КДНЗ (яслі-садок) "Надія" в с.Курячівка Марківського району	1219,0	135,4	0,0	1354,5
2017	Капітальний ремонт будівлі (В-1) "ЛНУ імені Тараса Шевченка" за адресою: м.Старобільськ, пл. Гоголя,1	1025,2	113,9	0,0	1139,1
2017	Капітальний ремонт будівлі навчального корпусу "ЛНУ імені Тараса Шевченка" за адресою: вул. Померанчука,15, м.Рубіжне	11328,9	1258,8	0,0	12587,7
2017	Капітальний ремонт гуртожитку (М-5) "ЛНУ імені Тараса Шевченка" за адресою: м.Старобільськ, пл. Гоголя,1	5976,0	664,0	0,0	6640,0
2017	Розробка проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж міста Рубіжне	1633,5	181,5	0,0	1815,0
2017	Придбання мобільного асфальтного заводу для капітального ремонту доріг комунальної власності Рубіжанської міської ради Луганської області	2250,0	250,0	0,0	2500,0
2017	Будівництво комунальної дороги з твердим покриттям по вул. Богдана Хмельницького смт. Новопсков	7220,1	802,2	0,0	8022,3
2017	Вузли знезараження води та стоків на насосних станціях та очисних спорудах ЛКСП "Лисичанськводоканал" (МОС-3, м. Привілля)	100,8	11,2	0,0	112,0
2017	Вузли знезараження води та стоків на насосних станціях та очисних спорудах ЛКСП "Лисичанськводоканал" (ВНС "Борівська")	7,0	0,8	0,0	7,8
2017	Розроблення топографічного, генерального плану та плану зонування території міста Попасна	1018,9	113,2	0,0	1132,1
2017	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття автомобільних доріг по вулиці Красних партизан, вулиці Нагорна у місті Попасна, Луганської області	2853,8	317,1	0,0	3170,9
2017	Капітальний ремонт Половинкинської ЗОШ I-III ступенів по пл. Дружби, 19, с. Половинкине Старобільського району, Луганської області	6300,0	700,0	0,0	7000,0
2017	Забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей, які мешкають у сільській місцевості, шляхом придбання шкільного автобуса для Містківської ЗОШ I-III ступенів	1512,0	168,0	0,0	1680,0
2017	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття автомобільної дороги по вул. Кошевого в м. Попасна Луганської області	4656,8	517,4	0,0	5174,2
2016	Капітальний ремонт автодороги по вул. Маяковського в м. Новодружеськ	767,1	85,2	0,0	852,3
2017	Регіональна цільова програма зі сворення містобудівного кадастру Луганської області на 2016-2018 роки	4830,3	536,7	0,0	5367,0

1	2	3	4	5	6
2016	Капітальний ремонт автодороги по вул. К. Маркса в м. Лисичанськ	1349,9	150,0	0,0	1499,9
2017	Капітальний ремонт внутрішніх приміщень будівлі гуртожитку КЗ "Северодонецьке обласне музичне училище ім. С.С. Прокоф'єва" за адресою: м.Северодонецьк, бульвар Дружби Народів, 33-д	1348,4	149,8	0,0	1498,3
2015	Робочий проєкт будівництва міні котельної Олексіївської школи - гімназії в с. Олексіївка, Новоайдарського району, Луганської області	879,3	97,7	0,0	977,0
2015	Реконструкція очисних споруд КП "РВУВКГ"	12765,0	1426,3	71,3	14262,6
2015	Реконструкція частини гуртожитку по вул. Студентська 28 А, м.Рубіжне	2902,0	322,9	0,0	3224,9
2015	Реконструкція котельної комунального закладу "Кремінської обласної загальноосвітньої школи - інтернату I-III ступенів" під альтернативне паливо. (інтернат №3-м. Кремінна, вул. Мічуріна,37) (КП "Кремінна теплокомуненерго")	357,4	39,7	0,0	397,1
2017	Придбання мобільного асфальтного заводу для капітального ремонту доріг комунальної власності Сватівської міської ради Луганської області	2137,5	237,5	0,0	2375,0
2017	Капітальний ремонт будівлі Центральної амбулаторії загальної практики сімейної медицини, розташованої за адресою: 92200, Луганська область, Білокуракинський р-н, смт Білокуракине, вул. Чапаєва,72	3654,4	406,0	0,0	4060,4
2017	Будівництво майданчиків для збору твердих побутових відходів на території міста Сватове, Луганської області	970,6	107,8	0,0	1078,4
2017	Придбання комунальної (спеціалізованої) техніки для потреб Станично - Луганського району	21960,4	2440,0	0,0	24400,4
2017	Капітальний ремонт електрообладнання та електромереж інфекційного відділення № 1	147,7	16,4	0,0	164,1
2017	Розробка генерального плану, плану зонування території міста Кремінна та цифрової (векторної) оновленої картографічної основи міста Кремінна	727,7	80,9	0,0	808,6
2017	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття автомобільної дороги по вул. Первомайська у м.Попасна Луганської обл.	10197,9	1133,1	0,0	11331,0
2017	Підтримка розроблення генерального плану, плану зонування та детального плану території міста Гірське	517,7	57,5	0,0	575,2
2016	Реконструкція Старобільського районного будинку творчості та юнацтва по вул. Чернишевського, 26 м. Старобільськ, Луганської області	5531,4	812,6	0,0	6344,0

1	2	3	4	5	6
2016	Автодорога по просп. Московському (від вул. Визволителів до вул. Будівельників), м. Рубіжне - реконструкція	14392886,4	1599209,6	0,0	15992096,0
2016	Капітальний ремонт Луганського обласного центру з профілактики та боротьби зі СНІД. Адреса: м. Северодонецьк, вул. Сметаніна, 5	3550501,8	394500,2	0,0	3945002,0
2016	Капітальний ремонт будівлі Луганської обласної дитячої клінічної лікарні Адреса: м. Лисичанськ, кв. 40 років Перемоги, 12 а	29183634,0	3242626,0	0,0	32426260,0
2016	Будівництво котельні на твердому паливі для забезпечення тепловою енергією будівель Сватівської спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернату за адресою: м. Сватове, вул. Водоп'янова, 67	2320283,7	257809,3	0,0	2578093,0
2016	Капітальний ремонт будівлі хірургічного відділення КУ "Старобільське РТМО" по вул. Кірова, 67, м. Старобільськ, Луганської області	17757,5	1973,1	0,0	19730,5
2016	Реконструкція корпусу будівлі допоміжних приміщень під багатоквартирний житловий будинок для медичних працівників за адресою: кв. Новоселів 1а, смт Троїцьке Троїцького району Луганської області	3423,2	380,4	0,0	3803,5
2016	Реконструкція котельні №5 під позашкільну установу з оздоровчим плавальним басейном м. Сватове, кв. Незалежності, 2 (перерахунок кошторисної документації)	4509,4	501,0	0,0	5010,5
2016	Реконструкція заплавного мосту №2 м. Северодонецьк	10208,6	1134,3	0,0	11342,9
2016	Реконструкція заплавного мосту №3 м. Северодонецьк	3340,9	371,2	0,0	3712,2
2016	Реконструкція заплавного мосту № 4 м. Северодонецьк	4121,9	458,0	0,0	4579,8
2016	Реконструкція зливневої каналізації по вул. Сметаніна в м. Северодонецьк	8814,6	979,4	0,0	9794,0
2016	Реконструкція проїжджої частини вул. Сметаніна у м. Северодонецьку	1062,0	118,0	0,0	1180,0
2016	Капітальний ремонт дитячого навчального закладу №43	12966,9	1160,1	0,0	14127,0
2016	Реконструкція: утеплення огорожувальних конструкцій Попаснянської багатопрофільної гімназії № 25 Попаснянської районної ради	4021,9	446,9	0,0	4468,8
2016	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття автомобільної дороги по вул. Миру у м.Попасна Луганської області	11144,2	1238,2	0,0	12382,4
2016	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття автомобільної дороги по вул. Бахмутська у м.Попасна Луганської області	11144,2	1238,2	0,0	12382,4

1	2	3	4	5	6
2016	Реконструкція системи водопостачання м. Кременна, Луганської обл, 3 етап, реконструкція мереж водопостачання від ВНС Житлівська	4296,4	477,4	0,0	4773,8
2016	Капітальний ремонт мереж зовнішнього освітлення м. Кременна	2764,6	307,2	0,0	3071,8
2016	Капітальний ремонт будівлі терапевтичного відділення за адресою: смт Мілове, вул. Первомайська, 2	1500,5	166,7	0,0	1667,3
2016	Капітальний ремонт автомобільної дороги по вулиці Покровська смт Мілове Луганської області	982,6	109,2	0,0	1091,8
2016	Капітальний ремонт Троїцького ТМО з впровадженням енергозберігаючих технологій в смт. Троїцьке, вул. Крупської, 11	449,6	50,0	0,0	499,6
2016	Капітальний ремонт асфальтобетонного покриття автомобільної дороги по вул. Миронівська у м.Попасна Луганської області	2847,2	316,4	0,0	3163,6
2016	Придбання шкільного автобуса для перевезення учнів Новочервонівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Троїцької районної ради Луганської області	990,0	110,0	0,0	1100,0
2016	Придбання сміттєвозу з боковим завантаженням на базі автомобіля ГАЗ Троїцькою селищною радою Луганської області	810,0	90,0	0,0	900,0
2016	Капітальний ремонт дошкільного навчального закладу в с.Лиман вул. Пізника, 1б, Старобільського району, Луганської області	3265,1	362,8	0,0	3627,9
2016	Капітальний ремонт будівлі гуртожитку з термомодернізацією, розташованого за адресою: Луганська обл, м. Северодонецьк, вул. Маяковського, 24	7198,2	799,8	0,0	7998,0
2016	Капітальний ремонт. Термомодернізація будівель Новоайдарської школи-гімназії за адресою Луганська область, Новоайдарський район, смт Новоайдар, вул.Леніна, 21	7335,9	815,1	0,0	8151,1
2016	Капітальний ремонт з термомодернізацією будівель ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка" за адресою: пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська область	7916,9	0,0	879,7	8796,5
2016	Забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей, які мешкають у сільській місцевості шляхом придбання трьох шкільних автобусів для НВК "Ковалівська ЗОШ І-ІІІ ст.-ДНЗ", Містківської ЗОШ І-ІІІ ст. та Нижньодуванської ЗОШ І-ІІІ ст.	3510,0	390,0	0,0	3900,0

1	2	3	4	5	6
2016	Капітальний ремонт системи водопостачання с.Олександропіль, Білокуракинського району, Луганської області	284,3	31,6	0,0	315,9
2016	Придбання екскаватора для виконання будівельних, навантажувальних, ремонтних та інших робіт на території Білокуракинської територіальної громади	900,0	100,0	0,0	1000,0
2016	Придбання ГАЗ 3309 КО-503-В-2 вакуумної машини для очищення вигрібних ям та транспортування відходів до місця утилізації на території Білокуракинської територіальної громади	720,0	80,0	0,0	800,0
2016	Підвищення рівня благоустрою та комунального обслуговування територіальної громади м. Кремінн Луганської області. Закупівля автотранспорту для збору відходів та санітарного очищення елементів благоустрою	3510,0	390,0	0,0	3900,0
2016	Придбання "Шкільного автобусу"	1440,0	160,0	0,0	1600,0
2016	Доступну медичну допомогу - кожному жителю району. Забезпечення амбулаторій оснащеним автотранспортом для обслуговування сімейними лікарями населення Біловодського району	2430,0	270,0	0,0	2700,0
2016	Капітальний ремонт автодороги по вул. Машинобудівельників в м. Лисичанськ	1349,7	150,0	0,0	1499,7
2016	Будівництво вуличного водопроводу на території селища Лоскутівка Попаснянського району Луганської області	2034,0	226,0	0,0	2260,0
2016	Будівництво підвідного водопроводу від селища Лоскутівка до селища Підлісне Попаснянського району	1539,0	171,0	0,0	1710,0
2015	Капітальний ремонт будівлі Луганського обласного центру з профілактики та боротьби зі СНІД. Адреса: м.Сєвєродонецьк, вул.Сметаніна, 5	3550,5	394,5	0,0	3945,0
2015	Капітальний ремонт будівлі Луганської обласної клінічної лікарні під розміщення відділень хірургічного профілю. Адреса: м. Сєвєродонецьк, вул. Сметаніна, 5	23102,4	2566,9	0,0	25669,4
2015	Капітальний ремонт будівлі Луганської обласної клінічної лікарні під розміщення відділень терапевтичного профілю. Адреса: м. Сєвєродонецьк, вул. Сметаніна, 5	15480,0	1720,0	0,0	17200,0
2015	Капітальний ремонт Райгородської АСЛ Новоайдарського ЦПМСП, що знаходиться за адресою: Луганська область, Новоайдарський район, с. Райгородка, вул. Нова, 24а	804,4	89,4	0,0	893,8

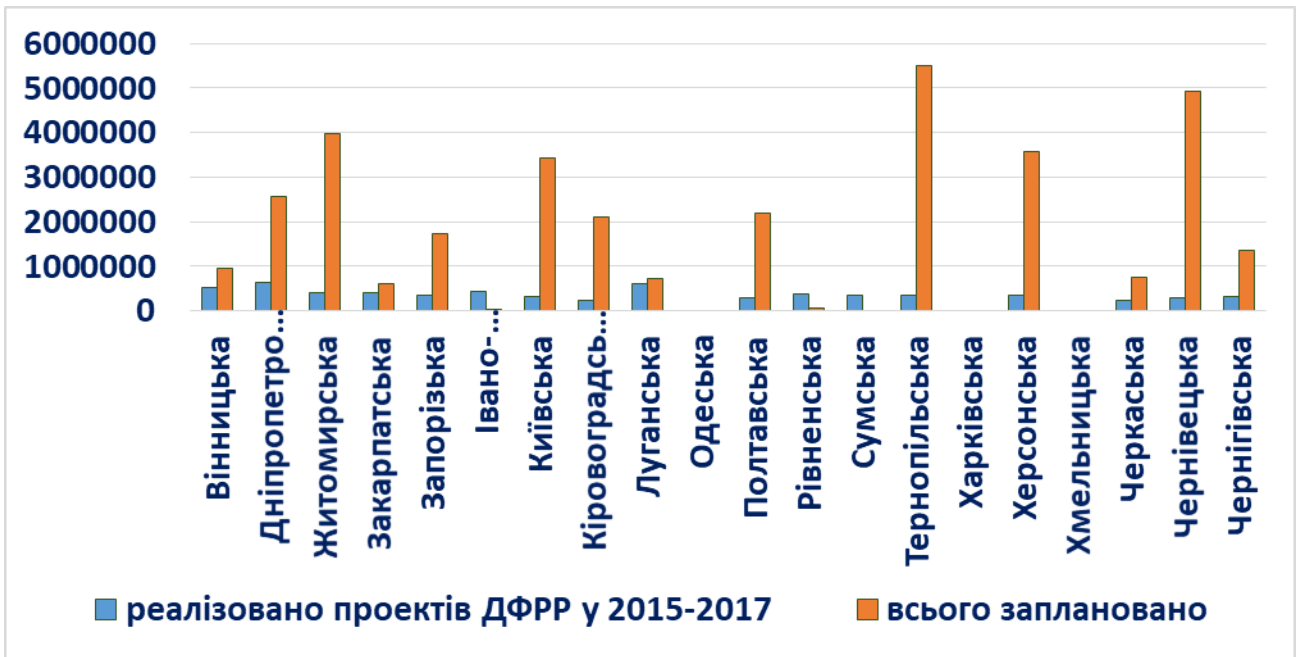
1	2	3	4	5	6
2015	Будівництво котельні для опалення будівель Луганської обласної клінічної лікарні. Адреса: м. Северодонецьк, вул. Сметаніна, 5	2680,9	319,1	0,0	3000,0
2015	Реконструкція схеми подання побутових та промислових стічних вод, що надходять по колектору №2 в сторону колектора №1 проспекту Гвардійський в м.Северодонецьку	490,2	39,4	258,5	788,1
2015	Капітальний ремонт дитячого навчального закладу № 43	8143,7	904,9	0,0	9048,5
2015	Реконструкція заплавного мосту №4 м.Северодонецьк	1890,0	210,0	0,0	2100,0
2015	Реконструкція заплавного мосту №3 м.Северодонецьк	1890,0	210,0	0,0	2100,0
2015	Реконструкція заплавного мосту №2 м.Северодонецьк	2880,0	320,0	0,0	3200,0
2015	Реконструкція зливневої каналізації по вул. Сметаніна в м.Северодонецьку	8814,6	979,4	0,0	9794,0
2015	Реконструкція приміщення Свистунівської амбулаторії загальної практики сімейної медицини з енергозберігаючим ефектом та переводом на тверде паливо	364,5	40,5	0,0	405,0
2015	Реконструкція приміщення Райгородської амбулаторії загальної практики сімейної медицини з енергозберігаючим ефектом та переводом на тверде паливо.	716,9	79,7	0,0	796,6
2015	Реконструкція приміщення Новоселівської амбулаторії загальної практики сімейної медицини з енергозберігаючим ефектом та переводом на тверде паливо	277,2	30,8	0,0	308,0
2015	Реконструкція приміщення Містківської амбулаторії загальної практики сімейної медицини з енергозберігаючим ефектом та переводом на тверде паливо	785,0	87,2	0,0	872,2
2015	Реконструкція приміщення Мілуватської амбулаторії загальної практики сімейної медицини з енергозберігаючим ефектом та переводом на тверде паливо	499,9	55,5	0,0	555,4
2015	Реконструкція Старобільської ЗОШ II-III ступенів № 4 Старобільської райради на кв. Ватутіна, 53 "а", м. Старобільськ, Луганської області	3420,0	380,0	0,0	3800,0
2015	Реконструкція будівлі районної дитячої бібліотеки по вул.Урицького, 6 в м. Старобільськ, Луганської області	675,0	75,0	0,0	750,0
2015	Будівництво закритої дренажної і ливневідвідної систем по вул. Харківська в м. Старобільськ Луганської області	1146,8	138,4	0,0	1285,2
2015	Реконструкція будівлі лікувального відділення КУ «Старобільське РТМО» за адресою: м. Старобільськ, вул. Кірова, 67	2164,0	250,0	0,0	2414,0

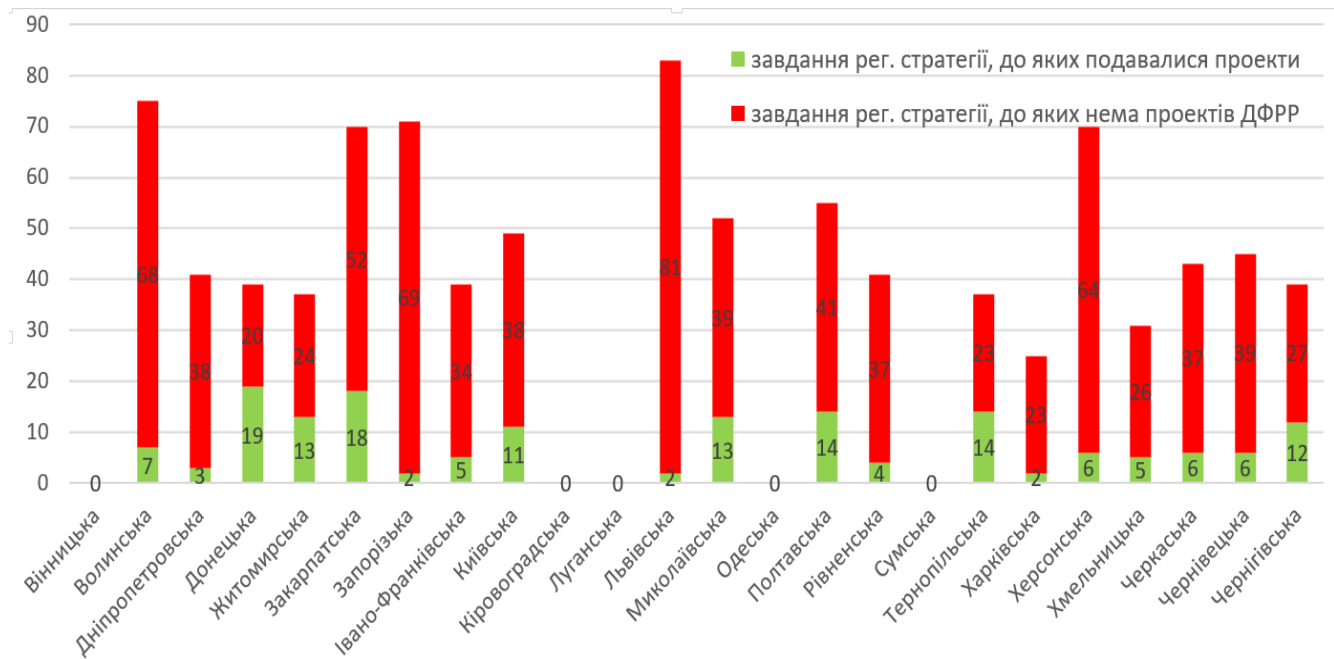
1	2	3	4	5	6
2015	Реконструкція південної трибуни Старобільської районної комунальної установи фізкультурно-спортивного комплексу « Колос» Старобільської районної ради	0,0	0,0	0,0	0,0
2015	Реконструкція Старобільської дитячої школи мистецтв, корпус 1 по вул. Пролетарська, 12 м. Старобільськ, Луганської області. (коригування проекту)	0,0	0,0	0,0	0,0
2015	Реконструкція залу Коломийчанського сільського клубу за адресою: вул. Польова, 39, с. Коломийчиха, Сватівського району, Луганської області	896,5	20,0	79,6	996,2
2015	Реконструкція сільського будинку культури селища Новоселівське Куземівської сільської ради	676,8	65,2	10,0	752,0
2015	Реконструкція приміщення Петрівської амбулаторії загальної практики-сімейної медицини з енергозберігаючим ефектом та переводом на тверде паливо	352,3	39,1	0,0	391,4
2015	Капітальний ремонт Смолянинівської АСЛ Новоайдарського ЦПМСД, що знаходиться за адресою: Луганська область, Новоайдарський район, с. Смолянинове, вул, Шевченко 1а	835,9	92,9	0,0	928,8
2015	Реконструкція автодороги по пр. Московський (вул. Визволителів до вул. Будівельників), м.Рубіжне	14392886,4	1599209,6	0,0	15992096,0
2015	Реконструкція проїжджої частини вул. Сметаніна в м.Сєвєродонецьку	1062,0	118,0	0,0	1180,0
2015	Реконструкція покрівлі спортивного залу Троїцької ДЮСШ за адресою : Луганська область , с.м.т. Троїцьке, пр. Перемоги, 10	599,0	66,5	0,0	665,5
2015	Капітальний ремонт будівлі Луганської обласної дитячої клінічної лікарні під розміщення лікувальних відділень. Адреса: м. Лисичанськ, кв. 40 років Перемоги, 12 а	0,0	0,0	0,0	0,0
2016	Реконструкція нежитлової будівлі в соціально-адміністративний центр за адресою: пров. Центральний, 5 у с. Тимонове, Троїцького району, Луганської області (архітектурно-будівельна частина, зовнішні роботи)	845,8	94,0	0,0	939,8
2016	Нове будівництво вуличного освітлення за інноваційними технологіями в Осинівській сільській раді. Встановлення фотомодулей на опорі	1242,1	138,0	0,0	1380,2
2016	Капітальний ремонт нежитлової будівлі майнового комплексу централізованої бібліотечної системи за адресою: смт Білокуракине, Луганської області, пл. Горького ім. буд. 6/1	439,8	48,9	0,0	488,6

1	2	3	4	5	6
2016	Реконструкція центральної системи водопостачання с.Промінь - с. Петрівка, Сватівського району, Луганської області. 1-й етап (коригування)	1589,8	176,6	0,0	1766,4
2016	Переоснащення системи зовнішнього освітлення мікрорайона ВРЗ м. Попасна. (реконструкція)	1077,9	110,0	10,0	1197,9
2016	Капітальний ремонт середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6 м. Северодонецька Луганської області, розташованої за адресою: вул. Маяковського, буд. 9 (заміна віконних та дверних блоків)	899,9	100,0	0,0	999,9
2016	Капітальний ремонт середньої загальноосвітньої школи № 15 I-III ступенів м. Северодонецька Луганської області, розташованої за адресою: вул. Федоренка, буд. 39 (заміна віконних та дверних блоків)	900,0	100,0	0,0	1000,0
2016	Будівництво спортивної зали з адміністративно-побутовою пристройкою для КЗ "Кремінська обласна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів"	4347,4	483,0	0,0	4830,4
2016	Реконструкція та технічне переоснащення Євсузької сільської лікарської амбулаторії, загальної практики-сімейної медицини з впровадженням енергозберігаючих технологій вул. Старобільська, 3 с. Євсуг Біловодського району Луганської області	1998,3	222,0	0,0	2220,3
2016	Капітальний ремонт будівлі фельдшерсько-акушерського пункту села Паньківка Білокуракинського району, Луганської області, розташованого за адресою: 92253 Луганська обл, Білокуракинський р-н, с. Паньківка, вул. Шкільна, 2	255,9	28,4	0,0	284,3
2016	Утеплення основної будівлі КУ "Територіальний центр" по вул. Будівельників, 25 в м. Рубіжне	873,9	97,1	0,0	971,0
2015	Реконструкція котельні Кремінської обласної спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату під альтернативне паливо (інтернат №1 - м. Кремінна, вул. Піддубна, 18) (КП Кпеміннатеплокомуненерго)	357,4	39,7	0,0	397,1
2015	Будівництво підвідного водопроводу с.Солідарне Білокуракинського району Луганської області	1795,0	199,4	0,0	1994,5
2015	Реконструкція поліклініки №2 Білокуракинської ЦРЛ під лабораторію	1973,1	1973,1	22,2	3968,4

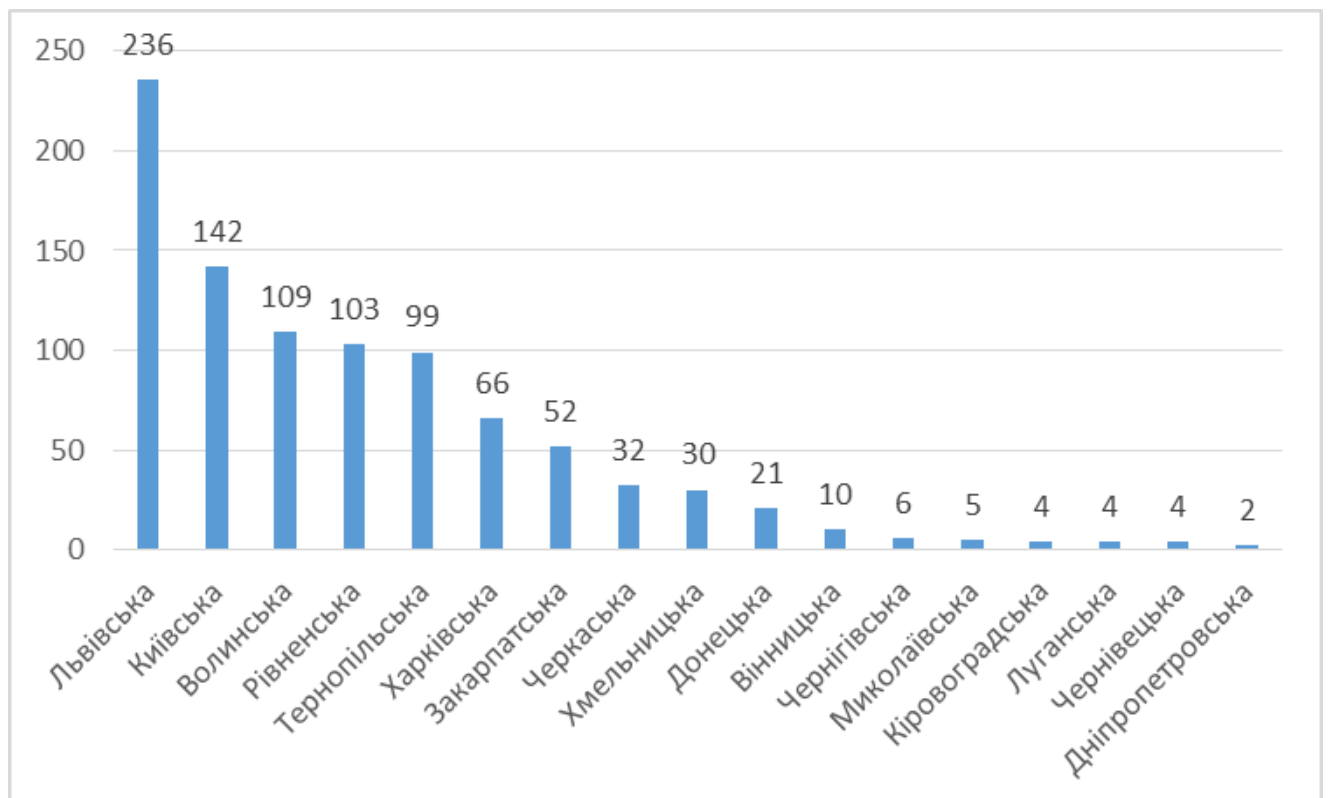
1	2	3	4	5	6
2015	Реконструкція котельні ГПТУ(котельня ліцею) під альтернативне паливо комунального підприємства «Кремінна теплокомуненерго» (м. Кремінна, вул. Шевченко, 2	491,0	54,5	0,0	545,5
2015	Реконструкція великого концертного залу МКУ «Палац культури», м.Рубіжне	1079,0	120,4	0,0	1199,4
	ВСЬОГО	64971124,1	7228397,5	1331,3	72200852,9

Співставлення Планів заходів регіональних стратегій
за 2015-2017 роки у Луганській області з іншими областями України

Відповідність проєктів ДФРР завданням регіональних стратегій

Регіони, у яких були створені нові робочі місця в рамках проєктів ДФРР

Перелік стратегій і планів адміністративно-територіальних одиниць Луганської області

№	Адміністративно територіальна одиниця	Термін дії стратегії	Дата затвердження	Наявність Плану реалізації стратегії
1	2	3	4	5
Міста обласного значення				
1.	Лисичанськ	-	-	-
2.	Рубіжне	Стратегія розвитку до 2020 року	2017	План реалізації 2017-2019 (17 проєктів)
3.	Сєвєродонецьк	Стратегія розвитку до 2020 року	2015	План реалізації 2016-2020 (58 проєктів)
Райони				
4.	Біловодський район**	Стратегія розвитку до 2020 року	2017	План реалізації 2017-2018
5.	Білокуракинський район	Стратегія розвитку до 2020 (2028) року	2017	План реалізації 2018-2020 (64 проєкти)
6.	Кремінський район	Стратегія розвитку на 2018- 2020 роки	2017	План реалізації (36 проєктів)
7.	Марківський район	Стратегія розвитку на 2018- 2020 роки	2017	План реалізації (29 проєктів)
8.	Міловський район	Стратегія розвитку до 2020 року	2017	План реалізації 2017-2018 (45 проєктів) План реалізації 2019-2020 (41 проєкт)
9.	Новоайдарський район	Стратегія розвитку до 2020 року	2013	План реалізації 2018-2020 (91 проєкт)
10.	Новопсковський район	Стратегія розвитку до 2020 року	2017	План реалізації 2017-2020 (79 проєктів)
11.	Попаснянський район	Стратегія розвитку на 2017- 2020 роки	2017	План реалізації 2017-2020 (47 проєктів)
12.	Сватівський район	Стратегія розвитку на 2017- 2020 роки	2017	План реалізації 2017-2020(14 проєктів)
13.	Станично-Луганський район	Стратегія розвитку на 2017- 2020 роки	2017	План реалізації 2017-2018(-- проєктів) План реалізації 2019-2020(164 проєкти)
14.	Старобільський район	Стратегія розвитку до 2020 року	2012	План реалізації 2018-2020 (67 проєктів)
15.	Троїцький район	Стратегія розвитку на 2017- 2020 роки	2017	План реалізації 2017-2018 (61 проєкт) План реалізації 2019-2020 (20 проєктів)
Об'єднані територіальні громади				
16.	Біловодська селищна ОТГ	Стратегія розвитку до 2023 року	2019	План реалізації 2019-2023 (60 проєктів)
17.	Білокуракинська селищна ОТГ	Стратегія розвитку до 2028 року	2017	План реалізації 2018-2028 (24 проєкти)
18.	Великочернігівська сільська ОТГ	-	-	-

1	2	3	4	5
19.	Веселівська сільська ОТГ	Стратегія розвитку на 2016- 2025 роки	2016	План реалізації 2016-2020 (23 проєкти)
20.	Гірська міська ОТГ*	В процесі розробки	2019	
21.	Калмиківська сільська ОТГ	В процесі розробки	2019	
22.	Коломийчеська сільська ОТГ	В процесі розробки	2019	
23.	Красноріченська селищна ОТГ	Стратегія розвитку до 2022 року	2018	План реалізації 2018-2022 (54 проєкти)
24.	Красноталівська сільська ОТГ	-	-	-
25.	Лозно-Олександрівська селищна ОТГ	Стратегічний план на 2019-2021 роки	2019	План реалізації 2019-2020 (26 проєктів)
26.	Марківська селищна ОТГ	В процесі розробки	2019	
27.	Нижньодуванська селищна ОТГ	В процесі розробки	2019	
28.	Нижньотеплівська сільська ОТГ*	-	-	
29.	Новоайдарська селищна ОТГ*	-	-	
30.	Новопсковська селищна ОТГ	Стратегія розвитку до 2025 року	2016	План реалізації 2016-2025 (50 проєктів)
31.	Підгорівська сільська ОТГ	-	-	
32.	Половинкинська сільська ОТГ*	-	-	
33.	Привільська сільська ОТГ	План соціально-економічного розвитку на 2019-2021 рік	2019	18 проєктів
34.	Троїцька селищна ОТГ	Стратегія розвитку до 2028 року	2017	План реалізації 2018-2019 (54 проєктів)
35.	Чмирівська сільська ОТГ	Стратегічний план на 2018-2025 роки	2017	План реалізації 2018-2021 (45 проєктів)

*ОТГ, де перші вибори ще не відбулись

** Всі населені пункти Біловодського району увійшли до Біловодській селищній ОТГ, яка розробила Стратегію розвитку до 2023 року та План реалізації 2019-2023 (116 проєктів)